

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ
ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΚΑΤΗ

5 Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότης Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν
 βασιλείας τῶν θεοστέπτων καὶ γαληνοτάτων ἡμῶν δεσπότης Φλαβίων Κωνσταν-
 τίνου μὲν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ θεοσηφίστου μεγάλου βασιλέως αἰωνίου αὐγούστου καὶ
 αὐτοκράτορος ἔτους εἰκοστοεβδόμου καὶ μετὰ ὑπατείας τῆς αὐτοῦ θεοσόφου
 10 πραότητος ἔτους τρισκαίδεκάτου Ἡρακλείου δὲ καὶ Τιβερίου τῶν θεοφυλάκτων αὐτοῦ
 ἀδελφῶν ἔτους εἰκοστοδευτέρου τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τοῦ Μαρτίου μηνὸς Ἰνδικ-
 τίωνος ἐνάτης.

Προκαθημένου τοῦ αὐτοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου μεγάλου βασιλέως Κωνσταντίνου
 ἐν τῷ σεκρέτῳ τοῦ θείου παλατίου τῷ οὕτῳ ἐπιλεγομένῳ Τρούλλῳ καὶ κατὰ κέλευσιν τῆς
 15 αὐτοῦ θεοσόφου γαλήνης παρόντων καὶ ἀκροωμένων
 Νικήτα τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ μαγίστρου τῶν βασιλικῶν ὀψικίων
 Θεοδώρου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου, κόμητος τοῦ βασιλικοῦ ὀψικίου καὶ
 ὑποστρατήγου Θράκης
 Σεργίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου
 20 Παύλου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου
 Ἰουλιανοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ στρατιωτικοῦ λογοθέτου
 Κωνσταντίνου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κουράτωρος τοῦ βασιλικοῦ
 οἴκου τῶν Ὀρμίσδου
 Ἀναστασίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ κόμητος
 25 τοῦ βασιλικοῦ ἐξκουβίτου
 Ἰωάννου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κοιαίστωρος
 Πολυεύκτου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων
 Θωμᾶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων
 Παύλου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων καὶ διοικητοῦ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν
 30 Πέτρου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων
 Λεοντίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ὑπάτων καὶ δομεστικοῦ τῆς βασιλικῆς τραπέζης.

Συνελθούσης δὲ καὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς κατὰ βασιλικὸν θέσπισμα
 συναθροισθείσης ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, τουτέστι
 35 Θεοδώρου καὶ Γεωργίου τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων καὶ Ἰωάννου τοῦ εὐλαβεστά-
 του διακόνου ἐπεχόντων τὸν τόπον τοῦ ὀσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας
 Ῥώμης Ἀγάθωνος καὶ
 Γεωργίου τοῦ ὀσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου ταύτης
 Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ
 40 Πέτρου τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου τῆς
 Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως καὶ

MT

7 εὐσεβεστάτου] θεοσεβεστάτου T 8 εἰκοστοεβδόμου] εἰκοστοεβδόμου T 11 ἐνάτης] ἐνάτης T
 26 κοιαίστωρος] κυαίστωρος T 35 εὐλαβεστάτων] θεοφιλεστάτων M 36 πάπα om. M (ἀρ-
 χιεπισκόπου?) 39 καὶ om. M

ACTIO DECIMA

In nomine domini Iesu Christi dei et saluatoris nostri imperantibus a deo coronatis
et tranquillissimis nostris dominis Flauis Constantino quidem piissimo et a deo
decreto magno principe perpetuo augusto et imperatore anno uicesimo septimo
et post consolatum eius (a deo instructae) mansuetudinis anno tertio decimo
Heraclio uero atque Tiberio a deo conseruandis eius fratribus anno uicesimo secundo
octaua decima die mensis Martii indictione nona.

Praesedente eodem piissimo et Christo dilecto magno imperatore Constantino in secretario
sacri palatii, quod cognominatur Trullus, et ex iussione eius a deo instructae serenitatis
praesentibus et audientibus
Niceta glorioso exconsule patricio et magistro imperialium officiorum
Theodoro glorioso exconsule patricio et comite imperialis obsequii et substratego Thraciae
Sergio glorioso exconsule patricio
Paulo glorioso exconsule patricio
Iuliano glorioso exconsule patricio et militari logotheta
Constantino glorioso exconsule patricio et curatore imperialis domus Hormisdac
Anastasio glorioso exconsule patricio et loci seruatore comitis imperialis excubiti
Iohanne glorioso exconsule patricio et questore
Polieucto glorioso exconsule
Thoma glorioso exconsule
Paulo glorioso exconsule et dispositore orientalium prouinciarum
Petro glorioso exconsule
Leontio glorioso exconsule et domestico imperialis mense.

Conueniente quoque et sancta atque uniuersali sinodo, quae per imperialem sanctionem
congregata est in hac a deo conseruanda regia urbae, id est
Theodoro et Georgio uenerabilibus presbiteris et Iohanne uenerabile diacono locum
representantibus sanctissimi ac beatissimi archiepiscopi antiquae Romae Agathonis et
Georgio uenerabili atque sanctissimo archiepiscopo huius magnae Constantinopoleos
nouae Romae et
Petro deo amabili presbitero monacho et locum seruante sedis Alexandriae magnae
ciuitatis et

VPG K

2 decima] Xma V 4 nostri om. VP 5 tranquillissimis] tranquillimis PG a om. K 6
augusto] agusto V imperatore] imperatori K uicesimo] uicesimo K 7 consolatum] consu-
latum G K (a deo instructae) om. VP K tertio decimo] XIIImo VP 8 conseruandis] seruatis
VPG uicesimo] uicesimo V 9 octaua decima] decima octaua K martii] marci V macii
K 11 piissimo] piisimo K secretario] secratario VP 14 glorioso] gloriosissimo VP ma-
gistro] magistrum VP 14–15 magistro ... patricio et om. K 15 obsequii] obsequi VP K thra-
ciae] trachiae V 18 logotheta] loghothetae K 19 glorioso] gloriosissimo VP 28 et om. V
atque] adque P uniuersali] uniuersale K sinodo] synodo P K sanctionem] scanctionem V¹
scanctionem P 29 deo] dei P² urbae] urbe P K id est] .i. K 30 georgio ac (a P)
uenerabilibus VP 31 representantibus] presentantibus K 32 uenerabili] uenerabile K archi-
episcopo] arciepiscopo V magnae] magna V

- Γεωργίου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἀποκρισιαρίου Θεοδώρου τοῦ
 ὀσιωτάτου τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων
 Ἰωάννου ἐπισκόπου πόλεως Πόρτου, Ἀβουνδαντίου ἐπισκόπου πόλεως Πατέρνου, Ἰωάν-
 νου ἐπισκόπου πόλεως Ῥηγίου, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς κατὰ τὴν πρεσβυτέραν
 5 Ῥώμην ὁσίας τῶν ἑκατὸν εἴκοσι πέντε θεοφιλῶν ἐπισκόπων συνόδου τῶν καὶ δι' οἰκείων
 ὑπογραφῶν δηλουμένων ἐν τῇ γενομένῃ πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Κωνσταντῖνον
 παρ' αὐτῶν ἀναφορᾷ καὶ
 Θεοδώρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπι-
 σκόπου Ῥαβέννης Θεοδώρου
 10 Ἰωάννου ἐπισκόπου <πόλεως> Θεσσαλονίκης
 Βασιλείου ἐπισκόπου πόλεως Γορτύνης τῆς Κρητῶν νήσου
 Φιλαλήθους ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας
 Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἐφέσου
 Σισινίου ἐπισκόπου Ἡρακλείας Θράκης
 15 Πλάτωνος ἐπισκόπου Ἀγκύρας Γαλατίας
 Γεωργίου ἐπισκόπου Κυζίκου
 Μαρίνου ἐπισκόπου Σάρδεων
 Πέτρου ἐπισκόπου Νικομηδείας
 Φωτίου ἐπισκόπου Νικαίας
 20 Ἰωάννου ἐπισκόπου Χαλκηδόνος
 Ἰωάννου ἐπισκόπου Σίδης
 Θεοδώρου ἐπισκόπου Μελιτῆνης
 Ἰουστίνου ἐπισκόπου Τυάνων
 Ἀλυπίου ἐπισκόπου Γαγγρῶν
 25 Κυπριανοῦ ἐπισκόπου Κλαυδιουπόλεως
 Πολυεύκτου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας
 Θεοδώρου ἐπισκόπου Σταυρουπόλεως Καρίας
 Ἰσιδώρου ἐπισκόπου Ῥόδου
 Σισινίου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως Φρυγίας
 30 Μακροβίου ἐπισκόπου Σελευκείας Ἰσαυρίας
 Γεωργίου ἐπισκόπου Βυζίης Θράκης
 Γρηγορίου ἐπισκόπου Μιτυλήνης

MT

5 ἑκατὸν ... πέντε | ῤῆ T om. M 8–9 ἀρχιεπισκόπου } ἐπισκόπου M 10 ciuitatis = <πόλεως>
 om. MT 22 μελιττήνης | μελιττηνῆς M 31 βυζίης | βιζύης T

Georgio relegioso presbitero monacho et apocrisario Theodori uenerabili loci seruatore
sedis Hierusolimorum
Iohanne episcopo ciuitatis Portuensis, Abundantio episcopo ciuitatis Paterne, Iohanne
episcopo ciuitatis Regitane, locum representantibus uenerabilis quod circa <antiquam>
Romam est, centum uiginti quinque deo amabilium episcoporum concilii, qui etiam
per proprias subscriptiones declarantur in suggestione ab eis facta ad piissimum prin-
cipem Constantinum et
Theodoro relegioso presbitero et loci seruatore Theodori deo amabili archiepiscopi
Rauennae
Iohanne episcopo ciuitatis Thesalonicensis 10
Basilio episcopo ciuitatis Gortinae insulae Cretae
Philalita episcopo Cesariae Cappadotiae
Theodoro episcopo Ephesi
Sisinnio episcopo Heracliae Traciae
Platone episcopo Ancire Galatiae 15
Georgio episcopo Cizicense
Marino episcopo Sardeorum
Petro episcopo Nicomedie
Photio episcopo Niceae
Iohanne episcopo Chalcedone 20
Iohanne episcopo Sidis
Theodoro episcopo Melitine
Iustino episcopo Tyanorum
Alipio episcopo Gangrensi
Cypriano episcopo Claudiupoleos 25
Polieucto episcopo Mirorum Liciae
Theodoro episcopo Stauropoleos Cariae
Hysidoro episcopo Rodi
Sisinnio episcopo Hierapoleos Phrigiae
Macrobio episcopo Seleutiae Hisauriae 30
Georgio episcopo Bizois Thraciae
<Gregorio> episcopo Metilenae

VPG K

1 apocrisario] apocrisario V	theodori] theodoro K	uenerabili] uenerabile K	uenerabilis loci
seruatoris?	2 hierusolimorum] hierusolymorum V	3 episcopo ¹] episcopi VP	abundantio]
habundantio P	4 ciuitatis] ciuitatem V	representantibus] presentantibus K	τὴν πρεσβυτέρων
= <antiquam> om. VP K	8 amabili] amabilis?	archiepiscopi] arciepiscopi V	10 thesaloni-
censis] thessalonicensis K	11 gortinae] gortynae P	insulae] insole V	12 philalitae] philalite
P philalithe K	cesariae] caesareae K	cappadotiae] capadotiae P ¹	14 sisinnio] sisonnio
V ¹ traciae] trachiae V	15 episcopo] episcopi VP	ancire] ancyre P	ancirae K
episcopo] episcopi VP	cizicense] quizicense K	19 photio] potio VG	nicae] nicie V
chalcedone] calcedone V	chalcedoniae G	22 melitine] militenae G	meletine K
tyanorum] tranorum P	thranorum G	24 alipio] alippio P	25 cypriano]
cipriano K	claudiupoleos] claudiopoleos K	26 polieucto] pulieucto V	polyeucto P
mirorum] myrorum PG	liciae] litiae V	lyciae PG	27 episcopo] episcopi V
28 hysidoro] hysidoro V	hysidoro K	episcopo] episcopi V	episcopis P
frigiae K	30 seleutiae] releutiae VP	seleucia G K	31 bizois] uizois K
G	32 <gregorio>] georgio VPG K	metileneae] mitileneae K	thraciae] traciae

- Σεργίου ἐπισκόπου Σηλυβρίας
 Ἀνδρέου ἐπισκόπου Μεθύμνης
 Θεογνίου ἐπισκόπου Κίου
 Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Εὐχαΐτων
 5 Γεωργίου ἐπισκόπου Καμουλιανῶν
 Ἀντωνίου ἐπισκόπου Ὑπαίπων
 Γενεσίου ἐπισκόπου Ἀναστασιουπόλεως
 Πλάτωνος ἐπισκόπου Κίννης
 Θεοδώρου ἐπισκόπου Πραϊνέτου
 10 Ἰωάννου ἐπισκόπου τοῦ Δασκυλίου
 Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἰουστινιανουπόλεως Γόρδου
 Θεοδώρου ἐπισκόπου Βερίσσης
 Στεφάνου ἐπισκόπου Ἡρακλείας Πόντου
 Λογγίνου ἐπισκόπου Τίου
 15 Δομετίου ἐπισκόπου Πλουσιάδος
 Σολομῶνος ἐπισκόπου Κλανέου
 Γεωργίου ἐπισκόπου Κώου
 <Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἐρίζων
 Ἰωάννου ἐπισκόπου Μύνδου>
 20 Δημητρίου ἐπισκόπου Τίνου
 <Γρηγορίου> ἐπισκόπου Καντάνου
 Ἰωάννου ἐπισκόπου Λάππης
 Εὐλαλίου ἐπισκόπου Ζηνωνουπόλεως
 Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Δαλισανδοῦ
 25 Θεοδώρου ἐπισκόπου Ὀλβης
 Θεοφάνους <τοῦ εὐλαβεστάτου> πρεσβυτέρου καὶ ἡγουμένου τοῦ ἐν Σικελίᾳ εὐαγοῦς
 μοναστηρίου ἐπιλεγομένου Βαίων
 Γεωργίου πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ μονῆς τῶν Ῥενάτης διακειμένης ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ
 Ῥώμῃ
 30 Κόνωνος καὶ Στεφάνου πρεσβυτέρων καὶ μοναχῶν μονῆς ἐπιλεγομένης Δόμου Ἀρσικίας
 διακειμένης ὡσαύτως κατὰ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην.

MT

- 1 σηλυβρίας] σιλυβρίας T 6 ὑπαίπων] ὑπέπων T 7 γενεσίου] γεωργίου M 18 –
 19 <Ἰωάννου ... μύνδου> *om.* MT 21 <γρηγορίου>] γεωργίου MT καντάνου] καντανού M
 23 ζηνωνουπόλεως] ζηνουπόλεως M 26 *relegioso* = <τοῦ εὐλαβεστάτου> *om.* MT 28 ρενάτης]
 ρενᾶ τῆς T

Sergio episcopo Silimbriae	
Andrea episcopo Metimne	
Theognio episcopo Cii	
Epifanio episcopo Eucaitorum	
Georgio episcopo Camulianorum	5
Antonio episcopo Hyppeporum	
Genesio episcopo Anastasiopoleos	
Platone episcopo Cinne	
Theodoro episcopo Preneti	
Iohanne episcopo Dascilii	10
Theodoro episcopo Iustinianopoleos Gordii	
Theodoro episcopo Uerisse	
Stephano episcopo Heraclie Ponti	
Longino episcopo Tii	
Dometio episcopo Plusiados	15
Solomone episcopo Clanei	
Georgio episcopo Choensi	
Iohanne episcopo Herizorum	
Iohanne episcopo Mindi	
Demetrio episcopo Tini	20
Gregorio episcopo Cantani	
Iohanne episcopo Lappe	
Eulalio episcopo Zinonopoleos	
Constantino episcopo Dalisandi	
Theodoro episcopo Olbis	25
Theofane relegioso presbitero et abbate <uenerabilis> monasterii Siciliae, quod cognominatur Baias	
Georgio presbitero et monacho monasterii Renatis positi in antiqua Roma	
Conone et Stephano presbiteris et monachis monasterii, quod cognominatur Domus Arsitia positi similiter in antiqua Roma.	30

VPG K

1 silimbriae] sylimbriae P	2 metimne] methimne K	3 episcopo] episcopi VP	4 epifanio]
epifonio V	epyphanio G	epiphanio K	eucaitorum] euchaitorum K
6 hyppeporum]	hyppeporum V	hyppeporum G	ipeporum K
7 anastasiopoleos] anastasiuspoleus P	8		
cinne] cynnae P	cimnae G	9 theodoro] theodero V	preneti] praeneti K
10 dascilii]	dascylii P	11 theodoro] theodorus VP	iustinianopoleos] iustiniapoleos P ¹
gordii] gordi G			
gurdi K	13 stephano] sthefano P	14 episcopo] episcopi VP	15 episcopo] episcopi VP
plusiados] plusi...adus V ras.	16 solomone] salomone G K	17 choensi] coensi V K	19 mindi]
myndi P	20 demetrio] dometrio G	21 gregorio] georgio VG	22 lappe] lappae G
23	episcopo] episcopi VP	25 olbis] albes PG	26 theofane] theophane G K
relegioso] religioso	G K	εὐαγοῦς = <uenerabilis> om. VPG K	quod] qui VP
27 baias] balas V	28 monacho]		
monaco P et del.	renatis] renati K	29 conone] canone V ¹ G	stephano] stefano P
monachis] monacho V	monacis K	quod] quam VP	30 positi] positus VP
			roma om. VPG

Καθεσθέντων τε τῶν ἐνδοξοτάτων πατρικίων καὶ ὑπάτων καὶ πάντων τῶν ὀσιωτάτων καὶ θεοφιλῶν ἐπισκόπων κατὰ τάξιν ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ Τρούλλου σεκρέτῳ, προκειμένων ἐν μέσῳ τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν εὐαγγελίων Κωνσταντῖνος ὁ θεοσεβέστατος ἀρχιδιάκονος τῆς ἐνταῦθα ἁγιωτάτης τοῦ θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς 5 μεγάλης ἐκκλησίας καὶ πριμμικήριος τῶν θεοσεβεστάτων νοταρίων <Γεωργίου> τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως εἶπε·

Μέμνηται ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια καὶ ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ὡς κατὰ τὴν προλαβοῦσαν συνέλευσιν ἡ ἀνάγνωσις γέγονε τῶν ὑπολειφθεῖσων χρήσεων τῶν ἐν τῷ κωδικίῳ τῷ προενεχθέντι παρὰ Μακαρίου καὶ Στεφάνου, καὶ ἡ τούτων ἀντιβολὴ γέγονε πρὸς τὰ 10 βιβλία τῶν ἁγίων πατέρων τὰ ἀποκείμενα ἐν τῷ εὐαγεῖ πατριαρχείῳ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως καὶ τὴν τούτων ἐγνώκατε δύναμιν, καὶ ὡς διελαλήθη παρὰ τῆς ὑμετέρας ἁγίας συνόδου εἰς ἑτέραν γενέσθαι τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἀντιβολὴν πρὸς τὰ βιβλία τοῦ εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου τῶν ἡδὴ ἐπιδοθεισῶν χρήσεων παρὰ τῶν τοῦ μέρους τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης. ὑπέσχοντο δὲ Πέτρος τε ὁ 15 θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νικομηδείας καὶ Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Μελιτήνης, Σολομών ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κλανέου καὶ Ἀντώνιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ὑπαίπων οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Γεώργιος ὁ θεοσεβέστατος διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ, Διονύσιος ὁ θεοσεβέστατος διάκονος καὶ καγκελλάριος, Ἀναστάσιος ὁ θεοσεβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ὁ πλοῖεκδικος, Στέφανος <ὁ θεοσεβέστατος> διάκονος καὶ καγκελ- 20 λάριος καὶ Ἀναστάσιος <ὁ εὐλαβέστατος> πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς καὶ Γεώργιος <ὁ εὐλαβέστατος> μοναχὸς τοὺς τῆς οἰκείας αὐτῶν ὀρθοδόξου πίστεως ἐνωμότως τῇ ἁγίᾳ ὑμῶν καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ ἐπιδοῦναι λιβέλλους, καὶ ὑποβάλλομεν πρὸς τὸ παριστάμενον.

Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς καὶ ἡ ἁγία σύνοδος εἶπον·

25 Τὰ ἡδὴ πραχθέντα ἀναγινωσκέσθω.

Καὶ ἀνεγνώσθησαν.

MT

4 ἀρχιδιάκονος = diaconus (Agathon, a.713?) 5 <γεωργίου> = <georgii>? 6 κωνσταντινουπόλεως = huius a deo conseruandae regiae urbis (ταύτης θεοφυλάκτου βασιλίδος πόλεως?) 7 ἡ¹ om. T
10 πατριαρχείῳ] πατριαρχίῳ T 12 εἰς ἑτέραν = in altero secretario 13 πατριαρχείῳ] πατριαρχίῳ T
14 τε om. M 15–16 μελιτήνης] μελιτηνῆς M 16–17 κλανέου ... ἐπίσκοπος om. M
17 ὑπαίπων] ὑπέπων T 18 καγκελλάριος] καγγελάριος M καγγελάριος στέφανος διάκονος καὶ
καγγελάριος ἀναστάσιος M 19–20 στέφανος ... καγκελλάριος om. MT 19 <ὁ θεοσεβέστατος> =
<relegiosus>? 20 relegiosus = <ὁ εὐλαβέστατος> om. MT 20–21 relegiosus = <ὁ εὐλαβέστατος>
om. MT

Residentibus itaque tam gloriosissimis patriciis et consulibus quamque omnibus uenerabilibus et deo amabilibus ex ordine episcopis in eodem Trulli secretario, praepositis in medio sanctis et immaculatis Christi dei nostri euangelis Constantinus deo amabilis diaconus huius sanctissimae dei catholicae et apostolicae magnae aecclisiae et primicerius deo amabilium notariorum <Georgii> sanctissimi archiepiscopi huius a deo conseruandae regiae urbis dixit:

Meminit uestra pietas et haec sancta atque uniuersalis sinodus, quod in praecedenti conuentu lectio facta est reliquorum testimoniorum, quae sunt in codicello, qui prolatus est a Machario et Stephano, et eorum collatio facta est ad libros sanctorum patrum, qui reconditi sunt in uenerabili patriarchio huius regiae urbis horumque uirtutem agnouistis et quia interlocutio facta est a uestra sancta sinodo, ut in altero secretario lectio fieret et collatio testimoniorum cum libris huius uenerabilis patriarchii, quae iam prolata sunt a parte apostolice sedis antike Romae. et quoniam promiserunt Petrus deo amabilis episcopus Nicomediae, Theodorus deo amabilis episcopus Meletinae, Solomon deo amabilis episcopus Clanei et Antonius deo amabilis episcopus Hypeporum nec non et Georgius deo amabilis diaconus et cartophilax et Dionisius deo amabilis diaconus et cancellarius, Anastasius quoque relegiosus diaconus et notarius, defensor nauium, et Stephanus <relegiosus> diaconus et cancellarius et Anastasius relegiosus presbiter et monachus et Georgius relegiosus monachus rectae fidei suae cum iureiurando huic uestrae sanctae et uniuersali sinodo libellos offerre, et suggerimus ad quod placuerit. Constantinus piissimus imperator et sancta sinodus dixerunt:

Quae dudum gesta sunt relegantur.
Et relecta sunt.

VPG BR MNL K

1 et residentibus MNL residentibus | resedentibus BR itaque om. M tam | iam N gloriosissimis | gloriasissimis P patriciis | patritiis V B K 2 secretario trulli K praepositis | propositis R positus N 3 sanctis...euangelis | sancti et immaculati ... euangelii G immaculatis | immaculatis M dei | domini M^L 4 diaconus | diacono N catholicae | capholicae L catolicae K aecclisiae | ecclesiae V B ML K 5 amabilium | amablium P <georgii> = <γεωργίου>? archiepiscopi | arciepiscopi V 7 haec | hec P L atque | adque P sinodus | synodus PG R MNL 8 lectio | locutio BR quae | qui VP K 9 machario | macario BR NL stephano | sthefano P collatio | conlatio B patrum | patrorn B¹ 10 uenerabili | uenerabile K patriarchio | patrio archio V uirtutem | uirtutum V uirtute B uirtutes L 11 sinodo | synodo PG R MNL ut om. NL lectio om. N 12 collatio | conlatio B N K uenerabilis | uenerabili N que | quae BG N 14 nicomediae | nicomidae V nichomediae R nicodemie L meletinae | melitinae B solomon | salomon BRG MN K 15 et¹ om. BR antonius | anthonius N hypeporum | hippeporum V ypeporum BR M K 16 diaconus | diacono N cartophilax | carthophilax V L K cartofilax BR N charthophilax G dionisius | dionissis P diunisiis B 17 relegiosus | religiosus RG ML K religioso N diaconus | diacono N notarius | notario N stephanus | stefanus P 17–18 <relegiosus> om. VPG BR MNL K 18 diaconus | diacono N anastasius | anestasius V anastasius et religiosus N relegiosus | religiosus RG MNL K monachus | monacho N 18–19 et¹ ... monachus om. K 19 relegiosus | religiosus RG ML religioso N monachus | monacho N suae | seu V suc PR 20 sinodo | synodo PG R MNL K libellos | libello B N offerre | afferre NL offerae K 21 sinodus | synodus PG R MNL 22–287,1 quae ... dixerunt om. ML 22 relegantur | relegatur G

Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς καὶ ἡ ἀγία σύνοδος εἶπον·

Ἐν ἀκροάσει γενόμενοι τῶν ἐπιδοθεισῶν χρήσεων παρὰ τε Μακαρίου καὶ Στεφάνου
ἐγνώμεν τὴν γενομένην παρ' αὐτῶν ἀποκοπὴν ἐν ταῖς τοιαύταις χρήσεσι συσκιάζουσιν
καὶ συγχέουσιν πᾶσαν τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν τῆς ἐνανθρω-
5 πῆσεως οἰκονομίαν. ἐπὶ μνήμης δὲ ἔχομεν, ὡς καὶ Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος
Νικομηδείας καὶ Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Μελιτῆνης, Σολομῶν ὁ θεοφιλέστα-
τος ἐπίσκοπος Κλανέου καὶ Ἀντώνιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ὑπαίπων καὶ μὴν καὶ
Γεώργιος ὁ θεοσεβέστατος διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ, Διονύσιος <ὁ θεοσεβέστατος> διά-
κονος καὶ καγκελλάριος, Ἀναστάσιος τε ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ὁ πλοῖεκδι-
10 κος, Στέφανός τε ὁ θεοσεβέστατος διάκονος καὶ καγκελλάριος καὶ Ἀναστάσιος καὶ Γεώργιος
οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ ὑπέσχοντο τοὺς περὶ τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως ἐνωμότως
λιβέλλους εἰς ἑτέραν ταύτη τῇ ἀγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ ἐπιδοῦναι, ἀλλὰ ἀκό-
λουθον καθέστηκεν πρότερον τὸ ἐπιδοθὲν κωδίκιον τῶν πατρικῶν χρήσεων παρὰ τῶν τοῦ
μέρους τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τὸ καὶ ὑπὸ σφραγίδος τυγχάνον
15 εἰς μέσον προαχθῆναι πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ ἀντιβολὴν πρὸς τὰ βιβλία τοῦ εὐαγοῦς
πατριαρχείου τῆς θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως.

Καὶ προήχθη τὸ αὐτὸ κωδίκιον ἐσφραγισμένον· καὶ μετὰ τὸ ἀποσφραγισθῆναι λαβὼν
Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταν-
20 τίνουπόλεως τὸ αὐθεντικὸν βιβλίον τοῦ σκευοφυλακίου ὑπάρχον τῆς ἐνταῦθα ἀγιωτάτης
μεγάλης ἐκκλησίας ἐν σώμασιν ἀργυρένδετον, καὶ Σολομῶν ὁ θεοσεβέστατος διάκονος
καὶ νοτάριος τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τὸ εἰρημένον
τῶν χρήσεων κωδίκιον ἀνέγνω ἔχον ἐν προγραφῇ ἐπὶ λέξεως οὕτως·

MT

4 πᾶσαν καὶ συγχέουσιν M 5 – 10 1. πέτρος 2. σολομών 3. ἀντώνιος 4. θεόδωρος 5. γεώργιος 6. στέφανος
7. διονύσιος 8. ἀναστάσιος 9. ἀναστάσιος 10. γεώργιος MT 6 μελιτῆνης] μελιτηνῆς M 7 ὑπαίπων]
ὑπέπων T 8 deo amabilis = <ὁ θεοσεβέστατος> om. MT 9 καγκελλάριος] καγγελάριος M εὐ-
λαβέστατος] εὐσεβέστατος T 12 εἰς ἑτέραν = in alio secretario τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ T
16 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 19 θεοφιλέστατος] θεοσεβέστατος T 22 αὐτοῦ om. M

Constantinus piissimus imperator et sancta sinodus dixerunt:

Auditores effecti testimoniorum, quae prolata sunt a Macario et Stephano, agnouimus qualis amputatio ab eis facta est in huiusmodi testimoniis, quae obumbraret atque confunderet omnem domini nostri Iesu Christi ueri dei nostri humanationis dispensationem. in memoria quoque habemus, quod et Petrus deo amabilis episcopus Nicomediae, Theodorus deo amabilis episcopus Meletinae et Solomon deo amabilis episcopus Clanei et Antonius deo amabilis episcopus Hypeporum adhaec et Georgius deo amabilis diaconus et cartophilax et Dionisius deo amabilis diaconus et cancellarius, Anastasius deo amabilis diaconus et notarius, defensor nauium, Stephanus relegiosus diaconus et cancellarius atque Anastasius et Georgius relegiosi monachi promiserunt libellos rectae suae fidei cum iurariurando in alio secretario huic sanctae atque uniuersali sinodo offerre, sed consequens est, ut <prius> codicellum, qui oblatus est paternorum testimoniorum a parte apostolicae sedis antiquae Romae, qui et sub sigillis consistit, ad medium deduci ad relegendum adque conferendum cum libris uenerabilis patriarchii huius a deo conseruandae regiae urbis. Et prolatus est huiusmodi codicellus sigillatus, et postquam dissigillatus fuisset, accipiens Petrus deo amabilis diaconus et notarius sanctissimi archiepiscopi Constantinopoleos ipsum authenticum librum, qui est de sceuophylatio, id est de repositione sacrorum uasorum, huius sanctae magnae ecclesiae, menbranacium tectum ex argento, et Salomon deo amabilis diaconus et notarius eiusdem sanctissimi archiepiscopi Constantinopoleos praedictum codicellum testimoniorum relegit habens superscriptionem in his uerbis:

VPG BR MNL K

1 sinodus] sinodus V¹ synodus PG R N K 2 effecti] efecti P prolata] prolata VP¹ prolati
B N macario] machario PG MN K stephano] stepano P 3 amputatio] amputatio B
quae] quo N obumbraret] obunbraret G 4 – 5 dispensationem] dispensationi R dispensationis
K 5 memoria] memoriam B MNL K habemus om. N quod om. G 5 – 6 deo ... theodorus
P² marg. nicomediae] nicomedie P NL nichomediae G K 6 meletinae] mele ... tine V ras.
militinae B¹ melitinae B² solomon] salomon P BG MN K 7 episcopus om. B hypeporum]
hipeporum V ypeporum BR M K yppepon N yppeporum L 8 diaconus¹] diacono N
cartophilax] cartophilax V K cartofilax B charthophylax G chartofilax N cartophilax
... et² om. L dionisius] diunisius B dyonisius R diaconus²] diacono N 9 diaconus et
notarius] diacono et notario N stephanus] stefanus P relegiosus] religiosus RG ML K religioso
N diaconus om. G diacono N 10 – 11 anastasius ... secretario P supra ras. 10 relegiosi]
relegiosissimi P¹ religioso N monachi] monaci K 11 fidei] fidaei B iurariurando]
iureiurando RG MNL K sanctae] sancto B atque] adque P ac BR offerre] offerrae V
12 consequens est] consequentem N ut] et M² πότερον = <prius> om. VPG BR MNL K est²
om. G testimoniorum paternorum G 13 parte] patre K sedis] saedis G 14 adque] atque
BG NL K adque ad conferendum K¹ uenerabilis] uenerabili N patriarchii] patriarchi VP¹ R
16 sigillatus] siggillatus V om. G dissigillatus] dissiggillatus V 17 amabilis] amabi B¹
amabis B² diaconus] dyaconus R diacono N notarius] notario N constantinopoleos]
constantinopoleus P¹ BR 18 authenticum] authenticum V autenticum BR L K sceuophylatio]
sceuophilatio RG N K scaeuophilatio M suophilacio L id est] .i. K repositione] passione
N propositio L 18 – 19 sacrorum librorum uasorum K¹ 19 ecclesiae] aecclesiae G N
menbranacium] menbratium V membranacium P B N tectum] textum G ex] et L
ornatus liber N² marg. 20 salomon] solomon L amabilis] ababilis G diaconus] diacono N
notarius] notario N archiepiscopi] episcopi MNL 20 – 21 constantinopoleos] constantinopholeos
V constantinopoleus BR

ΧΡΗΣΕΙΣ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΕΚΚΡΙΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΠΑΡΙΣΤΩΣΑΙ ΔΥΟ ΘΕΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΟ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

- 1 Τοῦ ἁγίου Λέοντος πάπα Ῥώμης ἐκ τῆς πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα δευτέρας ἐπιστολῆς, τῆς
5 ἡ ἀρχὴ· Ὑποσχόμενον ἑμαυτὸν διαμέμνημαι.
Εἴ τι τοίνυν προσκαίρως δέχεται ὁ Χριστός, κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα δέχεται, ἥτινι
ταῦτα ἅπερ οὐκ εἶχε προσφέρεται. κατὰ γὰρ τὴν δύναμιν τῆς θεότητος ἀπαραλλάκτως
πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἔχει καὶ ὁ υἱός, καὶ ἅπερ ἐν μορφῇ δούλου παρὰ τοῦ πατρὸς
εἴληφε, ταῦτα ἐν μορφῇ θεοῦ ὦν καὶ αὐτὸς ἐχαρίσατο. κατὰ μὲν γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ μορφὴν
10 αὐτός καὶ ὁ πατήρ ἐν εἰσί, κατὰ δὲ τὴν τοῦ δούλου μορφὴν οὐκ ἤλθε ποιῆσαι τὸ θέλημα
τὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος αὐτόν. κατὰ μὲν τὴν τοῦ θεοῦ μορφὴν ὡς ὁ
πατήρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως δέδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, κατὰ δὲ τὴν
μορφὴν τοῦ δούλου περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἕως θανάτου.
Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη πρὸς τὸ ἀνωτέρω λεχθέν τοῦ σκευοφυλακίου βιβλίου καὶ ἐστοίχη-
15 σεν.
2 Ὡσαύτως ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου ἐπισκόπου
Μεδιολάνων ἐκ τοῦ πρὸς Γρατιανὸν τὸν βασιλέα δευτέρου λόγου, οὗ ἡ ἀρχὴ· Ἄλλ' ἴσως
οἶμαι διὰ τοῦ βιβλίου τοῦ προλαβόντος.
20 Δέχεται τοίνυν τὴν βούλησιν τὴν ἐμὴν, δέχεται τὸ στυγνὸν <ἐμόν>· θαρρῶν γὰρ
ὀνομάζω στυγνότητα, ἐπειδὴ κηρύττω σταυρόν. ἐμόν ἦν τοῦτο τὸ βούλημα ὅπερ ἴδιον
ἔλεγεν, ἐπειδὴ ὡς ἄνθρωπος τὰ τῆς ἐμῆς στυγνότητος ἔλαβεν, ὡς ἄνθρωπος καὶ
ἐλάλησεν· καὶ διὰ τοῦτο φησιν· οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σὺ θέλεις. ἐμὴ γὰρ ἐστὶν ἡ
στυγνότης, ἦν κατ' ἐμὴν διάθεσιν ἀνεδέξατο. καὶ γὰρ οὐδεὶς τεθνηζόμενος χαίρει. ἐμοὶ
25 συμπάσχει καὶ ἐμοὶ συστυγνάζει καὶ ἐμοὶ συναλγεῖ. ὑπὲρ ἐμοῦ τοιγαροῦν ἤλγησεν ἐν ἐμοὶ
ὁ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μηδὲν ἔχων ἀλγεῖν. ἀλγεῖς οὖν, κύριε, οὐ τραῦμα σὸν ἀλλ' ἐμόν, οὐ σὸν
θάνατον ἀλλ' ἡμετέραν ἀσθένειαν. ὁ προφῆτης εἶπεν· ἐπειδὴ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶσαι καὶ ἡμεῖς
ἐλογισάμεθά σε, κύριε, εἶναι ἐν πόνῳ, ὁπότε αὐτὸς οὐκ ἤλγεις ὑπὲρ σεαυτοῦ ἀλλ' ὑπὲρ
ἐμοῦ. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ ὑπὲρ πάντων ἤλγησεν ὁ δακρύσας ὑπὲρ ἐνός; καὶ τί θαυμαστόν,
30 εἰ μέλλων τελευτᾶν ἀηδιάζεται, ὃς Λάζαρον ἐγείρειν μέλλων ἐδάκρυσεν; ἀλλὰ κάκεῖ τὸ τῆς

8 Joh. 16,15 cf. Phil. 2,7 9–13 cf. Phil. 2,6 10 Joh. 10,30 10–11 Joh. 6,38 11–12
Joh. 5,26 12–13 cf. Phil. 2,7; Mt. 26,38 23 Mt. 26,39 27–28 Is. 53,4 29–30 cf. Joh. 11,35

6–15 Leo papa, epist. 165,8 ad Leonem, PL 54,1167 C 2–14; ed. E. Schwartz, Abh. BAdW 32,6 (1927)
60,38–61,5; ACO II 4 p. 117,21–29 20–290,14 Ambrosius, de fide II 7,7–37 (53–57), PL 16,594 A
3–C 13; CSEL 78 (1962) 74–76

MT

5 διαμέμνημαι | διαμέμνηται MT 10 ἤλθε | ἠθέλησε M 12 οὕτως ... ἑαυτῷ om. M 18 τοῦ |
τῶν MT λόγου β' T 20 meam = <ἐμόν> om. MT 21 τὸ om. M 25 καὶ om. M
30 ἀηδιάζεται | ἀηδίζεται M

TESTIMONIA SANCTORUM AC PROBABILIVM PATRUM OSTENDENTIA DUAS
UOLUNTATES ET DUAS OPERATIONES IN DOMINO ET DEO ET SALUATORE
NOSTRO IESU CHRISTO

- 1 Sancti Leonis papae Romani ex epistula secunda ad Leonem imperatorem, cuius initium 5
est: *Promisisse me memini.*

Quicquid ergo in tempore accepit Christus, secundum hominem accepit, cui quae non
habuit conferentur. nam secundum potentiam deitatis indifferenter *omnia quae habet*
pater, etiam filius habet, et quae *in forma serui* a patre accepit, eadem *in forma dei* etiam
ipse donauit. secundum *formam enim dei ipse et pater unum sunt*, secundum *formam* 10
autem serui non uenit facere uoluntatem suam, sed uoluntatem eius qui misit eum.
secundum *formam dei sicut habet pater uitam in semet ipso, sic dedit et filio uitam habere*
in semet ipso, secundum *formam serui tristis est anima mea usque ad mortem.*
Quod testimonium collatum est cum superius dicto libro sceuophilatii et constituit.

- 2 Similiter relectum est ex eodem codice testimonium sancti Ambrosii episcopi Mediola-
nensis ex libro secundo ad Gratianum imperatorem, cuius initium est: *Sed forsitan arbitror*
per preteritum librum.

Suscepit ergo uoluntatem meam, suscepit tristitiam meam; confidenter tristitiam no-
mino, quia crucem praedico. mea est uoluntas quam suam dixit, quia ut homo suscepit 20
tristitiam meam, ut homo locutus est; et ideo dixit: *non sicut ego uolo, sed sicut tu.* mea
est tristitia, quam meo suscepit affectu. etenim nullus moriturus gaudet. mihi conpatitur
et mihi contristatur et mihi condolet. pro me igitur doluit in me, qui pro se nihil habuit
quod doleret. doles ergo, domine, non tua uulnera sed mea, non tuam mortem sed nostram
infirmiorem. propheta dixit: quod *pro nobis doles et nos reputauimus te*, domine, *esse* 25
in doloribus, dum quando ipse non dolebas pro te sed pro me. et quid mirum, si pro
omnibus doluit, qui pro uno *lacrimatus est*? <et> quid mirum, si moriturus tediatur, qui

VPG BR MNL K

1 ac probabilem om. G probabilem] probabilem B 2 et² om. M et in deo G et³ om.
BR N saluatore] saluatori VP 3 testimonia sanctorum patrum ostendentia duas in christo naturas
(!) L. marg. 5 papae] papa V romani] romane B epistula] epistola P BG L secunda] II
P scla K imperatorem] imperatorum VP N K initium] initium G 6 est] et K pro-
misisse] promissio VP¹ me om. K me memini] nemini G 7 accepit christus in tempore K
accepit] accipit N 8 conferentur] conferrentur B conferrentur G K confiterentur N
nam ... indifferenter om. L indifferenter] indifferenter V B habet om. N 9 a patre om. G
accepit] accipit N 10 ipse¹] ipsi V et] in V 11 serui om. N] dei L 12 mea] eius M
14 collatum] conlatum B sceuophilatii] sceuophilatii V ras. sceuophilatii B sceuophilatii RG
M sicaeuophilatii N constituit] contitit P¹ 16 codice] codicello MNL K ambrosii]
ambrosii B¹ episcopi om. L 17 secundo] secundum V gratianum] gracionum M forsitan]
forsitan VP¹ forsitan B 19 ergo] ego V¹ suscepit² ... meam om. N tristitiam] tristitiam
PG 21 tristitiam] tristitiam V tristitiam PG 22 tristitia] tristitia G meo] mea G¹
affectu] affectum VP¹ K¹ etenim] et iterum N mihi] michi G N conpatitur] conpatetur B
compatitur ML conpatitur N 23 mihi¹] michi N contristatur] tristatur P¹ mihi²] michi
N doluit] condolet N nihil] nichil RG N 24 uulnera] uulnera V¹ 25 reputauimus]
reputamus N 26 dum ... ipse om. N te] me N me] te N 26–27 si pro ... mirum om.
ML 27 καὶ = <et> om. VPG BR MNL K tediatur] tediatur VP N tediatur G

ἀδελφῆς αὐτὸν εὐσπλαγχνον εἰς τὸ δακρύνειν ἐκίνησεν, δι' ἧς αὐτοῦ καθικνεῖτο τὰ τῆς ἀνθρωπίνης αἰσθήσεως. καὶ ἐνταῦθα βαθύτερα διάθεσις αὐτῷ τὰ τῆς οἰκονομίας ἐργάζεται, ἵνα, καθάπερ ὁ θάνατος αὐτοῦ τὸν πάντων ἀφείλετο θάνατον καὶ ὁ μῶλωψ αὐτοῦ τὰ ἡμῶν ἴασατο τραύματα, οὕτω καὶ ἡ στυγνότης αὐτοῦ τὴν ἡμετέραν ἐξαλείψῃ κατήφειαν.

5 ὡς ἄνθρωπος οὖν ἐνδοιάζει, ὡς ἄνθρωπος ἐκταράττεται, οὐ ταραττεται γὰρ ἡ δύναμις οὐδὲ ἡ θεότης αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ ψυχὴ ταραττεται καὶ ταραττεται κατὰ τὴν τῆς ἀνθρωπίνης σαθρότητος πρόσληψιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπειδὴ ψυχὴν ἀνεδέξατο παθητὴν. οὐδὲ γὰρ ὁ θεὸς καθὼς ἦν θεὸς ἢ ταραττεσθαι ἢ ἀποθνήσκειν ἠδύνατο. οὕτω γοῦν ὁ θεὸς ὁ θεός μου, φησί, *διατί ἐγκατέλιπές με;* ὡς ἄνθρωπος οὖν λαλεῖ τὰς ἀγωνίας τὰς ἡμᾶς περιφέρων,

10 ἐπειδὴ περ ἐν κινδύνοις ὑπάρχοντες ἑαυτοὺς ὑπὸ θεοῦ καταλελειφθαι νομίζομεν· ὡς ἄνθρωπος ταραττεται, ὡς ἄνθρωπος καὶ δακρύνει, ὡς ἄνθρωπος καὶ σταυροῦται. οὕτω γὰρ εἶπεν ὁ ἀπόστολος, *ὅτι τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα ἐσταύρωσαν.* καὶ ἀλλαχοῦ ὁ ἀπόστολος Πέτρος φησί· *Χριστοῦ παθόντος σαρκί.* τὸ σῶμα τοίνυν πέπονθεν· ἡ μέντοι θεότης ἐλευθέρᾳ τῆς τελευτῆς καὶ τῷ πάθει τὸ σῶμα κατὰ νόμον ἀνθρωπίνης ἐνδεδώκε φύσεως.

15 Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον χαρτῶν παλαιότατον τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου τῆς θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως, καὶ ἐστοίχησεν.

3 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἀγίου Ἀμβροσίου ἐκ τῆς εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιον ἐρμηνείας βιβλίου ἑκτου, ἔχουσα οὕτως·

20 Ὅπερ εἶπε· *μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω,* τὸ ἴδιον αὐτοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀνήγαγε, τὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὴν θεότητα· τὸ γὰρ ἀνθρώπινον θέλημα πρόσκαιρον, τὸ θέλημα τῆς θεότητος αἰώνιον.

Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον χαρτῶν ἐν γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς γεγραμμένον

25 προενεχθὲν ἐκ μέρους τῶν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἐρμηνεύοντος Κωνσταντίνου τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ ἐκδίκου τῆς ἐνταῦθα ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας καὶ γραμματικοῦ Ῥωμαϊκοῦ, καὶ ἐστοίχησεν.

3–4 Is. 53,5 5–6 cf. Joh. 12,27 8–9 Mc. 15,34 11 cf. Joh. 12,27 cf. Joh. 11,35
12 Gal. 5,24 13 1. Petr. 4,1 21 Lc. 22,42

21–23 Ambrosius, Expos. evang. sec. Lucam X 592–595 (60), PL 15,1911 C 1–4; CC 14 (1957) 363

MT

1 εὐσπλαγχνον | σπλάγχνον M 4 ἐξαλείψῃ | ἐξαλείψει T 7 σαθρότητος om. T
9 ἐγκατέλιπές | ἐγκατέλειπές T οὖν | οὐ T 14 ἐνέδωκε | ἐνέδωκε M 16 πατριαρχείου | πα-
τριαρχίου T 19 αὐτοῦ² om. M (cf. 296,6) 20 ἑκτου | ε' T 21 γινέσθω | γενέσθω M
23 θέλημα om. M

Lazarum resuscitaturus *illacrimat*? sed et ibi eum sororis eius pietas ad *lacrimandum* mouit, per quam eius tangebatur sensum humanum. et hic internus eius affectus dispensationem operatur, ut, quemadmodum mors eius omnium abstulit mortem et *lior eius nostra sanauit uulnera*, ita et eius tristitia nostrum diluat merorem. ut homo igitur dubitat, ut homo *turbatur*, non *turbatur* ut uirtus neque <ut> deitas eius, sed *anima turbatur* et *turbatur* secundum humanae fragilitatis assumptionem propterea quia *animam* suscepit passibilem. nec enim deus secundum quod deus est aut turbari aut mori potuit. unde et ait *deus, deus meus, ut quid me dereliquisti?* ut homo igitur loquitur meos merores circumferens, quoniam in periculis exsistentes a deo nos derelinqui putamus, ut homo *turbatur*, ut homo *illacrimat*, ut homo et crucifigitur. sic enim dixit apostolus, quia *Christi* *carnem crucifixerunt*. et alibi apostolus inquit Petrus: *Christo passo carne*. caro itaque passa est; nam deitas libera extitit mortis et passionis, corpus secundum conditionem humanae cessit naturae.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro cartatio uetustissimo, qui est de bibliotheca uenerabilis patriarchii huius a deo conseruandae regiae urbis, et constitit.

- 3 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem sancti Ambrosii ex libro sexto interpretationis euangelii secundum Lucam, continens ita:

Quod autem dixit: *non mea uoluntas sed tua fiat*, suam ad hominem retulit, patris ad diuinitatem. uoluntas enim hominis temporalis, uoluntas diuinitatis aeterna. Quod testimonium collatum est cum codice <cartatio> Latinis litteris scriptum, <qui prolatus est a parte apostolicae sedis antiquae Romae>, interpretante Constantino deo amabili presbitero et defensore huius sanctae magnae ecclesiae et grammatico latino, et constitit.

VPG BR MNL K

1 *lazarum*] *laçarum* K resuscitaturus] resuscitatus G *illacrimat*] *inlacrimat* BR *lacrimatur* M
eius *add.* M¹ pietas eius L ad *lacrimandum*] ad *clamandum* N 2 *mouit*] *monuit* N *quam*]
quem V internus] *internos* V¹ 3 *mors*] *mor* N *abstulit*] *abstulit* P *lior*] *libor* N
4 *tristitia*] *tristicia* VPG² *tristia* G¹ 4–5 *dubitat* et *ut* L 5 *ut*² *om.* G N <ut> = Ambrosius
de fide II 7,56 6 *turbatur*] *turbatus* N assumptionem] adsumptionem BR quia] qui N
animam] *anima* M 7 *passibilem*] *possibilem* N *nec*] *non* G *potuit*] *poterat* M et *om.*
G 8 *dereliquisti*] *derelinquisti* VP² *meos*] *meus* VP¹ *merores*] *mores* M¹ 9 *in periculis*]
imperialis G exsistentes] *existentes* PG R ML K *derelinqui*] *dereliqui* P¹ R *putamus*] *potamus*
BR 10 *turbatur*] *turbatus* V *illacrimat*] *inlacrimat* BR *lacrimat* G *lacrimatur* M et
om. BR MNL K *sic*] *si* N *apostolus*] *apostulus* V *apōs* P 11 *apostolus*] *apostulus* VP
apostolos B¹ *inquit*] *inquit* PG R MN K *passo*] *pasce* B 12 *extitit*] *extotit* V¹ *extitit*
B et] *ex* B M¹ L *passionis*] *passione* BR (τῷ πάθει) 14 *collatum*] *conlatum* B *cartatio*]
chartatio P² G² *cartacio* M K *chartacio* NL *uetustissimo*] *uetustisimo* P *ras.* *uetustissimo*
N 15 *bibliotheca*] *biblioteca* VPG ML *bibliotheca* R K *uenerabilis patriarchii*] *uenerabili*
patriarchi R N 17 *relectum*] *relatum* L *codice*] *codicem* N *codicello* L *ambrosii*]
ambrosi B 18 *interpretationis*] *interpretationis* BG L *interpretationes* N *interpretationis* K
euangelii] *euuangelii* L *continens*] *contenens* B 19 *retulit*] *retulit* P *patris*] *pateris* B¹
20 *uoluntas*] *uoluntas* P 21 *collatum*] *colatum* P *conlatum* B *χαρτίων* = <cartatio> *om.*
VPG BR MNL K *scriptum* = γεγραμμένον 21–22 *προερχθην* ... ῥώμης = <qui ... romae> *om.*
VPG BR MNL K 22 *interpretante*] *interpretante* B *interpretantem* N K 23 *amabili*] *amabile*
V *presbitero*] *presbytero* B *defensore*] *defensorem* N *magnae sanctae* L et¹ *om.* N
grammatico] *grammatico* V

4 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τοῦ πρὸς τοὺς ἀπολειφθέντας τῆς συνάξεως λόγου, οὗ ἡ ἀρχή· *Πάλιν Ἱπποδρομιαί, ἔχουσα οὕτως*

Τούτων μοι μένησθε τῶν ῥημάτων πάλιν· χρήσιμος γὰρ αὐτῶν ἡ μνήμη τὴν εὐχὴν
 5 ἐξετάζουσιν ἔσται. εἶπε τὸν *προδότην*, προεῖπε τὴν πάντων *φυγὴν* καὶ τὸν αὐτοῦ *θάνατον*.
πατάξω γάρ, φησί, *τὸν ποιμένα*. προεῖπε τὸν μέλλοντα αὐτὸν *ἀρνήσασθαι* καὶ πότε καὶ
 ποσάκις, μετὰ ἀκριβείας ἅπαντα, καὶ μετὰ ταῦτα πάντα [μετὰ] ἱκανὴν αὐτοῦ τῆς προ-
 γνώσεως τῶν μελλόντων ἀπόδειξιν δούς, ἐλθὼν ἐπὶ τοῦ *χωρίου εὐχεται*, κάκεῖνοι μὲν
 10 λέγουσι ὅτι ἐπὶ τῆς θεότητος, ἡμεῖς δὲ λέγομεν ὅτι τῆς οἰκονομίας. δικάσατε τοίνυν καὶ
 πρὸς αὐτῆς τῆς τοῦ μονογενοῦς δόξης μηδενὶ κεχαρισμένην τὴν ψῆφον ἐνέγκετε. εἰ γὰρ
 καὶ ἐν φίλοις δικάζομαι νῦν, ἀλλ' ἀντιβολῶ καὶ δεόμαι ἀδέκαστον γενέσθαι τὴν κρίσιν,
 μήτε πρὸς ἐμὴν χάριν μήτε πρὸς ἐκείνων ἀπέχθειαν. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ αὐτόθεν δῆλον,
 ὅτι οὐκ ἔστι τῆς θεότητος ἡ εὐχή. <θεὸς γὰρ οὐκ εὐχεται>. θεοῦ γὰρ τὸ προσκυνεῖσθαι
 ἐστὶ, θεοῦ τὸ εὐχὴν δέχεσθαι, οὐ τὸ εὐχὴν ἀναφέρειν. ἀλλ' ὁμως ἐπειδὴ ἀναισχυντοῦσιν,
 15 ἀπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων τῆς εὐχῆς ὑμῖν ποιῆσαι πειράσομαι φανερόν, ὅτι τὸ ὅλον τῆς
 οἰκονομίας ἐστὶ καὶ τῆς κατὰ τὴν σάρκα ἀσθενείας. ὅταν γὰρ φθέγγεται τι ταπεινὸν ὁ
 Χριστός, οὕτω φθέγγεται ταπεινὸν καὶ εὐτελές, ὥς τὴν ὑπερβολὴν τῆς ταπεινότητος τῶν
 λεγομένων καὶ τοὺς σφόδρα φιλονεικοῦντας δυνηθῆναι πείσαι, ὅτι πολὺ τῆς ἀπορρήτου
 καὶ ἀφράστου οὐσίας ἐκείνης ἀποδέει τὰ ῥήματα. ἴωμεν τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ ῥήματα τῆς
 20 εὐχῆς· *πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, πλήν οὐχ ὥς ἐγὼ
 θέλω, ἀλλ' ὥς σύ.*

5 cf. Mt. 26,21
 21 – 21 Mt. 26,39

cf. Mt. 24,20

cf. Mt. 17,9

6 cf. Mt. 26,31

cf. Joh. 13,38

8 Mt. 26,36

4 – 21 Iohannes Chrys., hom. de consubstantiali, PG 48,763,17 – 47

MT

7 [μετὰ] del. Lu

8 δούς om. M

10 τοῦ om. T

ἐνέγκετε conl. Frohne | ἐνέγκητε MT

13 deus enim non orat = <θεὸς ... εὐχεται> om. MT

15 ὑμῖν | ἡμῶν T

- 4 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Iohannis episcopi Constantinopoleos ex sermone facto ad eos qui ad missas non occurrerunt, cuius initium est: *Iterum circensia*, continens ita:

Horum mihi iterum memores estote uerborum; utilis enim eorum erit memoria de oratione conferentibus. dixit *proditorum*, praedixit omnium *fugam* et sui *mortem*. *per-* 5
cutiam enim, ait, *pastorem*. praedixit quia eum *abnegaturus* fuisset et quando et quotiens, accurate omnia, et post haec omnia idoneam praescientiae futurorum dans probationem. ueniens ad *locum orat*, et illi quidem dicunt quia secundum deitatem, nos uero dicimus quia secundum dispensationem. iudicate itaque et <ad> ipsa unigeniti gloria nulli gratiam dantes sententiam profertote. si enim et contribulis iudicor nunc, sed supplico ac depraeor, 10
ut absque praemio iudicium fiat, neque ad gratiam meam neque ad illorum odium. maxime quidem et ex hoc ipso manifestum est, quod non est diuinitatis ipsa oratio; deus enim non orat. dei enim est adorari, dei est orationem suscipere, non orationem offerre. uerum quia inuerecundi sunt, ex ipsis orationis sermonibus manifestum uobis facere pertemptabo, quia totum dispensationis est et ipsius carnalis infirmitatis. quando enim 15
humile quid loquitur Christus, sic loquitur humile et uile, quatenus immensitas humilium dictorum etiam eos, qui ualde contendunt, possit persuadere, quia nimis ab illa ineffabili atque inenarrabili essentia dis(t)ant haec uerba. ueniamus igitur ad ipsa uerba orationis: *pater, si possibile est, transeat a me calix iste, uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu uis*. 20

VPG BR MNL K

1 iohannis] iohannis P constantinopoleos] constantinopoleos V constantinopoleus BR constantinopolitani L 2 ex] et VPG eos ... ad om. G missas] missa N initium] initium G
est om. M iterum om. K iterum circensia] umcircensi L 3 continens] continens B 4
mihi] michi G N enim om. R eorum om. L 4–5 de oratione] deo rationem ML K a
deo rationem N 5 dixit] praedixit BR M (cf. 293,13: suscipere) proditorum] proditorum VPG M
sui = αὐτοῦ 6 enim] enit L ait om. M pastorem] postorem V¹ pastorem ait G
quia eum abnegaturus fuisset] qui cum negaturus fuerat RG quotiens] quociens RG 7 accurate]
accusate VP R NL K acusante G idoneam] ydoneam R N praescientiae] praescientia BR
probationem] probatio P¹ 9 quia om. G <ad> = πρὸς] ab VPG BR MNL K ipsa] ibsa G¹
nulli] nullam V nulla PG¹ gratiam] gratia P 10 profertote] proferere VP proferte G
contribulis] cum tribulis V sed] set P¹ supplico] subplico P ac] hac P¹ N haec P²
depraecor] deprecor PG R MNL 11 absque] abque K praemio] premio VPG R ML K premium
N iudicium] iudicium V meam P² add. odium] hodium K 12 et om. R ipso] ipsa
MNL diuinitatis] diuinitates V oratio] ratio L 13 erat] erat RG K orationem]
enorationem N suscipere] persuscipere VP offerre] offerere VP¹ 14 uerum] uerem VP¹
uere P² uirum R inuerecundi] inuerecundi V ipsis] ipsius VPG B MNL K orationis]
rationis L 15 pertemptabo] pertemptauo V pertemptatio P (u-ci) pertentabo K quia]
qui V² enim om. G 16 quatenus] quatinus G¹ immensitas] immensitas M 17 eos ...
persuadere = τοὺς φιλονεικοῦντας πείσαι persuadere] perspadere G ab illa] ad illam MNL (d-b)
ineffabili] ineffabilem M inestimabili L 18 inenarrabili essentia] inenarrabilem essentiam M
dis(t)ant = ἀποδῆμι] dissonant VPG BR MNL K ipsa] ipsam VP¹ uerba] uerbam V ora-
tionis] orationis P 19 possibile] possibile P

5 Καὶ μετὰ βραχέα·

Ἐρώτησον τὸν αἰρετικόν· θεὸς δειλιᾷ καὶ ἀναδύεται καὶ ὀκνεῖ καὶ λυπεῖται; κἂν εἴπη
 ὅτι „ναί“, ἀπόστηθι λοιπὸν καὶ στήσον αὐτὸν κάτω μετὰ τοῦ διαβόλου, μᾶλλον δὲ κἀκείνου
 κατωτέρω. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος τολμήσει τοῦτο εἰπεῖν· ἂν δὲ εἴπη, ὅτι οὐδὲν τούτων ἄξιον
 5 θεοῦ, εἰπέ, οὐκοῦν οὐδὲ εὐχεται θεός; χωρὶς γὰρ τούτων καὶ ἕτερον ἄτοπον ἔσται αὐτοῦ,
 εἰ θεοῦ τὰ ῥήματα εἴη· οὔτε γὰρ ἀγωνίαν μόνον ἐμφαίνει τὰ ῥήματα, ἀλλὰ καὶ δύο
 θελήματα, ἐν μὲν υἱοῦ ἐν δὲ πατρὸς ἐναντία ἀλλήλοις. τὸ γὰρ εἰπεῖν· οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω,
 ἀλλ' ὡς σύ, τοῦτο ἔστιν ἐμφαινόντος. τοῦτο δὲ οὐδὲ ἐκεῖνοί ποτε συνεχώρησαν, ἀλλ' ἡμῶν
 <ἀεὶ> λεγόντων· ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν ἐπὶ τῆς δυνάμεως, ἐκεῖνοι ἐπὶ τῆς θελήσεως
 10 τοῦτο εἰρησθαί φασι, λέγοντες πατὴρ καὶ υἱὸς μίαν εἶναι βούλησιν. εἰ τοίνυν πατὴρ
 καὶ υἱὸς μία βούλησίς ἐστι, πῶς φησιν ἐνταῦθα· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ; ἂν
 μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς θεότητος <τὸ> εἰρημένον εἴη τοῦτο, ἐναντιολογία τις γίνεται καὶ πολλὰ
 ἄτοπα ἐκ τούτου τίκτεται· ἂν δὲ ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἔχει λόγον τὰ εἰρημένα, καὶ οὐδὲν γένοιτ'
 ἂν ἔγκλημα· οὐ γὰρ τὸ μὴ θέλειν ἀποθανεῖν τὴν σάρκα <ἐστὶ> κατάγνωσις· φύσεως γὰρ
 15 ἔστι τοῦτο. αὐτὸς δὲ τὰ τῆς φύσεως ἅπαντα χωρὶς ἁμαρτίας ἐπιδείκνυται καὶ μετὰ πολλῆς
 τῆς περιουσίας, ὥστε τὰ τῶν αἰρετικῶν ἐμφράξαι στόματα. ὅταν οὖν λέγῃ ὅτι εἰ δυνατόν,
 παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο καὶ οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ, οὐδὲν ἕτερον
 δείκνυσιν, ἀλλ' ἡ ὅτι σάρκα ἀληθῶς περιβέβληται φοβουμένην θάνατον· τὸ γὰρ φοβεῖσθαι
 θάνατον καὶ ἀναδύεσθαι καὶ ἀγωνιᾶν ἐκείνης ἐστί. νῦν μὲν οὖν αὐτὴν ἐρήμην ἀφίησι καὶ
 20 γυμνὴν τῆς οἰκείας ἐνεργείας, ἵνα αὐτῆς δεῖξας τὴν ἀσθένειαν πιστώσῃται αὐτῆς καὶ τὴν
 φύσιν, νῦν δὲ αὐτὴν ἀποκρύπτει, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος ἦν. ὥσπερ γὰρ, εἰ διὰ
 παντὸς τὰ ἀνθρώπινα ἐπεδείκνυτο, τοῦτο ἂν ἐνομίσθη, οὕτως, εἰ διὰ παντὸς τὰ τῆς
 θεότητος ἐπετέλει, ἡπιστήθη ἂν ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος. διὰ τοῦτο ποικίλλει καὶ ἀναμίγνυσι
 καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ πράγματα, ἵνα μήτε τῇ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως μήτε τῇ Μαρκίωνος

2 cf. Lc. 22,43 6 cf. Lc. 22,44 7–8 Mt. 26,39 9 Joh. 10,30 11 Mt. 26,39 15 cf.
 Hebr. 4,15 16 Ps. 106,42 16–17 Mt. 26,39 19 cf. Lc. 22,44

2–296,2 Iohannes Chrys., hom. de consubstantiali, PG 48,765,15 ab imo–766,29; cf. Doctrina patrum 18 VII
 p. 119 10–19 cf. ACO ser. II vol. I p. 288,7–19

MT

2 cf. 296,2 3 τοῦ om. T 4 εἴπη om. M 5 τούτων Migne] τούτου MT 5–6 αὐτοῦ εἰ
 M] ἂν τοῦ T Migne 6 εἴη MT] ἡ Migne 8 δὲ om. M 9 semper = <ἀεὶ> om. MT
 12 <τὸ> om. MT (cf. ACO ser. II vol. 1, p. 288,11) 14 <ἐστὶ> om. MT (cf. ACO ser. II, vol. 1, p. 288,13)
 22 ἐπεδείκνυτο τοῦ τοῦτο M 24 τῇ¹] τοῦ T

5 Et post pauca:

Interroga hereticum: deus formidat et supersidet et pigritat et *tristatur?* et si dixerit „etiam“, recede iam et statue[t] illum deorsum cum diabolo, magis autem et illo inferiore. neque enim ille audebit hoc dicere; sin autem dixerit, quia nihil horum dignum est deo, dic, ergo nec orat deus? absque istis enim et aliud inauditum erit, si haec dei fuerint uerba; neque enim aestuationem tantummodo indicant ipsa uerba, sed et duas uoluntates, unam quidem filii aliam uero patris, contrarias ad alterutrum. quod enim dictum est: *non sicut ego uolo, sed sicut tu*, hoc insinuantis est. hoc autem nec illi aliquando permiserunt, sed nobis semper dicentibus: *ego et pater unum sumus* in maiestate, illi in uoluntate hoc dictum esse inquit, dicentes patris et filii unam esse uoluntatem. si igitur patris et filii una est uoluntas, quomodo hic dicit: *uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu uis?* si enim diuinitate quod dictum est sit, hoc contradictio erit et multa inaudita ex hoc generantur; si autem de carne habet rationem quae dicta sunt, et nullum ex hoc erit scandalum; nec enim nolle mori carnem reprehensio est, quoniam hoc naturae est. ipse autem quae naturae sunt omnia *absque peccato* ostendit et cum multa abundantia, ut etiam hereticorum *opturet ora*. quando autem dicit: *si potest fieri, transeat a me calix iste* et: *non sicut ego uolo, sed sicut tu*, nihil aliud ostendit, nisi quia carnem uere indutus est timentem mortem; mortem enim timere et dubitare et *anxiari* illius est. nunc quidem eam destitutam reliquit et nudatam ex propria operatione, ut demonstrans eius infirmitatem credibilem eius faciat et naturam, nunc uero eam abscondit, ut di<s>cas quod non erat purus homo. quemadmodum enim, si semper humana demonstrasset, hoc utique crederetur, ita, si semper quae deitatis sunt effecisset, incredibilis utique fuisset ipsius dispensationis ratio. propterea uariat et intermiscet et uerba et causas, ut neque Pauli

VPG BR MNL K

2 interroga = ἐρωτήσων] interrogo VPG BR MNL K supersidet] supersedet R superridet N
dixerit] dixerat V¹ 3 statue[t]] statuatur V¹ (στήσων = statue *coni.* Frohne) diabolo] diabulo VP
dyabolo R et in illo V¹ 4 enim *om.* V audebit] au.debit P *ras.* audiuit N nihil]
nichil RG N est *om.* R 5 orat] erat R absque istis] absquestis VP K abque M¹
absque M² absqua estis NL fuerint] fuerit P¹ 6 enim *om.* L aestuationem] estuationem
V K extuationem L indicant = ἐμφαίνει] indicat VP K indegant B intelligent R
indicant G MNL 7 aliam] alia N uero] ueru V² ad] in BR est *om.* G 8 insinuantis]
insinuatus V¹ insinuanis R insinuatis G¹ permiserunt] promiserunt L 9 in maiestate =
ἐπὶ τῆς δυνάμεως 10–11 si ... uoluntas *om.* K 11 una est uoluntas] unam esse uoluntatem N
uoluntas] uoluntas P 12 diuinitate] diuinitatem B hoc contradictio] autem contradicio G con-
tradictio] contradicchio V 13 autem.de V *ras.* habet] habent G rationem] racionem V et]
ut L 14 nolle] nulle V reprehensio] reprachensio B naturae] natura V natus N 15
sunt *om.* N abundantia] habundantia V²G R NL ut] aut K 16 opturet] obturet P BR MNL
K opturet et ora V¹ ora] hora B ore N 17 sicut²] sicu V nihil] nil G nichil
R N uere *om.* G 18 anxari] anxari K 19 destitutam] distitutam B reliquit] reliquid
BG N nudatam] nudata N ex] et VPG propria] propia P 20 credibilem] credebilem
V naturam] natura VP¹G NL di<s>cas = μᾶλλον] dicas VPG BR MNL dicat K 21
purus] porus V¹ puris R pater L si] sit L demonstrasset] demonstrasisset V¹ 22
quae deitatis] quem deitati N effecisset] efecisset P efficisset B incredibilis] incredibis V¹
23 dispensationis] disputationis L ratio] racio G oratio R N propterea uariat] propter euariat
V uariat et] uaria M *om.* N intermiscet] ita misset B ipse miscet R intermisticet
N uerba et] uerbiet N 23–297,1 pauli samosatani] paulus amosatheni VP¹ pauli samosatam
R

καὶ Μανιχαίου νόσῳ καὶ μανίᾳ παράσχη πρόφασιν. διὰ τοῦτο καὶ προλέγει τὸ ἐσόμενον ὡς θεὸς καὶ ἀναδύεται πάλιν ὡς ἄνθρωπος.

Ἦτις χρήσις ὡσαύτως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου τῆς θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως, καὶ ἐστοίχησεν.

5

6 Ἔτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου εἰς τὸ ῥητὸν ἐνθά φησί· *καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὕρισκε αὐτοὺς καθεύδοντας*, ἔχουσα οὕτως·

10 Ὡσπερ οἱ τὸ σῶμα θεραπευόμενοι ἐκόντες ὑπομένουσι τὴν ἐν ταῖς θεραπείαις ἀλγηδόνα, οὐχ ὡς ἀ<ι>ρετὴν ἀλλ' ὡς ἀναγκαίαν διὰ τὴν ἐξ αὐτῆς περιγινόμενην ὑγίαν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ σωτὴρ φευκτὸν μὲν καθ' ἑαυτὸν καὶ <α>ηδὴ παρητεῖτο τὸν θάνατον, ὑπέμεινε δὲ αὐτὸν μακροθύμως, ἵνα ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους πολυτρόπως διὰ τῆς τοιαύτης ὠφελήσῃ οἰκονομίας. οὐ μόνον γὰρ τὸ λύτρον προσενεγκὼν ἐλευθέρους ἡμᾶς πάσης ἁμαρτίας γενέσθαι παρεσκεύασεν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸ σῶμα ὥσπερ τινὰ ἀπαρχὴν τῆς ἐκ νεκρῶν

15 ἀναστάσεως ἐπιδείξας τὴν κοινὴν καθόλου ἐβεβαίωσεν ἀνάστασιν. Ἴσως δὲ καί, εἰ μὴ παρητήσατο, ὑπελήφθη ἂν θρασύτητι καὶ ἀπονοίᾳ αὐθαιρέτως ἐπὶ τὸν θάνατον ἐληλυθέναι. νῦν δὲ διὰ τῆς προσευχῆς αὐτὸν παραιτησάμενος τὴν ὑπερβολὴν παρέστησε τῆς τῶν ἀνελόντων αὐτὸν κακίας· *παρελθέτω οὖν τὸ ποτήριον εἰρηκῶς ἐπήγαγε· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ*, καὶ ἴδιον μὲν θέλημα ἔχειν ἐναργῶς παρίστησι, προκρίνει δὲ

8 Mt. 26,40 13 cf. Mt. 20,28 13–14 cf. Rom. 6,18 14–15 cf. 1. Cor. 15,20–23 18–19 Mt. 26,39

9–298,2 Iohannes Chrys., in Matth. hom., unde?

MT

2 ἀναδύεται = supersedit (cf. 294,2) 4 πατριαρχείου] πατριαρχίου T ταύτης om. M
6 αὐτοῦ¹ om. M (cf. 290,19) 7 ἐκ om. T 10 ἀ<ι>ρετὴν] ἀρετὴν MT 11 <α>ηδὴ] ἡδὴ MT

Samosateni neque Martionis et Manichei egritudini et furori occasionem tribuat. idcirco et predicit quod futurum est ut deus et supersedit iterum ut homo.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro membranatio, qui est de bibliotheca uenerabilis patriarchii huius a deo conseruandae regiae urbis, et constitit.

- 6 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem sancti Iohannis archiepiscopi Constantinopoleos de interpretatione euangelii secundum Matheum de texto ubi ait: *et uenit ad discipulos suos et inuenit eos dormientes*, continens ita:

Quemadmodum qui corpore curantur sponte sustinent dum curantur dolorem, non quasi uirtutem, sed ut necessarium propter salutem, quae ab ea conquiritur, eodem modo et saluator effugiendum quidem secundum id quod est $\text{H}\Delta\text{H}$ iam recusabat mortem, sustinuit autem eam magnanimiter, ut nobis hominibus multifariae per huiusmodi dispensationem prodesset. non solum enim $\text{A}\Upsilon\text{T}\text{P}\text{O}\text{N}$ redemptionem offerens liberos nos omni peccato fieri $\text{P}\text{A}\text{P}\text{E}\text{C}\text{K}\text{E}\Upsilon\text{A}\text{C}\text{E}\text{N}$ preparauit, sed et corpus ut quasdam primitias resurrectionis mortuorum ostentans communem omnium confirmauit resurrectionem. forsitan autem et, si non recusasset, aestimatus esset utique quod $\text{Θ}\text{P}\text{A}\text{C}\Upsilon\text{T}\text{H}\text{T}\text{I}$ audacia adque $\text{A}\Pi\text{O}\text{N}\text{O}\text{I}\text{A}$ contemptu ultro ad mortem uenisset. nunc autem orando id recusans immoderatam ostendit perimentium eum malitiam; *transeat ergo calix*, inquit, subiuncxit: *uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu*. et suam quidem uoluntatem habere se

VPG BR MNL K

1 samosateni] samose.theni P¹ ras. samosatheni G samosatene N martionis] marcionis P²
MNL K manichei] manicheim B egritudini] egretudini PG M occasionem] occansionem B
ocasionem G 2 predicit] predicet B supersedit] superdit M¹ 3 similiter] iterum G col-
latum] conlatum B consolatum R membranatio] membranacio P²G ML K bibliotheca]
bblibliotheca V biblioteca P M 4 uenerabilis] uenerabili N patriarchii] pateriarchii V¹ 6
relectum] relatum L codice] codicae N archiepiscopi] episcopi K 7 constantinopoleos]
constantinopoleus BR iustianopoleos N interpretatione] interpretaetione B interpretatione L
K euangelii] aeuangelii N euuangelii L texto] textu V teato K ait] at B¹ 8
ad discipulos suos] a discipulis suis V continens] contenenens B ita] itaque L 9 quemadmodum]
quemammodum P dolorem] dolores L 9–10 οὐχ ὡς ἀρετὴν = non quasi uirtutem G MNL K
non queritur uirtutem VP non quasi uirtute BR (non quasi <quesitum> = οὐχ ὡς αἰρετὴν?)
10 ut om. BR necessarium] necessario BR MNL neccium K ab] ad R conquiritur]
conqueritur BR 11 et] est K saluator] saluator V $\text{H}\Delta\text{H}$] $\text{N}\Delta\text{N}$ V nan R $\text{H}\Delta\text{H}$
MN K $\text{H}\Delta\text{H}$ L 12 sustinuit] sustenuit B sustinu K multifariae] multifariam M mul-
tifarie L 13 prodesset] prodesse VPG NL K $\text{A}\Upsilon\text{T}\text{P}\text{O}\text{N}$] $\text{A}\Upsilon\text{T}\text{P}\text{O}\text{N}$ VG aitpon R $\text{A}\Upsilon\text{T}\text{P}\text{O}\text{N}$
MN K $\text{A}\text{R}\text{T}\text{P}\text{O}\text{N}$ L redemptionem] redemtionem P redeptionem G offerens] offerrens
P liberos] libros N 14 peccato fieri] peccatori N $\text{P}\text{A}\text{P}\text{E}\text{C}\text{K}\text{E}\Upsilon\text{A}\text{C}\text{E}\text{N}$] $\text{N}\text{A}\text{P}\text{E}\text{C}\text{K}\text{E}\Upsilon\text{A}\text{C}\text{E}\text{N}$
V $\text{P}\text{A}\text{P}\text{E}\text{C}\text{K}\text{E}\Upsilon\text{A}\text{C}\text{E}\text{N}$ PG tiapekeiacen R $\text{P}\text{A}\text{P}\text{E}\text{C}\text{H}\text{E}\Upsilon\text{A}\text{C}\text{E}\text{N}$ L $\text{P}\text{A}\text{P}\text{E}\text{C}\text{H}\text{E}\Upsilon\text{A}\text{C}\text{E}\text{N}$ K
corpus ut] corporis BR primitias] primicias G 14–15 resurrectionis] resurrectionis L 15
ostentans] ostendans V¹ communem] commonem N¹ omnium] quoque BR 16 si om. R NL
K recusasset] recussaset V recusaset G recuset N aestimatus] estimatus ML K
 $\text{Θ}\text{P}\text{A}\text{C}\Upsilon\text{T}\text{H}\text{T}\text{I}$] $\text{Θ}\text{P}\text{A}\text{C}\Upsilon\text{T}\text{I}\text{T}\text{I}$ VPG $\text{Θ}\text{P}\text{A}\text{C}\Upsilon\text{T}\text{H}$ B $\text{Θ}\text{pacytuti}$ R $\text{Θ}\text{P}\text{A}\text{C}\Upsilon\text{T}\text{H}\text{I}$ M $\text{C}\Upsilon\text{Γ}\text{H}\text{I}$ N
 $\text{Θ}\text{P}\text{A}\text{C}\Upsilon\text{T}\text{H}\text{I}$ L adque] atque BRG MNL K 17 $\text{A}\Pi\text{O}\text{N}\text{O}\text{I}\text{A}$] $\text{A}\Gamma\text{I}\text{O}\text{N}\text{O}\Upsilon\Delta$ V $\text{A}\Pi\text{O}\text{N}\text{O}\Upsilon\text{A}$ P
 $\text{A}\Pi\text{O}\text{I}\text{A}$ B annoia R $\text{A}\Pi\text{O}\text{N}\text{O}\text{I}\text{A}$ M contemptu] contemtu B conceptum K (t-c)
uenisset] uenisse con. Lu autem om. M orando] morando K recusans] recusasset L¹
17–18 immoderatam] immoderantem V immoderatam P M K immoderata NL 18 ostendit]
ostendet VP malitiam] maliciam G malitia NL subiuncxit] subiunxit BRG MNL K 19
uerumtamen] ueruntamen K

πανταχοῦ τοῦ ἰδίου τὸ πατρικὸν θέλημα, καὶ ἐν πᾶσι τὸ τοῦ πατρὸς προστίθῃσι συντρέχων αὐτῷ καὶ σύμφωνον ἑαυτὸν δεικνὺς τῆς ἐκείνου βουλῆς.

Ἦτις χρῆσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης τυγχάνον ὡσαύτως τοῦ εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

5

7 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρῆσις τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ τοῦ περὶ τριάδος καὶ σαρκώσεως λόγου, οὗ ἡ ἀρχή· *Οἱ κακοτέχνως τὰς θείας γραφάς, ἔχουσα οὕτως*

Καὶ ὅταν λέγῃ· *πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω <ἀπ' ἐμοῦ> τὸ ποτήριον τοῦτο, πλην μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα γένηται, ἀλλὰ τὸ σόν. τὸ πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής*, δύο θελήματα ἐνταῦθα δείκνυσι, τὸ μὲν ἀνθρώπινον, ὅπερ ἐστὶ τῆς σαρκός, τὸ δὲ θεϊκόν. τὸ γὰρ ἀνθρώπινον διὰ τὴν ἀσθενεῖαν τῆς σαρκὸς παραιτεῖται τὸ πάθος, τὸ δὲ θεϊκὸν αὐτοῦ πρόθυμον. ὥσπερ γὰρ ὁ Πέτρος ἀκούσας περὶ τοῦ πάθους ἐδειλίασε καὶ εἶπεν· *Ιλεῶς σοι, κύριε*, ἐπιτιμῶν δὲ αὐτῷ ὁ κύριος λέγει· *ἄπελθε ὀπίσω μου σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων*, οὕτως καὶ ἐνταῦθα νοεῖται· *γενόμενος γὰρ ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων*, παραιτεῖται τὸ πάθος ὡς ἄνθρωπος, θεὸς δὲ ὢν καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν τὴν θεϊκὴν ἀπαθὴς ὑπάρχων προθύμως ἀνεδέξατο τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον, διότι οὐκ ἦν δυνατόν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θανάτου.

Ἦτις χρῆσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι κροκωτοῖς <ὡσαύτως> τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

9–10 Mt. 26,39 + 41 13–15 Mt. 16,23 15–16 Phil. 2,7

9–18 Ps.-Athanasius, de incarn. et c. Arianos, PG 26,1021 B 10–1024 A 2

MT

1 πανταχοῦ om. M προστίθῃσι] προτίθῃσι M 4 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 6 ἀθανασίου M lac. 9 a me = <ἀπ' ἐμοῦ> om. MT 13 σοι] σὺ T 19 adaeque = <ὡσαύτως> om. MT
20 πατριαρχείου] πατριαρχίου T

<manifeste> demonstravit, praeponit autem ubique suae paternam uoluntatem et in omnibus adnectit illam quae patris est ei concurrentem concordemque se ostendit illius uoluntati.

Quod testimonium similiter collatum est cum codice chartatio, qui est de bibliotheca similiter uenerabilis huius patriarchii, et conuenit.

5

- 7 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Athanasii archiepiscopi Alexandriae ex libro de trinitate et incarnatione, cuius est initium: *Quiqui callide diuinas scripturas*, continens ita:

Et quando dicit: *pater, si possibile est, transeat a me calix iste, uerumtamen non mea uoluntas fiat, sed tua. spiritus quidem prumptus, caro autem infirma*, duas uoluntates hic ostendit, unam quidem humanam, quae est carnis, aliam autem diuinam. nam humana propter infirmitatem carnis refugiebat passionem, diuina autem eius prumpta. sicut et Petrus audiens de passione formidauit et dixit: *propitius sis tibi, domine*, increpauit autem ei dominus dicens: *uade retro me satanas, scandalum mihi es, quia non sapis ea quae dei sunt, sed quae hominis*, ita et hic intellegitur: *factus* quippe in similitudine hominum recusat passionem ut homo, deus uero existens et secundum essentiam diuinam impassibilis, prumpte accepto tulit passionem et mortem, eo quod impossibile erat tenere illum a morte. Quod testimonium similiter collatum est cum libro membranatio crocato, qui est adaeque de bibliotheca huius uenerabilis patriarchii, et conuenit.

20

VPG BR MNL K

1 (manifeste) = ἐναργῶς] ἐνεργῶς = efficaciter VPG BR MNL K	praeponit] proponit M ¹ NL	ubi-			
que] ubi B	suae] sue VP ¹	2 adnectit] adnne.tit V ¹ ras.	annectit V ² P ²	a. .ectit P ¹ ras.	
se P ² add.	3 uoluntati] uoluntatem VP	uoluntate G	4 similiter om. K	collatum] conlatum	
B	collatum est om. N	cum] com V	cum eo codice L	chartatio] carthatio V	char-
tacio P ²	cartacio B	cartatio M	carthacio NL	bibliotheca] biblioteca V M	5
uenerabilis] uenerabili N	conuenit] constitit BR (cf. 299,20)	7 item] ita ML	codice] cotidice		
V (cf. 301,1)	athanasii] ansthasii V	atanasi B	atanasii R	archiepiscopi] archiepiscopi	
V alexandriae] alexandrinae G	alexandrini L	8 est om. K	initium] initium VPG		
quiqui] quid qui VP	qui G	quicquid N	callide] calide VP	9 continens] contenens B	
10 quando] quan V ¹	possibile] posibile V ¹	uerumtamen] uerumptamen R	ueruntamen N		
11 quidem] autem L	prumptus] prumtus P	promptus RG MNL K	promptus est caro RG L		
infirma] firma V	duas] dua V ¹	12 humanam] humana V	humana] humanam V NL K		
13 infirmitatem] infirmitatis B	refugiebat] refugebat L	diuina] deuina V	diuinam N K		
prumpta] prompta P ² G R ML	promptam N K	14 audiens om. M	formidauit] formidauid B ¹		
(dauid)	propitius] propicius G K	sis] sit N	increpauit] increpauit G	15 ei] om. R	
eum MNL	dominus ei K	dominus] dominum N	uade] uada V	sathanas] sathanas R L	
K	mihi] michi N	sapis] sapi B ¹	16 ita] itaque K	intellegitur] intelligitur RG ML K	
17 homo] homomo V ¹	essentiam] essentia V	diuinam essentiam K	impassibilis] impassibilis		
ML	18 prumpte] prompte BRG ² MNL K	accepto tulit = ἀνεδέξατο (cf. 271,6: suscipiebat)			
tulit] tullit P	impossibile] impassibile G	impossibile ML	erat om. N	tenere] teneri ML	
K	19 similiter om. G	collatum] colatum P	conlatum B	consulatum R	membra-
natio] membrenatio V	membranacio G L K	adaeque] adae. que K ras.	20 bibliotheca]		
biblioteca P M	biblioteca R K	uenerabilis] uenerabili VP ¹ N	patriarchii] patriarchi VP		
conuenit] constitit BR (cf. 299,5)					

8 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης ἐκ τοῦ πρὸς Ἀπολινάριον τὸν αἵρετικὸν ἀντιρρητικὸν λόγου, οὗ ἡ ἀρχή· *Καλὸν ἂν γένοιτο προοίμιον, ἔχουσα οὕτως*

5 <Ἀπολινάριον> Ἀλλὰ ταρασσονται, φησί, τὴν τῶν ἀπίστων ταραχήν. <Γρηγορίου> Καθ' ἡμῶν χρήται τῇ λοιδορίᾳ ταρασσομένους καὶ ἀπίστους ἀποκαλῶν τοὺς τῇ εὐαγγελικῇ φωνῇ μὴ ἀνεξετάστως προσέχοντας, ἡ φησί· <πάτερ> *εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλήν μὴ τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω θέλημα.* τοῦτοις δὲ προστίθησι τὴν ἰδίαν λέξιν ἔχουσαν οὕτως· Ἀπολινάριον· Καὶ οὐ μνημονεύουσιν, ὅτι τὸ θέλημα τοῦτο ἴδιον εἴρηται οὐκ ἀνθρώπου τοῦ ἐκ γῆς, καθὼς αὐτοὶ νομίζουσιν, ἀλλὰ
10 <τοῦ> θεοῦ τοῦ καταβάντος ἐξ οὐρανοῦ.

Γρηγορίου· Τί ἂν ἐξεύροι τις τοιοῦτον εἰπεῖν; οὐ λέγω τούτων τινὰ τῶν ἐπὶ αἵρέσει κατεγνωσμένων, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν ἀσεβείας τε καὶ τοῦ ψεύδους πατέρα εὑρεῖν τι τῶν εἰρημένων εἰς βλασφημίαν δεινότερον. ἄρα οἶδεν ὁ λογογράφος ἃ φθέγγεται; ὁ θεὸς ἐξ οὐρανοῦ καταβάς τὸ ἴδιον τῆς θεότητος θέλημα παραγράφεται καὶ οὐ βούλεται εἰς
15 ἔργον ἔλθεῖν, ὅπερ βούλεται· οὐκοῦν μεμέρισται τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ τὰ θελήματα; καὶ πῶς ἂν εἴη κοινὸν ἐπ' ἀμφοτέρων τὸ θέλημα; πῶς δ' ἂν ἡ τῆς φύσεως ταυτότης τῇ διαφορᾷ τῶν θελημάτων ἐμφαίνοιτο; ἀνάγκη γὰρ πᾶσα σύνδρομον εἶναι τῇ φύσει τὴν βούλησιν, καθὼς φησί που ὁ κύριος· οὐ δύναται δένδρον καλὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς ἀγαθοὺς ποιεῖν. καρπὸς δ' ἂν εἴη φύσεως ἡ προαίρεσις,
20 ὥστε ἀγαθῆς μὲν ἀγαθὴν εἶναι, κακῆς δὲ τοιαύτην. εἰ οὖν διάφορος ἐπὶ πατρός τε καὶ υἱοῦ

6–7 Mt. 26,39 7 Lc. 22,42 12 Joh. 8,44 18–19 Mt. 7,18

4–304,18 Gregorius Nyss., Antirrheticus adv. Apoll., PG 45,1192 A 1–1196 A 15; ed. Müller, p. 179,8–182,5

MT

2 ἀπολινάριον | ἀπολλινάριον T 4 apollinarii <ἀπολινάριου> om. MT Mū gregorii <γρηγορίου>
om. MT Mū 5 τη' om. T 6 μὴ add. T, om. Mū <πάτερ> om. Mū et transl. 6–7 τὸ
ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ Mū 8 ἀπολινάριου M marg., om. T Mū μνημονεύουσιν, φησίν, ὅτι Mū
9–10 ἀλλὰ τοῦ θεοῦ Mū 11 γρηγορίου M marg., om. T Mū 12 οὐδὲ | οὐδ' Mū 15 τοῦ υἱοῦ
καὶ τοῦ πατρὸς Mū 18 ποιεῖν πονηροὺς M 19 ποιεῖν ἀγαθοὺς M 20 τε om. Mū (cf. App.)

- 8 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Gregorii episcopi Nisae ex libro ANTIPPHTIKOY oppositionum aduersus Apollinarem, cuius est initium: *Bonum utique erit exordium*, continens ita:

Apollinarii: Sed turbantur, inquit, infidelium perturbatione. Gregorii: Aduersus nos contumeliis utitur turbulentos et perfidos appellans eos, qui euangelicae uoci non citra 5 examinatione adtendunt, quae ait: *si possibile est, transeat a me calix iste, uerumtamen non mea, sed tua fiat uoluntas*. his autem adiungit proprium dictum continens ita: Apollinarii: Et non memorant quia uoluntas ista propria dicta est non hominis terreni, sicut ipsi putant, sed dei, *qui de celo descendit*.

Gregorii: Quisnam adinueniet tale aliquid dicere? non dico horum aliquem, qui in 10 herese denotati sunt, sed nec ipsum impietatis adque *falsitatis patrem* arbitror adinuenire aliquid ad blasphemiam callidius quamquae dicta sunt. putasne scit uerborum scriptor quae loquitur? deus de celo descendens propriam ipsius deitatis uoluntatem ΠΑΡΑΓΡΑΦΕ-ΤΑΙ exceptat et non uult ad effectum uenire, quod uult; ergo diuisae sunt patris et filii 15 uoluntates? et quomodo ergo erit communis in utrisque uoluntas? quomodo utique identitas naturae differentia uoluntatum insinuabitur? omnino enim necesse est naturae uoluntatem concurrere, sicut alicubi dominus ait: *non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere*. fructus utique naturae erit affectus, ut profecto bone bona sit, malae autem talem. si itaque differens est in patre et filio fructus

VPG BR MNL K

1 est om. N ex¹ | ox N codice | cotidice V (cf. 299,7) codicello K gregorii | grigorii V
nisae | nisi VP misae M nyse N myse L 2 ANTIPPHTIKOY | ANTIPPHTIKOV V AN-
TIPPHTIKOY PG antpphtileoy R ANTIPPHTIROY N ANTIPPHTIKOV L oppositionum |
obpositione B oppositione R opposicionum G apollinarem | appollonarem V apollinarem
BR appollinarem G N initium | inicium G 2-3 erit utique BR 3 erit | erat VG
continens | contensens B¹ 4 apollinarii | appollinari VP apollinari. G ras. apollinari B apo-
linari R apollenarii M turbantur | turbabuntur G turbatur K inquit | inquit RG ML K
infidelium | infilium N perturbatione | perturbationem G K (ταραχήν) gregorii | gregrii V¹ 5
turbulentos | turbulentus V turbulentes G turbolentus BR perfidos | perfidus V perfideos
R appellans | apellans V M euangelicae | euangelice NL citra | cetera B¹R cetra B²
6 examinatione | examinationem P K examinacionem G adtendunt | attendunt PG ML K 7
uoluntas fiat sed tua R mea uoluntas sed G uoluntas fiat K uoluntas om. G continens |
contensens B¹ 8 apollinarii | apollonarii V¹P apollinari BR apollenarii M apollenarii N
et om. N terreni | terrenis M 9 ipsi | isti R L celo | caelo BG M descendit | descendit
RG MNL K 10 tale | tali N 10-11 in herese | inherere V in haerese P in hac re G
in here N 11 denotati | donati V impietatis | impiaetatis V adque | atque P² BRG MNL K
arbitror | a.bitror M¹ ras. 11-12 aliquid adinuenire K 12 blasphemiam | blasfemiam PG cal-
lidius | calidius V¹ quamquae | quamque V NL que K putasne scit | putas nescit VG NL
uerborum scriptor = ὁ λογογράφος (cf. 303,7: uerbi scriptor) 13 descendens | discensens V¹ discen-
dens V²P 13-14 ΠΑΡΑΓΡΑΦΕΤΑΙ | ΠΑΡΑΓΡΑΦΕΤΕ V ΠΑΡΑΓΡΑΦΕΤΕ P ΠΑΡΑΓΡΑΦΕΤΑΙ B
napatpaerai R ΠΑΡΑΦΕΤΑΙ N ΠΑΡΑΠΡΑΦΕΤΑΤ K 14 exceptat | exeptat M uult | uul
V¹ uenire ad effectum K effectum | efectum P affectum R M 14-15 uoluntates et filii
L 16 identitas | indemptitas R indeitate M identitatis K naturae¹ | natura N dif-
ferentia | differentiae con. Lu uoluntatum | uoluntatem G enim om. G 17 concurrere |
concurrere V¹ alicubi | alibi P¹ R M malos fructus B fructus | fructos B¹ K 18 arbor |
arbo V¹ fructus¹ | fructos B¹ K bonos | bonus V fructus² | fructos V² fructis N uri-
que | tique V¹ naturae | natura G 18-19 ut profecto P² marg. 19 profecto bone | pro fructu
bono K bone | bene V BR NL K baene P bona | buna V¹ malae | mala VP male
BR NL autem male talem G talem | mala BR om. N pro malo K si itaque |
sitaque B¹ si itaque P² B¹RG MN fructus | fructos BG

ὁ καρπὸς τοῦ θελήματος, διάφορον ἐξ ἀνάγκης εἶναι καὶ τὴν ἐκατέρων φύσιν ὁμολογεῖν. τί οὖν πολεμεῖται ὁ Ἄρειος; τί δὲ οὐκ αὐτομολοῦσι πρὸς τὸν Εὐνόμιον, ὃς διαιρῶν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ τὴν φύσιν συνδιατέμνει τῇ φύσει τὴν βούλησιν καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα κατασκευάζει τὸ τῆς οὐσίας ἀλλότριον, τῷ ὑποβεβηκότι πρὸς τὸ ὑπερέχον συνδιασχίζων
 5 τὸν τῆς θεότητος λόγον; πάλιν δὲ τὸ παρ' αὐτοῦ ῥηθὲν ἀναλάβωμεν· <Ἀπολιναρίου> Καὶ οὐ μνημονεύουσιν, ὅτι τὸ θέλημα τοῦτο ἴδιον εἴρηται, οὐκ ἀνθρώπου τοῦ ἐκ γῆς, καθὼς αὐτοὶ νομίζουσιν, ἀλλὰ θεοῦ τοῦ καταβάντος ἐξ οὐρανοῦ. <Γρηγορίου> Ποῖον θέλημά φησιν ὁ λογογράφος; ὃ βούλεται μὴ γενέσθαι ὁ κύριος λέγων πρὸς τὸν πατέρα·
 10 μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. ἄρα συνίησι, ποῖα πέπτωκεν αὐτῷ ὁ λόγος ἐναντιότητι; ἐγγίζει τὸ πάθος καὶ ὅσον οὕτω μέλλει ὁ προδότης ἐφίστασθαι μετὰ τοῦ πλήθους καὶ τότε γίνεται ἡ τοιαύτη εὐχή. ὁ εὐχόμενος ἀνθρώπος ἢ θεός; εἰ θεὸν εἶναι τὸν εὐχόμενον οἶεται, ἴσθην αὐτῷ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐνορᾶ τὴν ἀσθένειαν. πῶς οὖν θεὸς ὁ μὴδὲν οἰκοθεν ἀγαθὸν ἔχων, ἀλλὰ τῆς ὑπερκειμένης συμμαχίας δεόμενος; εἴτα πῶς κατα-
 15 γινώσκει ἡ θεότης τοῦ ἰδίου θελήματος; ἀγαθὸν ἦν ἢ κακόν, ὃ ἠβούλετο; εἰ μὲν γὰρ ἀγαθόν, διὰ τί οὐκ εἰς πέρας ἄγεται <ὃ ἠβούλετο>; εἰ δὲ κακόν, τίς πρὸς τὸ κακὸν τῇ θεότητι ἡ οἰκείωσις; ἀλλ' ὅπερ ἔφην, ὅτι οὐ συνίησιν εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπων τὸν λόγον. εἰ γὰρ τοῦ μονογενοῦς ἐστὶ θεοῦ ἡ φωνὴ ἡ λέγουσα· μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα γενέσθω, ἀλλὰ τὸ σὸν, αὐτὸς ὁ λόγος περὶ ἑαυτὸν αἰεὶ διὰ τινος ἐναντιότητος στρέφεται καὶ οὐδαμοῦ τὸ στάσιμον ἔχει. ὁ γὰρ μὴ βουλόμενος τὸ ἴδιον θέλημα γενέσθαι, αὐτὸ τοῦτο βούλεται
 20 πάντως, τὸ μὴ γενέσθαι ὃ βούλεται. πῶς οὖν ἡ εὐχή πρὸς πέρας ἀχθήσεται λέγοντος, ὅτι τοῦτο θέλω, ἵνα ὃ θέλω μὴ γένηται; πρὸς τούναντίον πάντως τοῦ σπουδαζομένου περιτραπήσεται καὶ ἀμηχανήσῃ καθ' ἑκάτερον ὁ τῆς τοιαύτης ἐπαΐων εὐχῆς. ὅπερ γὰρ ἂν ποιήσῃ, πρὸς τὸ ἀβούλητον τῷ εὐχομένῳ περιτρέπει τὴν ἔκβασιν. ποιήσῃ τὸ θέλημα

9 Lc. 22,42 10–11 Mt. 26,47 17–18 Lc. 22,42

MT

1 ὁμολογεῖν] ὁμολογήσουσιν Mū ὁμολογοῦσι Mū (App.) 2 αὐτομολοῦσι] αὐτομολογοῦσι M
 3 πατὴρ τε καὶ Mū 4 ὑπερέχον] προέχον T Mū 5–6 <ἀπολιναρίου> om. MT Mū 6 καὶ
 om. Mū μνημονεύουσιν, φησίν, ὅτι Mū 7 <γρηγορίου> om. MT Mū 8 βούλεται δηλαδὴ μὴ
 Mū γενέσθω] γινέσθω T 9 ποῖα] οἷα Mū πέπτωκεν] περιπέπτωκεν Mū 13 εἴτα καὶ
 πῶς Mū 14 ἠβούλετο] ἰβούλετο M 15 <ὃ ἠβούλετο>; om. MT 17 γενέσθω] γινέσθω Mū
 20 ἀχθήσεται] ἀναχθήσεται M 23 περιτρέπει] περιτρέπιν corr. M

uoluntatis, differentem necesse est et alterutrum naturam confiteri. quid igitur in pugnatur
 Arrius? quid autem non ΑΥΤΟΜΟΛΟΥCΙΝ fugiunt ad Eunomium, qui diuidens patris et
 filii naturam simul diuidit cum natura uoluntatem et <propterea> magis colligit alienatio-
 nem substantiae, summissum a praelato discernens a diuinitate uerbum? iterum
 autem quod ab eo dictum est repetamus: Apollinari: Et non memorantur, quia uoluntas
 <ista> propria dicta est non hominis qui ex terra est, sicut existimant ipsi, sed dei qui *de*
caelo descendit. Gregorii: Qualem uoluntatem asserit uerbi scriptor? quod non uult
 dominus fieri dicens ad patrem: *non mea uoluntas, sed tua fiat*. putasne intellegit, in
 qualem delapsus est sermo eius controuersiam? appropinquat passio et sicut necdum
 futurus erat *proditor* superuenire *cum multitudine* tuncque huiusmodi facta est oratio.
 qui deprecatur homo est an deus? si deum esse qui deprecatur existimat, parem ei cum
 hominibus inspicit in potentiam. quomodo igitur deus qui nullum habet inditum bonum,
 sed supernum inuocat adiutorium? dehinc quomodo reprehendat diuinitas propriam
 uoluntatem? bonum fuit an malum, quod uolebat? et si quidem bonum, quomodo non
 ad effectum perducitur, quod uolebat? si autem malum, quae est diuinitati ad malum
 familiaritas? sed quod dixi, quia non intellegit, quod in contrarium circumuertit eundem
 sermonem. si quippe unigeniti dei est uox quae dicit: *non mea uoluntas fiat, sed tua*, ipse
 sermo circa seipsum per quandam semper contrarietatem uoluitur et nusquam stabilitatem
 habet. qui enim non uult propriam uoluntatem fieri, hoc ipsum uult per omnia, ut non
 fiat quod uult. quomodo ergo oratio ad effectum perducetur dicentis, quia hoc uolo, ut
 quod uolo non fiat? in contrarium per omnia quod desider<ant>i conuertetur et hesitauit
 erga alterutrum, qui huiusmodi orationem exaudit. quicquid enim fecerit, ad eum exitum,

VPG BR MNL K

1 uoluntatis] uoluntates V	et] ut VP	alterutrum] alterutram M	naturam] natura NL
inpugnatur] impugnatur ML = πολέμειται	2 ΑΥΤΟΜΟΛΟΥCΙΝ] ΑΥΤΟΝΟΛΟΥCΙΝ V	ΑΥΤΟ-	ΑΥΤΟ-
ΜΟΛΟΥCΙΝ B M K	abtomaoycin R	ΑΙΤΟΜΟΛΟΥCΙΝ N	ΑΥΤΟΜΟΛΟΥCΙΝ L
e. om. um V ¹ ras.	eunomium BR	patris om. N	3 διὰ τοῦτο = <propterea> om. VPG BR
MNL K	colligit] collegit BR (construit?)	4 summissum] submissum BR MNL	discerpens]
discrepens VP ¹	discrepens P ² G L ¹	5 repetamus] reputamus G NL	apollinari] appollinari V
N	apolinari BR	apollenari M	memorantur] merantur V ¹
quia] qui V ¹	6 τοῦτο	= <ista> om. VPG BR MNL K	non ... est ² P ² marg.
existimant] exaestimant B	extimant K	7 descendit] discendit VP	uerbi scriptor] uerbi scripturibus VP ¹
uerbi scripturibus ML	uerbis scriptoribus N K	8 intellegit] intellegis B	intellegit RG ML K
9 qualem] qualem B ¹	delapsus] delapsa VP R NL K	controuersiam = ἐναντιότητι (cf. 303,18: contrarietatem)	controuersiam] controuersiam B
appropinquat] adpropinquat P B N K	necdum] nedum V ¹	10 proditor] proditor VPG	tuncque] tunc quoque BR
tunc quae G N	oratio] ratio L K	11 qui ¹] quod MNL	deprecatur ¹] depraecatur B
existimat] exaestimant B ¹	parem] partem G	12 in potentiam] in potentiam ML	13 supernum] sciperunum N
reprehendat] repraehendat B	diuinitas] diuinitatis N	propriam] propria L	14 et om. MNL (uolebat)
15 ad ¹ M add.	effectum] affectum N	perducitur] perducitur L	quae] qui P ¹
16 intellegit]	intellegit G M K	17 si] sed R	sic K
uox quae] uox qui VP ¹	uix que N	ipse] ipsi V	ipsa PG
18 quandam] quadam B	quandam K ¹	nusquam] nosquam V ¹	20 oratio] oratio V
ora B ¹	ōrō R K	perducetur] perducitur BRG	perduceretur N
20–21 ut quod uolo om. G N	21 in] per G ¹	contrarium] contrariam V	desider<ant>i = σπουδαζομένου] desiderii VP MNL K
desiderat BRG	desiderii <est> con. Lu	conuertetur] conuertitur B	hesitauit] haesitauit P M
22 erga] cura R G add.	alterutrum] alterum L	alterutrum qui] alterutrumque V	alter. utrumque P ras.
alterutrum quae G	orationem] rationem K	quicquid] quicquid K	

τοῦ εὐχομένου; ἀλλ' ἡ εὐχή ἐστὶ τοῦ μὴ γενέσθαι ὁ βούλεται. μὴ ποιήσῃ ὁ βούλεται; ἀλλ' ὁ εὐχόμενος βούλεται γενέσθαι αὐτῷ ὁ μὴ βούλεται· ὥστε κατὰ πάντα τρόπον πάντῃ μεταλαμβανόμενον ἀστατήσῃ τὸ νόημα αὐτὸ ἐαυτῷ μαχόμενον καὶ ὑφ' ἐαυτοῦ καθαιρούμενον. τῆς δὲ τοιαύτης κατὰ τὸν λόγον ἀμηχανίας μία γένοιτ' ἂν παραμυθία ἢ ἀληθῆς τοῦ μυστηρίου ὁμολογία, ὅτι τὸ μὲν δειλιᾷ πρὸς τὸ πάθος τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας ἐστί, καθὼς φησι καὶ ὁ κύριος τὸ πνεῦμα πρόθυμον εἶναι λέγων, ἀσθενῇ δὲ τὴν σάρκα· τὸ δὲ ἀναδέχεσθαι τὸ ἐξ οἰκονομίας πάθος τῆς θείας ἐστὶ καὶ βουλῆς καὶ δυνάμεως. ἐπειδὴ τοίνυν ἄλλο τὸ ἀνθρώπινον θέλημα καὶ τὸ θεῖον ἄλλο, φθέγγεται μὲν ὡς ἐκ τοῦ ἀνθρώπου τὸ <τῇ ἀσθενείᾳ> τῆς φύσεως πρόσφορον ὁ τὰ ἡμέτερα πάθη οἰκειωσάμενος· ἐπάγει δὲ τὴν δευτέραν φωνήν, τὸ ὑψηλὸν τε καὶ θεοπρεπὲς βούλημα κυρωθῆναι παρὰ τὸ ἀνθρώπινον ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας θέλων. ὁ γὰρ εἰπὼν· μὴ τὸ ἐμόν, τὸ ἀνθρώπινον τῷ λόγῳ ἐσήμανε· προσθεὶς δὲ τό· σόν, ἔδειξε τὸ συναφὲς τῆς ἐαυτοῦ πρὸς τὸν πατέρα θεότητος, ἧς οὐδεμία θελήματός ἐστι διαφορὰ διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως. τὸ γὰρ τοῦ πατρὸς εἰπὼν θέλημα καὶ τὸ τοῦ υἱοῦ ἐνεδείξατο. τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ πάντας ἀνθρώπους θέλειν σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν· ὅπερ οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι μὴ τοῦ θανάτου καταγωνισθέντος τοῦ πρὸς τὴν ζωὴν ἐμποδίζοντος. τὸ δὲ ταπεινὸν τῆς ἀνθρωπίνης δειλίας καὶ ῥῆμα καὶ πάθος οἰκειοῦται ὁ κύριος, δεικνὺς ὅτι ἀληθ(ῶ)ς ἦν περὶ αὐτὸν τὸ ἡμέτερον, ἐκ τῆς τῶν παθημάτων κοινωνίας τὴν φύσιν πιστούμενος. Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ <ἐνταῦθα> εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

- 9 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἀγίου Γρηγορίου ἐκ τῆς εἰς τὸν ἀνθρώπον θεωρίας κεφαλαίου τετάρτου, ἔχουσα οὕτως·

6–7 Mt. 26,41 11–12 Lc. 22,42 14–15 1. Tim. 2,4

MT

1 τοῦ²] τὸ Mū 8¹] ἃ Mū 2 αὐτῷ = hoc ipsum (αὐτὸ) 4 γένοιτ'] γένοιτο Mū
7 ἀναδέχεσθαι] ἀνέχεσθαι Mū δυνάμεως καὶ βουλῆς T 8 θέλημα Mū (App.)] βούλημα Mū
9 <τῇ ἀσθενείᾳ>] τῆς ἀσθενείας MT 14 τοῦτο δὲ ἐστὶ] τουτέστι M 16 καταγωνισθέντος] κατα-
ποθέντος Mū τὸ] τὰ Mū ταπεινὸν] ταπεινὰ Mū 17 ῥῆμα] ῥήματα Mū veraciter =
ἀληθ(ῶ)ς] ἀληθῆς MT 20 huius = <ἐνταῦθα> om. MT πατριαρχείου] πατριαρχίου T
23 τετάρτου] 8¹ T

quod oranti est inuoluntarium, conuertetur. faciat uoluntatem orantis? sed et oratio est, ut minime fiat quod uult. non faciat quod uult? sed qui orat uult fieri hoc ipsum quod non uult? ac per hoc per omnes modos [quoquo conuertatur] quoquo modo accipiat, inconstans erit eius intellegentia ipsa sibi repugnans et a seipsa deicitur. ad huiusmodi itaque uerbi hesitationem unum fiat solatium uera ipsa misterii confessio, quia 5 formidare quidem passionem humanae fragilitatis est, sicut ait et dominus: *spiritum prumptum* esse dicens, *carnem autem infirmam*, suscipere uero eandem ex dispensatione passionem diuinae est et uoluntatis et uirtutis. quia igitur alia est humana uoluntas et alia diuina, loquitur quidem quasi ex homine quod infirmitati naturae congruit, qui nostras passiones assumpsit. adiungit autem secundam uocem, sublimem et deo decibilem 10 uoluntatem firmari quam humanam pro hominum salute uolens. qui enim dixit: *non meam*, humanam hoc sermone significauit, addens uero: *tuam*, ostendit coniunctionem suae deitatis ad patrem, cuius nulla uoluntatis est differentia propter communitatem naturae. nam patris dicens uoluntatem etiam filii demonstraui. haec autem est *uelle omnes homines saluos fieri et ad agnitionem ueritatis uenire*, quod non erat aliter fieri 15 quam mortem subicere, quae ad uitam praepediebat. humile autem humanae formidinis et sermonem et passionem assumit dominus, ostendens quod ueraciter circa eum erat quod nostrum est, ex communitate passionum ipsam naturam credibilem faciens. Quod testimonium similiter collatum est cum libro cartatio, qui erat ex bibliotheca huius uenerabilis patriarchii, et constitit. 20

- 9 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem sancti Gregorii de hominis contemplatione capitulus quartus, continens ita:

VPG BR MNL K

1 conuertetur] conuertitur BRG	faciat] fatiat V	orantis] oratis B ¹	oratio] oracio VG
ratio K	2 quod ¹] quid N	non faciat om. NL	faciat] fatiat V
3 modos] modus V			
conuertatur] conuertantur K	quoquo modo] quod quomodo VP ²	quomodo G	quo quō K
4 intellegentia] intelligentia RG ML K	seipsa] seipso M	5 hesitationem] haesitationem P M	
solatium] solacium P ¹ R MN	ipsa B bis	misterii] mysterii BR ML	6 quidem G add.
7 prumptum] promptum R MNL K	infirmam] infirma N	uero] uerbo N	autem L eandem] eadem R eadem MN K
8 diuinae est] diuina esse M	uirtutis] uirt P ¹	9 alia est	
diuina G	diuina] deuina P	loquitur] loquitur B ¹	quidem et quasi R
10 nostras] nostra			
P ¹ assumpsit] assumpsit P	adsumpsit B	secundam] secundum VP M K	decibilem]
docibilem G	11 hominum] honum V ¹	salute] salutem N	qui enim] qui.nim P ¹ ras.
12 meam] mea B ¹ MN	significauit] significat B ¹	tuam] tua M	13 suae] sue VP ¹ siue N
est uoluntatis M	14 haec] hae B ¹	hoc B ² R	15 saluos] saluus V
16 subicere] subire RG			
L praepediebat] prebe...bat P ras.	humile] humili V	humilem PG R NL K	humim B ¹
humilitate B ²	autem] aut B	17 sermonem] sermone B ¹ MNL	passionem] passione B ¹ MNL
assumit] assumit V K	adsumpsit B	erat circa eum G	18 est] erat L est ut ex G
communitate] cumunitate V	communitatem K	passionum] passione B	credibilem] sedibilem
B ² R faciens] fariens V	19 collatum] conlatum B	cartatio] carthatio V	chartachio P
chartatio G	carthacio M	chartacio NL	cartacio R K
bibliotheca] bibliothica V			
20 uenerabilis] uenerabili N	patriarchii] patriarchi VP ¹ B ² R		
22 ex eodem codice relectum est VPG	testimonium] testimonio N	23 contemplatione] conteplatione	
N continens] contenens B ¹	ita] itaque N		

Ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τὸ βασιλικόν τε καὶ ἐπηρμένον αὐτόθεν δείκνυσι, πόρρω τῆς ἰδιωτικῆς ταπεινώσεως κεχωρισμένη, ἐκ τοῦ ἀδέσποτον αὐτὴν εἶναι καὶ αὐτεξούσιον, ἰδίῳις θελήμασιν αὐτοκρατορικῶς διοικουμένη.

- 5 10 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐκ τῶν κατ' Εὐνομίου κεφαλαίου τριακοστοῦ πέμπτου, οὗ ἡ ἀρχή· *Οὐκ ἦν ὡς ἔοικεν*, ἔχουσα οὕτως·
 Πᾶσα ἀνάγκη κατάλληλον εἶναι καὶ οἰκείαν ὁμολογεῖν τῇ φύσει καὶ τὴν προαίρεσιν, καὶ εἰ ἀνομοίως ἔχοιεν κατὰ τὴν φύσιν, ἀνόμοια εἶναι καὶ τὰ θελήματα· τῆς δὲ δυνάμεως ἐφ' ἐκατέρων ἱκανῶς ἐχούσης οὐθέτερον ἀτονήσει πρὸς τὴν εκπλήρωσιν τοῦ ἰδίου θελήματος.
 10 Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.
- 11 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τό· *Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο*, οὗ ἡ ἀρχή· *Βαθεῖαν τομήν*, ἔχουσα οὕτως·
 15 Ἄλλ' οὐκ ἤρκεσε ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ παραγενόμενος, ἵνα μὴ νομισθῇ φαντασία τὸ γινόμενον, οὗ τῇ ὄψει μόνον πιστοῦται τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ χρόνῳ πολλῷ καὶ τῷ διὰ πάντων ἐλθεῖν τῶν ἀνθρωπίνων. οὐ(δέ) γὰρ ἀπλῶς εἰς ἀνθρωπον ἔρχεται ἀπηρτισμένον, ἀλλ' εἰς μήτρان παρθενικὴν, ὥστε (καὶ) κυοφορήσεως καὶ τόκου ἀνασχέσθαι καὶ γαλακτοτροφίας καὶ αὐξήσεως, καὶ τῷ μήκει τοῦ χρόνου καὶ τῇ διαφορᾷ τῶν ἡλικίων ἀπασῶν
 20 πιστώσασθαι τὸ γινόμενον. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἴσταται (τὰ) τῆς ἀποδείξεως μόνον, ἀλλὰ

14–15 Mt. 26,39 20 cf. Lc. 2,40

1–3 Gregorius Nyss., de officio hom., PG 44,136 B 11–C 2 7–11 Gregorius Nyss., c. Eunomium c. 35, PG 45,405 C 14–D 4; ed. W. Jaeger I 164,19–24 16–308,20 Iohannes Chrys., in illud: pater, si possibile est, transeat, PG 51,37,22 ab imo–38,12

MT

6 εὐνομίου] εὐνόμιον T τριακοστοῦ πέμπτου] λε' T 8 ἀνόμοια] ἀν ὁμοια T 11 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 16 ἤρκεσε] ἤρκεσαν M 17 πολλῷ ἀλλὰ καὶ M 18 οὐ(δέ) = neque] οὐ MT
 19 etiam = (καὶ) om. MT 21 (τὰ) om. MT

Ipsa quidem anima regium quid et sublime inditum ostendit, porro a priuatorum paupertate seiuncta, in eo quod indominabilis et liberi existit arbitrii, propriis uoluntatibus se imperialiter dispensans.

- 10 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem sancti Gregorii ex his quae aduersus Eunomium capitulus tricesimus quintus, cuius est initium: *Non erat ut uidetur*, continens ita:

Omnino necesse est conueniens esse et proprium confiteri naturae ipsum quoque arbitrium, et si dissimile exstiterit secundum naturam, dissimiles erunt etiam ipsae uoluntates; uirtute eius in utrisque idonea existente neutra deficiet ad perficiendam propriam uoluntatem.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro chartatio, qui est de bibliotheca huius uenerabilis patriarchii, et constitit.

- 11 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Iohannis archiepiscopi Constanti-
nopleos ex sermone: *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste*, cuius initium est: *Profundam sectionem*, continens ita:

Sed non suffe<ce>runt haec solummodo, sed et adueniens, ut non putaretur phantasticum quod fiebat, non superficie tantum rem credibilem facit, sed et tempore multo et quod per omnia humana transiuit. neque enim simpliciter in homine perfecto uenit, sed in utero uirginis, ut etiam et in uulba baiularetur et partum sustineret et lactis nutrimentum et incrementum prolixitatemque temporis et per diuersitatem omnium aetatum credibile faceret quod fiebat. sed neque in huiusmodi probatione tantum persistit, sed et ipsam

VPG BR MNL K

1 quid] quod N	inditum] indictum P ¹ (c-t)	2 paupertate] paupertatem NL	seiuncta] seinta
V ¹ seiuncta V ²	seiunctam MNL	indominabilis] indomabilis G ¹	liberi] liberii L
existit] existit RG ML K	existit N	propriis] propitius N	3 imperialiter] imperialiter V (ia-a)
imperialiter N	5 relectum] relectum B ¹	6 eunomium] eonomium B ¹ R	capitulus] capitulum V
tricesimus quintus] XXXV VPG B NL	initium] initium VG	erat] erit N	7 continens]
contenens B ¹	ita om. L	8 omnino non necesse L	necesse] necessae V
dissimile] disimile V ¹	disimile V ² P	exstiterit] extiterit B MNL K	extiterat R
dissimilis V B	dissimile K	ipsae] ipsi V	ipse RG NL K
10 uirtute] seruitute M	existente] existente VPG MNL K	extente B ¹ R	neutra deficiet] natura
deficientia B	natura deficiente R	naturae deficienti G	ne ultra deficiendam N
deficiet K	11 uoluntatem] uoluntatem P	12 testimonium] testimoni. V ¹ ras.	collatum]
conlatum B	chartatio] cartacio BR	chartatio G	cartacio M K
chartacio L	bibliotheca] bibliothica V	biblioteca P M	bibliotheca R K
13 uenerabilis]	patriarchii] patriarchi VP R	15 iohannis] iohanne V	15-16 constantinopoleos]
constantinopoleus BR	16 ex sermone] exermone P ¹	possibile] posibile P	initium] initium G
17 sectionem] sectioni V ¹	racionem G	secutionem N	continens]
V add.	suffe<ce>runt] sfferunt V ¹ ras.	sufferunt V ² PG BR MNL K	haec] hoc VPG
M ¹ NL	solummodo] solummodo K	18-19 phantasticum] phan. asticum V ¹ ras.	phantastibus
B	fantasticum MNL K	19 superficie tantum] superficiet tantum VPG	superficiem tantum K
facit] f... V ¹ ras.	21 etiam] et L	uulba] uulua BRG MNL K	baiularetur] baiolaretur P ² B
partum] pat P ¹	sustineret] susteneret B ¹	22 incrementum] incrementum B ¹	prolixitatemque]
prolixitatem quia R	prolitatemque M ¹	aetatum] etatum R L K	credibile] credibile V
faceret] faceret B	facere NL	huiusmodi] huiusmodo V ¹	et om. MNL
			ipsam] ipso V ¹

καὶ περιφέρων τὴν σάρκα ἀφίησιν αὐτὴν τὰ τῆς φύσεως ἐλαττώματα ὑπομεῖναι καὶ
 πεινῆσαι καὶ διψῆσαι καὶ καθευδῆσαι καὶ κοπιάσαι τέλος καὶ ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἐρχόμενος
 ἀφίησιν αὐτὴν τὰ τῆς σαρκὸς παθεῖν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ κρουνοὶ ἰδρώτων κατεφέρουντο
 5 ἐξ αὐτῆς καὶ ἄγγελος ἠύρισκετο αὐτὴν διακρατῶν, καὶ λυπεῖται καὶ ἀδημονεῖ. πρὶν ἢ γὰρ
 ταῦτα εἰπεῖν φησὶν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται, καὶ περίλυπός ἐστιν [ἡ ψυχὴ μου] ἕως
 θανάτου. εἰ γὰρ καὶ τούτων ἀπάντων γενομένων τὸ πονηρὸν τοῦ διαβόλου στόμα διὰ
 Μαρκίωνος τοῦ Ποντικοῦ καὶ Οὐαλεντίνου καὶ Μανιχαίου τοῦ Πέρσου καὶ ἐτέρων πλειόνων
 αἵρεσιάρχων ἴσχυσεν ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἀνατρέψαι τὸν περὶ τῆς οἰκονομίας λόγον, καὶ
 10 ἤχησε σατανικὴν τινα ἤχην λέγων ὅτι „οὐδὲ ἐσαρκώθη, οὐδὲ σάρκα περιεβάλλετο, ἀλλὰ
 δόκησις τοῦτο ἦν καὶ φαντασία καὶ σκηνὴ καὶ ὑπόκρισις“, καίτοι τῶν παθῶν βοώντων
 τοῦ θανάτου, τοῦ τάφου, τῆς πείνης· εἰ μὴδὲν τούτων ἐγεγόνει, πῶς οὐ πολλῶ μᾶλλον
 τὰ πονηρὰ ταῦτα ἀνέσπειρε τῆς ἀσεβείας δόγματα; διὰ τοι τοῦτο, ὥσπερ ἐπένησεν,
 ὥσπερ ἐκοπίασεν, ὥσπερ ἐκαθεύδησεν, ὥσπερ ἔφαγεν, ὥσπερ ἔπιεν, οὕτω καὶ θάνατον
 15 παραιτεῖται, τὸ ἀνθρώπινον ἐνδεικνύμενος καὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως τὴν οὐκ ἀνεχο-
 μένην ἀπαθῶς ἀπορραγῆναι τῆς παρούσης ζωῆς. εἰ γὰρ μὴδὲν τούτων εἰρήκει, εἶχον <ἄν>
 εἰπεῖν, ὅτι εἰ ἄνθρωπος ἦν, ἔδει αὐτὸν παθεῖν τὰ τοῦ ἀνθρώπου. τίνα δὲ ἐστὶ ταῦτα; <τὸ>
 μέλλων σταυροῦσθαι καὶ δειλιᾶν καὶ ἀγωνιᾶν καὶ μὴ ἀπαθῶς ἀπορρήγνυσθαι τῆς παρού-
 20 σης ζωῆς· τῇ φύσει γὰρ ἔγκειται τὸ φίλτρον τὸ περὶ τὰ παρόντα. διὰ τοι τοῦτο δεῖξαι
 βουλόμενος ἀληθῆ τῆς σαρκὸς τὴν περιβολὴν καὶ τὴν οἰκονομίαν πιστώσασθαι μετὰ
 πολλῆς τῆς ἀποδείξεως τὰ πάθη γυμνὰ προτίθησιν.
 Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ
 εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

2 cf. Mt. 4,2 cf. Joh. 4,15 cf. Mt. 8,24 cf. Joh. 4,6 3 cf. Lc. 22,44 5 Joh. 12,27
 5 – 6 Mt. 26,38 12 cf. Mt. 4,2 13 cf. Joh. 4,6 cf. Mt. 8,24 cf. Joh. 21,13 cf. Joh. 4,7

MT

4 ἠύρισκετο] εὐρίσκετο M 5 [ἡ ψυχὴ μου] om. transl. et p. 258,21 9 περιεβάλλετο] περιεβάλετο
 M 12 ταῦτα om. M 15 <ἄν> om. MT 16 <τὸ> om. MT 21 ὁμοίως om. M
 22 πατριαρχείου] πατριαρχίου T

circumferens carnem permittit eam naturae perpeti detrimenta et *esurire* et *sitire* et *dormire* et *fatigari*; postremo etiam ad crucem ueniens sinit eam quae carnis sunt pati. ideo enim et guttae sudorum de ea cadebant et angelus inueniebatur eam sustentans, et tristatur et hesitat. prius enim quam haec diceret ait: *anima mea turbata est*, et: *tristis est usque ad mortem*. si enim <et> his omnibus gestis os malignum diaboli per Martionem Ponticum et Ualentinum et Manicheum Persam et alias plures hereses ualuit quantum ad eos uerbum dispensationis subuerrere, et insonuit satanicum sonum dicens quia „neque incarnatus neque carne indutus est, sed putatiue hoc erat et phantasia et scena atque simulatio“, dum quando passiones ipse preclamarent et mors et sepulcrum et esuries. si nihil horum factum esset, quomodo non multo amplius haec impietatis nequissima dogmata disseminarentur? quam ob rem sicut *esuriuit*, sicut *fatigatus est*, sicut *dormiuit*, sicut *manducauit*, sicut *bibit*, sic et mortem recusat, quod est humanum ostendens et infirmitatem naturae, quae non sine dolore patitur auelli de praesenti uita. si enim nullum horum dixisset, dixissem utique, quia si homo esset, oportebat eum pati quae hominis sunt. quae uero haec? cum ad crucem ueniret et formidaret et taediaret nec sine dolore auelleretur a praesenti uita; inest quippe naturae amor praesentium. et ideo ostendere uolens uerum carnis uelamen dispensationemque credibilem facere cum multa probatione passiones ipsas nudas proposuit.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro membranatio, qui est de bibliotheca huius uenerabilis patriarchii, et constitit.

VPG BR MNL K

1 circumferens] circumfrens V ¹	circumfaerens V ²	permittit] permitit V	permittit K	na-
turae] nature P natura B	detrimenta] decrimenta R	2 fatigari] fatigare VPG	pati] patī N	
3 et ¹] ei NL	guttae] gutae P	gutte NL K	ea] eo VPG	cadebant] cadere M
ea NL	4 hesitat] haesitat M	prius] proprius VPG	est ² om. NL	est anima mea usque
M ¹	5 κολ = <et> om. VPG BR MNL K	os] omnis G	hos N	malignum] maligni MNL
diaboli] diabuli V dyaboli R	martionem] marcionem MNL K	ponticum] pontium R	6	
persam] persa G	per sanctam N	plures] pluris V	hereses] ereses V ¹	haereses P (cf.
259,21 – 261,1: heresum auctores)	eos] cum G ¹	7 satanicum sonum] satani cumsu. nom V ras.		
satanae cum sonum B	sathane cum sonum R	satancum M	sathanicum sonum K	neque]
ne V ¹	8 carne om. V	indutus] inditus P	putatiue] putae P ¹	imputatiue M
phantasia] phantassia V	fantasia MNL	phantasia K	scena] schema N	atque] adque P ¹
9 passiones] passionis B	ipse] ipsae G	preclamarent] praeclamarent V	sepulcrum] sepulchrum	
BR NL	esuries] hesuriens V	esuriens P N	nihil] nichil RG N	horum] orum B ¹
10	quomodo] quomo V ¹	nequissima] nequissime V	nequissimae PG	10 – 11 disseminarentur]
dissimarentur V	11 esuriuit] esuriunt V ¹	exuriuit K	fatigatus] fagatus N	12 bibit]
biuit P	sic] sicut L	recusat] recu. sat V ¹ ras.	humanum] humanam G	et ostendens K
infirmitatem] infirmitate V	13 quae] que V NL	qui P	non om. N ¹ L	patitur] patetur
B ¹ R	auelli] abelli N K	praesenti] presenta V ¹	14 dixissem] dixisem P ¹ G	quia si] qua
si N	homo] ho B ¹	oportebat] oportaeat V	hominis] homini L	quae] qui P ¹
P ²	15 taediaret] thedi. ret P ras.	tediaret BR NL K	auelleretur] auellaretur V	auelletur
P ¹ N	aduelleretur L	a om. N	17 carnis uelamen] carnisuelamen P ¹	dispensationemque]
dispensationem G	credibilem] cridibilem V	credibile N	passiones] passionis G	18 ipsas]
ipsa V ¹	19 collatum] conlatum B	cum] in L	membranatio] membrenatio V	membranati
R	membranacio N K	menbracino L	qui est] quē N	bibliotheca] biblioteca P M
bibliotheca R K	20 patriarchii] patriarchi VP ¹ R			

- 12 Ἔτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου λόγου ὀγδοηκοστοῦ πρώτου, οὗ ἡ ἀρχή· *Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς, ἔχουσα οὕτως·*
- 5 *Καὶ μικρὸν προελθὼν ἠύχετο λέγων· πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλήν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. οὐχ ἀπλῶς πρὸς Πέτρον μάλιστα ἀποτείνεται, καίτοι καὶ τῶν ἄλλων καθευδησάντων, ἀλλὰ καθικνούμενος αὐτοῦ κἀντεῦθεν διὰ τὴν αἰτίαν ἣν*
- 10 *ἐμπροσθεν εἶπον. εἴτα ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄλλοι τὸ αὐτὸ εἶπον – εἰπόντος γάρ, φησί, Πέτρου, ὅτι κἀν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι· ὁμοίως δέ, <φησὶν>, καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον – λοιπὸν πρὸς πάντας διαλέγεται ἐλέγχων αὐτῶν τὴν ἀσθένειαν. οἱ γὰρ συναποθανεῖν αἰρούμενοι οὐδὲ λυπουμενῶ τότε συλλυπηθῆναι ἰσχυσαν ἐγρηγορότες, ἀλλ' ἐκράτησεν αὐτῶν ὁ ὕπνος. εὐχεται δέ, ἵνα μὴ δόξη ὑπόκρισις εἶναι τὸ πρᾶγμα· καὶ*
- 15 *ἰδρῶτες ἐπιρρέουσι διὰ τὴν αἰτίαν πάλιν τὴν αὐτήν, ἵνα μὴ εἴπωσιν αἰρετικοί, ὅτι ὑποκρίνεται τὴν ἀγωνίαν. διὰ τοῦτο καὶ ἰδρῶτες ὡς θρόμβοι αἵματος καὶ ἄγγελος ἐνισχύων αὐτὸν ἐφάνη, καὶ μυρία φόβου τεκμήρια, ἵνα μὴ τις εἴπῃ τὰ ῥήματα πεπλασμένα εἶναι. διὰ τοῦτο καὶ ἡ εὐχή. τῷ μὲν οὖν εἰπεῖν· εἰ δυνατόν, <παρελθέτω>, ἔδειξε τὸ ἀνθρώπινον· τῷ δὲ εἰπεῖν· πλήν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ, ἔδειξε τὸ ἐνάρετον καὶ ἐμφιλόσοφον,*
- 20 *παιδεύων – καὶ τῆς φύσεως ἀνθελκούσης – ἔπεσθαι τῷ θεῷ. ἐπειδὴ οὖν οὐκ ἤρκει τοῖς ἀνοήτοις τὸ πρόσωπον δεῖξαι μόνον καὶ ῥήματα προστίθῃσι. πάλιν ἐπειδὴ ῥήματα οὐκ ἤρκει μόνον, ἀλλὰ καὶ πραγμάτων ἔδει, καὶ ταῦτα συνάπτει τοῖς ῥήμασιν, ἵνα πιστεύσωσι*

3 Mt. 26,36 4–8 Mt. 26,39–41 11–12 Mt. 26,35 14 cf. Mt. 26,40; Lc. 22,45 (Lc. 9,32) 15
cf. Lc. 22,44 16–17 Lc. 22,43–44 18–19 Mt. 26,39

4–312,2 Iohannes Chrys., hom. LXXXI in Matth., PG 58,745,19 ab imo–746,19 ab imo

MT

2 ὀγδοηκοστοῦ πρώτου] πα' T (LXXXIII–LXXXIV Migne) 11 ὅτι om. T inquit = <φησὶν>
om. MT 14 αὐτῶν] αὐτοὺς M 18 transeat = <παρελθέτω> om. MT 20 παιδεύων] παιδεύων
T

- 12 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem sancti Iohannis Chrisostomi ex interpretatione euangelii secundum Matheum libro octogesimo primo, cuius est initium: *Tunc uenit cum eis Iesus*, continens ita:

Et pusillum accedens orabat dicens: pater, si possibile est, transeat a me calix iste, uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu. et uenit ad eos et inuenit eos dormientes et dicit Petro: sic non potuistis una hora uigilare mecum? uigilate et orate, ut non intretis in temptationem. spiritus quidem prumptus, caro autem infirma. non simpliciter maxime Petrum aggreditur, dum quando et ceteri dormirent, sed KAΘIKNOYMENOC tangens eum et ex hoc propter causam quam antea dixi. dehinc quia et ceteri hoc ipsum dixerunt – dicente enim Petro, inquit, quod *si etiam oportuerit me mori tecum, non te negabo*, 10 *similiter autem*, inquit, *et omnes discipuli dixerunt* – ceterum omnes alloquitur redarguens eorum infirmitatem. qui enim mori cum eo delegerant, nec saltem contristato simul cum eo tunc euigilantes contristari ualuerunt, sed tenuit eos *somnus*. orat uero, ne causa simulatio esse putaretur; et *sudores* defluunt propter eandem iterum causam, ne dicant heretici, quod anxietatem simulasset. propterea et *sudores ut guttae sanguinis et angelus* 15 *confortans eum* uisus est, multa milia quoque timoris inditia, ne quis diceret uerba fincta fuisse. ideo et oratio. dicendo namque: *si possibile, transeat*, ostendit humanum, dicendo autem: *uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu*, ostendit quid sit ΘΝΑΡΕΤΟΝ elegans et philosoph<ic>um, inbuens ut – et natura in aduersum trahente – sequi deum. quoniam quidem non sufficebat insipientibus ΠΡΟCΩΠΤΟΝ personam [faciem] ostendere solam 20 etiam uerba adiungit. iterum quia uerba non sufficebant tantum, sed et res oportebat, et

VPG BR MNL K

1 codice] qodice P¹ chrisostomi] chrysostomi P crisostomi R grisostomi K 2 interpre-
tatione] interpretatione P BG NL interpretatione K euangelii] aeuangelii N euuangelii L
octogesimo] octogesimo VP¹ octogesimo P² ottogesimo L initium est V initium]
iniciu G initio N 3 continens] contenens B 4 et post pusillum M accedens] accedentes
N 5 uerumtamen] uerumtamen R ueruntamen N eos²] es K 6 sic] sicut V¹ om. R
simon G potuistis] potuissetis V¹ orate] horate B ut non] ne N 7 temptationem]
temptationem P teptationem G prumptus] prumtus P promptus RG MNL K 8 aggreditur]
...redicitur P¹ receditur P² adgreditur B dum KAΘIKNOYMENOC quando PG] dum KVΘI-
ΓNOVNENON sed quando V KAΘIKNOYMENOC om. BR MNL K dormirent] dormitarent VPG
KAΘIKNOYMENOC om. VPG] KYOIGNOYMENOC B leyon noynoc R KYIGNOYNENOC M KYPI-
NOYNENOC N KYIGNOYMENOC L KIΘIGNOIMENOC K 9 quam om. L ceteri] caeteri
G N 10 inquit] inquit R ML K si] se K¹ etiam om. G 11 inquit autem K inquit
om. BR inquit P ML K 11–12 redarguens] redargens P¹ arguens M¹ 12 delegerant]
delegerunt VPG dilegerant BR saltem] saltim BR MN salutem G contristato] constri-
stato V¹ N simul N bis 13 tunc] om. R tun N¹ euigilantes] uigilantes V contristari]
constristari V¹ contristati N somnus] sumnus V sompnus R L ne] nec BR 14 esse
om. G tunc L 15 quod] quia L anxietatem] anxietatem K simulasset] simullasset V¹
simulassent N propterea] propterea V¹ angelus] angelis P¹ 16 quoque] quoque V inditia]
indicia PG R MN fincta] ficta R M 17 namque] nanque L ostendit] ostendat VP
humanum] humanam VPG 18 ΘΝΑΡΕΤΟΝ] ΑΡΕΤΟΝ VPG ΕΝΑΡΕΤΟΗ L elegans] elegens
K¹ 19 philosoph<ic>um] philosophum VPG BR MNL K inbuens] imbuens M iubens K
ut et natura] ut ei naturam N natura] n...tura V¹ ras. naturam MNL trahente] traente P
thraentes G trahentem L deum] dominum L 20 insipientibus V² supr. ras. ΠΡΟCΩ-
ΠΟΝ] ΝΡΟCΟΝ V ΠΡΟCΟΠΟΝ PG M K ΠΟΡCΟΝΟΝ BR ΠΡCΝΟΝ N ΠΡΟCΟΝΟΝ
L personam] personae B [faciem]] fatiaem V 21 adiungit] adiugit N uerba non]
uerbum V¹ uerba V² res] tres N oportebat] .portebat V¹ ras. et²] ut BR

καὶ οἱ σφόδρα φιλονεικοῦντες, ὅτι καὶ ἄνθρωπος γέγονε καὶ ἀπέθανεν. εἰ γὰρ καὶ τούτων ὄντων ἀπιστεῖται παρά τινων ἐτι τοῦτο, πολλῶ μᾶλλον εἰ μὴ ταῦτα ἦν.

Ἦτις χρήσις ὡσαύτως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

5

13 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου βιβλίου δευτέρου λόγου ἐξηκοστοῦ ἐβδόμου, οὗ ἡ ἀρχή· *Γλυκὺς ὁ παρῶν βίος*, ἔχουσα οὕτως·

10 *Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάραται. καὶ τί εἶπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης·* καὶ μὴν τοῦτο οὐκ ἔστι προτρεπομένου ἐπὶ τὸν θάνατον ἐλθεῖν, μάλιστα μὲν οὖν προτρεπομένου. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι αὐτὸς ἔξω τῶν ὠδίνων ὦν τῶν ἀνθρωπίνων εὐκόλως περὶ θανάτου φιλοσοφεῖ καὶ ἡμῖν ἔξω κινδύνου παραινεῖ, δείκνυσιν ὅτι καίτοι ἀγωνιῶν αὐτὸν ὁμῶς διὰ τὸ χρήσιμον οὐ παραιτεῖται. ταῦτα δὲ τῆς οἰκονομίας ἐστίν, οὐ τῆς θεότητος. διὰ τοῦτο φησι· *νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάραται* – ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, ποία ἀκολουθία
15 ἔστι τὸ λεχθὲν καὶ τὸ εἰπεῖν· *πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης;* – καὶ οὕτω τεταράχθαι, ὡς καὶ ἀπαλλαγὴν αἰτεῖν, εἰ γε ἐνῆν καὶ διαφυγεῖν. ταῦτα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὰ ἀσθενήματα. ἀλλ’ οὐκ ἔχω τί εἶπω, φησίν, ἀπαλλαγὴν αἰτούμενος. *διὰ γὰρ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην·* ὡσανεὶ ἔλεγε· *κἂν ταραττώμεθα, κἂν θορυβώμεθα, μὴ φεύγωμεν θάνατον.* <ἐπεὶ κἀγὼ νῦν ταραττόμενος οὐ λέγω ὥστε φυγεῖν>· δεῖ γὰρ φέρειν
20 τὸ ἐπιόν. οὐ λέγω· ἀπάλλαξόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης, ἀλλὰ τί; *πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα·* καίτοι τῆς ταραχῆς τοῦτο ἀναγκαζούσης λέγειν, τὸ ἐναντίον λέγω· *δόξασόν σου τὸ ὄνομα*, τουτέστιν, ἀνάγαγε λοιπὸν ἐπὶ τὸν σταυρόν. πάλιν πολὺ τὸ ἀνθρώπινον ἐπιδείκνυται καὶ τὴν φύσιν μὴ βουλομένην ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τῆς παρούσης ἀντεχομένην ζωῆς, δείκνυς ὅτι οὐκ ἔξω τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ἦν. ὥσπερ γὰρ τὸ *πεινῆν* οὐκ ἐγκλημα

9 Joh. 12,27
24 cf. Mt. 4,2

12 cf. Lc. 22,44

14–15 Joh. 12,27

17–18 Joh. 12,27

20–22 Joh. 12,28

9–314,2 Iohannes Chrys., in Ioh. II hom. 67, PG 59,371 29–5 ab imo

MT

4 πατριαρχείου | πατριαρχίου T 7 ἐξηκοστοῦ ἐβδόμου | ξζ' T 10–11 οὖν προτρεπομένου | συμ-
προτρεπομένου T 11 ὠδίνων | ὀδυνῶν M 12 αὐτὸν | αὐτός M 15 οὕτως | οὕτως T
19 nam ... fugiam = <ἐπεὶ ... φυγεῖν> om. MT 20 τὸ ἐπιόν | τὰ ἐπιόντα M

eas uerbis coniungit, ut credant etiam qui uehementer contendunt, quia et homo factus est et mortuus est. si enim et dum hec sint incredibile est adhuc hoc apud quosdam, multo magis si hec minime fuissent.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro cartatio, qui est de bibliotheca uenerabilis huius patriarchii, et constitit.

- 13 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem ex interpretatione euangelii secundum Iohannem libro secundo sermone sexagesimo septimo, cuius initium: *Dulcis est presens uita*, continens ita:

Nunc anima mea turbata est. et quid dicam? pater, salua me ab hac hora, quia hoc non est inuitantis ut ad mortem ueniret, sed e<s>t maxime inuitantis. ut enim non dicant, quia ipse extra dolores humanos existens facile de morte philosophatur et nos extra periculum exortatur, ostendit quia quamuis eum *anxietur*, attamen propter utilitatem non recusat. haec uero dispensationis sunt, non deitatis. ideo ait: *nunc anima mea turbata est* – nam si hoc non est, qualis consequentia est quod dictum est et dicere: *pater, salua me ab hac hora?* – et ita turbari, ut exui quoque deposceret, si uero inesset etiam diffugere.

haec naturae humanae sunt infirmitates [inpotentiae]. sed non habeo, inquit, quod dicam exui postulans. *propter hoc enim ueni in hanc horam*; ac si diceret: seu turbamur, siue commouimur, non fugiamus mortem. nam et ego nunc turbatus non dico ut fugiam. oportet enim sustinere quod superuenit. non dico: libera me ex hac hora, sed quid? *pater, glorifica nomen tuum*, dum quando perturbatio hoc cogeret dicere, e contrario dico: *glorifica nomen tuum*, hoc est: eleua iam super crucem. iterum <multum> humanum ostendit et naturam nolentem mori, sed presentem uitam amplectentem, ostendens quod non extra humanas passiones erat. quemadmodum enim *esurire* crimen non est neque

VPG BR MNL K

1 coniungit | coniungerit B coniunxit R credant | credunt G 2 est¹ om. N hec | haec BG M
incredibile B¹ add. 3 si om. L hec | haec BG MN huc R 4 collatum | conlatum B
cartatio | carthatio V charthacio G chartacio N cartacio K bibliotheca | biblioteca M
5 uenerabilis | uenerabili N 7 ex¹ et B interpretatione | interpretationem V interpretatione
B interpretatione G interpretationem K euangelii | euuangelii L 8 sermone | sermo V
sermone N sexagesimo | sexagissimo VP sesagesimo L sexagesimo septimo | LXVII BR
initium | initium VG dulcis | dulce G 9 presens | praesens B continens | contenens B 10
nunc anima | non anama G quid dicam | quiddam V (ic-a) hora hac M hora | ora VP B K
11 inuitantis | mutantis M e<s>t con. Lu | et VP MNL K om. BRG et ut maxime K
inuitantis | renuentis B rennuens G 12 quia et ipse G humanos | humanus V humanatus
BR existens | existens VPG R MNL K facile | facillae V philosophatur | philosophatur V
philosophatur N philosophatus L nos | non V 13 exortatur | exhortatur M eum om. BR
anxietur eum L attamen | adtamen B NL propter | pro VP¹ 13 – 14 non recusat V *supr. ras.*
14 recusat | resusat B¹ dispensationis | dispensationes V 16 hora | ora VP N¹ K ut | et K
exui | exigui VPG deposceret | d. posceret V¹ deposceret B etiam | eci. am V¹ *ras.* ecitiam
V² diffugere | diffugire V B¹R diffugeret PG aeffugire B² 17 haec | hae BG MN K
he P¹ duae L infirmitates | infirmitatis V B [inpotentiae] | impotentiae M inquit | inquit
R ML K 18 postulans | postulas V¹ propter hoc | propter quod V¹ propter quod hoc V² (p-
q) enim om. N hanc | hac MN horam | hora V MN ac | hac B 19 siue | seu N
commouimur | commouemur P¹ R MN commouemur B commouimus L fugiamus | fugimus
P¹ nunc | nonc V turbatus | turbatis P¹ N non om. V 20 quod | quomodo L hac |
hanc VP¹ hora | ora P 21 – 22 dum ... tuum om. G 21 e | et VP 22 πολὺ = <multum>
om. VPG BR MNL K 23 uitam amplectentem | uitam plectentem V 24 est non L

οὐδὲ τὸ καθεύδειν, οὕτως οὐδὲ τὸ τῆς παρούσης ζωῆς ἐφίεσθαι. ὁ δὲ Χριστὸς σῶμα καθαρὸν ἀμαρτημάτων εἶχεν, οὐ φυσικῶν ἀναγκῶν ἀπηλλαγμένον· ἐπεὶ οὐδ' <ἄν> σῶμα ἦν. Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

5

14 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ τῶν Θησαυρῶν κεφάλαιον εἰκοστὸν τέταρτον, οὗ ἡ ἀρχή· *Εἰ παρά τινος τῶν τυχόντων*, ἔχουσα οὕτως·

10 Τῷ οἰκίῳ θανάτῳ τὸν θάνατον κατήργησεν ὁ σωτήρ. ὥσπερ οὖν οὐκ ἂν ὁ θάνατος κατηργήθη μὴ ἀποθανόντος αὐτοῦ, οὕτως ἐφ' ἐκάστῳ τῶν τῆς σαρκὸς παθῶν. εἰ μὴ γὰρ ἐδειλίασεν, οὐκ ἂν ἐλευθέρα τοῦ δειλιᾶν ἡ φύσις ἐγένετο· εἰ μὴ ἐλυπήθη, οὐκ ἂν ἀπηλλάχθη τοῦ λυπεῖσθαι ποτε· εἰ μὴ ἐταράχθη καὶ ἐπτοήθη, οὐκ ἂν ἔξω ποτὲ τούτων ἐγένετο. καὶ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν ἀνθρωπίνως γεγονότων τὸν αὐτὸν ἐφαρμόζων λόγον εὐρήσεις ἐν Χριστῷ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη κεκινημένα, οὐχ ἵνα κρατήσῃ ὥσπερ καὶ ἐν ἡμῖν, ἀλλ' ἵνα <κινή>θέντα
15 καταργηθῇ τῇ δυνάμει τοῦ ἐνοικήσαντος <τῇ σαρκί> λόγου πρὸς τὸ ἀμεινον μεταποιουμένης τῆς φύσεως.

Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

20 15 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, ἔχουσα οὕτως·

Ἀνθρωπος γέγονεν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, οὐχ ἵνα πάλιν ὡς θεὸς πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως <πάντα> πράττῃ καὶ λαλῇ, ἀλλ' ἵνα πολλάκις καὶ διὰ τὴν χρεῖαν τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας καὶ ὡς ἄνθρωπος λέγῃ τινά. ταύτην ἔχοντος τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν, πῶς

1 cf. Mt. 8,24 9 Hebr. 2,14 11 cf. Mt. 26,37 12 cf. Joh. 12,27 15 cf. Hebr. 2,14 22 cf. Joh. 1,14

9–16 Cyrillus Alex., thes. c. 24, PG 75,397 C 1–13 22–316,9 Cyrillus Alex., thes. c. 24, PG 75,400 A 12–C 2

MT

2 οὐδ' <ἄν> | οὐδὲ MT 7 εἰκοστὸν τέταρτον | κδ' T 10 ἀποθανόντος | ἀποθανανόντος M γὰρ om. M 14 <κινή>θέντα = agitate | νικηθέντα MT 15 carnem = <τῇ σαρκί> om. MT
17 ὁμοίως om. M χαρτῶν | ἐν σώμασι M 17–18 τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς M 18 τῶν om. M
πατριαρχείου | πατριαρχίου T 20 ἐκ τοῦ αὐτοῦ om. M 23 omnia = <πάντα> om. MT

dormire, ita nec presentem uitam affectari. etenim Christus corpus mundum a peccatis habuit, non naturalibus necessitatibus liberum, alioquin nec corpus esset. Quod testimonium similiter collatum est cum libro membranatio, qui est de bibliotheca huius uenerabilis patriarchii, et constitit.

- 14 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Cirilli archiepiscopi Alexandriae de Thesauris capitulo uicesimo quarto, cuius initium: *Si a quolibet aliquorum*, continens ita:

Propria morte *mortem* saluator euacuauit. quemadmodum ergo nequaquam *mors* *distrueretur* eo non moriente, ita in singulis carnis passionibus. nisi enim formidasset, non utique natura a formidine libera fieret; nisi *tristaretur*, non utique umquam de tristitia liberaretur; nisi *perturbatus esset* et pertimesceret, numquam extra haec umquam efficeretur. etiam in singulis, quae humaniter facta sunt, eandem aptans rationem inuenies in Christo easdem carnis passiones motas fuisse, not ut optineant sicut <et> in nobis, sed ut agitate *destruantur* uirtute carnem inhabitantis uerbi in melius refectione <inde> naturae. Quod testimonium similiter collatum est ad librum, qui est de bibliotheca uenerabilis huius patriarchii carthacium, et constitit.

- 15 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem ex eodem libro continens ita:

Homo *factus est dei uerbum*, non <ut> iterum ut deus ante humanationem omnia agat et loquatur, sed ut plerumque etiam propter utilitatem quae in carne est dispensationis et sicut homo quaedam loquatur. hanc habente eodem misterio uirtutem, quomodo absurdum

VPG BR MNL K

1 nec] neo V¹ a] ac V a peccatis om. G 2 necessitatibus naturalibus G necessitatibus]
necessitatibus V naccitatibus R esset] esse NL 3 testimonium] testimonio NL collatum]
conlatum B membranatio] membranatio VG membranacio MNL K bibliotheca] biblioteca P
M bibliothacha K 4 huius om. MNL uenerabilis] uenerabili N uenerabilis K¹
patriarchii] patriarchi VP¹ R 6 codice] codece L² cirilli] cyrilli P BRG MNL 7 uicesimo]
uicensimo V¹ uicensimo V² uicesimo G K uicesimo quarto] XXIII BR ML XXII N
initium] initium G M initium est si G a quolibet] aliquo libet G continens] continens B
9 propria] propia P mortem om. VPG MNL K saluator euacuauit] saluatore uacuauit VP sal-
uatore uacuant G 10 distrueretur] destruetur P¹ destrueretur P² G R MNL K in om. M
11 utique¹] ita N natura] nature V naturae PG formidine] fordine N umquam] unquam
G ML tristitia] tristitia G 12 pertimesceret] pertimescere VP pertimisceret B haec] hec
VP¹ K umquam om. B unquam G ML 13 singulis] singulari BR sigilli N singuli
K facta] facte V aptans] optans L rationem] racionem V 14 easdem] eadem B¹
passiones] passionis VPG om. N motas] metas G optineant] obteneant B obtineant
MNL sicut] sicut K¹ kaí = <et> om. VPG BR MNL K 15 agitate] agitata P² agitatae
B² M K destruantur] destruantur B destruat NL K uerbi] uerbis V refectione] refectione
G refectione B M K <inde> con. Lu] eandem VPG eadem B M K adē NL naturae] natura VP
BR MNL K 16 collatum] conlatum B est om. N bibliotheca] biblioteca P M bibliotheca
L K uenerabilis] uenerabili N 16–17 huius uenerabilis K 17 patriarchii] patriarchi VP¹ BR
carthacium] cartatium P¹ cartacium P² B K chartatium R charthacium G chartacium
NL 19 item] iterum K est om. M ex eodem codice om. BR eodem odece V¹ ras.,
P¹ ras. quodice R 20 uerbum dei VPG ίνα = <ut> om. VPG BR MNL K humanationem]
humanatione V 21 plerumque] plerumque V utilitatem = χρησιν] inutilitatem R carne]
carnis M 22 homo om. G loquatur] loquitur M misterio] mysterio B ML

οὐκ ἄτοπον σκανδαλίζεσθαι τοὺς ἀκροωμένους ἀνθρωπινώτερον ἔσθ' ὅτε λαλοῦντος αὐτοῦ; λαλεῖ γὰρ ὡς ἀνθρώπος, λαλεῖ δὲ καὶ ὡς θεός, ἔχων ἐν ἀμφοτέροις τὴν ἐξουσίαν. ἀνθρωπίνως μὲν γὰρ ἔλεγε· νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάραται, θεϊκῶς δὲ πάλιν· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. τὸ μὲν οὖν ταραττεσθαι τῆς σαρκὸς ἴδιον πάθος, τὸ δὲ ἐξουσίαν ἔχειν θεῖναι τε καὶ πάλιν ἀναλαβεῖν τὴν ψυχὴν τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως ἔργον ἐστίν. ὥσπερ οὖν, ὅταν λέγῃ τι θεϊκῶς καίτοι φαινόμενος ἀνθρώπος, οὐ σκανδαλιζόμεθα, ἀλλ' ἐννοῶμεν τὸν ἐνοικοῦντα τῇ σαρκὶ λόγον, οὕτως, ὅταν τι λαλῇ ὡς ἀνθρώπος, μὴ σκανδαλιζόμεθα ἐννοοῦντες, ὅτι δι' ἡμᾶς γέγονεν ἀνθρώπος καὶ τὰ τῇ ἀνθρωπότητι πρέποντα λαλεῖ.

Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς τὸ αὐτὸ βιβλίον, καὶ ἐστοίχησεν.

16 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἀγίου Κυρίλλου ἐκ τῶν κατὰ Ἰουλιανοῦ δογμάτων βιβλίου τρίτου ἀπὸ λόγου δεκάτου, οὗ ἡ ἀρχὴ· *Πειράται ὁ δι' ἐναντίας*, ἔχουσα οὕτως·

Ἐπειδὴ δέ, εἰ μὴ τὸ ἀβούλητον ἐποιήσατο θελητόν, οὐδ' ἂν ἔπαθεν ὁλως. δείκνυσι μὲν ἀναγκαιῶς ἀβούλητον μὲν τὸ ἐν τῷ παθεῖν δυσκλεές, ὡς ἔφην, αἰρετόν δ' ὁμως διὰ τὸ πᾶσι χρήσιμον. καὶ τὴν μὲν ἀνεθελησίαν ἢ τοῦ ποτηρίου παραίτησις ἔχει, τό γε μὴν ἐκόντα παθεῖν τὸ εἰρημένον πρὸς τὸν πατέρα· *πλήν μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα*, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. συννευδοκήσαντος γὰρ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ οἶον συννεύοντος ταῖς σοφωτάταις οἰκονομίαις τοῦ υἱοῦ τὸν κατὰ σάρκα θάνατον ὑπομεῖναι λέγεται, ἵνα ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς *καταργήσῃ τὸν θάνατον* καὶ ἀνατρέψῃ φθορὰν καὶ δικαίωσῃ τὴν ὑπ' οὐρανόν.

3 Joh. 12,27 3 – 5 Joh. 10,18 18 – 19 Lc. 22,42 21 Hebr. 2,14

15 – 21 Cyrillus Alex., c. Iulianum, ed. F. Diekamp, *Analecta patristica* (1938) p. 228,12 – 229,3

MT

3 μὲν *om.* M 8 σκανδαλιζόμεθα] σκανδαλιζώμεθα M 13 Ἰουλιανῶ] Ἰουλιανὸν M τρίτου] γ'
T δεκάτου] ι' T (ὡδεκάτου?) 16 αἰρετόν] ἐνάρετον M 18 ἐμὸν θέλημα] θέλημα τὸ ἐμὸν M

non est scandalizari audientes, dum interdum humanius loquatur? loquitur enim ut homo, loquitur et ut deus, habens in utrisque potestatem. humaniter enim dicebat: *nunc anima mea turbata est*, diuine autem iterum: *potestatem habeo ponendi eam et iterum potestatem habeo sumendi eam*. *perturbari* ergo passio carnis est propria, *potestatem autem habere ponendi et iterum sumendi animam* uirtutis uerbi est actus. quemadmodum enim, dum 5 quid loquitur diuine dum et homo cernatur, minime scandalizamus, sed consideramus habitantem in carne uerbum, ita, cum quid loquitur ut homo, non scandalizemur considerantes, quia propter nos factus est homo et quae humanitatis congruunt loquitur. Quod testimonium similiter collatum est cum eodem libro, et constitit.

- 16 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem sancti Cyrilli ex dogmatibus aduersus Iulianum libro tertio ex sermone duodecimo, cuius initium: *Adtemptat quidem qui ex aduerso est*, continens ita:

Quia igitur nisi quod inuoluntarium erat fecisset [et] uoluntarium, nequaquam omnino pateretur. necessario demonstrat inuoluntarium quidem quod in patiando fuit inglorium, 15 ut fatus sum, adtamen uoluntarium eo quod omnibus exstitit utile. et non uelle quidem calicis recusatio continet, sponte autem pati in eo quod dictum est ad patrem: *ueruntamen non mea uoluntas, sed tua fiat*. conplacente ergo deo et patre et tamquam consentiente prudentissimis dispensationibus filii secundum carnem mortem sustinere dicitur, quatenus surgens a mortuis *distrueret mortem* et auerteret corruptionem et iustificaret quae sub 20 caelo sunt.

VPG BR MNL K

1 scandalizari] scandalizare BR M	humanius] humanis N	loquatur om. V	2 et] t P ²
potestatem] potestate N	2-3 humaniter ... potestatem ¹ om. L	3 diuine] deuine V ¹	diuinae
BG K iterum ¹ om. BR	habeo] abeo P ¹	ab eo L	4 habeo] abeo P B L
sumendi K	est carnis G	carnis est passio K	passio] passione B
propria] propriae BR	habere autem K	habere] abere P	5 animam] anima V
auctus V ²	enim dum V ² marg.	6 diuine] diuinae BG N	minime] mihime P ¹
L bis	carne] carnem B	scandalizemur] scandalizemus VPG	scandalizaemur B ²
lizamur N	8 quae] qui V	humanitatis] humanitati ML	9 collatum est similiter M
latum] conlatum B	9-11 libro ... eodem om. G	11 codice] quodice P	cyrilli] cirilli V
dogmatibus] domatibus BG	12 ex sermone] exermone P	duodecimo] XII BR K	cuius] cumuis
V ¹ initium] initium G	adtemptat] attemptat R K	13 qui V ² add.	est ex aduerso K
continens] contenens B	14 fecisset] fecisse K	[et] VPG BR MNL K (cf. 319,6)	15 pateretur]
pataretur V	inuoluntarium] inuoluptarium N	quidem] quidē = quid est V ¹ MN	quia est L
in om. V ¹ G	patiando] patiendi V ²	inglorium] ingloriam VPG	16 fatus] factus VPG MNL K
adtamen] attamen RG ML K	ait tamen N	eo quod] eoque L	exstitit] extitit BR MNL K
utile] ultile V ¹	uelle] uellet M	17 continet] contenet B ¹	18 tua] tu V ¹
conplacente] complacente MNL	consentiente] consenciente V	19 prudentissimis] prudentissimi	20
NL filii] filio B	mortem] morte V	sustinere] substinere K	dicitur] dicit N
distrueret] distrucere VP	destrueret B ² RG ML	destruente N	destruere K

17 Καὶ μετὰ βραχέα·

Ἄθρει δὴ οὖν, ὅπως διὰ τὸ ἀναστῆσαι τὸ δοθὲν αὐτῷ, τουτέστιν ἡμᾶς, τὸ ἀνεθέλητον αὐτῷ διὰ τὰς ἐν τῷ παθεῖν ἀτιμίας αἰρετὸν ἐποιήσατο. ὑπέμεινε γὰρ σταυρὸν αἰσχύνης καταφρονήσας, ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος. ὅτι δὲ ἦν τὸ πάθος ἀνεθέλητον μὲν αὐτῷ
 5 – τὸ γε ἦκον εἰς τὴν τῶν ἀνθρωπίνων ἐννοιῶν ἀσθένειαν –, πλήν, καίτοι πολὺ τὸ δυσκλεῆς ἔχον, αἰρετὸν διὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν· δοκεῖ δὲ πᾶν ὁτιοῦν ὑπομεῖναι θέλειν τοὺς αὐτῷ γνησίους ὑπὲρ γε τοῦ διασῶσαι πολλούς, κατίδοι τις ἂν εὖ μάλα καὶ ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς διηγήμασιν.

Ἦτις χρήσις ὡσαύτως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι τῆς βιβλιοθήκης τυγχάνον τοῦ
 10 ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

18 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου τόμου ἑνδεκάτου, ἔχουσα οὕτως·

Εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα τὸ συμβᾶν οὐχὶ πάντη τε καὶ πάντως θελητὸν ἦν αὐτῷ, ἀλλ' οὖν
 15 τῆς πάντων ἕνεκα σωτηρίας καὶ ζωῆς θελητὸν ἐποιήσατο τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ πάθος. ἦδει γάρ, ἦδει σαφῶς τὰ ἐντεῦθεν ἐσόμενα κατορθώματα, καὶ ὅτι τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἀνακαινιεῖ καὶ αἵματι τῷ οἰκείῳ κατακτήσεται τῷ θεῷ καὶ πατρί. εἰ γὰρ μὴ ἐποιήσατο θελητὸν καίτοι λίαν ἀβούλητον ὄν τὸ παθεῖν, τίς ἂν νοοῖτο λοιπὸν ἢ πρόφασις τοῦ
 20 προσεύχεσθαι αὐτὸν καὶ λέγειν· *πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο;*

3 – 4 Hebr. 12,2 19 – 20 Mt. 26,39

2 – 8 Cyrillus Alex., c. Iulianum, ed. F. Diekamp, *Analecta patristica* (1938) p. 229,7 – 15
 Alex., comm in Matth. XI, ACO ser. II vol. I p. 356,12 – 17

14 – 20 Cyrillus

MT

2 δὴ οὖν | οὖν δὴ M 4 μὲν om. M 13 ἑνδεκάτου | 14 T 15 πάντων | ἀπάντων T

17 Et post pauca:

Considera ergo, quomodo ut suscicaret quod datum est ei, id est nos, quod ei erat inuoluntarium propter passionis contumelias uoluntarium fecit. *sustinuit quippe crucem ignominia contempta*, sicut egregius scribit Paulus. quia uero passio exstitit inuoluntaria quidem ei – quantum ad infirmitatem humanorum sensuum pertinet – uerumtamen, quamquam nimis fuisset inglorium, uoluntarium fuit eo quod deo esse acceptum uidetur; acceptum namque est oportere omne quicquid est malle sustinere fideles suos pro multorum salute, considerauit quisquam optime et in euangelicis narrationibus. Quod testimonium similiter collatum est cum libro membranatio bibliothecae huius uenerabilis patriarchii, et constitit.

18 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem ex interpretatione euangelii secundum Matheum ex tomo undecimo, continens ita:

Licet enim quam maxime quod accedit non in omnibus et per omnia uoluntarium ei fuit, sed tamen propter omnium salutem et uitam uoluntariam fecit crucis passionem. nouerat quippe, nouerat <plane>, quae ex hoc futurae essent KATOPOΩMATA emendationes, et quod hominis naturam repararet et sanguine proprio acquireret deo et patri. si enim non fecisset uoluntarium pati, dum nimis esset inuoluntarium, quaenam occasio considerabitur orandi eum et dicendi: *pater, si possibile est, transeat a me calix iste*.

VPG BR MNL K

2 ergo om. G	est] es P ¹	quod ei] qudī V	quod dī P BRG N K	quod deus M	quod
dei L	erat om. L	3 inuoluntarium] inuoluptarium MN	inuolumptarium K	passionis]	
passiones VPG	contumelias] cuntumelias V ¹	incontumelias N	uoluntarium] uoluptarium MN		
sustinuit] sustinuit P B ¹	substinuit L	4 contempta] .contempta V ras.	contenta R	con-	
tepta G	scribit] dicit G	inscribit L	uero] uerus V ¹	ueros V ²	passio] paulus N
exstitit] extitit R ML K	inuoluntaria] inuoluptaria MN	5 ei] et VPG om. M	infirmitatem]		
infirmitate N	sensuum] insuum V ¹	ensuum V ² P ¹	sensu M ¹	pertinet] pertineret V ²	
uerumtamen] uerumptamen V ¹ R	6 quamquam] quanquam P M	quamqua L	fuisse et		
ingloriam VPG	inglorium] ingloriam VPG (cf. 317,14)	fuit] feit V ¹	fevit V ²	esse] esset	
VPG MNL K	acceptum om. BR	uidetur om. G	7 acceptum namque est oportere?		
namque] namquae B	malle] male VPG B ¹ R K	mali B ²	sustinere] tenere B ¹	tinere B ²	
substinere K	7–8 salute multorum L	8 quisquam] quicquam VP ²	optime] obtime PG		
et om. K	aeuangelicis] euangelicis PG R ML K	euangelis N	narrationibus] narationibus V		
narrati N	enarrationibus L	9 quod testimonium om. N	similiter testimonium G	collatum]	
conlatum B	membranatio] membranatio G	membranacio NL K	membranatio qui est de		
bibliotheca G	bibliothecae] bibliotheca VG R	biblioteca P	bibliothecae M	bibliothecae	
NL	10 uenerabilis] uenerabili N	12 interpretatione] interpretatione P BRG MN	interpretatione L		
interpretatione L	interpretatione K	13 matheum] mattheum B	tomo] thomo BRG M K	undecimo] XI BRG K	
undecimo] XI BRG K	continens] continens B ¹	14 quam] quia NL	maxime] maximae P		
accedit] accidit PG R MNL K	et] sed MNL	ei om. G	15 propter] et per G	uitam]	
uita N	16 nouerat] non erat L	σαφως = <plane> om. VPG BR MNL K	quae] que VP K		
qui N	hoc V ² add.	futurae] futura G	essent] esset B	KATOPOΩMATA] KATOPOΩNATA	
V	KATOPeΩMATA B itaioPONmata R	KATOPeΩMATA G N	YATOPOΩMA L	KATO-	
POΩMATA K	16–17 emendationes] emendationis V ¹	17 repararet] reparare. K ras.	sanguine]		
saguine V	acquireret] adquirere B	acquirere NL K	18 non] si V (!)	pati ... inuoluntarium	
om. K	quaenam] quenam V N K	quemdam L	occasio] hoccassio P ¹	occassio P ²	
occansio B	ocasio G	19 considerabitur] considerauit P ¹	possibile] possibile P		

19 Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τόμου δωδεκάτου·

Καὶ ὑπόκειται μὲν τὸ δεῖμα τοῦ παθεῖν ἐν αὐτῷ διὰ τὸ ἀνθρώπινον, κατευνάζεται δὲ παραχρῆμα τῇ τοῦ ἐνοικοῦντος λόγου ῥώμῃ τε καὶ εὐσθενείᾳ. θεὰ γάρ, ὅπως παραδεικνύει μὲν ἐν αὐτῷ τὸ ἀνθρώπινον ἢ παραίτησις, τὸ δὲ τῆς θεότητος ἀκαμπὲς ἀνέλαμψεν εὐθύς.
 5 ἔφη γὰρ πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα· *πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ*. ἀνθρωποπρεπῶς δὲ καὶ τοῦτό φησιν, ἐπεὶ κατὰ τὸ εἶναι θεὸς οὐκ ἔξω τῶν τοῦ πατρὸς θελημάτων ἐστί, μᾶλλον δὲ αὐτὸς ἐστὶν ἡ βούλησις τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, εἴπερ ἐν σοφίᾳ καὶ τὸ θέλειν ἐστί τοῦ πατρὸς, *σοφία* δὲ ὁ υἱός. ὅτι δὲ καὶ θέλησις ὀνομάζεται τοῦ πατρὸς ὁ μονογενὴς σαφηνιῇ λέγων ὁ θεσπέσιος μελωδός· *κύριε, ἐν τῷ θελήματί σου παρέσχου τῷ κάλλει μου δύναμιν*.
 10 ἐν Χριστῷ γὰρ ἡ *πᾶσα* <δόσις> τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς. ἄλλως τε μιᾶς τε καὶ ὁμοουσίου τῆς ἁγίας οὔσης τριάδος καὶ μιᾶς θεότητος ἐν αὐτῇ νοουμένης, πῶς οὐκ ἂν εἴη θέλημα ταυτὸν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος; πρεπωδέστατα τοίνυν τῷ τῆς ταπεινώσεως σχήματι καὶ ὡς ἄνθρωπος ὑποδειλιῶν ἡρέμα τὸν παρὰ φύσιν τε καὶ ἐξ ἀρᾶς εἰσβεβηκότα θάνατον, διαπτύων δὲ πάλιν ὡς θεὸς τό· *οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, φησὶν, ἀλλ' ὡς σύ*.
 15 Αἵτινες δύο χρήσεις ὡσαύτως ἀντεβλήθησαν πρὸς χαρτῶν βιβλίον τῆς βιβλιοθήκης τυγχάνον τοῦ εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

20 Ἔτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου βιβλίου τετάρτου, οὗ ἡ ἀρχή· *Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχουσα οὕτως*.

Μάλιστα μὲν γὰρ οὐκ ἀπολύτως οὐδὲ εἰς πᾶσαν ἀπλῶς ὑπόθεσιν, ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ παντὸς πράγματος μὴ πάντῃ τε καὶ πάντως τῶν οἰκείων ἔχεσθαι θελημάτων ὁ υἱὸς διισχυρίσατο· *φυλάξαι γε μὴν τὸ τοῦ πατρὸς λέγει κατὰ πράγματος ὠρισμένου διὰ τὰς σάς, ὡς γέ μοι*

5 Mt. 26,39 6 Phil. 2,6 8 1. Cor. 1,24 9–10 Ps. 29,8 10–11 Jac. 1,17 14–15
 Mt. 26,39 20–21 Joh. 6,38 24 Joh. 17,12

2–15 Cyrillus Alex., comm in Matth. XI, cf. 272,12–23 22–322,9 Cyrillus Alex., comm. in Ioh. IV, PG 73,533 C 10–D 14; ed. Ph. E. Pusey, in Ioh. I 490,5–23

MT

1 δωδεκάτου] ιβ' T 5 ἐν τοῖς οὐρανοῖς T 8 μονογενὴς] μονογεννὴς M 9 μελωδός om. T
 10 <δόσις> = datum] δύναμις MT 11 τριάδος καὶ μιᾶς τριάδος καὶ M 12 πνεύματος] πατρὸς M
 17 πατριαρχείου] πατριαρχίου T ἐστοίχησεν = constauit 20 τετάρτου] δ' T καταβέβηκα]
 καταβέβηκεν M 22 ἀπλῶς om. M

19 Eiusdem ex tomo duodecimo:

Et subest quidem in eo metus patiendi propter id quod humanum est, mitigatur uero confestim per inhabitantis uerbi potentiam adque fortitudinem. perspice ergo, quomodo subdemonstrat quidem in eo recusatio ipsa quod humanum est, diuinitatis autem inflexibilitas statim refulsit. ait enim ad patrem qui in celis est: *uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu.* et hoc autem ut homini congruit fatus est, nam iuxta quod *deus est* non extra uoluntates est patris, immo uero ipse est consilium dei et patris, si utique in sapientia et uelle est patris, *sapientia* uero est ipse filius. quia uero et uoluntas patris nominatur unigenitus explanat egregius cantator: *domine, in uoluntate tua prestitisti decori meo uirtutem*; in Christo enim *omne datum caelestium bonorum est a deo et patre.* alias una atque consubstantiali existente trinitate et una deitate in ea intellecta, quomodo non erit eadem uoluntas patris et filii et spiritus sancti? con<dec>entissime itaque ad humilitatis habitu et sicut homo <sub>formidat, tacite eam quae extra naturam et ex maledictu subintrauit mortem, respuens autem iterum ut deus *non sicut ego uolo*, ait, *sed sicut tu.* Quae duo testimonia pari modo collata sunt cum cartatio libro bibliothecae huius uenerabilis patriarchii, et constauit.

20 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem sancti Cyrilli ex interpretaetione euangelii secundum Iohannem libro quarto, cuius initium: *Quia discendi de caelo*, continens ita:

Maxime enim non absolute neque in omni simpliciter argumento, sed neque in omni re omnino non amplecti proprias uoluntates filius adfirmavit; *conseruare* namque *quae patris est* dicit circa rem diffinitam propter tuas, sicut mihi intellegere datur, sermonum

VPG BR MNL K

1 eiusdem] eiusdemque M	tomo] thomo BG M K	duodecimo] XII ^{mo} VP	XII B ¹ R	XIII ^o
B ² G	2 patiendi] paciendi V R	id] id. V ras.	om. L	3 inhabitantis] inhabitantem G
adque] atque P ² BRG MNL K	fortitudinem] fortitudine VP	perspice] p. .pice P ¹ ras.	prespice	
M ¹ NL	prospice M ²	ergo] ego V ¹	4 ipsa] i. sa V ¹ ras.	4 – 5 inflexibilitas] inflexibilitas
V ¹ ras.	inflexiuitas P	5 refulsit] refulxit K	celis] caelis BG M	6 sicut] sicu V ¹
autem] holocaustem L	fatus] factus VPG NL K	factum M	iuxta P ² supr. ras.	iusta L
7 uoluntates] uoluntatis PG MN	uoluntatem BR K	immo] inmo G	ipse est VG	8 patris ²
om. G	9 unigenitus] unagenitus V ¹	cantator] cantatur VP ¹	cantor RG N K	in om. VP
uoluntate] uolunta P	prestitisti] prestetisti P B M	10 datum optimum caelestium G (Jac. 1,17)		
11 consubstantiali] consubstantialis G	existente] existente VPG R MNL K	existente de trinitate		
N	12 con<dec>entissime = πρεπωδέστατα] concedentissime VPG BR MNL K	13 habitu] habitum		
PG R M	<sub>formidat = ὑποβελιδῶν] sibi formidat VPG BR MNL K	tacite] tacitaque V ²		
et om. L	maledictu] maledicto P ² BR MNL K	14 ut deus om. L	deus] homo BG	15
collata] conlata B	collata sunt] collatum est N	cartatio] chartacio P R N	carthatio G	
carthacio ML	cartacio K	libro cartatio BR	libro om. N	bibliothecae] bibliotheca VPG
bibliothecae M	bibliotheca NL	bibliothecae R K	16 uenerabilis] uenerabili N	constauit]
consti. it P ¹ ras.	constitit RG K	18 eiusdem sancti cyrilli] sancti cyrilli eiusdem VPG	sancti	
cyrilli MNL	cyrilli] cirilli V	interpretaetione] interpretatione PG R MNL	interpretatione K	
19 euangelii] euuangelii G L	secundum iohannem] sancti iohannis MNL	quarto] III ^o G K		
initium] initium VG M	discendi] descendi BRG MNL K	21 absolute] absoluta V	omni ¹]	
omnis V	omne B	omni ²] omne B	22 amplecti] ampliti V ¹	adfirmavit] confirmavit R
affirmavit M K	namque] nam V ¹	nanque L	23 dicit circa rem] dicitur carnem P (ci – u = a)	
diffinitam] definitam B NL K	tuas] duas G	tuaas K ¹	mihi] michi N	nihil L
intelligere] intelligere RG ML K				in-

πρόσεστι νοεῖν, εὐρεσιλογίας, προνοήσας τῆς ἡμετέρας ασφαλείας ὡς θεός. ὑπομένει δὲ τὸ ἀβούλητον καὶ ποιεῖται θελητὸν δι' ἡμᾶς. πάθος δέ φημι τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ δηλονότι συναρέσαν οὕτω καὶ τῷ γεννήσαντι, καθάπερ ἡμῖν ἤδη προεῖρηται. καὶ γοῦν ἔξεστιν ὁρᾶν παρατεθεῖσαν εὐθὺς τὴν ἀπόδειξιν καὶ παρακειμένην ἐναργῶς τὴν ὑπόθεσιν, ἐφ' ἣν, καθάπερ
 5 αὐτός φησι, τῶν μὲν οἰκείων ἀπέστη θελημάτων, ἀποπληροῖ δὲ τὸ τοῦ πατρός. τοῦτο γάρ ἐστι, φησί, τὸ θέλημα τοῦ πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. καὶ ὅτι μὲν ὧντως ἀνεθέλητόν τε ὁμοῦ καὶ θελητὸν τῷ μονογενεῖ τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ πάθος ὁράται, προεῖρηται μὲν ἤδη σαφῶς, διαληψόμεθα δὲ καὶ εἰσαυθις ἀκριβεστέrais ἐρεύναις τοῖς ἐντευξομένοις ἀπλοῦντες τὴν ἀλήθειαν.

10

21 Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου·

Σκανδαλίζου τοιγαροῦν, ἄνθρωπε, μηδαμῶς, ὅταν ἀκούσης λέγοντος· καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. ὃ γὰρ ἐλέγομεν ἐξ ἀρχῆς, τοῦτο πάλιν ἐροῦμεν. κατὰ πράγματος ὠρισμένου καὶ ἐναργοῦς τὸν
 15 ἐπὶ τούτῳ λόγον ἐποιήσατο ὁ Χριστός. διδάσκων γάρ, ὅτι τὸ ὑπὲρ πάντων τεθνάναι θελητὸν μὲν ἔχει διὰ τὸ οὕτω βεβουληῖσθαι τὴν θείαν φύσιν, ἀνεθέλητον δὲ διὰ τὰ ἐπὶ τῷ σταυρῷ πάθη, καὶ τὸ ὅσον ἤκεν εἰς τὴν σάρκα παραιτουμένην τὸν θάνατον, τὰ τοιαῦτά φησι. καὶ μακρὸς μὲν ἡμῖν ἤδη προανήλωται λόγος· ὅτι δὲ καὶ ἀνεθέλητόν πως ὁράται τῷ σωτῆρι Χριστῷ, καθόπερ ἦν ἄνθρωπος, τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ πάθος, καὶ ἐξ αὐτῆς
 20 ἀκόλουθον ἡμᾶς τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως κατιδεῖν. φαμὲν οὖν, ὅτι τῆς Ἰουδαϊκῆς ἔργον ἦν ἀπονοίας, τοῦ πάντῃ τε καὶ πάντως σταυρωθήσεσθαι τὸν Χριστόν, καὶ τοῦτο ἀνυπερβέτως ἐμελλεν ἔσεσθαι παρ' αὐτῶν οὐκ ἀμελέτητον ἐχόντων τὴν τόλμαν τὴν ἐπὶ τούτοις, ἀφ' ὧν ἤδη πεπράχεσαν εἰς τε τοὺς ἀγίους προφήτας καὶ τοὺς οἵπερ ἂν ἦσαν κατ' ἐκεῖνο

5-7 Joh. 6,39 12-13 Joh. 6,38

12-324,3 Cyrillus Alex., comm. in Ioh. IV, PG 73,540 D 11-541 B 6; ed. Ph. E. Pusey, in Ioh. I 495,25-496,17

MT

1 ὡς] ὁ M 5 μὲν om. M 8 μονογενεῖ] μονογενεῖ M 16 τὸ om. T οὕτω] τοῦτο M
 22 ἀμελέτητον] ἀμέλητον M

adinuentiones, prouidens nostrae cautelae sicut deus. sustinet autem inuoluntarium et facit uoluntarium propter nos. passionem autem dico procul dubio crucis ita et genitori conplacitam, sicut a nobis iam dictum est. licet namque considerare appositam statim conprobationem et adiacentem [officiose] <manifeste> ipsam causam, ob quam, sicut ipse ait, a propriis quidem recessit uoluntatibus, inplet autem eam quae patris est. *haec est enim*, inquit, *uoluntas patris, ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo, sed ut resuscitem eum in nouissimo diae*. et quoniam quidem certe inuoluntaria simul et uoluntaria unigenito passio quae in cruce cernitur, iam plane praedictum est. repetamus autem iterum per subtiliores perscrutationes relegendibus pandentes ueritatem.

21 Eiusdem ex eodem sermone:

Nulla modo itaque scandalizeris, o homo, cum audieris dicentem: *discendi de celo, non ut faciam uoluntatem meam, sed uoluntatem eius, qui misit me*. quod enim a principio dicebamus, hoc iterum dicimus. circa rem diffinitam ac manifestam super hoc fecit Christus sermonem. docens enim, quia *pro omnibus* [oboedire] ob<pete>re uoluntatium quidem habet eo quod ita uoluisset diuina natura, inuoluntatium autem propter crucis passiones, et quantum ducit ad carnem recusantem mortem, haec et huiusmodi fatus est. et prolixior quidem nobis <iam> consumptus est sermo; quia uero et inuoluntatium quodammodo uidetur saluatori Christo, iuxta quod erat homo, passio quae in cruce est, et ex ipsa nos consequens est rerum natura conspiciere. dicimus autem, quod Iudaicae obstinationis actus fuerat, ut Christus per omnia crucifigeretur, et hoc sine intermissione futurum erat ab eis, <haud> inmeditatum habentium super his audatiam, ex his quae iam fuerant operati tam

VPG BR MNL K

1 adinuentiones] adinuentionis V¹ adinterpretationes BR prouidens] prouidens K nostrae]
nostra VP cautela] cautellae VP¹ 2 ita om. N genitori] genitoris MNL 3 conplacitam]
conplacitam P ML namque] namque VG nanque L appositam] appositam V¹ appos-
sitam P adpositam B 4 conprobationem] conprobationem P ML et om. V N officiose
ipsam] officiosoipsam B offitione ipsam K [officiose] = ἐπεργῶς <manifeste> = ἐπεργῶς
5 recessit] recensit V¹ precessit N inplet] implet P B MN¹L K ipiplot N¹ eam quae]
heamque V¹ ea quae B ea que R N est¹ om. M 6 inquit] inquit P BR ML K mihi]
michi N ut¹ om. V et P resuscitem] resuscita V 7 nouissimo] nouissimo P diae]
die PG R MNL K certe] caertae V¹ caerte P inuoluntaria] inuoluntaria V¹ ras. inuo-
luntariam L simul et uoluntaria om. K uoluntaria] uoluntariam L unigenito] unigenitu V¹
unigeniti BR 8 quae] que VP qui N repetamus] reputamus V N iterum] igitur K
9 subtiliores] subtiliores V perscrutationes] perscrutationis V¹ perseruaciones N perscrutation-
es L relegendibus] relegendes K 11 sermone] SERMONEM V SERM P 12 itaque]
itaquae V om. G scandalizeris] scandalizaris V discendi] descende B¹ descendi B²RG
MNL K celo] caelo BG M 13 faciam] fatiam V uoluntatem¹ om. BR misit] mixit L
principio] pricipio G¹ 14 dicimus] dicemus BR diffinitam] diffinitatem V¹ difinitam PG
definitam BR NL K manifestam] manisestam G hoc enim fecit G 15 docens] dicens G K
τῶν ἐν ἐμοὶ = ob<pet>ere] oboedire VP B MN obedire RG L K uoluntatium] uolotatium V¹
uoluntati autem N quidem] quidem M¹ 15 – 16 quidem ... inuoluntatium om. L 16 ita] dicta
V (c-t) passionis] passionis V BR 17 quantum] quartum N ducit] dicit N fatus] factas
V¹ factus V²P BG NL K (c-t) prolixior] prolixior B¹ 18 ἥδη = <iam> om. VPG BR MNL K
inuoluntatium] inuoluntarium L quodammodo] quodomodo V¹ quodadmodo K 19 christo]
christi B iuxta] iusta K cruce] cruce P christo K et om. RG est G add. 20
natura] naturam G M conspiciere] conspiciere V¹ conprobare BR dicimus] dicemus BR
iudaicae] iudaice V B N iudicet L obstinationis] ubtinationis V¹ obtinationis V²P actus]
autus V¹ 21 et] ex K intermissione] intermissione P futurum] futuram VP futurorum
G 22 <haud> con. Lu] aut VPG MNL K aut aut B ut R inmeditatum] inmeditatum
VP M habentium] abentium B audatiam] audaciam P²G R MNL K his om. N 22 – 325,1
iam ... qui om. L

καιροῦ γεγονότες ἅγιοι. ἐπεὶ δὲ οὐχ ἑτέρως ἦν τὸ πεπτωκὸς εἰς θάνατον ἐξαναστῆσαι πάλιν εἰς ζωὴν, εἰ μὴ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, ἔδει δὲ πάντως γεγονότα παθεῖν, τὸ ἀνεθέλητον ἐποιήσατο θελητόν.

Αἵτινες δύο χρήσεις ὁμοίως ἀντεβλήθησαν πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

22 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐκ τῆς αὐτῆς ἑρμηνείας βιβλίου ὁγδόου, οὗ ἡ ἀρχὴ· Ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτρην μύρου, ἔχουσα οὕτως·

10 Ὅρα δὴ πάλιν ἐν τούτοις τῆς μὲν ἀνθρωπίνης φύσεως τὸ εἰς θορύβους εὐκολον καὶ εὐπαρακόμιστον εἰς δειλίαν, τῆς δὲ θείας αὔθις καὶ ἀρρήτου δυνάμεως τὸ ἐφ' ἅπασιν ἀρραγές τε καὶ ἄθραυστον καὶ εἰς μόνην βλέπον τὴν αὐτῇ πρέπουσαν ἀνδρείαν. ἡ μὲν γὰρ τοῦ θανάτου παρεισδύσασα μνήμη *ταράττειν* πειρᾶται τὸν Ἰησοῦν, ἡ δὲ τῆς θεότητος δύναμις κεκινημένον εὐθύς χειροῦται τὸ πάθος καὶ μεταμορφοῖ παραχρῆμα πρὸς ἀσύγκριτον
15 εὐτολμίαν τὸ δειλὶα νενικημένον. οἴησόμεθα γὰρ καὶ ἐν <αὐτῷ> τῷ σωτῆρι Χριστῷ κεκινήσθαι τὰ ἀνθρώπινα διὰ δύο τε καὶ ἀναγκαίους τρόπους. ἔδει γάρ, ἔδει καὶ διὰ τούτων αὐτῶν οὐ δοκῇ καὶ ὑπονοεῖν, φυσικῶς δὲ μᾶλλον καὶ ἀληθῶς ἄνθρωπον <ἐκ γυναικός> γεγονότα φαίνεσθαι, πάντα φέροντα τὰ ἀνθρώπινα *δίχα* μόνης *ἀμαρτίας*. φόβος δὲ καὶ δειλία πάθη μὲν ἐν ἡμῖν φυσικά, τό γε μὴν ἐν *ἀμαρτίαις* τετάχθαι διαπεφευγότα. καὶ πρὸς
20 τούτοις ἔτι χρησίμως ὑπεκινεῖτο <καὶ> ἐν Χριστῷ τὰ ἀνθρώπινα, οὐχ ἵνα κινηθέντα

8 Joh. 12,3 13 cf. Joh. 12,27 17 cf. Gal. 4,4 18 cf. Hebr. 4,15 19 cf. Ps. 50,5

10–326,4 Cyrillus Alex., comm in Ioh. VIII, ed. Ph. E. Pusey II 315,20–316,19; cf. Doctrina patrum 16 XVI p. 110,17–111,21

MT

1 τὸ] τοῦτο M 5 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 8 ὁγδόου] ἡ' T 11 αὔθις] αὐτῆς T²
15 νενικημένον] κείμενον M ipso = <αὐτῷ> om. MT 17 ex muliere = <ἐκ γυναικός> om. MT
20 etiam = <καὶ> om. MT

in sanctos prophetas quamque in his qui illo tempore fuerant sancti. quoniam igitur non inerat aliter quod in mortem deciderat denuo ad uitam resuscitare, nisi factus fuisset homo unigenitus dei uerbum, oportebat uero per omnia factum pati, inuoluntarium effecit uoluntarium.

Quae dua testimonia similiter collata sunt cum libro cartacio bibliothecae uenerabilis huius patriarchii, et constitit.

- 22 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem sancti Cyrilli ex eadem interpretatione libro octauo, cuius initium: *Maria autem accipiens libram ungenti*, continens ita:

Aspice iterum in his, quod natura quidem humana in perturbationibus facilis et transmigrabilis est ad formidinem, diuina autem <iterum> et ineffabilis potentia in omnibus infracta adque indirupta et ad solam sibiue decentem fortitudinem respicit. mortis namque subingressa memoria *turbare* pertemptat Iesum, diuinitatis autem potentia commota statim subicit TO ΠΑΘΟC aegrimonium et continuo ad incomparabilem transformat audatiam, quod formidine fuerat superatus. arbitremur enim et in ipso saluatore Christo commoueri quae humana sunt propter duos ac necessarios modos. oportebat enim, oportebat et per haec ipsa non putatiue et excogitatiue, magis autem naturaliter et ueraciter hominem *ex muliere* factum uideri, omnia gestantem humana *absque* solo *peccato*. ceterum timor adque formido aegrimoniae quidem sunt in nobis naturales, *inter peccata* autem refugiunt deputari. et super haec rursus utile summoiebantur etiam in

VPG BR MNL K

1 quamque] quamquae V	in ² om. VPG	his] illis M	qui] quae V BR NL K	2 inerat]
erat P ¹	mortem] morte V BR MNL K	denuo] denuou N	ἐξαναστῆσαι = resuscitare	3
unigenitus] unius R	ugenitus N	oportebat] oportebat V ras.	uero om. K	factum]
factus B	effecit] efficit B	efficit R L	4 uoluntarium + inuoluntarium VG P ¹ marg.	5
dua] duo PG R MNL K	testimonia] testimonium N	collata] conlata B	cartacio] chartatio	
P	cartatio BR	chartacio G	chartacio N	carthacio L
bibliothecae M	bibliothecae R NL	bibliothecae K	6 patriarchii] patriarchi VP ¹ R	8
testimonium] testimonio VP ¹	cyrilli] cirilli V L	cyrilli et ex R	8–9 interpretatione] interpretationem VP ¹	
interpretatione B	interpretatione L	interpretatione K	9 libro om. L	
cuius est initium K	initium] incipit G	maria] mariam K	ungenti] unigeniti V ¹	ungenti
P R MNL K	10 humana om. N	11 transmigrabilis] transmigrabili V	transmigraui P	est
om. VP	οἰθίς = <iterum> om. VPG BR MNL K	12 adque] adque V	atque BRG MNL K	
indirupta] inderupta VPG	indirupta R M	indirupta N	et est ad VPG	solam] solum
VPG	sibiue] sibiue VP MN	fortitudinem] formidinem L	13 namque] nanque L	sub-
ingressa] subgressa V	subingressam MNL	memoria] memoriam N	turbare] turbati M	
pertemptat] peremptat V	potentia] potentiam VPG NL K	14 commota] commotam G (commotum?)		
subicit] subicit V	subicit BRG ¹	TO ΠΑΘΟC] TONAO OC V	TONAOOC B	ionanoc R
TOΠATOC M ¹	TOΠAOOC N	aegrimonium] egrimonium BR	etgrimonium L	incomparabilem]
inconparabilem BRG	inreparablem MNL	incoperabilem K	15 audatiam] adatiam	
P ¹	audaciam P ² BG MNL K	superatus] superatas VP	superatur M	arbitremur] arbitremus L
arbitramur K	in om. VP	16 commoueri] commouere V	17 oportebat enim et M	putatiue] putatiue P ¹ B M
excogitatiue] excogitatioe VP ¹ M ¹	cogitatiue R	excogitatione L	ex hoc cogitatio K	naturaliter] natraliter V ¹
natura habet L	18 ueraciter] ueraciter P ¹	uideri] uideri V ¹	gestantem] gestatem P ¹	humana] humane V
absque] absque V	19	ceterum] ceterunt V	adque] adque V	atque P ² BRG MNL K
formido] formidine V	aegrimoniae] egrimoniae P B ML	agrimoniae R	aegrimonium G ¹	20 autem G add.
rursus] rursus G	utile] utiles V	summoiebantur] submoiebantur B MNL		

κρατύνηται καὶ εἰς τὰ πρόσω χωρῇ, καθάπερ καὶ ἐφ' ἡμῶν, ἀλλ' ἵνα κεκινημένα τῇ δυνάμει τοῦ λόγου ἀνακόπτηται πρὸς ἀμείνω τινὰ καὶ θειοτέραν κατάστασιν μεταστοιχειουμένης τῆς φύσεως ἐν πρώτῳ Χριστῷ. ἦν γὰρ οὕτω καὶ οὐχ ἑτέρως καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τὸν τῆς ἰάσεως διαβῆναι τρόπον.

5

23 Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐρμηνείας βιβλίου δεκάτου, ἧς ἡ ἀρχή· *Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς·*

Ὡςπερ ἐστὶν ὁμοούσιος, οὕτω καὶ συνθελητῆς τῷ ἰδίῳ γεννήτορι· μιᾶς γὰρ οὐσίας ἐν δήπου τὸ θέλημα καὶ σκοπὸς ἐφ' ἅπασιν εἰς καὶ τὸ διαφωνοῦν οὐδέν.

10

24 Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐρμηνείας βιβλίου δωδεκάτου, ἧς ἡ ἀρχή· *Ὅτι θεὸς κατὰ φύσιν ὁ υἱός.*

Πεπληρωμένης πάσης ἀσεβείας ἐπὶ Χριστῷ παρὰ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀνοσιότητος, καὶ λοιπὸν ἑλλειοπτότος οὐδενὸς εἰς τὸ φαίνεσθαι τελείως ἔχουσιν τὴν ὑπὲρ λόγον ὠμότητα, πᾶσχει τι πάλιν ἐν τελευταίοις ἡ σὰρξ ἰδιὸν τε καὶ φυσικόν. εἰσδέχεται γὰρ τὸ διψῆν ταῖς πολυτρόποις αἰκίαις ξηραίνομένη. δεινοὶ γὰρ οἱ πόνοι πρὸς τὸ ἀναγκάσαι διψῆν, ἐμφύτῳ τινὶ καὶ ἀφράστῳ θερμότητι τὴν ἐν τῷ βάθει δαπανῶντες ἰκμάδα καὶ διαπύροις τισὶ προσβολαῖς τὸ τοῦ πάσχοντος διακαίοντες σπλάγχνον. ἦν μὲν γὰρ οὐ χαλεπὸν τῷ πάντα ἰσχύοντι θεῷ λόγῳ ἀποστῆσαι καὶ τοῦτο τῆς ἰδίας σαρκός· ἀλλ' ὥςπερ ἐκὼν ἐφῆκε παθεῖν τὰ ἕτερα, πᾶσχει καὶ τοῦτο· κατ' ἐκούσιον βούλησιν οὐκοῦν ἐζήτει *πιεῖν*.

15

Αἵτινες τρεῖς χρήσεις ὡσαύτως ἀντεβλήθησαν πρὸς βιβλία χαρτῶα τῆς βιβλιοθήκης τυγχάνοντα τοῦ εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησαν.

6–7 Joh. 14,21 16 cf. Joh. 4,15 20 cf. Joh. 4,7

8–9 Cyrillus Alex., comm in Ioh. X, PG 74,285 B 11–14; ed. Ph. E. Pusey, II 493,15–17 13–22 Cyrillus Alex., comm. in Ioh. XII, PG 74,665 B 5–C 3; ed. Ph. E. Pusey, III 93,12–23

MT

1 ἡμῶν] ἡμῖν M 2 ἀνακόπτηται] διακόπτηται T 6 δεκάτου] ι' T ὁ om. M μου] ὁ μόνος M
9 διαφωνοῦν] διαφωνοῦμενον M 11 δωδεκάτου] ιβ' T 14 τελείως] τελείου ὡς M
ὠμότητα] ὁμοιότητα T 21 τρεῖς om. M 22 πατριαρχείου] πατριαρχίου T

Christo quae humana sunt, non ut mota preualerent adque ad crescerent, quemadmodum et apud nos, sed ut mota per uirtutem uerbi abscederentur ad meliorem quendam et diuiniorem statum transmutanda natura in primo Christo. ita nempe inerat et non aliter [ut] etiam ad nos ipsos sanationis modus transiret.

- 23 Eiusdem ex eadem interpretatione libro decimo, cuius initium: *Qui habet mandata mea et custodit ea*:

Sicut consubstantialis est, ita et conuoluntarius proprio genitori; unius enim essentiae una profecto uoluntas est <et> intentus in omnibus una et nihil est quod dissonet.

- 24 Eiusdem ex eadem interpretatione libro duodecimo, cuius initium: *Quia deus secundum naturam est filius*:

Completa omni impietate aduersus Christum ab iniquitate Iudeorum et nullo de cetero relicto, ut appareret eorum super modum crudelitatem fuisse perfectam, patitur iterum aliquid in nouissimis eadem caro proprium adque naturale. suscepit enim *sitim* flagris multimodis arefactam. dolores enim acres sunt ad extorquendum *sitire*, quodam insito ineffabili calore internum exanimantes humorem et igneis quibusdam accessibus patiens uiscera concremantes. indifficile quippe fuerat cuncta ualenti deo uerbo etiam hoc a propria carne remobere, sed quemadmodum sponte permisit cetera pati, patitur et hoc; per spontaneam igitur uoluntatem querebat *bibere*.

Quae tria testimonia pari modo collata sunt cum libro chartatio bibliothecae uenerabilis huius patriarchii, et constitit.

VPG BR MNL K

1 humana } humane V adque } adque V atque BR MNL K ad crescerent } accrescerent BRG MN K accrescerent L 2 apud } apud P¹ mota } motam VPG R MNL K (m – p) quendam } quendam G quemdam L 3 statum } statim V transmutanda } transmutandam BRG NL transmutandam M natura } naturam B²RG MNL in om. MNL primo } promo B¹ om. K inerat } erat G 4 [ut] VPG BR MNL K 6 eiusdem } eius V interpretatione } interpretatione K decimo } X^o RG K initium } initium G mea } mandata G 7 ea } eam VP 8 consubstantialis } consubstantialis V non substantialis N conuoluntarius } conuoluntarius V essentiae } essentia V 9 profecto ... una M bis uoluntas } uoluntan V¹ (n – s) kai = <et> om. VPG BR MNL K nihil } nichil RG N 11 interpretatione } interpretatione PG R MNL interpretatione K duodecimo } XII BR initium } initium G M quia deus om. N 12 naturam } natura N 13 completa } completa P B N K omni } omne B impietate } impietati V inequitati K (p – q) ab } ex K iudeorum } iudeorum P B M de cetero } de caetero P decreto G 14 relicto } dilecto V¹ delicto V²P relecto B ut appareret } putappararet VP per ut appareret L K super } superbia L¹ modum } morum N crudelitatem } crudelitatem V perfectam } perfecta V patitur } patitur V¹ patetur BR 15 nouissimis } nouissimis P eadem } eandem V caro } L lac. adque } atque BRG MNL K suscepit } suscipit PG 16 multimodis } multis modis N multitudinis L acres sunt } accres ci sunt G¹ accres sunt G² accrescunt M K accrescunt R NL extorquendum } extorquentum L 17 ineffabili } inerrabili VP (r – f) inenarrabili RG MNL K exanimantes } exanimantes VP R MNL K exanimantes B patiens } patens BR 18 concremantes } concremantes V indifficile } indifficile V quippe } quippe B quippe; G (= quippeque) (p – q) fuerat } fuerant B erat G¹ ualenti } uolenti V 18 – 19 a propria } ad propriam V MN ad propria PG 19 carne } carnem MN remobere } remouere BRG MNL K patitur } patetur B¹ et om. K 20 per G add. igitur om. K uoluntatem P² marg. querebat } quaerebat P B M bibere } uiuere G 21 tria } trea B¹ collata } conlata B chartatio } carthatio V R charthatio G cartacio M chartacio N K charthacio L bibliothecae } bibliotecae M bibliotheca R NL bibliothecae K 21 – 22 huius uenerabilis RG M 22 constitit = ἐστοίχησαν

25 Ἔτι ἀναγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου ἐκ τῶν Παναρίων ἀπὸ λόγου ἐξηκοστοῦ ἐνάτου κατὰ Ἀρειομανιτῶν, οὗ ἡ ἀρχή· *Τούτους τοὺς περὶ Μελέτιον*, ἔχουσα οὕτως·

Προπηδήσαντες τοίνυν οἱ λεξιθῆρες εὐθέως, ὥς πρόφασιν κατ' ἐχθροῦ εὐράμενοι ἐπιφέρουσι λέγοντες· ὁρᾷς ὅτι ἐπεδέετο ἰσχύος ἀγγέλων; *ἐνίσχυσε* γὰρ αὐτὸν ἀγγελος· ἐν ἀγωνίᾳ γὰρ αὐτὸς ἐγένετο. καὶ οὐκ ἴσασιν, ὅτι ἐὰν μὴ ἔχη ταῦτα πάντα καὶ τό· *μὴ τὸ ἐμὸν βούλημα*, ἀλλὰ τὸ σὸν, καὶ ἐὰν μὴ ἀγωνιάσῃ, <καὶ> ἐὰν μὴ ἰδρῶς αὐτῷ γένηται ἐκ σώματος προχέομενος, ἄρα δόκησις ἦν ἡ ἐνσαρκος τοῦ Χριστοῦ παρουσία. καὶ εὐ<λόγ>ως παρὰ Μανιχαίων καὶ Μαρκιωνιστῶν ἡ περὶ φαντασίας δόκησις τῆς ἐνσάρκου παρουσίας ὑπόθεσις ᾄδεται, καὶ οὐκ ἀληθεστάτη. ταῦτα δὲ πάντα ἐπασφαλιζόμενος ἡμῶν τὴν ζωὴν τὰ ὅλα ἀνεδέξατο οἰκονομικῶς, ἀνθρωποπαθῆ τινα διηγήματα ἔχων καὶ οὐκ εἰρωνεῖα ἀλλ' ἀληθεία τό· *μὴ ἐμὸν βούλημα*, ἵνα δείξῃ σαρκὸς ὑπόστασιν ἀληθινήν, καὶ ἵνα ἐλέγξῃ τοὺς λέγοντας νοῦν μὴ ἐσχηκέναι αὐτὸν ἀνθρώπινον· καὶ ἐλέγξῃ τοὺς μὴ λέγοντας σάρκα αὐτὸν ἐσχηκέναι. πᾶς γὰρ θεῖος λόγος ἀνὰ μέσον τῶν υἱῶν τοῦ σκότους <ἐστῶς> ἐλέγχει μὲν τὸ σκότος, φωτίζει δὲ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀληθείας. ὁρα γὰρ πόσα χρήσιμα ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ. ἀπὸ ἀσωμάτων οὐ προέρχεται ἰδρῶς, ἐν δὲ τῷ τοῦτο γενέσθαι ἔδειξεν ἀληθινήν σάρκα καὶ οὐ δόκησιν. ἀπὸ σαρκὸς ἐν θεότητι συνηνωμένης χωρὶς ψυχῆς καὶ νοὸς οὐ γίνεται ἀγωνία. ἀγωνιάσαντος δὲ αὐτοῦ ἔδειξε ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ νοῦν ἐπὶ τὸ αὐτὸ πεφορηκέναι, ὅθεν ἡ ἀγωνία γίνεται. καὶ πάλιν ἐν τῷ εἰπεῖν· *μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα*, ἀλλὰ τὸ σὸν ἔδειξεν ἀληθῶς νοῦν ἀνθρώπινον, ἀλλ' ἀναμάρτητον.

Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

5–6 Lc. 22,43–44 6–7 Lc. 22,42 12 Lc. 22,42 14 cf. Joh. 3,20 19–20 Lc. 22,42 20 cf. Hebr. 4,15

4–20 Epiphanius Const., Panarion 69,61,2–5, PG 42,300 B 14–D 12; ed. Holl III 209,14–210,10

MT

2 ἐξηκοστοῦ ἐνάτου] ξθ' T 3 μελέτιον] μέλιτον M 6 πάντα om. M 7 τὸ om. M 8 τοῦ om. M
 12 καὶ om. M 12–13 τοὺς μὴ λέγοντας M 13 μὴ' om. M αὐτὸν σάρκα MT 14 θεῖος om. M <ἐστῶς> = stans] καὶ τῆς ἀληθείας M om. T
 18 ἀγωνιάσαντος] ἀγωνιάσαντα M αὐτοῦ] αὐτὸν M 19 πεφορηκέναι] ἐφορηκέναι M
 ἡ] καὶ M 20 νοῦν ἀληθῶς M 22 πατριαρχεῖον] πατριαρχίου T

- 25 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Epiphanii archiepiscopi Cypri ex Panariis sermone sexagissimo nono contra Arriomanitas, cuius est initium: *Istos, qui sunt circa Meletium*, continens ita:

Insilientes igitur uerbi captores statim, tamquam occasionem contra inimicum adepti addentes aiunt: cernis quia egebat auxilium angelorum? *confortabat enim eum angelus; in agonia* namque ipse factus est. et nesciunt, quia nisi habeat haec omnia et illud: *non mea uoluntas, sed tua*, et nisi *fluctuaretur* et nisi *sudor* ei factus fuerit ex corpore profluens, utique putatio fuerat carnalis Christi aduentus. et rationabiliter a Manicheis et Martionistis quae secundum phantasiam est estimatio <carnalis aduentus> causa cantatur, et non uerissima. haec autem omnia praemuniens uitam nostram cuncta dispensatiue suscepit, 10 quas humanae aegrimoniae narrationes habens, et non simulatione sed ueritate id *non mea uoluntas*, ut ostendat carnis subsistentiam ueram et redarguat eos qui dicunt mentem humanam eum non habere; itemque redarguat eos qui non dicunt carnem eum habuisse. omnis enim diuinus sermo stans inter filios tenebrarum redarguit tenebras, illuminat autem filios ueritatis. cerne uero quanta utilia sunt in isto sermone. de incorpo- 15 ralibus non procedit *sudor*; dum uero hoc fieret, ostendit ueracem carnem et non aestimationem. ex carne in deitate coadunata citra animam et mentem non fit *agonia*. *fluctuante* autem eo ostendit animam et corpus et mentem in unum gerere, unde *agonia* fiat. itemque cum dicit: *non mea uoluntas, sed tua* ostendit uere mentem humanam, sed *sine peccato*. Quod testimonium similiter collatum est cum libro chartatio, qui est ex bibliotheca 20 uenerabilis huius patriarchii, et constitit.

VPG C(10)BR MNL K

1 est om. G epiphanii P ephyphanii R archiepiscopi } arciepiscope V archiepiscopis P cypri } cipri V K 2 panariis } panaris P¹ pannariis N panarius L sexagissimo nono } LXVIII B L K LXIX R sexagesimo nono G MN arriomanitas } arimonitas V ariomanitas P ML K ario(ma)nitas G¹⁻⁴ riomanitas N initium } inicum G 3 circa meletium } circum eletium P meletium } melentium V continens } conteneus B 4 insilientes } insilentes G uerbi captores } bicaptores V tamquam } taquam P om. N occasionem } occansionem B occasione R adepti } adepti N 5 addentes } adentes V aiunt } agunt B¹ cernis } carnis MN quia } que V qui P N egebat } agebat VP B N auxilium } auxilio R M² K confortabat } confortauit G cum G add. angelus } agelus B¹ 6 ipse om. G habeat } hebeat V illud } ill. P¹ ras. 7 ei sudor K factus ei G 8 putatio } putacio L fuerat christi carnalis christi VPG R MNL K carnalis } carnales V christi } christus K martionistis } marcionistis P ML K martionistas R marchionistis N 9 quae om. N phantasiam } fantasiam BR K est om. G L estimatio } aestimatio P BG τῆς ἐνσάρκου παρουσίας = <carnalis aduentus> om. VPG BR MNL K non om. N 10 uerissima } uerisima P praemuniens } premunies V om. G cuncta } cunct. P¹ ras. dispensatiue } dispensatiuae P B² dispensatione L suscepit inc. C 11 quas } qua B narrationes } narrationis VPG simulatione } simulationes M¹ 12 uoluntas } uoluntas C subsistentiam } sussistentiam V substantiam L redarguat } redarguet V 13 habere } hare B¹ itemque } item quia R item K redarguat } redarguet V¹ redargat P¹ non G add. 14 omnis } omnes V diuinos } diuinos V filios } filius VP¹ redarguit } redarguet CBR illuminat } inluminat CB inlumina N 15 filios } filius VP¹ B¹ ueritatis } ueritates V cerne } carnei V carne PG CBR MNL 15 – 16 incorporalibus } incorporabilibus L 16 hoc } haec M 16 – 17 aestimationem } stimationem V estimationem MNL extimationem R K 17 coadunata in deitate K citra } cetera B¹ tetera R mentem } mente NL fit agonia } gitagonia N 18 gerere } ge.rere P¹ ras. fiat } fit MNL K 19 cum om. G dicit } dicitur VPG tua fiat ostendit K uere } ueram N sed } set P¹ 20 quod } quo P¹ testimonium } sine testimonio N collatum } conlatum CB chartatio } chartacio C N charthatio G cartacio R ML K bibliotheca } bibliothecae VG R biblioteca M K 21 uenerabilis } uenerabiles V¹ huius uenerabilis G

26 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Ναυζιανζοῦ ἐκ τοῦ περὶ υἱοῦ δευτέρου λόγου, οὗ ἡ ἀρχὴ· Ἐπειδὴ σοι τὰς μὲν ἐκ τῶν λογισμῶν, ἔχουσα οὕτως·

5 Ἐβδομον λεγέσθω τό· καταβεβηκέναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν υἱόν, οὐχ ἵνα ποιῇ τὸ θέλημα τοῦ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τό τοῦ πέμψαντος <αὐτόν>. εἰ μὲν οὖν μὴ παρὰ τοῦ κατεληλυθότος αὐτοῦ ταῦτα ἐλέγετο, εἴποιμεν ἂν ὡς παρὰ τοῦ ἀνθρώπου τυποῦσθαι τὸν λόγον, οὐ τοῦ κατὰ τὸν σωτῆρα νοουμένου. τὸ γὰρ ἐκείνου θέλειν οὐδὲ ὑπεναντίον θεῷ, θεωθὲν ὅλον, ἀλλὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς ὡς τοῦ ἀνθρωπικοῦ θελήματος, οὐ πάντως ἐπομένου τῷ θεῷ, ἀλλ' ἀντιπίπτοντος ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἀντιπαλαίοντος. καὶ γὰρ ἐκεῖνο οὕτως ἐνόησαμεν τό·
10 πᾶτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, πλην οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, τὸ δὲ σὸν ἰσχυέτω θέλημα. οὔτε γὰρ εἰ δυνατόν ἢ μὴ τοῦτο ἀγνοεῖν ἐκείνου εἰκός, οὔτε τῷ θελήματι ἀντεισφέρειν τὸ θέλημα, ἐπεὶ δὲ ὡς παρὰ τοῦ προσλαβόντος ὁ λόγος· τοῦτο γὰρ τὸ κατεληλυθός, οὐ τοῦ προσλήμματος. οὕτως ἀπαντησόμεθα, οὐχ ὡς ὄντος ἰδίου τοῦ υἱοῦ θελήματος παρὰ τὸ τοῦ πατρός, ἀλλ' ὡς οὐκ ὄντος ὁ λόγος, ἵνα ἢ τοιοῦτον τὸ
15 συναγόμενον. οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, οὐδὲ γὰρ ἐστὶ τὸ ἐμόν τοῦ σοῦ κεχωρισμένον, ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἐμοῦ τε καὶ σοῦ, ὦν ὡς μία θεότης οὕτω καὶ βούλησις. Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι κροκωτοῖς τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

20 27 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ τῶν Θησαυρῶν λόγου εἰκοστοῦ τετάρτου, οὗ ἡ ἀρχὴ· Εἰ παρὰ τινος τῶν τυχόντων, ἔχουσα οὕτως·

4 – 5 Joh. 6,38 10 – 11 Mt. 26,39 15 Lc. 22,42

4 – 16 Gregorius Naz., or. 30,12, PG 36,117 C 1 – 120 A 5; SC 250 (1978) 12,1 – 20

MT

1 ναυζιανζοῦ] ναζιανζοῦ M 2 δευτέρου] β' T τὰς] τὰ M 5 eum = <αὐτόν> om. MT
8 θεῷ] θεῷ M 9 ἐνόησαμεν] ἐνόησαμεν M 12 ἐπεὶ δὲ = quia ergo] ἐπειδὴ T 14 τοιοῦτον]
τοιοῦτο T 15 τοῦ σοῦ] τοῦς οὐ T 17 κροκωτοῖς] κροκοτοῖς T 18 πατριαρχείου] πατριαρχίου
T 21 εἰκοστοῦ τετάρτου] κδ' T

- 26 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Gregorii episcopi Nanzianzeni ex secundo sermone de filio, cuius initium: *Quoniam tibi quaedam ex cogitationibus*, continens ita:

Septimum dicatur: *discendisse de celo filium, non ut faciat uoluntatem suam, sed eius qui misit eum*. si enim non ab eo qui descendit haec dicerentur, diceremus utique tamquam ab homine formari hunc sermonem, non ab eo qui in saluatore intellegitur. illius enim uelle nec contrarium est deo, deificatum totum, sed eius qui secundum nos est utpote quod humana uoluntas, non per omnia sequatur diuinam, sed resistat plerumque atque reluctetur. etenim illud ita intellegamus: *pater, si possibile est, transeat a me calix iste, uerumtamen non sicut ego uolo, sed tua praeualeat uoluntas*. neque enim si possibile erat aut non hoc cum ignorare oportebat, neque uoluntati obintromittere uoluntatem, quia ergo tamquam ab eo qui assumpsit sermo est; id quippe est quod descendit, non rei susceptae. sic occurramus, non tamquam propria existente filii uoluntate preter illum quae patris, sed tamquam non existente his sermo est, ut tale sit quod colligitur: *non ut faciam uoluntatem meam*, neque enim mea a tua separata est, sed communem meam atque tuam, quorum sicut una deitas ita et uoluntas.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro de membranis <croceis>, qui est ex bibliotheca uenerabilis huius patriarchii, et constitit.

- 27 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Cyrilli archiepiscopi Alexandriae de Thesauris libro uicesimo quarto, cuius initium: *Si a quodam de accidentibus*, continens ita:

VPG CBR MNL K

1 nanzianzeni] nazanzeni V K nazianzeni P nazinzeni G namzianzeni B naziazeni M¹L
nanzianzeni M² 1–2 ex secundo] ex secundum V exsecundo P¹ 2 filio] fili.o V ras. ini-
tium] initium G 2–3 continens] continens B¹ 4 septimum] VII G discendisse] descendisse
PG R MNL K filium de caelo G filium] filius CBR faciat] fatiat V faciam N uo-
luntatem] uoluntatem P 5 si] sic V non V² add. ab eo] habeo VP BG N descendit]
descendit B tamquam] tanquam L 6 sermonem] sermone V ab eo] habeo VPG salua-
tore] saluatori V C intellegitur] intelegitur V¹ intelligitur G ML K 7 nec] ne NL deo]
dei L nos] non L utpote] utpute M 8 plerumque] plerum B¹R atque] adque P 9
illud] illu. P¹ ras. (cf. 329,6) intellegamus] intelegamus V intelligamus RG ML K possibile]
posibile P a me om. B 10 uoluntas] uoluntas C possibile] possibile P C 11 uoluntati]
uolontati C uoluntatem] uolontatem C 12 tamquam] tanquam L assumpsit] absumsit V
assumpsit P adsumpsit CB (b–d) quod] quo V¹ qui L 13 occurramus] occurramus G
tamquam] tamen quam VP tanquam M propria] propia V existente] existente PG R MNL
K filii] filii V¹ uoluntate] uolontate C preter] praeter CB illum = τὸ] illam L 14
tamquam] tam B¹ tanquam L existente] existente PG R MNL K his] hiis R is M²
colligitur] collegitur CB collitur R colitur M faciam] fatiam P 15 uoluntatem] uolon-
tatem C a om. P² a tua] atu N separata] reparata K atque] adque P 16 uoluntas]
uolontas C 17 collatum] conlatum CB membranarum] membranarum G L κροκωτοῖς = <croceis>
om. VPG CBR MNL K 18 bibliotheca] bibletheca V biblioteca ML K patriarchii] patriarchi
VP¹ R 20 item ... testimonium V script. unc. 21 thesauris] thestauris V thesauris G
uicesimo quarto] XXIII CB¹R K XX^oIII B² XX° quarto L uicesimo quarto G MN ini-
tium] initium V BRG accidentibus] accedentibus CBR L K accentibus N continens] continens
CB

Ὅταν οὖν φαίνεται δειλιῶν τὸν θάνατον καὶ λέγων· *εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο*, ἐννοεῖ πάλιν, ὅτι δειλιῶσα τὸν θάνατον ἡ σὰρξ ἐδιδάσκετο φορουμένη παρὰ τοῦ θεοῦ λόγου μηκέτι τοῦτο πάσχειν. ἔλεγε γὰρ πρὸς τὸν πατέρα· *οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ*. οὐκ ἐφοβεῖτο μὲν γὰρ καθὼς λόγος ἐστὶ καὶ θεὸς τὸν θάνατον αὐτός, ἀλλ' εἰς τέλος διεξάγειν τὴν οἰκονομίαν ἠπείγετο· *τοῦτο γὰρ ἦν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς*. ἔχει δὲ καὶ τὸ μὴ θέλειν ἀποθανεῖν διὰ τὸ παραιτεῖσθαι τὴν σάρκα τὸν θάνατον φυσικῶς. διδάσκων τοίνυν τὴν ἀνθρωπότητα μηκέτι τὰ αὐτῇ προσόντα φρονεῖν, ἀλλὰ τὸ τοῦ θεοῦ θέλημα ζητεῖν, ὡς ἄνθρωπος λέγει· *οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ*. διὰ τοῦτο γὰρ φαίνεται καὶ προσθεῖς· *τὸ πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής*.

Ἦτις χρήσις <ὡσαύτως> ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης τυγχάνον τοῦ εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

28 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου βιβλίου τετάρτου, οὗ ἡ ἀρχή· *Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ*, ἔχουσα οὕτως·

Ἐτι δὲ καὶ ἀνεθέλητον μὲν πῶς ἐστὶ τῷ σωτῆρι Χριστῷ τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ πάθος, θελητὸν δὲ δι' ἡμᾶς καὶ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, συνήσεις ἐντεῦθεν· μέλλων γὰρ ἀναβαίνειν ἐπ' αὐτόν, τὰς πρὸς θεὸν ἐποιεῖτο διαλέξεις ὡς ἐν προσευχῇ δηλονότι σχήματι λέγων· *πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο*, πλὴν *οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ*. ὅτι μὲν γὰρ θεὸς ἦν ὁ λόγος, ἀθάνατός τε καὶ ἀδιάφθορος, καὶ αὐτὸ κατὰ φύσιν ζωὴ καταπτῆσθαι οὐκ ἤδει τὸν θάνατον, πᾶσιν οἶμαι προδηλότατον. ἐπιτρέπει γε μὴν ὡς ἐν σαρκὶ γεγονώς ὑπομένειν τὰ ἴδια τῇ σαρκὶ καὶ γεγονότα λοιπὸν ἐπὶ θύραις ὑποπτῆσθαι τὸν θάνατον, ἵνα φαίνεται κατὰ ἀλήθειαν ἄνθρωπος. διὰ τοῦτο φησιν· *εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο*· εἰ ἐνδέχεται, φησὶν, ὦ πάτερ,

1–2 Mt. 26,39 3–4 Mt. 26,39 5 Joh. 6,40 8 Mt. 26,39 9 Mt. 26,41 14–15 Joh. 6,38
19–20 Mt. 26,39 20 Joh. 1,1 24 Mt. 26,39

1–11 Cyrillus Alex., thes. c. 24, PG 75,397 A 3–B 3 16–334,16 Cyrillus Alex., comm in Ioh. IV 1, PG 73,529 C 14–532 C 9; ed. Ph. E. Pusey, in Ioh. I p. 486,26–488,9

MT

6 σάρκα καὶ τὸν M 10 similiter = <ὡσαύτως> om. MT 11 πατριαρχείου] πατριαρχίου T
14 τετάρτου] 8' T 16 τὸ] τῷ M 21 καταπτῆσθαι] καταπατήσθαι T

Quando igitur apparet formidare mortem et dicere: *si fieri potest, transeat a me calix iste*, intellege <iterum>, quoniam formidasset mortem docebatur caro, quam indutus erat deus uerbum, ultra id non perpeti. dicebat enim ad patrem: *non sicut ego uolo, sed sicut tu*. non enim timebat secundum quod uerbum est et deus mortem ipse, sed ad finem perducere dispensationem properabat. *haec enim erat uoluntas patris*. habet enim et nolle mori idcirco, quod caro mortem naturaliter euitet. docens profecto humanitatem ne ultra quae sua sunt sapiat, sed dei uoluntates inquirat, sicut homo dicit: *non sicut ego uolo, sed sicut tu*. ideo quippe et addidisse uidetur: *spiritus quidem prumptus, caro autem infirma*.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro chartatio, qui est de bibliotheca huius uenerabilis patriarchii, et constitit.

- 28 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem sancti Cyrilli ex interpretatione euangelii secundum Iohannem libro quarto, cuius initium: *Quia discendi de caelo*, continens ita:

Quoniam quidem etiam aliquatenus inuoluntaria existit saluatori Christo passio in cruce, uoluntaria uero propter nos et beneplacitum dei et patris, ex hoc intelleges: ascensurus quippe super hanc easdem disputationes faciebat ad deum, uidelicet tamquam in orationis habitum dicens: *pater, si possibile est, transeat a me calix iste, uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu*. quoniam ergo deus erat uerbum, immortalis atque incorruptibilis, et uita ipsa secundum naturam pertimesceret mortem <non> sciebat, omnibus existimo esse manifestissimum. praecipiebat tamen, utpote qui in carne erat, sustinere carni quae sua sunt et, cum iam in foribus esset, pertimesceret mortem, ut [et] ueraciter appareat homo. ideo ait: *si possibile est, transeat a me calix iste; si possibile*

VPG CBR MNL K

1–2 mortem ... formidasset B ¹ repet., del. B ¹	1 fieri non potest L	2 intellege] intellige RG ML K
<iterum> = πάλιν] igitur VPG CBR MNL K	quoniam om. L	formidasset] formidasse B L ¹
docebatur] dicebatur G	3 non ¹ del. L	perpeti] repeti M
om. N	finem] fidem B (cf. 335,15)	4 timebat] timeb. it B ¹ ras.
C	nolle] nollet PG	5 haec] hic V
6 ne P ¹ bis	7 uoluntates = θέλημα] uoluntatis CR	hoc G
8 addidisse] addisse K	prumptus] promptus R MNL K	hec K
latum] conlatum CB	est ¹ om. B	uoluntas] uoluntas
qui est om. CBR	chartatio] charthatio G	10 similiter om. VPG MNL K
uenerabilis huius K	de bibliotheca] bibliothecae VP ¹	chartacio C MNL
11 uenerabilis] uenerabili N	bibliotheca P ¹	cartacio K
om. G MN	de biblioteca M	10–11
interpretatione] interpraetatione C	12 uenerabilis] uenerabili N	patriarchii] patriarchi VP ¹ R
quarto] IIII ^o R L K	13 eiusdem	14 euangelii] euuangelii G
continens] contenens CB ¹	16 inuoluntaria] inuoluntaria C	14–15
existit VPG R MNL K	17 inuoluntaria uero existit M	existit]
uoluntaria] uoluntaria C	18 existit VPG R MNL K	christo] christi CBR
ascensurus] accessurus VPG MNL K (n–s)	19 existit VPG R MNL K	16–17 passio in cruce] passo in crece N
disputationis V C ¹	20 existit VPG R MNL K	21 passio in cruce] passo in crece N
uidelicet] uedelicet G	22 existit VPG R MNL K	23 passio in cruce] passo in crece N
20 immortalis] immortalis ML	24 existit VPG R MNL K	25 passio in cruce] passo in crece N
<non> sciebat = οὐκ ᾔδει	21–23 sciebat ... mortem om. L	22 existit VPG R MNL K
manifestissimum] manifestisimum P	utpote] utpote G MN K	23 existit VPG R MNL K
CB ¹	carni] carne CBR	carnem G
ut [et] = ἵνα] et ut CBR ML	ut N	24 ueraciter] ueneraciter C (n–r)
VP ¹	possibile ¹] possibile P	possibile ²] possibile P

μη παθόντα τὸν θάνατον κατορθῶσαι τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι τὴν ζωὴν· εἰ ἀποθνήσκει
 θάνατος μὴ τεθνεῶτος ἐμοῦ κατὰ τὴν σάρκα δὲ δηλονότι *παροιχέσθω*, φησί, *τὸ ποτήριον*,
 πλὴν ἐπειδὴ περ οὐκ ἂν γένοιτο, φησὶν, *ἐτέρως, οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ*. ὁρᾷς,
 πῶς ἀτονοῦσα μὲν <πάλιν> ἡ ἀνθρώπου φύσις καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ τὸ ὅσον εἰς αὐτὴν
 5 εὐρίσκεται. ἀνακομίζεται δὲ διὰ τοῦ ἐνωθέντος αὐτῇ λόγου πρὸς εὐτολμίαν θεοπρεπῆ, καὶ
 εἰς φρόνημα νεανικὸν μεταπαιδεύεται, ὥς μὴ τοῖς ἰδίοις τὸ δοκοῦν ἐπιτρέψαι θελήμασιν,
 ἀλλὰ σκοπῷ μᾶλλον ἀκολουθεῖν τῷ θεῷ καὶ πρὸς ἐκεῖνο τρέχειν ἐπείγεσθαι, πρὸς ὅπερ
 ἂν ἡμᾶς ὁ τοῦ πεπιοικὸτος ἀνακαλεῖ νόμος. ὅτι δὲ τὰ τοιαῦτά φαμεν ἀληθεύοντες ἐξ αὐτοῦ
 μαθήσῃ τοῦ συνεζευγμένου· *τὸ μὲν γὰρ πνεῦμα*, φησί, *πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής*. οὐ
 10 γὰρ ἠγνόησε Χριστός, ὅτι τῆς θεοπρεποῦς ἀξίας πολὺ δὴ λίαν ἀπελιμπάνετο τῷ δοκεῖν
 ἡττῆσθαι θανάτῳ καὶ τῆς ἀπ' αὐτοῦ δειλίας αἰσθάνεσθαι. διὰ τοῦτο θερμοτάτην τοῖς
 εἰρημένοις ἐπήνεγκε τὴν ἀπολογίαν ἡσθενηκέναι μὲν γὰρ τὴν σάρκα διὰ τὸ αὐτῇ πρέπον
 καὶ φύσει προσὸν εἰπὼν *πρόθυμον* δ' οὖν ὁμῶς ὑπάρχειν *τὸ πνεῦμα* τὸ παθεῖν οὐδὲν τῶν
 ἀδικούντων εἰδός. ὁρᾷς, ὅπως ἀβούλητος τῷ Χριστῷ διὰ τὴν σάρκα καὶ τὴν ἐκ τοῦ
 15 πάθους ἀδοξίαν ὁ θάνατος ἦν, θελητός δ' οὖν ὁμῶς ἄχρις ἂν εἰς αἴσιον διεξάγῃται πέρας
 τῷ κόσμῳ παντὶ τὸ ἐν εὐδοκίᾳ τοῦ πατρός, τουτέστιν ἡ πάντων σωτηρία καὶ ζωή;
 Ἦτις χρήσις ὡσαύτως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης τυγχάνον τοῦ
 εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

2 – 3 Mt. 26,39 9 Mt. 26,41 13 Mt. 26,41

6 cf. Demosthenes, or. 3,32

MT

4 iterum = <πάλιν> om. MT 10 τῷ] τὸ T 12 γὰρ om. M 15 ἦν om. T
 18 πατριαρχείου] πατριαρχίου T

est, inquit, ΩC ΠATHP (tamquam: pater, o pater) non sustinendo mortem acquirere uitam credentibus in eum; si moritura est mors me non moriente secundum carnem dumtaxat *transeat*, inquit, *calix, uerumtamen* eo quod aliter fieri non inest *non sicut ego uolo, sed sicut tu.* cernis, quomodo deficiens quidem iterum hominis natura et in ipso Christo quantum ad ipsam pertinet inuenitur. restauratur autem per unitum ei uerbum ad confidentiam deo decibilem, et ad consilium iubenile transducitur, quatenus non quod ei uidetur propriis implere uoluntatibus, sed diuinam magis intentionem sequi et ad illud sedulo currere, ad quod nos profecto lex reuocat conditoris. quia uero haec ueritatem asserentes aiemus ex eo quod sequitur addisces: *spiritus quidem prumptus, caro autem infirma.* neque enim ignorabat Christus, quod ualde posterius erat a deo decibili dignitate, quod uidebatur morte terreri et eius sentire formidinem. ideoque feruentissimam satisfac- tionem adiecit infirmatam quidem fuisse carnem – secundum quod eam decebat et ei naturaliter inerat – dicens *prumptum* attamen *spiritum esse* scientem nihil de his quae noceat pati. cernis, qualiter Christo mors inuoluntaria erat propter carnem et passionis ignominiam, uoluntaria adtamen donec ad prosperum finem uniuerso mundo perduceretur quod erat in beneplacito patris, id est omnium salus et uita? Quod testimonium similiter collatum est ad librum chartacium, quod est bibliothecae uenerabilis huius patriarchii, et constitit.

VPG CBR MNL K

1 inquit] inquit P ¹ CR ML	ΩC ΠATHP inquit VPG (NATIP V)	ΩC ΠATHP] OC ΠATHP CB
oecupacup R	ΩC ΠATHP ML	ΩC ΠATHP N
sustinando C ¹	substinendo K	acquirere] adquirere CBG MN
sine N	non] mon CR	3 inquit] inquit P ² R ML K
quidem] quod est N	natura] nature V	naturae PG MNL K
ipsam] ipsum V	pertinet] pertinet C	inuenitur] inueniatur VPG
unitum] unigenitum ML	ei om. MNL	6 decibilem] decebilem C
quod ei] quo dei L	7 implere] implet VP MNL K	impleret G
C	ad illud] aliud R ¹ N	ad id L
querere L	reuocat saluatoris conditoris K ¹	ueritatem] ueret autem CR
asserentes] adserentes CBR	om. L	aiemus = φαιέν] agemus VPG K
ex om. N	addisces] addiscens L	prumptus] promptus RG MNL K
N	erat om. G	decibili] decibilis MNL
sentire] sentiret K	feruentissimam] fer. entissimam P ¹ ras.	feruentissimam N
tionem] fationem V ¹	12 adiecit] adierit L	adiecit ... carnem C ² add. script. unc., om. R
decebat] dicebat V	et om. V	13 prumptum] proptum G
adtamen CB NL ²	antamen L ¹	spiritum om. N
G	14 noceat] noceant B M	christo] christus VPG NL K
inuoluntaria] inuolontaria C	15 ignominiam] ignominia K	uoluntaria] uolontaria C
adamen] attamen RG ML K	finem] fidem MN (cf. 333,4)	finem in uniuerso K
beneplacito V	salus] salis C	17 collatum] colla. tum P ¹ ras.
ras.	ad librum chartacium] cum libro cartacio K	chartacium] chartatium V
cartacium M	carthacium R L	bibliothecae] bibliotheca V
NL	bibliothecae K	18 uenerabilis] uenerabili N
		huius om. L

- 29 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ τοῦ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως λόγου κατὰ Ἀπολιναριανῶν, οὗ ἡ ἀρχὴ Ὁ μὲν τρόπος τοῦ εὐσεβοῦς, ἔχουσα οὕτως·
 Ὅτε τὸν Ἀδὰμ ἀρχῆθεν ἐπλασεν ὁ θεός, μὴ τί γε σύμφυτον αὐτῷ δέδωκε τὴν ἁμαρτίαν;
 5 τίς οὖν ἦν ἐτι χρεῖα τῆς ἐντολῆς; πῶς δὲ αὐτὸν κατεδίκασεν ἁμαρτήσαντα; πῶς δὲ καὶ πρὸ τῆς παρακοῆς οὐκ ἐγίνωσκε καλὸν καὶ πονηρὸν ὁ Ἀδὰμ, ὃν ἐπλασεν ὁ θεός ἐπὶ ἀφθαρσίᾳ καὶ εἰκόνι τῆς ἰδίας αἰδιότητος; ἐποίησεν αὐτὸν φύσιν ἀναμάρτητον καὶ θέλησιν αὐτεξούσιον.
 Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι κροκωτοῖς τῆς βιβλιοθήκης
 10 ὑπάρχον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.
- 30 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου ἐπισκόπου Ἰπ-
 πονηρηγίου ἐκ τοῦ κατὰ Ἰουλιανοῦ Πελαγianiστοῦ βιβλίου πέμπτου, ἔχουσα οὕτως·
 Κίνησις ψυχῆς τί ἐστὶν εἰ μὴ κίνησις φύσεως; ἡ γὰρ ψυχὴ ἀνενδοιάστως φύσις ἐστί·
 15 διόπερ τὸ θέλημα κίνησις φύσεως ὑπάρχει, ἐπειδὴ κίνησις ἐστὶ ψυχῆς.
 Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον ἐν Ῥωμαϊκοῖς γράμμασι γεγραμμένον ἐρ-
 μηνεύσαντος Κωνσταντίνου τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ ἐκδίκου τῆς ἐνταῦθα
 ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας καὶ γραμματικοῦ Ῥωμαϊκοῦ, καὶ ἐστοίχησεν.
- 20 31 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις περὶ ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου Λέοντος πάπα
 Ῥώμης ἐκ τῆς πρὸς Φλαβιανὸν ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολῆς, ἧς ἡ
 ἀρχὴ Ἀναγνόντες τὰ γράμματα <τῆς ἀγάπης τῆς σῆς>, ἔχουσα οὕτως·
 Ὡςπερ <γάρ> τῷ ἐλεεῖν ὁ θεὸς τροπὴν οὐχ ὑφίσταται, οὕτως ὁ ἄνθρωπος τῷ μεγέθει
 τῆς θείας ἀξίας οὐκ ἀναλίσκεται. ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας
 25 ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε, τοῦ μὲν λόγου κατεργαζομένου τοῦτο ὅπερ ἐστὶ τοῦ λόγου, τοῦ δὲ
 σώματος ἐκτελοῦντος ἅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος, καὶ τὸ μὲν αὐτῶν διαλάμπει τοῖς θαύμασι,

4 Gen. 2,7 5 Gen. 3,17 6 Gen. 2,7

4–8 Ps.-Athanasius, de incarn. c. Apoll., I 15, PG 26,1120 B 6–13 14–15 Augustinus, c. Iulianum V 40, PL 45,1476,22–25 23–338,3 Leo papa, epist. 11,4 ad Flavianum, PL 54,767 A 14–B 7; ACO II 1,1 p. 14,26–15,4 (gr.); ACO II 2,1 p. 28,11–17 (lat.)

MT

4 σύμφυτον | σύμφοιτον T 5 ἦν om. T 9 κροκωτοῖς | κροκοτοῖς T 10 πατριαρχείου | πα-
 τριαρχίου T 13 πέμπτου | εἴ T 22 dilectionis tuae = <τῆς ἀγάπης τῆς σῆς> om. MT 23 enim
 = <γάρ> om. MT τῷ | τοῦ M

- 29 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Athanasii archiepiscopi Alexandriae ex libro contra Apollinari(anos) de incarnatione, cuius initium: *Modus quidem piae*, continens ita:

Quando *Adam* ab origine *deus formauit*, numquid insitum ei dedit peccatum? quae ergo iam utilitas erat mandati? quomodo autem illum *condempnauit peccantem*? aut quomodo Adam etiam ante praeuaricationem nesciebat bonum et malum, *quem formauit deus* ad incorruptionem et imaginem suae aeternitatis? fecit eum naturam sine peccato et uoluntatem liberi arbitrii.

Quod testimonium similiter collatum est ad librum ex membranarum croceis, qui est bibliothecae huius uenerabilis patriarchii, et constitit.

- 30 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Augustini episcopi Ipponis Regiensis ex libro quinto contra Iulianum Pelagianistam, continens ita:

Motus animi quid est nisi motus naturae? anima enim sine dubitatione natura est, et ideo uoluntas motus naturae est, quia motus est animae.

Quod testimonium similiter collatum est ad librum Latinis litteris scriptum interpretante Constantino deo amabile presbitero et defensore sanctissimae huius magnae ecclesiae et Latino grammatico, et constitit.

- 31 Item relectum est ex eodem codice testimonium de operationibus sancti Leonis papae Romani ex epistula ad Flavianum archiepiscopum Constantinopoleos, cuius initium: *Lectis dilectionis tuae litteris*, continens ita:

Sicut enim deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est, uerbo scilicet operante quod uerbi est, et carne exsequente quod carnis est, unum horum coruscat miraculis,

VPG CBR MNL K

1 codice] quodice P¹ athanasii] anastasio V athanasi CB atanasii R archiepiscopi]
arciepiscopi V 2 apollinari(anos) = ἀπολλιναρῖανων] apollinarium VP L apollonarium G apo-
linarium CBR apollenarium M appollenarium N initium] inicum G quidem] inquidem
C piae] pie CBRG NL 3 continens] contenens CB¹ 4 deus ab origine MNL formauit
numquid] formidauit nuquid N 5 iam M add. tam NL utilitas] utilis N condempnauit]
condemnavit P C K peccantem] peccatum N 6 etiam adam CBR praeuaricationem] praeua-
ricationem G et] aut CBR 7 imaginem] similitudinem R ymaginem L K eum] eius M¹
naturam] natura NL 8 uoluntatem] uolontatem C arbitrii] arbitrii C 9 collatum] conlatum
CB membranarum] membrana VP membrana G membranis M¹N 9–10 bibliothecae]
bibliothece RG NL bibliothecae M bibliothecae K 10 uenerabilis huius K uenerabilis]
uenerabili N patriarchii] patriarchi V patriarchae C¹ 12 augustini] agustini P C ipponis]
hyponis C yponis B hyponis R yponis MN K regiensis] regii C¹BR 13 quinto]
.V. K pelagianistam] pelagianistam BG continens] contenens CB¹ 14 quid est] quidem NL K
anima] an.ma V¹ ras. dubitatione] dubitatione V 15 uoluntas] uoluntas C motus] motus P¹
est¹ om. N 16 collatum] conlatum CB litteris] literis G¹ interpretante] interpretante C
interpretante K 17 amabile] amabili B²G K presbitero] persbitero C praesbytero B 18
grammatico] gramatico V CB N 20 relectum est] relecta sunt K testimonium] testimonia VP CB
MN K (a–u) 21 romani] romanae CBR ex om. M epistula] epistola P BG L flavianum]
flavianum CBR constantinopoleos] constantinopoleus CBR cuius] cuius C initium] inicum
G 22 continens] contenens CB¹ ita B² add. 23 non² om. B consumitur] cumsumitur P¹
agit] ait VP B 24 operante] operanta L 25 exsequente] exequenti V exequente PG R MNL
K coruscat] corruscat C K choruscat R

τὸ δὲ ταῖς ὕβρεσιν ὑποπέπτωκε. καὶ καθάπερ ὁ λόγος ἀπὸ τῆς ἰσότητος τῆς τοῦ πατρὸς δόξης ἐστὶν ἀχώριστος, οὕτω τὸ σῶμα τὴν φύσιν τοῦ ἡμετέρου γένους οὐκ ἀπολέλοιπεν. εἰς γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς ἀληθῶς υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ ἀληθῶς υἱὸς ἀνθρώπου τυγχάνει.

Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον ἐν σώμασιν ἀργυρένδετον τοῦ σκευοφυλακίου
5 τυγχάνον τῆς ἐνταῦθα ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐστοίχησεν.

32 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἀγίου Λέοντος ἐκ τῆς πρὸς Λέοντα τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα δευτέρας ἐπιστολῆς, ἧς ἡ ἀρχή· Ὑποσχόμενον ἑμαυτὸν
διαμένημαι, ἔχουσα οὕτως·

10 Τοιγαροῦν εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐν τῷ ἐνὶ δεσπότῃ Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ ἀληθεῖ τοῦ θεοῦ καὶ ἀνθρώπου υἱῷ, τοῦ τε λόγου καὶ τῆς σαρκὸς ἐν ὑπάρχει τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως κοινὰς ἔχει τὰς πράξεις, δεῖ νοεῖν ὁμῶς αὐτῶν τῶν ἔργων τὰς ποιότητας, καὶ τῇ κατανοήσει τῆς εἰλικρινοῦς πίστεως δεῖ καθορᾶν ἐπὶ ποῖα μὲν ἡ τῆς σαρκὸς προάγεται ταπεινότης, ἐπὶ ποῖα δὲ τὸ ὕψος τῆς θεότητος ἐπικλίνεται.

15

33 Καὶ μετὰ βραχεία·

Καὶ τὸ δὴ πέρας, δίχα μὲν τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως οὐκ ἂν ἑαυτὸν ὁ κύριος Ἰσὺν τῷ πατρὶ τυγχάνειν ὡμολόγει, δίχα δὲ τῆς ἀληθείας τοῦ σώματος οὐκ ἂν ὁ αὐτὸς ἔλεγε
20 μείζονα εἶναι ἑαυτοῦ τὸν πατέρα, ὅποτε ἡ καθολικὴ πίστις ἐκάτερον δέχεται καὶ ἐκάτερον ἐκδικεῖ, ἥτις κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ μακαρίου ἀποστόλου Πέτρου ἕνα Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος καὶ ἀνθρώπου πιστεύει καὶ λόγον. εἰ καὶ τὰ μάλιστα τοίνυν ἐξ ἐκείνης τῆς ἀρχῆς, ἀφ' ἧς ἐν τῇ γαστρὶ τῆς παρθένου ὁ λόγος γέγονε σὰρξ, οὐδ' ὅτι οὖν ἦν διαιρέσεως ἀναμεταξὺ τῆς ἐκατέρας μορφῆς, καὶ διὰ πάσης αὐξήσεως σωματικῆς ἐνὸς προσώπου αἱ τοῦ παντὸς χρόνου πράξεις γεγόνασιν, ὁμῶς αὐτὰ ταῦτα ἅπερ ἀχωρίστως
25 γεγένηται κατ' οὐδεμίαν ἐπιμιξίαν συγχέομεν, ἀλλὰ τί ποῖας εἴη μορφῆς, ἐκ τῆς τῶν ἔργων ποιότητος αἰσθανόμεθα.

Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς τὸ αὐτὸ ἐν σώμασι βιβλίον ἀργυρένδετον τοῦ σκευοφυλακίου ὑπάρχον τῆς ἐνταῦθα ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐστοίχησεν.

19 Joh. 14,28 20 – 21 Mt. 16,16 22 Joh. 1,14

10 – 14 Leo papa, epist. 165,6 ad Leonem imp., PL 54,1163 B 7 – 14; ACO II 4 p. 115,30 – 33 (lat.); Abh. BAdW 32,6 (1927) 59,14 – 18 (gr.) 17 – 26 Leo papa, epist. 165,6 ad Leonem imp., PL 54,1163 C 3 – 1165 A 13; ACO II 4 p. 116,9 – 17 (lat.); Abh. BAdW 32,6 (1927) 59,30 – 39 (gr.)

MT

8 δευτέρας] β' T 11 ἐν ὑπάρχει] ἐνυπάρχει T 12 ἔχει] ἔχειν MT 18 ὡμολόγει] ὁμολόγει M
ὁμολογεῖ T τοῦ ο.μ. M 27 πρὸς τὸ αὐτὸ ὁμοίως M

aliud succumbit iniuriis. et sicut uerbum ab aequalitate paternae gloriae non recedit, ita caro naturam nostri generis non relinquit. unus enim idemque <est> uere dei filius et uere hominis filius.

Quod testimonium collatum est ad librum membranatum de argento tectum, qui est sceuofilacii – id est de repositione – sanctae huius magnae ecclesiae, et constitit.

- 32 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem sancti Leonis ex secunda epistula ad Leonem piissimum imperatorem, cuius initium: *Promisise me memini*, continens ita:

Licet ergo in uno domino Iesu Christo, uero dei atque hominis filio, uerbi et carnis una persona sit, quae inseparabiliter atque indiuisae communes habeat actiones, intellegendae tamen sunt ipsorum operum qualitates, et sincerac fidei contemplatione cernendum est ad quae prouehatur humilitas carnis et ad quae inclinetur altitudo deitatis.

- 33 Et paulo post:

Postremo sine uerbi potentia non se dominus patri confiteretur aequalem, et sine ueritate carnis non idem diceret *maiozem* se esse *patrem*, dum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quae secundum confessionem beati apostoli Petri unum *Christum dei uiui filium* et hominem credit et uerbum. quamuis itaque ab illo initio, quo in utero uirginis *uerbum caro factum est*, nihil umquam inter utramque formam diuisionis extiterit, et per omnia incrementa corporea unius personae fuerint totius temporis actiones, <ea> ipsa tamen quae inseparabiliter facta sunt nulla commixtione confundimus, sed quid cuius formae sit, ex operum qualitate sentimus.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro membranatio de argento tecto de sceuofilatio – id est repositione – sanctae huius magnae ecclesiae, et constitit.

VPG CBR MNL K

1 aliud] aliut P¹ succumbit] subcumbit VP K 2 naturam] natura B relinquit] reliquit P² M
relinquit CR L K <est> cf. ACO II 2,1 p. 28,16 uere] ueri VPG M¹ add. 4 testimonium
similiter conlatum CBR (cf. 333,10) membranatum] membranatum G membranacium MNL K
tectum] textum N 5 sceuofilacii] scaeuofilacii P sceuophilacii G N e sceuophilacii CR K
sceuophilatii B scaeuophilacii M seuophilacii L repositione] reposicione P sanctae om.
L 7 epistula] epistola P BG K 8 initium] incium G promississe] promississe VG me
om. NL K continens] contenens CB¹ 9 licet] licet K domino nostro iesu VPG L uero]
ueri N K atque] adque P¹ adque P² uerbi] uerisi N 10 atque] adque P¹ indiuse]
indeuse P 10–11 intellegendae] intelligendae RG ML K 11 contemplatione] contemplanone G
11–12 cernendum ... humilitas C² add. script. unc. 12 ad quae¹] atque VG¹ C² B NL prouehatur]
proueatur CB prebeatur MNL ad quae²] atque VP¹ B¹ NL adque B² G 14 paulo] poulo
B¹ 15 postremo C² add. script. unc. om. C² BR confiteretur] profiteretur VPG (c–p) con-
fiteretur C² R; RE C² add. script. unc. confitentur L¹ 16 ueritate] uaracitate N idem se diceret V
catholica] chatolica C captholica L utrumque] utrunque L 17 secundum] saecundum C
apostoli] apostholi C² petri apostoli N 18 filium dei uiui MNL credit] credidit N initio]
intio B¹ unicio G 19 in om. CR nihil] nichil N nihil umquam] nichilu quam RG
umquam] unquam M utramque] utrumque VPG 20 extiterit] exstiterit B incrementa]
incremento P L incrimenta CB¹ totius] tocius C² RG temporis] temparis C actiones]
actionis V 21 <ea> = αὐτὰ] et VPG CBR MNL K commixtione] conmixtione CB sed] ses
C² set C² 23 collatum est similiter CB MN collatum] conlatum CB est similiter cum
CR membranatio] membranacio C² MN menbranacio L K tecto] texto VPG N 24
sceuofilatio] scaeuofilatio VP¹ scaeuofilacio P² sceuophilatio CBR scenophilacii M
sceuophilacio G N seuophilatii L scaeuofilaciae K id est repositione] i. de repositione K
repositione] responsione N ecclesiae] aecclesiae G N

34 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος, ἐξ ἧς ἐποιήσατο ἐκθέσεως πίστεως περὶ τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας, ἧς ἡ ἀρχὴ· *Ἰκανῶς τὸν κατὰ Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων, ἔχουσα οὕτως*

Ὡσπερ τοῦ φωτός, ἡ φῶς ἐστὶν ἓν, τὴν ἐνέργειαν οὐκ ἂν τις χωρίσειε τοῦ σώματος αὐτοῦ τοῦ δεκτικοῦ – τῷ λόγῳ δὲ διελὼν γνωρίσειε τὴν φύσιν, ἧς ἐστὶν ἰδία ἡ ἐνέργεια –, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς υἱοῦ τοῦ θεοῦ πάσαν μὲν ἐνέργειαν οὐκ ἂν τις χωρίσειε τῆς μιᾶς υἰότητος, τῆς δὲ φύσεως ἧς ἐστὶν οἰκείον τὸ γινόμενον τῷ λόγῳ γνωρίσειεν. Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης τυγχάνον τοῦ εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

10

35 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τοῦ εἰς Θωμᾶν τὸν ἀπόστολον <καὶ> κατὰ Ἀρειανῶν λόγου, οὗ ἡ ἀρχὴ· *Τῷ μὲν νόμῳ τῆς ἐκκλησίας πειθόμενος, ἔχουσα οὕτως*

Ταῦτα ἀκούσας ἐκάθαρα τὴν ψυχὴν ἀπιστίας, ἀπεδυσάμην τὴν ἀμφίβολον γνώμην, ἀνέλαβον <τὸν> νοῦν πεπεισμένον· ἠψάμην τοῦ σώματος χαίρων καὶ τρέμων, ἐξήπλωσα μετὰ τῶν δακτύλων καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα καὶ δύο λοιπὸν ἐνεργειῶν ἡσθόμην.

Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι προενεχθὲν ἐκ μέρους τῶν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἐστοίχησεν.

20 36 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης ἐκ τῶν κατὰ Εὐνομίου τόμου πέμπτου, οὗ ἡ ἀρχὴ· *Περὶ δὲ τῆς Πέτρου τοῦ ἀποστόλου φωνῆς, ἔχουσα οὕτως*

Διαμένει ἀσύγχυτος τῶν τε τῆς σαρκὸς καὶ τῶν τε τῆς θεότητος ιδιωμάτων ἡ θεωρία, ἕως ἂν ἐφ' ἑαυτοῦ θεωρῇται τούτων ἐκάτερον. οἷόν τι λέγω· ὁ λόγος πρὸ τῶν αἰώνων

4–9 Ps.-Iustinus, *Expos. rectae fidei* c. 12, PG 6 1232 A 7–13; ed. de Otto III 1 (1880) 48–50 14–18
Ps.-Iohannes Chrys., *sermo in s. Thomam*, PG 59,500,10–14 23–342,15 Gregorius Nyss., c. *Eunomium*
3,67, PG 45,705 B 3–D 3; ed. W. Jaeger, 2 (1960) 130,16–131,13

MT

3 τὸν] τῶν T 9 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 12 et = <καὶ> om. MT 14 ἐκάθαρα] ἐκάθηρα
M ἀπεδυσάμην] ἀπεκδυσάμην M 15 <τὸν> ed. Otto, om. MT 16 ἐνεργειῶν] ἐνεργείας M
17 προενεχθὲν] προσενεχθὲν M 21 πέμπτου] ε' T

- 34 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Iustini philosophi et martyris de expositione fidei, quam fecit super rectam confessionem, cuius initium: *Idoneae aduersus Iudeos et paganos*, continens ita:

Sicut luminis, secundum quod unum lumen est, ipsam operationem non separauit quisquam ac capabili corpore – ratione uero discernens insinuauit naturam, cuius est propria operatio –, ita in uno filio dei omnem quidem operationem nequaquam quisquam separaturus est ab un(a) fili(at)ione, cuius tamen naturae sit proprium quod agitur ratione facit agnoscere.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro chartatio, qui est bibliothecae sancti huius patriarchii, et constitit.

- 35 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Iohannis archiepiscopi Constanti-nopoleos ex sermone in Thoma apostolo et contra Arrianos, cuius initium: *Legi quidem ecclesiae optemperans*, continens ita:

Haec audiens purgaui animam a perfidia, exui me ambiguam sententiam, adsumpsi credulum sensum; atrectatus sum corpus gaudens ac tremens, expandi cum digitis et animae oculum et duas ex hoc operationes sensi.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro membranatio prolato a parte apostolicae sedis antiquae Romae, et constitit.

- 36 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Gregorii episcopi Nisae ex quinto tomo contra Eunomium, cuius initium: *De uoce itaque Petri apostoli*, continens ita:

Inconfusa permanet tam carnis quamque deitatis proprietatum contemplatio, donec in seipsis alterutrum horum conspiciatur. utputa id dico: uerbum ante secula fuit, caro autem

VPG CBR MNL K

1 philosophi] philosophis V	pylosophi P	philosofi CB	martyris] martiris RG NL K	2
expositione] expositioni B ¹	rectam] recta VPG	confessionem] confessione P ² G	initium]	
iniciu G	idoneae] idonee P M K	ydonee R L	aduersus] aduersos V	3 iudeos] iudaeos
CB M	paganos] paganus V	continens] contenens CB ¹	4 secundum om. G	unum est
lumen est VPG	separauit] separabit C	seperauit N	5 ac capabili] a capabili P ²	haec
palapabili C ¹	haec capabili C ² script. unc., R	haec apalpabili B (c-p)	acephabili L	ae-
capali K	ratione] natione VP (r-n)	est C ² add. script. unc.	6 ita in] itenin L	dei] diei
V	7 separaturus] separatus MNL K	est om. N	un(a) fili(at)ione = τῆς μιᾶς υἱότητος] uno	
filio VPG CBR MNL K	8 ratione] rationem MNL K	9 collatum] conlatum CB	chartatio]	
chartacio P NL	ckartatio R	charthatio G	carthacio M	cartacio K
est M add.	bibliothecae] ex biblioteca M	bibliothecae N	bibliotece L	bibliothecae K
sancti] sanctae	VPG L ² K om. N	9 – 10 sanctae uenerabilis huius K	10 patriarchii] patriarchi V R	12 ex] in
L	ex eodem om. VP ¹	codice] codicio V C ² (!)	12 – 13 constantinopoleos] constantinopoleus	
CBR	13 ex sermone] exermone P ¹	apostolo] apostulo V	apostholo C ¹	aposthulo C ²
arrianos] arrianus V	arianos B	initium] iniciu G	14 ecclesiae om. G	optemperans]
obtemperans CBR MNL K	continens] contenens CB ¹	15 a om. R N	exui me] exiui me V	
et exui me CBR (et-ex)	adsumpsi] adsumsi P	assumpsi G M	16 credulum] credulum CR	
atrectatus] adtractatus CBR NL K	attractatus M ¹	attrectatus M ² (ACO ser. II vol. 1, p. 313,7: recepi)	17 et duas ... sensi om. K	hoc om. N
18 collatum] conlatum CB	membranatio]	membranacio P ² G MN K	menbranacio B L	18 – 19 apostolicae] apostolicae C
19 et G add.	21 nisae] nise V	pisae G	nysae C	mysae M
myse N	nyse R L	quinto] .V. ^o		
K	22 tomo] thomo G CB ² M K	homo B ¹	contra] contro M	eunomium] eonomium
CB ¹ R	itaque sancti petri VPG	apostoli] apostholi C ¹	continens] contenens CB ¹	23
permanet] pertinens K	quamque] namque N	proprietatum] propietatum P	contemplatio]	
contemplacio VG	24 utputa] utputa V ¹	utputa V ²	utpute P	id dico] idcirco CBR MNL
K (d-ci)				

ἦν, ἡ σὰρξ δὲ ἐπὶ τῶν ἐσχάτων γεγένηται χρόνῳ, καὶ οὐκ ἂν τις ἀναστρέψας εἴποι ἡ ταύτην προαιώνιον εἶναι ἢ ἐν τοῖς ἐσχάτοις γεγενῆσθαι τὸν λόγον. ἡ σὰρξ παθητικῆς ἐστὶ φύσεως, ἐνεργητικῆς δὲ ὁ λόγος, καὶ οὐδὲ αὐτὴ δημιουργικὴ τῶν ὄντων οὔτε ἡ θεότης παθητικὴν ἔχει τὴν δύναμιν· ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν ὁ λόγος, ἐν τῇ τοῦ θανάτου πείρᾳ ὁ ἄνθρωπος, καὶ οὔτε ἐξ αἰδίου τὸ ἀνθρώπινον οὔτε θνητὸν τὸ θεῖον. καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν θεωρεῖται τρόπον. οὔτε ζωοποιεῖ τὸν Λάζαρον ἢ ἀνθρωπίνῃ φύσιν, οὔτε δακρύει τὸν κείμενον ἢ ἀπαθὴς ἐξουσία, ἀλλ' ἴδιον τοῦ μὲν ἀνθρώπου τὸ δάκρυον, ἢ δὲ ζωὴ τῆς ὄντως ζωῆς. οὐ τρέφει τὰς χιλιάδας ἢ ἀνθρωπίνῃ πτωχείᾳ οὔτε τρέχει ἐπὶ τὴν σукὴν ἢ παντοδύναμος ἐξουσία. τίς ὁ κοπιῶν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τίς ὁ ἀπόνως ὅλον τὸν κόσμον ὑποστήσας τῷ λόγῳ; τί τὸ τῆς δόξης ἀπαύγασμα, τί τὸ τοῖς ἡλοῖς καταπειρόμενον; ποία μορφή ἐπὶ τοῦ πάθους ραπίζεται καὶ ποία ἐξ αἰδίου δοξάζεται; φανερά γάρ ταῦτα, κἂν μή τις ἐφερμηνεύσῃ τῷ λόγῳ, ὅτι αἱ μὲν πληγαὶ τοῦ δούλου ἐν ᾧ ὁ δεσπότης, αἱ δὲ τιμαὶ τοῦ δεσπότης περὶ ὃν ὁ δοῦλος, ὡς διὰ τὴν συνάφειάν τε καὶ συμφυῖαν κοινὰ γίνεσθαι τὰ ἑκατέρου ἀμφοτέρω, τοῦ τε δεσπότης τοὺς δουλικούς μῶλωπας εἰς ἑαυτὸν ἀναλαμβάνοντος καὶ τοῦ δούλου τῇ δεσποτικῇ δοξαζομένου τιμῇ.

37 Ἔτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου ἑτέρα χρῆσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν τόμου δωδεκάτου, οὗ ἡ ἀρχή· Ἄλλ' ἴδωμεν καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦ, ἔχουσα οὕτως·

Τέως δὲ μαθεῖν ἄξιον παρὰ τῶν προφερόντων ἡμῖν τὰς τοιαύτας φωνάς, ὅ τι τὸ ἀναβαῖνον καὶ τὸ ὀρώμενον καὶ τὸ διὰ τῆς ἀφῆς γνωριζόμενον καὶ <ἔτι> πρὸς τούτοις τὸ τοῖς ἀνθρώποις διὰ τῆς ἀδελφότητος οἰκείουμενον, ἄρα τῆς θείας ἢ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἴδιον εἶναι νομίζουσιν. εἰ μὲν γὰρ <τὸ> ψηλαφητὸν καὶ ὁρατὸν καὶ βρώσει καὶ πόσει διοικούμενον καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὁμογενὲς καὶ ἀδελφὸν καὶ ὅσα περὶ τὴν σωματικὴν

1 Hebr. 1,2 4 Joh. 1,1 6 cf. Joh. 11,43 7 cf. Joh. 11,35 8 cf. Mc. 6,43; Mc. 8,19 9
cf. Mt. 21,19 Joh. 4,6 10 Hebr. 1,3 14 cf. 1. Petr. 2,24

19–344,13 Gregorius Nyss., c. Eunomium 3,9,28–31, PG 45,885 A 14–C 15; ed. W. Jaeger 2 (1921) 274,17–275,22

MT

1 εἴποι] εἴπη T 7 δάκρυον] δακρύειν M 9 τὴν σукὴν] τῆς σукῆς M 10 ἡλοῖς] ὅλοις M
13 ὄν] ὦν T 14 ἀμφοτέρω] ἀμφοτέροις M 17 ἑτέρα om. M 18 δωδεκάτου] ιβ' T
20 adhuc = <ἔτι> om. MT 22 <τὸ> ed. W. Jaeger, om. MT

in nouissimis temporibus facta est, et nullus conuertens dicet aut istam ante secula fuisse aut in nouissimis uerbum factum fuisse. caro passibilis naturae est, operatricis autem uerbum, et neque haec opifex est existentium neque diuinitas passibilem habet uirtutem. in principio uerbum erat apud deum, in mortis experimento homo, et neque ex aeterno quod humanum est neque mortale quod diuinum est. et cetera omnia secundum hunc modum considerantur. neque uiuificat Lazarum humana natura, neque lacrimatur iacentem impassibilis potestas, sed proprium quidem est hominis lacrimari, uita uero eius qui <uere> uita est. non reficit milia paupertas humana neque currit ad ficulneam omnipotens uirtus. quis est qui fatigatur ex itinere et quis est qui sine labore uniuersum mundum uerbo substituit? quid est gloriae splendor et quid clauis adfigitur? quae forma in passione alapis ceditur et quae ex aeterno glorificatur? manifesta enim sunt haec, uel si nullus sermo interpretatur, quoniam plagae quidem serui sunt in quo dominus, honores uero domini circa quem seruus, quatenus propter copulationem atque concretionem communia fierent utraque alterutri, tam domino seruales cicatrices in seipso suscipiente quamque seruo honore dominico glorificato.

- 37 Item relectum est ex eodem codice aliud eius testimonium ex eisdem thomo duodecimo, cuius initium: *Sed uideamus et quod sequitur*, continens ita:

Interim dignum et sciscitari eos qui nobis uoces huiusmodi proferunt, quia quod ascendit et quod uidetur et quod per tactum agnoscitur et adhuc super his quod hominibus per fraternitatem sociatur, utrumne diuinae aut humanae naturae esse proprium arbitrantur. si quidem palpabilem et uisibilem et cibo atque potu sustentari et hominibus cognatum

VPG CBR MNL K

1 dicet] dicit M	istam] ista MNL	2 fuisse factum G	passibilis] pasibilis P	operatricis]
operatrices V	operatricis opifex autem C'BRG	3 existentium] existientium V	existentium P	
MNL K	existencium G	existenti CBR	diuinitas] diuinita N ¹	passibilem] passibile N
4 homo] boni MNL	ex aeterno] ex eterno V L	exaterno P ¹	aeternum P ¹	externo N
eternum K	6 considerantur] consideranter N	lacrimatur] lacrimatus N	7 impassibilis] inpassibilis P	impassibilis M
impassibilis M	lacrimari] lacrimare CBR	uita uero C ras.	8 ὄντως =	<uere> om. VPG CBR MNL K
uita] uicta VP ¹ (c-t)	reficit] refecit CBR N ¹	milia] multa	qui ¹] quod K ¹	quid ¹] quod
ML	multas N	ficulneam] ficulniam C	9 omnipotens] omnipotentis M	qui ¹] quod K ¹
uniuersum] uniuerso V	10 substituit] subtinuit B	sustinuit N	sustinet L	quid ¹] quod
M	quis N	splendor gloriae G	adfigitur] affigitur G	adfligitur C ¹
12 interpretatur] interpretetur PG MNL	interpretetur K	in quo dominus om. N	quo V ¹ add.	
13 uero] uoro... P ras.	circa] circum G	quem N add.	quem dominus seruus G ¹	copulationem] copolationem CB
atque] adque P	concretionem] concrecionem V	conconcretionem	C	incretionem M
congregationem L	14 fierent] fuerint M	fieret N	alterutri]	alterum L
tam] nam VP C ² NL K	tram C ¹	om. R	domino] dominus VPG NL K	seruales] seruilis V
cicatrices] cycatrices P	cicatrices G ¹	suscipiente] suscipientem VPG NL	K	15 honore] honorem N
glorificato] coglorificato P ¹	conglorificato P ²	17 aliud de eius	VP'G	eius om. MNL
testimonium omnium ex N	eisdem] isdem P	eiusdem CBRG	thomo] tomo V NL	tyomo R
duodecimo] XII CBR N	18 initium] initium G	continens]	contenens CB	19 sciscitari] sciscita.i V ² ras.
sciscitare CBR	et suscitari N	suscitari L	20 et ² ... agnoscitur om. N	tactum] tractum VPG CBR M ¹ NL K
agnoscitur] agnoscitur V	adhuc] adhuc P ² ras.	21 fraternitatem] fraternam N	sociatur] sociate C ¹	sociatus L
sociatur	K	utrumne = ἄρα] utrumque VPG CB ² MNL K	utrumque B ¹	aut] atque K
humanae]	umane P ¹	humane P ² NL	22 cibo] cybo N	atque] et L
potu] potu CB	sustentari]	cognatum = ὁμογενὲς (ACO ser. II vol. 1, p 309,31: unigenitum)] cogtum L ¹	cogatum	L ²

καθορᾶται φύσιν, πάντα ταῦτα καὶ ἐν τῇ θεότητι βλέπουσι, λεγέτωσαν περὶ τοῦ μονο-
 γενοῦς θεοῦ καὶ ταῦτα καὶ ὅσα βούλονται μαρτυρεῖτωσαν αὐτῷ, καὶ τὴν πορευτικὴν
 ἐνέργειαν καὶ τὴν τοπικὴν μετάστασιν, ὅπερ ἴδιον τῶν ἐν σώματι περιγεγραμμένων ἐστίν.
 εἰ δὲ ὁ μὲν διὰ τῆς Μαρίας ἀδελφοῖς διαλέγεται, ὁ δὲ μονογενὴς ἀδελφούς οὐκ ἔχει. πῶς
 5 γὰρ ἂν ἐν ἀδελφοῖς τὸ μονογενὲς διασφύζοιτο; καὶ ὁ εἰπὼν· πνεῦμα ὁ θεός, φησὶ πρὸς τοὺς
 μαθητάς <ὁ> αὐτός [ἑαυτοῦ], ὅτι ψηλαφήσατέ με, ἵνα δείξη ὅτι ψηλαφητὴ μὲν ἡ ἀνθρωπίνη
 φύσις, ἀναφῆς δὲ τὸ θεῖον. καὶ ὁ εἰπὼν· πορεύομαι, τὴν τοπικὴν διασημαίνει μετάστασιν,
 ὁ δὲ τὰ πάντα ἐμπεριεληφώς, ἐν ᾧ, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος, ἐκτίσθη τὰ πάντα καὶ ἐν
 10 ᾧ τὰ πάντα συνέστηκεν, οὐδὲν ἐν τοῖς οὐσιν ἔξω ἑαυτοῦ ἔχει, εἰς ὃ κατὰ τινα κίνησιν ἡ
 μεταχώρησις γίνεται. οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἑτέρως ἐνεργῆσαι τὴν κίνησιν, μὴ τοῦ μεθισταμένου
 τὸν μὲν ἐν ᾧ ἦν ἀπολιπόντος, ἕτερον δὲ ἀντιμεταλαμβάνοντος τόπον. τὸ δὲ διὰ πάντων
 ἦκον καὶ ἐν πᾶσιν ὄν καὶ πάντα περικρατοῦν καὶ ὑπ' οὐδενὸς τῶν ὄντων περιειργόμενον
 οὐκ ἔχει ὅπου μεταχωρήσει τῷ μηδὲν εἶναι κενὸν τοῦ θεοῦ πληρώματος.
 Αἵτινες δύο χρήσεις ἀντεβλήθησαν πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι κροκωτοῖς τῆς βιβλιοθήκης
 15 ὑπάρχον τοῦ εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

38 Ἔτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Εὐστάθιον ἐπιστολῆς
 περὶ τῆς ἁγίας τριάδος, ἧς ἡ ἀρχή· Ἔστι μὲν καὶ πᾶσιν ὑμῖν, ἔχουσα οὕτως·

Οὐκοῦν δεῖξάτωσαν, διὰ τίνων τὸ τῆς φύσεως παρηλλαγμένον ἔγνωσαν. εἰ μὲν γὰρ ἦν
 20 δυνατόν αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς τὴν θεῖαν φύσιν θεωρηθῆναι καὶ τό τε οἰκείως ἔχον καὶ τὸ

5 Joh. 4,24

6 Lc. 24,39

7 cf. Joh. 11,11

8 Rom. 11,36

8–9 Col. 1,16–17

19–346,11 Gregorius Nyss., epist. 189,6 ad Eustathium, PG 32,692 C 5–693 A 8; ed. F. Müller, op. III 1
 p. 11,17–12,11

MT

1 πάντα om. T 3 περιγεγραμμένων] περιγεγραμμένου T 6 <ὁ> ed. W. Jaeger, om. MT
 9 πάντα] ὄντα M ἡ] ἡ T 11 ἀντιμεταλαμβάνοντος] ἀντιλαμβάνοντος M 12 περικρατοῦν]
 περικρατῶν M 14 κροκωτοῖς] κροκοτοῖς T 15 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 17 αὐτοῦ ἁγίου
 γρηγορίου νύσσης ἐκ M 18 ἔστι] ἔτι MT

ac fratrem et quaeque circa corporalem naturam conspicitur, omnia haec et in diuinitate cernunt. dicant de unigenito deo et haec et quaeque uoluerint testificentur ei, et ambulationis operationem et localem abscessum, quod proprium est eorum quae corpore circumscribuntur. si uero hic quidem, qui per Mariam est, fratribus loquitur, unigenitus autem fratres non habet. quomodo enim in fratribus quod unigenitum generis est saluabitur? et qui dixit: *spiritus est deus*, idem ipse ait ad discipulos suos, quia *palpate me*, ut ostendat quia palpabilis quidem est humana natura, incontractibilis autem diuinitas. et qui dixit: *uado*, localem abscessum significat, qui autem *omnia* <comprehendit>, *in quo*, sicut ait apostolus, *creata sunt omnia et in quo omnia consistunt*, nihil in exsistentibus extra seipsum habet, in quo per quendam motum fiat abscessio. neque enim est aliter operari ipsam motionem, nisi transiens locum quidem in quo fuerat derelinquat, ad alterum autem transmutauerit. quod autem per omnia graditur et in omnibus existit et omnia continet et a nullo exsistentium continetur, non habet ubi discedat, eo quod a diuina plenitudine nihil est uacans.

Quae dua testimonia collata sunt cum libro ex membranarum croceis, qui est de bibliotheca uenerabilis huius patriarchii, et constiterunt.

- 38 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem ex epistola ad Eustathium de sancta trinitate, cuius initium: *Est quidem et omnibus uobis*, continens ita:

Ostendant ergo, ex quibus naturae diuersitatem agnouerunt. si enim possibile fuisset ipsam diuinam naturam ex seipsa uideri et tam quod familiariter est habet quamque quod

VPG CBR MNL K

1 fratrem = ἀδελφὸν (adi.: <fraternum>?)	quaeque quae circa P ²	conspicitur] conspiciuntur P ²
in om. N	2 dicant et de G	unigenito] deum genito L
luerint] uoluerunt NL	testificentur] testificentur V ¹	2-3 ambulationis] ambulationes CB ¹ R
3 abscessum] abscessum L	quae om. VPG CBR NL K	corpore] corporae B
buntur] circumscribuntur C ¹ B	scribantur N	maria] maria V
quod unigenitum om. L	quod unigenitum generis est = τὸ ὁμογενὲς	6 qui om. L
C ¹ B	ait] at B ¹	suos] suo L
incontractibilis] incontractibilis C ¹	8 uado] uade P ¹ N	localem] localem N
qui ²] quia ML K	omnia om. N	omnia et in C
CB ¹ R MNL K	9 apostolus] apostolis C ¹	apostolus C ²
exsistentibus P CRG MNL	exsistentibus K	10 quendam] quemdam L
om. C ¹ B N	11 motionem] motionem V	derelinquat ad] derelinqua ad V ²
alterum B	per om. L	existit] existit PG R MNL K
C ²	contenit B ¹	et a ... continetur om. CR
netur] continetur B	a] ad VP ¹	14 nihil] nichil RG N
collata CB	membranarum] membranarum G L K	membranarum N
bibliothecae C ¹	biblioteca M	bibliotheca N
patriarchii] patriarchi V R	18 codice] codi C ¹	codicio C ² script. unc., L
eiusdem C ² script. unc.	epistola] epistula V C	eustathium] eostachium C ¹ B ¹ R
eustachium B ² G ML K	eustachium N	19 sancta] sanctae V
V	uobis] nobis L	continens] continens C
παρηλλαγμένον (commutationem)	possibile] possibile P	fuisse] fuisset C
CB ¹ R	diuinam] diuinitatem K	ex seipsa] et seipsam VG (et V ² marg.)
uideri] uidere B	familiariter] familiariter G	

ἀλλότριον διὰ τῶν φαινομένων εὐρεῖν, οὐκ ἂν πάντως ἐδεήθημεν λόγων ἢ τεκμηρίων
 ἑτέρων πρὸς τὴν τοῦ ζητουμένου κατάληψιν. ἐπεὶ δὲ ἡ μὲν ὑψηλοτέρα <τῆς> τῶν
 ζητουμένων ἐστὶ <κατανόησεως>, ἐκ δὲ τεκμηρίων τινῶν περὶ τῶν διαφευγόντων τὴν
 γνῶσιν ἡμῶν στοχαστικῶς ἀναλογιζόμεθα, ἀνάγκη πᾶσα διὰ τῶν ἐνεργειῶν ἡμᾶς χειρ-
 5 αγωγεῖσθαι πρὸς τὴν τῆς θείας φύσεως ἔρευναν. οὐκοῦν ἐὰν ἴδωμεν διαφερούσας ἀλλήλων
 τὰς ἐνεργείας τὰς παρὰ τοῦ πατρὸς τε <καὶ τοῦ υἱοῦ> καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνεργου-
 μένας, διαφόρους εἶναι καὶ τὰς ἐνεργούσας φύσεις ἐκ τῆς ἑτερότητας τῶν ἐνεργειῶν στο-
 χαζόμεθα. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται τὰ διεστῶτα κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον πρὸς τὸ τῶν
 ἐνεργειῶν εἶδος ἀλλήλοις συνενεχθῆναι, οὔτε ψύχει τὸ πῦρ οὔτε θερμαίνει ὁ κρύσταλλος,
 10 ἀλλὰ τῇ τῶν φύσεων <διαφορᾷ> συνδιαχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ αἱ παρὰ τούτων
 ἐνέργειαι.

39 Ἔτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, <ἔχουσα
 οὕτως>·

15 Ἡ <δὲ> θεία φύσις ἐν πᾶσι τοῖς ἐπινοούμενοις ὀνόμασι καθό ἐστι μένει ἀσήμενος ὡς ὁ
 ἡμέτερος λόγος. εὐεργέτην γὰρ καὶ κριτὴν, ἀγαθόν τε καὶ δίκαιον καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα
 μαθόντες διαφορὰς ἐνεργειῶν ἐδιδάχθημεν, τοῦ δὲ ἐνεργοῦντος τὴν φύσιν οὐδὲν μᾶλλον
 διὰ τῆς τῶν ἐνεργειῶν κατανόησεως ἐπιγινώσκειν δυνάμεθα. ὅταν γὰρ ἀποδιδῶ τις λόγον
 ἐκάστου τε τούτων τῶν ὀνομάτων καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως περὶ ἣν τὰ ὀνόματα, οὐ τὸν
 20 αὐτὸν ἀμφοτέρων ἀποδίδωσι λόγον· ὦν δὲ ὁ λόγος ἕτερος, τούτων καὶ αἱ φύσεις διάφοροι.

Αἵτινες δύο χρήσεις <ῶσαύτως> ἀντεβλήθησαν πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι κροκωτοῖς τῆς
 βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

15 – 20 Gregorius Nyss., epist. 189,8 ad Eustathium, PG 32,696 A 9 – B 4; ed. F. Müller, op. III 1 p. 14,7 – 16

MT

2 <τῆς> ed. Müller, om. MT 3 consideratio = <κατανόησεως> om. MT 6 et filio = <καὶ τοῦ
 υἱοῦ> om. MT 10 <διαφορᾷ>] differentia = ἑτερότητι MT παρὰ om. M 13 – 14 continens
 ita = <ἔχουσα οὕτως> om. MT 15 uero = <δὲ> om. MT 19 – 20 τὸν αὐτὸν] τῶν αὐτῶν T
 22 similiter = <ῶσαύτως> om. MT κροκωτοῖς] κροκοτοῖς T 23 πατριαρχείου] πατριαρχίου T

alienum per ea quae uidebantur inuenire, non utique per omnia uerborum egeremus argumentorumue aliorum ad conpraehendendum quod inquirebatur. quia uero haec quidem sublimior est quam querentium consideratio, uerum ex argumentis quibusdam de his, quae nostram fugiunt scientiam, coniecturaliter colligimus, omnis inest necessitas per operationes nos introduci ad diuinae naturae indagacionem. ergo si uiderimus differentes ab inuicem operationes, quae a patre et filio et sancto spiritu peraguntur, diuersas esse <etiam> operatrices naturas ex diuersitate operationum aduertimus. neque enim possibile est, ut quae secundum naturae rationem distant cum inuicem ad operationum speciem coniungere. nequaquam refrigerat ignis neque calefacit chrystallus, sed cum differentia naturarum ab inuicem disiunguntur etiam quae ab eis sunt operationes.

39 Item relectum est ex eodem codicio testimonium eiusdem ex eodem libro continens ita:

Diuina uero natura in omnibus adiuuentis nominibus secundum id quod est manet indesignabilis iuxta nostrum sermonem. benefactorem quippe et iudicem, benignum quoque et iustum et quaecumque sunt alia talia discentes operationum esse differentias edocemur, operantis autem naturam nihil aliud magis quam ex operationum consideratione recognoscere possumus. cum enim quis redderit rationem de unoquoque horum nominum de quae eadem naturae circa quam sunt ipsa nomina, non eandem de utrisque reddet rationem; quorum uero ratio altera est, horum et naturae diuersae sunt. Quae dua testimonia similiter collata sunt cum libro ex membranis croceis, qui est bibliothecae uenerabilis huius patriarchii, et constiterunt.

VPG CBR MNL K

1 uidebantur | uidebatur C¹ (N = C² script. unc.) inuenire | inueniri CBR egeremus | aegeremus C aegeremus B egerimus N geremus L 2 argumentorumue | argumentorum uel MNL conpraehendendum | comprehendendum VPG comprehendum MNL inquirebatur | inquaerebatur C¹B (i = C² script. unc.) quia et uero VP 3 sublimior est | sublimiorem B N querentium | querentium G querendum K¹ consideratio | consederatio P uerum | uero K quibusdam ex argumentis K 4 quae | qui K fugiunt | effugiunt L scientiam et coniecturaliter N colligimus | collegimus V CBR 5 operationes | orationes N uiderimus | uideremus C¹B uiderimus G differentes om. C¹B C² add. script. unc. 6 spiritu sancto CB N filio peraguntur diuersas et sancto spiritu esse K esse om. G 7 <etiam> = καὶ | et tam VPG MNL K (ia-a) et tamquam CB operatrices | operatric. es P ras. operationes G¹ 8 secundum | saecundum C rationem | nationem R ratione N cum | eum L speciem | spetiem L 9 refrigerat | refrigeret M¹ calefacit | calcefacit N chrystallus | cristallus V²G C¹B L K christallus P MN differentia = ἐτερότητι (cf. 347,5) (διαφορᾶ ed. Müller) 12 codicio | coditio V codice P BRG M K continens | contenens CB¹ 13 in omnibus | hominibus G adiuuentis | uenientis N aduentis K manet | manens N 14 indesignabilis | in dei signabilis B 15 et¹ om. CBR alia om. V CBR MNL K (ἄλλα) talia om. PG (τοιαῦτα) discentes | dicentes V¹ R L discendentes C¹ esse | esset CR edocemur | edocemus MNL edocimur K 16 operantis | operantes V CBR naturam | naturas CBR natura MNL nihil | nichil RG N aliud | alit P¹ aliunde C¹BG operationum | operationem C¹ consideratione | considerationem NL K 16–17 recognoscere | cognoscere V C 17 redderit | redderet C¹BG reddiderit ML unoquoque | denuo quoque N horum | eorum CBR de quae om. C¹B¹ (C² add. marg.) | de quo G M 18 naturae | natura P M² quam sunt | quas ML quasi N eandem | eadem G utrisque | uterisque C 19 quorum | quoram VP¹ ratio | oratio N ex altera G L naturae | nature VP¹ natura P² diuersae | diuersa VPG 20 dua | duo P²G R MNL K collata | collatum V conlata CB sunt | est B¹ om. R ex B² add. membranarum | membranarum G L K membraneis M¹N qui | que N 21 bibliothecae | bibliothecae V bibliothecae M bibliothecae R NL bibliothecae K uenerabilis | uenerabili N patriarchii | patriarchi V R constiterunt | constiterant VP constiter M

40 Ἔτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ τοῦ προσφωνητικοῦ τοῦ πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Θεοδόσιον λόγου περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως, οὗ ἡ ἀρχή· *Τῆς μὲν ἐν ἀνθρώποις εὐκλείας*, ἔχουσα οὕτως·

5 Ὅλον οὖν ὅλη συνηνῶσθαί φαμεν τῇ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητι τὸν ἐκ θεοῦ λόγον. οὐ γάρ που τὸ ἄμεινον ἐν ἡμῖν, τουτέστι ψυχὴν, οὐδενὸς ἂν ἡξίωσε λόγου, μόνῃ δωρούμενος τῇ σαρκὶ τῆς ἐπιδημίας τοὺς πόνους· ἐπράττετο δὲ δι' ἅμφω καλῶς τῆς οἰκονομίας τὸ μυστήριον· προσεχρήσατο γὰρ καθάπερ ὄργάνῳ τῇ μὲν ἰδίᾳ σαρκὶ πρὸς τὰ σαρκὸς ἔργα τε καὶ ἀρρωστήματα φυσικὰ καὶ ὅσα μῶμον μακράν, ψυχῇ δὲ αὐτῇ ἰδίᾳ πρὸς τὰ ἀνθρώπινά τε καὶ ἀνυπαίτια πάθη. *πεινῆσαι γὰρ λέγεται, κόπους τε ὑπενεγκεῖν τοὺς ἐκ μακρῶν ὁδοιποριῶν*, πτοίας τε καὶ φόβους καὶ λύπην καὶ ἀγωνίαν καὶ τὸν ἐπὶ τῷ σταυρῷ θάνατον.

15 Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι τῆς ἁγίας τρίτης [συνόδου] ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνόδου τῆς βιβλιοθήκης τυγχάνον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, ἐν ᾧ φέρεται ὁ εἰρημένος προσφωνητικὸς λόγος, καὶ ἐστοίχησεν.

41 Ἔτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν Θησαυρῶν λόγου τριακοστοῦ δευτέρου, ἔχουσα οὕτως·

20 Οὐ γὰρ δήπου μίαν εἶναι φυσικὴν τὴν ἐνέργειαν δώσομεν θεοῦ καὶ ποιήματος, ἵνα μήτε τὸ ποιηθὲν εἰς τὴν θείαν ἀναγάγωμεν οὐσίαν, μήτε μὴν τῆς θείας φύσεως τὸ ἐξαίρετον εἰς

9 cf. Mt. 4,2 cf. Joh. 4,6 10 cf. Lc. 22,43 – 44

4 – 11 Cyrillus Alex., or. ad Theodosium imp. de recta fide, c. 21, PG 76,1164 A 9 – B 8; ACO I 1,1 p. 55,14 – 21
19 – 350,2 Cyrillus Alex., thes. c. 32, PG 75,453 B 13 – C 5

MT

3 ἐν ἀνθρώποις] ἀνθρωπίνης M 4 ὅλον] ὅλην M 8 8ῃ] 8' T 13 [συνόδου] MT
14 συνόδου om. M πατριαρχείου] πατριαρχίου T 18 τριακοστοῦ δευτέρου] λβ' T

- 40 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Cyrilli (archiepiscopi) Alexandriae ex sermone prosphonetico (id est acclamatorio) ad Theodosium piissimum imperatorem de orthodoxa fide, cuius initium: *Gloria quidem quae est apud homines*, continens ita:

Totum igitur quod ex deo est uerbum toti quoadunatum aiemus humanitati quae in nobis est. neque enim quod in nobis est melius, id est animam, nulla ratione dignatus est, soli condonans carni labores aduentus, agebatur uero bene per utraque dispensationis sacramentum. usus est autem tamquam instrumento propria quidem carne ad opera carnis et naturales infirmitates et quaeque a uitio longe sunt, anima uero sua ad humanas et inuituperabiles aegrimonias. *aesurisse* enim dicitur, labores quoque sustenuisse *ex longis itineribus*, formidines et pauores et timores et *tristitiam* et *agoniam* atque mortem in cruce.

Quod testimonium collatum est cum libro membranatio sanctae tertiae Ephesenae prioris synodi, qui est de bibliotheca huius uenerabilis patriarchii, in quo continetur predictus prosphoneticus (id est adclamatorius) sermo, et constitit.

- 41 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem ex sermone tricessimo secundo Thesaurorum, continens ita:

Neque enim unam naturalem operationem dabimus dei et creaturae, ut neque id quod creatum est ad diuinam educamus essentiam, neque iterum id quod est diuinae naturae

VPG CBR MNL K

1 codice] quodice P¹ cyrilli ex alexandriae K¹ ἀρχιεπισκόπου = (archiepiscopi) om. VPG CBR
MNL K 2 ex sermone] exermone P¹ prosphonetico] prosphonetico C prosphonetico L
id est] .i. K acclamatorio] exclamatorio P² adclamatorio CBR N K adamatorio L h̄
1 d R C² marg. (habemus autem [tamen] ad romam?) imperatorem] imperatore N 3 orthodoxa]
orthodoxe N initium] incium G gloria P¹ add. (excellencia?) apud] apud P¹ C continens]
contenens CB¹ om. L 4 deo] eo VPG C²(!)R MNL toti] tot VPG MN K toDh
C² (!) totum L quoadunatum] quodadunatum G coadunatum CBR ML K eoadunatum
N aiemus] agimus C²BG L² agemus C²R NL¹ quae om. VPG C² (!) MNL K 5 nobis]
nouis P¹ est dominus melius L¹ nulla] nullus C²B nullam R ratione] rationem CBR
6 carni] carnali VP MNL K (li-la) labores] laboris B¹ labore MNL agebatur] aiebatur G
bene] uene P dispensationis] dispinsationis C 7 autem tamquam] auctoritate tanquam L in-
strumento] instrumentum C¹ instrumentam R opera] operatio N 8 infirmitates] infirmitatis
V quaeque] quoque L a uitio] oi.tio C² ras. ab initio C² script. unc. (!) MN inuitio R
a uicio G abicio L sua] suas ML 9 inuituperabiles] inuituperabilis V inuetuparabiles
C inuetuparabiles B aegrimonias] egremonias C egrimonias BR L K aesurisse] aesurise
P¹ esurisse CBR MNL K esurissae G quoque] que C¹ sustenuisse] sustinuisse C²B²RG
MN substituisse L K 10 formidines] formidinis CBR et¹ C² add. marg. om. MNL
pauores] pauoris CBR pauoresque] pauores quia R pauores K timores] timoris C²B tri-
stittiam] tristitiam VPG agoniam] agonium MN K atque] adque P¹ C 12 testimonium similiter
collatum K collatum] conlatum CB membranatio] membrenatio C¹ membrenacio C²
membranacio MNL K ephesenae] ephesinae CBR epherene N 13 synodi] sidoni VP¹ 14
synodi P² C²(!) MNL sydoni G de om. CR bibliotheca] biblioteca P M bibliotheca N
bibliothecha K uenerabilis] uenerabili N patriarchii] patriarchi P¹ R predictus] praedictus C
14 prosphoneticus] prosphoneticos V prosponeticus PG prosphonaeticus G prosphoniticus
CBR id] .id P ras. est] ÷ M adclamatorius] acclamatorius G adclamatoribus K
16 codice] quodice P ex sermone] exermone P¹ ex sermo G¹ tricessimo secundo] XXXII
CBR L K tricesimo secundo G MN secundo om. N 17 continens] contenens C¹ 18 dei]
deo CBRG N et om. VP B MNL K creaturae] creatori C N creatori et BR¹G 19 ad] a
B¹ educamus] aeducamus B¹ id om. V¹ MNL

τὸν τοῖς γεννητοῖς πρέποντα καταγάγωμεν τόπον. οἷς γὰρ ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ δύναμις ἀπαρallάκτως μία, τούτοις ἀνάγκη καὶ τὴν τοῦ εἶδους ἐνότητα σῶζεσθαι.

Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

5

42 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις Ἰουστινιανοῦ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως ἐκ τοῦ κατὰ Νεστοριανῶν καὶ Ἀκεφάλων λόγου, οὗ ἡ ἀρχὴ *Τεκμήριον ἀκριβὲς τῆς εὐθείας καὶ μὴ τετραμμένης ὁδοῦ*, ἔχουσα οὕτως·

Ἄλλὰ δεῖ καὶ τὰ ἐφεξῆς εἰρημένα τῷ ἐν ἁγίοις εἰπεῖν Λέοντι καὶ τὰ παρὰ τούτων
 10 συκοφαντούμενα· εἰπόντος γὰρ αὐτοῦ, ὅτι „ἐνεργεῖ ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε, τοῦ μὲν λόγου κατεργαζομένου τοῦτο ὅπερ ἐστὶ τοῦ λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος. καὶ τὸ μὲν αὐτῶν διαλάμπει τοῖς θαύμασι, τὸ δὲ ταῖς ὕβρεσιν ὑποπέπτωκεν“· εὐθέως ἀναπηδῶσιν οἱ αἰρετικοὶ λέγοντες μὴ δεῖν διαφόρους λέγειν ἐνεργείας τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ
 15 μίαν εἶναι τὴν ἐνέργειαν, πάλιν καὶ τοῦτο κατὰ τὴν Ἀπολιναρίου βλασφημοῦντες μανίαν. πάντες γὰρ οἱ ἅγιοι πατέρες ὥσπερ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀπάθειαν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πιστεύειν ἡμᾶς ἐδίδαξαν, οὕτως καὶ διαφόρους ἐνεργείας ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμολογεῖν ἡμᾶς ἐξεπαίδευσαν. ἀμέλει τοι ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἀπαγορεύων τοῖς μίαν εἶναι τὴν ἐνέργειαν λέγουσι θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος γράφει τάδε ἐν τῷ
 20 τριακοστῷ δευτέρῳ λόγῳ τοῦ Θησαυροῦ· „οὐ γὰρ δήπου μίαν εἶναι φυσικὴν τὴν ἐνέργειαν δώσομεν θεοῦ καὶ ποιήματος, ἵνα μὴτε τὸ ποιηθὲν εἰς τὴν θείαν ἀναγάγωμεν οὐσίαν, μὴτε μὴν τῆς θείας φύσεως τὸ ἐξαίρετον εἰς τὸν τοῖς γεννητοῖς πρέποντα καταγάγωμεν τόπον“. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ Ἀθανάσιος ἐν τῷ κατὰ Ἀρειανῶν τετάρτῳ λόγῳ γράφει τάδε· „ταῦτα

9 – 352,5 Iustinianus imp., adv. Nestorianos et Acephalos 10 – 13 cf. Leo papa, epist. 11,4 ad Flavianum, ACO II 1,1 p. 14,27 – 15,1 13 – 15 cf. Apollinarius Laod., ACO ser. II vol. I p. 320,38 – 39; 322,6; 322,16 – 17; 322,23 – 24 20 – 22 cf. Cyrillus Alex., thes. c. 32, PG 75,453 B 13 – C 3 23 – 352,5 cf. Athanasius, or. III 35 c. Arianos, PG 26,397 B 6 – C 1

MT

4 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 9 ἀλλὰ δεῖ] ἀλλ' ἤδη T

praecipuum ad locum qui creatis congruit deponamus. quorum igitur operatio et uirtus indifferenter una est, his necesse est et speciei unitatem seruari. Quod testimonium similiter collatum est cum libro charthatio qui est bibliothecae huius uenerabilis patriarchii, et constitit.

- 42 Item relectum est ex eodem codicio testimonium Iustiniani piissimi imperatoris ex libro contra Nestorianos et Acephalos, cuius initium: *Argumentum scrupulosum <rectae> et non uertibilis uiae*, continens ita:

Sed oportet et quae subsequenter a sancto Leone dicta sunt loqui et quae ab istis calumniantur; dicente enim eo, quia „agit utraque forma cum alterius communione quod proprium habuit, uerbo scilicet operante quod uerbi est et carne exsequente quod carnis est. unum horum coruscat miraculis, aliud subcumbit iniuriis“, statim assiliunt heretici dicentes non oportere diuersas dicere operationes, deitatis et humanitatis Christi, sed unam esse operationem, et hoc iterum secundum Apollenarii blasphemantes insaniam. omnes enim sancti patres sicut passionem et impassibilitatem unius eiusdemque credere nos docuerunt, ita et diuersas operationes unius eiusdemque domini nostri Iesu Christi confiteri nos instruxerunt. praesertim sanctus Cyrillus refutans unam esse operationem, dicentes deitatis et humanitatis, scribit haec in tricessimo secundo libro Thesaurorum: „neque enim unam naturalem operationem dabimus dei et creaturae, ut neque id quod creatum est ad diuinam educamus essentiam, neque id quod est diuinae naturae precipuum ad locum qui creatis congruit deponamus“. sed et sanctus Athanasius in libro quarto

VPG CBR MNL K

1 congruit] conuenit L	1–2 uirtus in indifferenter V	2 una est indifferenter K	his] hiis R
hic N	speciei] speci C ¹ BR	seruari] seruare K ¹	3 collatum] conlatum CB
charthatio] cartatio P	carthatio G	carthacio C ¹	cartacio C ² R ML K
bibliothecae] bibleotheca V	bibliotece P ¹	biblioteca P ²	bibliothecae M
huius K	4 uenerabilis] uenerabili N	patriarchii] patriarchi P ¹ R	6 codicio] codicello C ¹ B
codice RG NL K	imperatoris] imperatore V	imperator P ¹	imperator N
nestaurianos C	uestaurianos R	et ¹ om. N	acephalos] acephanos V
acefalos C	acephalos K	initium] inicum G	argumentum] argumenti K
scrupolosum N	<rectae> = εὐθεῖας] diuinae (θεῖας) VPG CBR MNL K	et ² om. CBR MNL K	8 uertibilis] inuertibilis V
8 uertibilis] inuertibilis V	inuertibiles B	continens] contens B ¹	9 oportet] portet V ¹
oportit C	subsequenter om. K	loqui subsequenter et K	ab istis] habitis P ¹
10 calumniantur] calumpniabantur G	calumpniantur R N	dicente] dicentem N	quia] qui B
L	agit] ait P B	utraque] ultraque C ¹	communione] cummunione P
11 scilicet] silicet B ¹	exsequente] exequente VP ¹ R ML K	12 unum] u.num V ras.	hunum P ¹
coruscat] corruscat C K	choruscat R	aliud] aliut P ¹	subcumbit] succumbit PG CB ML
statim C ² marg.	assiliunt] acsiliunt V ²	assiliunt B ras.	13 oportere] oporteret N
diuersas CBRG	14 unam] humanam CBR MNL K	apollenarii] appollenari V	apollenari P
apolinarii CBR	apollinarii L	apollinarii K	blasphemantes] plaspheantes VP
omnes] omnis C	sancti om. C ¹ B	C ² add.	patres] patris V C ¹
impassibilitatem] impassibilitatem ML	eiusdemque] eiudemque B ¹	15–16 credere ... eiusdemque B ² add.	om. M
15–18 credere ... secundo C ² add. (3 lin.) B ² add.	16 ita et in C ² B ² R	diuersas] diuersis CR	operationes] oprationes C ²
instruxerunt] instruxerunt P	18 dicentes] dicens C ¹ BG	dicentis R	om. N
secundo] XXXII C ² BR K	tricesimo secundo G MN	trigesimo secundo L	19 unam om. N
dei] deo CBRG M	ei N	creaturae] creatore V NL K	creatori M
educamus] aeducamus P ¹ G	est ² M add.	21 sed et om. MNL	et om. R
atanasius P ¹ B	anathasius L	quarto] IIII ^o K	athanasius]

ἀναγκαίως προεξητάσαμεν, ἵνα, ἐὰν ἴδωμεν αὐτὸν δι' ὀργάνου τοῦ ἰδίου σώματος θεϊκῶς
 τι πράττοντα ἢ λέγοντα, γινώσκωμεν, ὅτι θεὸς ὢν ταῦτα ἐργάζεται· καὶ πάλιν ἐὰν ἴδωμεν
 αὐτὸν ἀνθρωπίνως λαλοῦντα ἢ πάσχοντα, μὴ ἀγνοῶμεν, ὅτι σὰρκα φορῶν γέγονεν
 ἄνθρωπος, καὶ οὕτω ταῦτα ποιεῖ. ἐκάστου γὰρ τὸ ἔργον γινώσκοντες καὶ ἀμφοτέρω ἐξ
 5 ἐνὸς πραττόμενα βλέποντες ὀρθῶς πιστεύσομεν καὶ οὐποτε πλανηθυσόμεθα. (Ἰδοὺ
 καὶ διὰ τῶν νῦν παρατεθειμένων ἡμῖν ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων σαφῶς ἀποδέδεικται δια-
 φόρους ἐνεργείας εἶναι τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ ἐνὸς κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ καὶ τοῦτο συμφώνως ἅπασιν τοῖς πρὸ αὐτοῦ τὸν ἐν ἁγίοις διδάξαι Λέοντα).
 Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ
 10 ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

43 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐν ἁγίοις Ἰουστινιανοῦ ἐκ τῆς
 πρὸς Ζώϊλον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Ἀλεξανδρείας δογματικῆς ἐπιστολῆς, ἧς ἡ ἀρχή·
Τοῖς γράμμασιν ἐντυχόντες, ἔχουσα οὕτως·
 15 Εἷς οὖν ἐστὶν ὁ Χριστὸς οὐκ ἀνηρημένης τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς διὰ τὴν ἄφραστον
 ἔνωσιν, λόγος νοούμενος καὶ ἀνθρωπος θεωρούμενος· οὔτε γὰρ ἡ ἔνωσις σύγχυσιν ἀπειρ-
 γάσατο, οὔτε ἡ διαφορὰ τῶν ἐν αὐτῷ οὐσιῶν τομὴν εἶτ' οὖν διαίρεσιν ἐπιδέχεται.
 βλέποντες γὰρ τοῦ Χριστοῦ τὰ θαύματα κηρύττομεν αὐτοῦ τὴν θεότητα, ὁρῶντες αὐτοῦ
 τὰ πάθη οὐκ ἀρνούμεθα αὐτοῦ τὴν ἀνθρωπότητα. οὔτε τὰ θαύματα δίχα σαρκός, οὔτε
 20 τὰ πάθη χωρὶς τῆς θεότητος. καὶ ἔστι παράδοξον ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ πάσχων καὶ μὴ πάσχων.
 πάσχων μὲν, ὅτι τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἔπασχε σῶμα καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σώματι ἦν· μὴ πάσχων
 δέ, ὅτι φύσει θεὸς ὢν ὁ λόγος ἀπαθὴς ἦν. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ ἀσώματος ἦν ἐν τῷ παθητῷ

3–4 cf. Joh. 1,14

15–356,4 Iustinianus imp., epist. dogm. ad Zoilum, PG 86,1145 D 1–1149 A 3
 Alex., epist. ad Epict. 6, PG 26,1060 C 6–13 (gr.); ACO I 5 p. 327,15–19 (lat.)

21–354,2 cf. Athanasius

MT

1 ἀναγκαίως] ἀνάγκη ὡς T 2 τι om. M γινώσκωμεν] γινώσκωμεν MT 10 πατριαρχείου]
 πατριαρχίου T 13 Ζώϊλον] Ζωίλον M πατριάρχην] πάππ M 16–17 ἀπειργάσατο] ἀπερ-
 γάσατο T 19 οὔτε¹ δὲ τὰ M 19–20 οὔτε² δὲ τὰ M

contra Arrianos haec scribit: „haec necessario praeexaminauimus, ut, si uiderimus eum per instrumentum propriae carnis diuine quid agentem siue loquentem, cognoscamus, quia deus existens haec operatur; et iterum, si uiderimus eum humane loqui uel pati, non ignoremus, quod *carnem* induens *factus est homo*, et sic haec facit. uniuscuiusque igitur opus noscentes et utraque ex uno agi uidentes recte credimus et numquam errauimus“. (ecce et per ea, quae nunc sunt nobis <ex> sanctis patribus apposita, aperte demonstratum est diuersas operationes esse deitatis et humanitatis unius domini nostri Iesu Christi et hoc consone cum omnibus patribus qui antea fuerunt sanctum docuisse Leonem).

Quod testimonium similiter collatum est cum libro membranatio, qui est de bibliotheca huius uenerabilis patriarchii, et constitit.

- 43 Item relectum est ex eodem coditio testimonium eiusdem sanctae memoriae Iustiniani ex dogmatica epistula ad Zoillum sanctissimum patriarcham Alexandriae, cuius initium: *Litteras relegendes*, continens ita:

Unus igitur est Christus non perempta naturarum differentia propter ineffabilem unionem, uerbum intellegendum et homo uidendus, quia neque unio confusionem operata est neque differentia substantiarum quae in eo sunt sectionem uel diuisionem ammittit. uidentes quippe Christi miracula praedicamus eius deitatem, aspicientes eius passiones non negamus eius humanitatem. neque miracula absque carne neque passiones sine deitate. et est ammirabile, quia ipse erat qui patiebatur et non patiebatur. patiebatur quidem eo quod caro eius propria patiebatur et in ipso <corpore> qui patiebatur erat; qui non patiebatur, quia dum esset natura deus uerbum impassibilis erat. et ipse quidem incorporeus

VPG CBR MNL K

1 arrianos] arrianus V	arianos P	scribit] scribis G ¹	necessario] necessario N	praeexaminauimus] praeexaminauimus V	uiderimus] uideremus CB	uidemus R	2 instrumentum]
strumentum CB MN K	diuine om. L	quid] quod N K	siue loquentem om. L	siue] si V	cognoscamus] cognoscamus C	3 existens] existens PG R MNL K	uiderimus] uideremus CBR
4 sic] si M ¹ N	haec] hac VG	facit] faciat P ¹ (ci-a)	5 et ex utraque G	numquam] nunquam M	5-6 errauimus] errauimus G	errabimus CR	ericauimus ML (ω-ica)
erigauimus N	6 <ex> = êx] et VPG CBR MNL K (et-ex)	aperte] aparte MNL	7 demon-	stratum] demonstratum C	humanitatis] umanitatis V	8 iesu christi] yesu cristi K	et] ut N
antea] ante cum C ¹ B	fuerunt om. L	fuerant K	sanctum] secundum NL	docuisse]	10 similiter om. V	simul L	collatum] conlatum CB
membranatio C ¹ (!) MN	membranatio L K	qui de bibliotheca est K	bibliotheca] bibleotheca V	bibliotheca M	bibliotheca K	11 uenerabilis] uenerabili N	13 coditio] quoditio P
codicello CB	codicio M	codice RG NL K	14 dogmatica] domatica G	epistula] epistola P BG	zoillum] zoilum PG C MN	roilum R	zoilam L
initium] inicum G	15 continens]	contenens CB ¹	ita om. N	16 perempta] peremptam VG C ¹ (!) ML	peremta P B ¹ N	per-	impta B ¹ C ¹
prompta K	16-17 unionem] uniconem G	17 intellegendum] intelligendum RG ML K	unio] unio G	18 est om. N	neque] nequae P	differentia] differentias M	sectionem]
sessionem K ²	uel diuisionem om. N	ammittit] ammittit P	amittit RG	admittit C ¹ B M	19 christi G add.	eius ¹] eiusdem N	deitatem] deitatem B ¹
aspicientes] aspicientes G	passiones] passionem VPG	20 negamus] negemus M	21 et ¹ om. K	ammirabile] ammirabilem VP ¹	admirabile CB ML	quia ipse erat N bis	erat et qui VPG (at-et)
patiebatur ¹]	paciebatur V	21-23 et non ... patiebatur om. L	22 patiebatur ¹] patebatur VP NL	τὸν σώματος = <corpore> om. VPG CBR MNL K	patiebatur ²] patebatur VP N K	qui ²] quod VPG CB MNL	23 dum] cum CBR (d-c)
esset] etiam L	impassibilis] impassibilis P	impassibilis ML					

σώματι· τὸ δὲ σῶμα εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τὸν ἀπαθῆ λόγον ἀφανίζοντα τὰς ἀσθενείας αὐτοῦ τοῦ σώματος. „ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ὅπερ ἴδιον ἐσχηκε, τοῦ μὲν λόγου κατεργαζομένου τοῦτο ὅπερ ἐστὶ τοῦ λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος“. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος ἐν τῷ τριακοστῷ δευτέρῳ λόγῳ τοῦ Θησαυροῦ διδάσκει τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐρμηνεύων ἐπιστολὴν „οὐ δῆπου μίαν εἶναι φυσικὴν τὴν ἐνέργειαν δώσομεν θεοῦ καὶ ποιήματος, ἵνα μήτε τὸ ποιηθὲν εἰς τὴν θείαν ἀναγάγωμεν οὐσίαν, μήτε μὴν τῆς θείας φύσεως τὸ ἐξαίρετον εἰς τὸν τοῖς γεννητοῖς πρέποντα καταγάγωμεν τόπον“. ὁ αὐτὸς δὲ ἅγιος πατὴρ καὶ ἐν τοῖς πρὸς Θεοδοσίον τὰ αὐτὰ ἡμᾶς ἐκδιδάσκει λέγων „ὅλον ὅλη συνηνώσθαι φαμεν τῇ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητι τὸν ἐκ θεοῦ λόγον. οὐ γὰρ που τὸ ἀμεινον ἐν ἡμῖν, τουτέστι ψυχὴν, οὐδενὸς ἂν ἡξιώσε λόγου, μόνῃ δωρούμενος τῇ σαρκὶ τῆς ἐπιδημίας τοὺς πόνους. ἐπράττετο δὲ δι' ἀμφοῖν καλῶς τῆς οἰκονομίας τὸ μυστήριον. προσεχρήσατο δὲ καθάπερ ὄργάνῳ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ πρὸς τὰ σαρκὸς ἔργα τε καὶ ἀρρωστήματα φυσικὰ καὶ ὅσα μώμου μακράν, ψυχῇ δ' αὖ τῇ ἰδίᾳ πρὸς τὰ ἀνθρώπινά τε καὶ ἀνυπαίτια πάθη. *πεινῆσαι* γὰρ λέγεται *κόπους* δὲ ὑπενεγκεῖν τοὺς *ἐκ μακρῶν ὁδοιποριῶν*, πτοίας τε καὶ φόβους καὶ *λύπην* καὶ *ἀγωνίαν* καὶ τὸν ἐπὶ τῷ σταυρῷ θάνατον“. ἐπαναγκάζοντος γὰρ οὐδενὸς ἔθηκεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἰδίαν ψυχὴν ὑπὲρ ἡμῶν, *ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ*, σάρκα μὲν τὴν ἰδίαν τῆς ἀπάντων σαρκὸς ἀποτινὺς ἀληθῶς δῶρον ἀντάξιον, ψυχὴν δ' αὖ ψυχῆς ἀντίλυτρον τῆς ἀπάντων ποιούμενος, εἰ καὶ ἀνεβίω πάλιν, ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὡς θεός. οὐ γὰρ τοι θέμις εἰπεῖν φθορᾷ μὲν δύνασθαι κρατεῖσθαι ποτε τὴν ἐνωθεῖσαν τῷ λόγῳ σάρκα, κάτοχον δὲ αὖ ταῖς *ἄδου πύλαις* τὴν θείαν γενέσθαι ψυχὴν· οὐκ *ἐγκατελείφθη* γὰρ *εἰς ἄδου*, καθὰ καὶ ὁ θεσπέσιος ἔφη Πέτρος. οὐ γὰρ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς τὴν τε ἄληπτον παντελῶς καὶ ἀνάλωτον τῷ θανάτῳ φύσιν, τουτέστι τὴν θεότητα τοῦ μονογενοῦς, τῶν ὑπὸ χθόνα μυχῶν ἀνακεκομίσθαι φήσομεν. οὐ γὰρ ἂν ἡξιώθη τὸ χρῆμα θαύματος, εἰ μεμένηκεν *εἰς τὸν ἄδην* ὁ ἐκ

14 cf. Mt. 4,2 14–15 cf. Joh. 4,6 15 cf. Lc. 22,43–44 17 Rom. 14,9 21 Mt. 16,18
Act. 2,27 24 Act. 2,27

2–4 cf. Leo papa, epist. 11,4 ad Flavianum, ACO II 1,1 p. 14,27–29 5–8 cf. Cyrillus Alex., thes. c. 32, PG 75,453 B 13–C 3 9–16 cf. Cyrillus Alex., or. ad Theodosium imp., ACO I 1,1 p. 55,14–24; p. 55,31–56,4; p. 72,3–5

MT

1 αὐτοῦ] αὐτῆς M 6 φυσικὴν] φησὶ γὰρ M τὸ] τό τε T 9 ἐκδιδάσκει] διδάσκει M
13 ὅσα μώμου] ὡς ἀμώμου T 13–14 δ' αὖ τῇ] δὲ αὐτῇ M 21 αὖ ταῖς] αὐταῖς M 23 ὑπὸ
χθόνα] ὑποχθονίων M

erat in corpore passibili; caro autem habebat in seipsa impassibile uerbum exterminans ipsius corporis infirmitates. „operatur enim utraque forma cum alterius communione hoc quod proprium habuit, uerbo quidem operante quod uerbi est et carne exsequente quod carnis est“. hoc et sanctus Cyrillus in tricessimo secundo libro Thesaurorum docet epistolam ad <Rom>anos explanans: „nec enim unam naturalem operationem dabimus esse dei et creaturae, ut neque id quod creatum est ad diuinam educamus essentiam, neque id quod est diuinae naturae praecipuum ad locum qui creatis congruit deponamus“. idem ipse uero sanctus pater et in his quae sunt ad Theodosium haec eadem nos edocet dicens: „totum quod ex deo est uerbum toti coadunatum aiemus humanitati quae in nobis est. neque enim quod in nobis est melius, id est animam, nullius rationem dignatus est, soli condonans carni aduentus labores, agebatur uero bene per utraque dispensationis sacramentum. usus est autem tamquam instrumento propria quidem carne ad opera carnis et infirmitates naturales et quaeque a uitio longe sunt, anima uero sua ad humanas et inuituperabiles aegrimonias. *esurisse* enim dicitur *laboresque* sustinuisse *ex longis itineribus*, pauores quoque et timores et *tristitiam* et *agoniam* et mortem in cruce“. nullo quippe cogente ex seipso posuit animam suam pro nobis, *ut et mortuorum et uiuorum dominetur*, carnem scilicet suam pro omnium carne persoluens uere donum condignum, animam quoque pro omnium anima uicem redemptionis faciens, quamquam et resurrexit iterum, uita naturaliter existens ut deus. nec enim fas est dicere a corruptione umquam posse teneri carnem, quae uerbo unita est, captamue fuisse *a portis inferni* illam diuinam animam, quia nec *derelictus est in inferno*, sicut ait et sacer Petrus, nec dixisse asserimus naturam illam, quae a morte penitus nec comprehenditur nec consumitur, id est deitatem unigeniti de infernalibus latebris eductam. non enim erat hoc ipsum ammiratione dignum,

VPB CBR MNL K

1 in corpore] in corporis V N K habebat] habeat K impassibile] inpassibile P impassibile ML
 2 infirmitates] infirmitatis V infirmitatem ML infirmitate N 3 quod¹ om. G exsequente]
 exequente VP¹G R MNL K 4 et] est VP¹ B tricessimo secundo] tricesimo secundo G MN XXXII
 CBR L K 5 epistolam] epistolam P BG <rom>anos = ῥωμαίους] profanus V profanos P
 CBG probanos M prophanos R NL K unam om. MNL 6 neque¹] nequae P 7
 diuinae] diuina V 8 ipse om. G uero] uerus CBR MNL K et om. K his] hiis R iis
 M quae sunt] querunt VP L K quanta erunt CB N quae antea erant G (s-r) 9 toti
 coadunatum] unico adunatum L aiemus] a...emus P¹ ras. (ageremus?) agimus CBR agemus G ML
 K acgeorum N 10 est¹ om. G est²] ÷ M rationem] ratione B¹ 11 labores] lauores
 VPG laboris MNL 11 – 12 sacramentum] sacramenta G 12 tamquam] tanquam L 13
 infirmitates] infirmitatis VP¹ CB¹R N¹ uitio] uicio BG sua] suas MNL ad] ab L 14
 aegrimonias] egrimonias C egrimonias BR L K sustinuisse] sustenuisse CB substinuisse K
 longis] longuis VP² longinquis MNL 15 pauores quoque] pauoris quoque CBR pauoresque
 M pauores quoque N timores] timoris CBR tristitiam] tristitiam RG mortem] morte
 V 16 ex seipso] exeipso P¹ mortuorum] morteorum V¹ 17 carnem] carne N om. L
 pro] per VPG carne] carnem VPG NL 18 animam] anima N pro omnium] proximum N
 anima] animam NL faciens] fatiens P¹ quamquam] quamque N 19 uita] uitam CB NL K
 existens] existens PG R MNL K fas] phas N umquam] unquam G ML 20 teneri] tenere
 P¹G quae uerbo] queruerbo N captamue] captam M captam uero K portis] portas C
 porta R diuinam] diuina N 21 animam] anima V quia] qui L¹ sacer] sacer... V ras.
 (sacerdos?) 22 penitus] paenitus CB poenitus M comprehenditur] comprehenditur P MNL
 conpraehenditur C consumitur] consumatur M¹ deitatem] deitate N 23 latebris] latebraes
 B¹ latebrais B² eductam] aeductam G ipsum] ipsam G ammiratione] amiracionem V
 ammirationem P admirationem CB² N admiratione B¹R ML K

θεοῦ λόγος, τῇ τῆς θεότητος ἐνεργείᾳ τε καὶ φύσει παραδόξως τε καὶ ὑπὲρ λόγον πληρῶν
τὰ πάντα καὶ τοῖς πᾶσιν ἐπιδημῶν. εἴτα προῖων τῷ λόγῳ ταῦτα πάλιν φησὶν
„ἀνθρώπινον μὲν τὸ τεθνάναι πάθος, ἐνέργημα δὲ θεϊκὸν τὸ ἀναβιώναι δεικνύς, ἃ δι' ἀμφοῖν
γνωρίζεται, καθ' ἡμᾶς τε ἅμα καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ὡς θεός.” (ὁρᾷς, ὅπως ὁ σεβάσμιος οὗτος
5 πατὴρ τὰς τῶν δύο φύσεων ἐνεργείας ἐπὶ τῆς μιᾶς ὑποστάσεως ἦτοι τοῦ ἐνὸς προσώπου
Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν παραδίδωσιν;)

44 Καὶ μετ' ὀλίγα·

Εἴτα δι' ἡμᾶς ἄνθρωπος γενόμενος ὁρατὸς καὶ ψηλαφητὸς γέγονε καὶ διὰ τῶν θείων τε
10 καὶ ἀνθρωπίνων ἐνεργειῶν φανερωθεὶς ὑπάρχειν ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι δέδωκεν ἡμῖν
γινώσκειν, ὅτι ἐν οἷς ἐγνώσθη ἐξ αὐτῶν καὶ συνίσταται. οὕτω γὰρ καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες
ἀμφοτέρας τὰς φωνὰς ὁμολογοῦντες, τουτέστιν ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι καὶ τὴν ἐκ
θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, δι' ἑκατέρας αὐτῶν τὸ ἀσύγχυτον τε καὶ ἀδιαίρετον τῆς
οἰκονομίας τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παραδιδόασιν.
15 Αἵτινες δύο χρήσεις ἀντεβλήθησαν ὡσαύτως πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι τῆς βιβλιοθήκης
ὑπάρχον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησαν.

45 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἐν ἁγίοις Ἐφραιμίου ἀρχιεπισκόπου
Ἀντιοχείας ἐξ ἧς ἐποιήσατο ἀπολογίας ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καὶ τοῦ Τόμου
20 τοῦ ἁγίου Λέοντος ἀπὸ κεφαλαίου πεντηκοστοῦ ἕκτου, οὗ ἡ ἀρχή· Ὅτι οὐκ ἀνελλιπῶς
ἐφύλαττεν ἡ σάρξ, ἔχουσα οὕτως·

Εἶπε δὲ ἡμῖν, ὦ τᾶν, πάσης <τῆς> ἀντιπαθείας ἀκέραιον φυλάττων σου τὴν διάνοιαν,
ἦν ποτε καιρὸς ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, ὅτε ὁ σεσαρκωμένος λόγος θεὸς οὐκ εἶχε τελείαν

14 Tit. 2, 13

9 – 14 Iustinianus imp., epist. dogm. ad Zoilum, PG 86, 1149 A 3 – 12 9 cf. Gregorius Nyss., p. 342, 22
22 – 358, 17 Ephraem Ant., apologia concilii Chal., PG 86, 2104 C 14 – 2105 C 1

MT

3 τεθνάναι] θνάναι M 16 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 18 ἐν ἁγίοις] ἁγίου M
20 πεντηκοστοῦ ἕκτου] νς' T 22 <τῆς> om. MT 23 ὁ σεσαρκωμένος] ὡς ἑσαρκωμένος T

si remansisset *in inferno* uerbum quod ex deo est, quod deitatis operatione atque natura ammirabiliter et ultra <rationem> implet omnia, dum quando et omnibus adpropinquet.

dehinc procedente sermone haec iterum ait „humanam quidem passionem mori, operationem autem diuinam reuiuere demonstrans, quae per utraque cognoscuntur, secundum nos scilicet simul et ultra nos sicut deus.“ (cernis, quomodo hic uenerabilis pater duarum naturarum operationes in una subsistentia siue una persona Christi dei nostri tradidit?)

44 Et post pauca:

Deinde propter nos homo factus uisibilis et palpabilis factus est, et per diuinas atque humanas operationes existere demonstratus in deitate et humanitate dedit nobis cognoscere, quia in quibus est agnitus ex his et subsistit. sic enim et sancti patres utrasque uoces confitendo, id est quod in deitate et humanitate et quod ex deitate et humanitate, per utramque eorum inconfusam atque indiuisam dispensationem *magni dei et saluatoris nostri Iesu Christi* tradiderunt.

Quae dua testimonia collata sunt similiter ad librum menbranatium, qui est de bibliotheca uenerabilis huius patriarchii, et constiterunt.

45 Item relectum est ex eodem codice testimonium sancti Euphremii archiepiscopi Antiochiae ex satisfactione, quam fecit pro Chalcedonensi concilio et Thomo sancti Leonis, capitulo quinquagissimo sexto, cuius initium est: *Quoniam non indiminate conseruabat caro*, continens ita:

Dicito nobis, o tu, ab omni aduersitate sinceram custodiens mentem tuam, erat aliquando tempus ab incarnatione, quando incarnatus uerbum deus non habuit perfectam

VPG CBR MNL K

1 inferno] infernum CBR atque] adque VP¹ natura] naturae V 2 ammirabiliter] amirabiliter
V C admirabiliter M K λόγον = <rationem> sermonem VPG CBR MNL K et in omnibus
V adpropinquet] adpropinquet P¹ appropinquet G N appropinquet R ML K 4 reuiuere
scere] reuiescere V reuiuere CBR M cognoscuntur] cognoscuntur V C 5 cernis om. K
uenerabilis] uenerabili N 6 una] suna K¹ subsistentia] substantia G ML 7 tradidit] tradedit
CB¹ 10 factus] fatus M factus est uisibilis CBRG L uisibilis ... est om. L atque] adque
P¹ 11 humanas] umanes V existere] existere RG MNL demonstratus] demonstratur M
et om. K 11–12 cognoscere] cognoscere V C¹ 12 quia] uia P¹ uias P² agnitus] agnitis
C¹R 13 confitendo] confidendo VP¹G CBR MNL K humanitate¹] humanite V bis et² ...
humanitate om. RG 14 utramque] utram M¹ utraque N eorum] earum C¹B atque]
adque VP¹ indiuisam] diuisam NL et om. CBR 16 dua] duo RG MNL K collata]
acollata V conlata CB similiter collata sunt K librum] libro P¹ menbranatium] mem-
branatum PG C¹ menbrachium C² L K membranachium N de om. N bibliotheca]
biblioteca M bibliotheca K 17 uenerabilis] uenerabili N huius uenerabilis MNL con-
stiterunt] constitit P² 19 relectum] relictum C¹ codice] quodice P euphremii] eophremii CR
eophremi B eufromii G euphremi M¹ eufremii K antiochiae] anthociae V anthio-
chie L 20 ex] et VP¹G de P² satisfactione] sans factione N chalcedonensi] calcedonense
CBR M K calcedone N calchedonense L thomo] tomo C² NL thyomo R 21
quinquagissimo sexto] quinquagismo sexto P quinquagesimo sexto G N LVI CBR ML K ini-
tium] initium VG est om. G non om. B indiminate] indiminutae P indiminate G
indiminutae C 22 continens] conteneus CB¹ 23 o tu ab omni] o tua homini N omni] omne
CB¹ sinceram] senceram C¹ custodiens] custodens C¹B¹

τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἔμψυχον σάρκα; ἢ ἐπειδὴ ἐπέζευσεν ἐπάνω τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης, οὐκ ἐφύλαττον οἱ πόδες τὸ ἰδίωμα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως; ἀλλ', ὡ βέλτιστε, ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει τὰ ὑπὲρ φύσιν ἔπραττε Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐκ ἀνηρημένης ἢ ἀφανισθείσης τῆς ἀνθρωπίνης ἰδίας αὐτοῦ σαρκός, κἂν αὐτῆς δὲ τῆς ἐνεργείας ἡ ἰδέα πείσῃ σε
 5 τὴν σάρκα ἐπὶ τῆς ἰδίας μεμενηκέναι φύσεως ὁμολογῆσαι. τὸ γὰρ πεζεύειν καὶ ποσὶ πεζεύειν, εἰ μὴ κατὰ φαντασίαν ἐγένετο, πρόδηλον ὅτι ποδῶν ἐστὶν ἐνέργεια τῆς ἡμετέρας φύσεως, ὥστε αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἐνεργείας βοᾷ τὴν τῆς σαρκὸς ἐπὶ τῶν ἀρχαίων μέτρων φυλακὴν. καὶ τὴν τοιαύτην πορείαν πάντες σωματικὴν τε καὶ αἰσθητικὴν λέγουσι, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς θαλάσσης πεζεύειν, τοῦτο τῆς θεότητος ὑπῆρχε διὰ σαρκὸς ἀνθρωπίνης ἐνεργούσης.
 10 εἰ μὲν οὖν γυμνῇ τῇ σαρκὶ τὴν ἐνέργειαν ἐλέγομεν γίνεσθαι τοῦ γεγονότος, ἄπορος ἦν ὁ λογισμὸς, καθάπερ καὶ εἰ μόνῃ τῇ θεότητι βαδίζειν ἀνετίθεμεν, πορείαν ὑποτιθέμενοι καὶ πεζεύειν ὁμολογοῦντες. νῦν δὲ σεσαρκωμένον θεὸν λόγον ἐνηργηκέναι τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν ὁμολογοῦντες τὰ μὲν ἀκολουθῶς φαμέν πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς γεγενῆσθαι φύσιν, τὰ δὲ διὰ τὴν τῆς θεότητος ὑπερφυᾶ φύσιν, ὥστε καὶ ἐνταῦθα δύο ἐνεργεῖαι. οὐκ ἐπειδὴ δὲ
 15 εἶχε τὸ θεοπρεπές, μηνύοντος τοῦ θεοῦ λόγου τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, ἡ ἐνέργεια παρὰ τοῦτο τολμητέον εἰπεῖν, ὥς ἡ σὰρξ οὐκ ἀνελλιπὴς ἦν ἐν τοῖς οἰκείοις ἰδιώμασιν, ἀλλ' ἐλλιπὴς τε καὶ εὐτελὴς ὑπῆρχε· ταυτὸν δὲ εἰπεῖν χείρων ἢ ἀνούσιος παντελῶς.

1 cf. Mt. 14,25–26

9 cf. Mt. 14,25–26

MT

1 ἡ om. M

ἐπέζευσεν] ἐπέζευσεν MT

5 ἰδίας] οἰκείας M

15 ἡ ἐνέργεια] ἡ ἐνεργεῖαν M

suam animatam carnem? aut quia pedester ibat super fluctus *maris*, non conseruabant pedes proprietatem humanae naturae? sed, o optime, in natura humana ultra naturam operabatur Christus deus noster, non perempta uel extincta humana propria sui carne, saltem ipsius operationis effigies suadeat tibi confiteri, quod caro in propria natura permansit. nam ambulare et pedibus ambulare, nisi secundum fantasiam fiebat, liquet 5 quod pedum est operatio ipsius nostrae naturae, et utique ipsa species operationis exclamat in pristinis mensuris carnem fuisse seruata. et huiusmodi gressum omnes corporalem ac sensibilem dicunt, ambulare autem *super mare* hoc deitatis erat per humanam carnem operantis. si igitur nuda carne operationem diceremus fieri ΤΟΥ ΓΕΓΟΝΟΤΟC rei gestae, caligaret intellegentia, quemadmodum si etiam soli deitate hunc ambulatum deputaremus, 10 incessum ΥΠΟΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ascribentes et ambulare profitentes. nunc autem incarnatum deum uerbum operatum fuisse huiusmodi operationem confitentes quaedam quidem ad naturae carnem consequenter aiemus facta fuisse, quaedam uero propter deitatis praecelsam naturam; ergo et hic due sunt operationes. neque enim eo quod habuit quod deo deceat, annuntiante deo uerbo subsistentialem unionem, haec operatio, ob hoc praesu- 15 mendum est dicere, quod caro non erat diminuta in suis proprietatibus, sed indiminuta et perfecta erat: hoc idemque est dicere [peior] deterior uel quasi penitus non exsistens.

VPG CBR MNL K

1 suam om. G	animatam] animitam V	antmatam G	animantam N	pedester ibat] pedes
tribat V ¹	pedesterribat P ¹	pedes terrebat P ²	super] supter VP	2 proprietatem] propie-
tatem P	o optime] optime VG RG L	natura] hatura M ¹	humana] humanea V	naturam]
naturame V	natura N	3 operabatur] operatur K	noster] inter L	perempta] peremta P ¹
perimpta C ¹ B ¹ R	peremptam M	uel M add.	extincta] extinta G K	extinctam M hu-
mana] humanam M	propria] propria M ¹	3-4 sui ... propria om. K	3 sui] sua C ¹ B	carne] carnem MN
4 saltem] saltim C ¹ BG N	effigies] efigies C	effugies B N	suadeat]	suadet B ¹
saudebat G	suedeat N	natura] naturae VG	natur P ¹	om. L
5 et	om. C ¹ B	ambulare] super mare C ¹	supra mare B	abulare R
ambulare] super mare C ¹	supra mare B	abulare R	ambularei G	nisi]
non K	fantasiam] phantasiam G NL K	liquet] licet N	6 operatio] operti. m P ¹	ras.
et	utique = ὥστε (et-ut)	species] spes CBR (cf. 351,2)	speties K	exclamat] exclamauit K
7 mensuris] naturis B	fuisse carnem N	seruatam] seruantaem V ¹	corporalem] corpolaem N	7-8 ac sensibilem] ascensibilem B
8 deitatis] deitates B	erat om. L	9 nuda] .uda V ¹	ras.	nudare N ¹
carne] carnis B	operationem] operantionem V (cf. 359,10)	operationi R	fieri	om. N
ΤΟΥ ΓΕΓΟΝΟΤΟC] ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟC V K	ΤΟΥΥΕΡΟΝΤΟC P CB ML	coytepontoc R	ΤΟΥ ΓΕΝΟΝΤΟC G	ΤΟΥ ΙΕΡΝΙΟC N
10 caligaret] calicaret V	caliginaret P ²	intelle-	gentia] intelligentia RG M K	intelligentiam NL
etiam] pro C ¹ B	etiam C ² script. unc.	soli] solae M	deitate] deitati CB ² MNL K	ambulatam] ambulatum V ¹ (cf. 359,9)
11 incessum] incensum CR (s-n)	ΥΠΟΤΙΘΕΜΕΝΟΙ] NOTIΘΕΝΕΝΟΙ V	ΠΟΤΙΘΕΜΕΝΟΙ P BG M K	ΠΟΤΙΘΕΜΕΝΟΙ C	noticemeni R
ΠΟΛΛΕΝΕΝΟΙ N	ΠΟΤΙΘΕΝΟΙ L	ascribentes] ascribentis V	adscribentes CR MN K	adtribuantes B
adscribens L	profitentes] proficientes R	12 operationem] quae rationem MNL (ope-que)	quidem P ² add.	13 aiemus] agimus CBR
aieus	N	14 ὥστε = ergo	due] duae P ² BG M	15 deceat] doceat L
annuntiante] annon. ante	P ¹ ras.	adnuntiante CB N	adnuntiate G	subsistentialem] subsistentialem B ¹
unionem]	unionem G	16 diminuta] diminuta R	diminuta G L	indiminuta] diminuta VP ² M
imi-	nuta P ¹	diminuta NL K	17 idemque] emdemque V ¹	est om. B
χείρων = [peior] deterior	VPG CBR MNL K	deterior] deterior V ¹	quasi] quam si VG CBR NL K	penitus] paenitus
B	exsistens] inexsistens V ¹ G R K	inexsistens V ²	exsistens I ¹ MNL	

46 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ κεφαλαίου ἐξηκοστοῦ τετάρτου, ἔχουσα οὕτως·

Παραφέρει ὁ γραμματικὸς ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἡγουν ἐπιφανείας τοῦ θεοῦ λόγου τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἐκ γραφικῶν ἀποδείξεων λέγοντα οὕτως·
 5 „ὅταν λέγῃ· *πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλήν μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα γένηται, ἀλλὰ τὸ σόν.* τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής, δύο θελήματα ἐνταῦθα δείκνυσι, τὸ μὲν ἀνθρώπινον, ὅπερ ἐστὶ τῆς σαρκὸς, τὸ δὲ θεϊκόν· καὶ τὸ μὲν ἀνθρώπινον διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς παραιτεῖται τὸ πάθος, τὸ δὲ θεϊκὸν αὐτοῦ
 10 *πρόθυμον.*“ ἀπόκρινε οὖν ἡμῖν, δέχτη ταύτην τὴν ῥῆσιν καὶ προσίη ὥς καλῶς ἔχουσιν καὶ ὥς εἰπεῖν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀληθείας προελθοῦσαν, ἢ ὥς ψευδῆ τινα καὶ ἀλλόκοτον ἀποστρέφῃ; ἀλλ' οὐκ ἂν φαίης διαψεύδεσθαι τὸν μέγαν Ἀθανάσιον; καὶ πῶς „δύο θελή-
 15 ματα“ παραδεχόμενος λέγοντα τὸν ἅγιον ἀκόλουθα ἐτι λέξεις σεαυτῷ, φάσκων „τοὺς δύο φύσεις ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει λέγοντας διατέμνειν τὸν Ἑμμανουήλ;“ πρόδηλον γάρ, ὥς ὅπου δύο θελήματα, ὧν τὸ μὲν *πρόθυμον* καὶ ἀνδρεῖον, τὸ δὲ ἀσθενές, καὶ διάφοροι φύσεις ὑπάρχουσι τοῦ ἐνός. μίαν γὰρ φύσιν καὶ τὴν αὐτὴν *πρόθυμόν* τε εἶναι καὶ ἀνδρεῖαν καὶ ἀσθενῆ λέγεσθαί τε καὶ εἶναι καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν ἢ ἀναπλάσασθαι τολμήσοι· τὰ γὰρ ἐναντία μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν ἔχειν τε καὶ κεκτῆσθαι τῶν ἀμυχάνων ἐστί. συνάγεται τοίνυν, ὥς εἰς καὶ ὁ αὐτὸς οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν φύσιν *πρόθυμός* τε καὶ ἀνδρεῖος ἐστὶ καὶ ἀσθενής, ἀλλὰ καθ' ἑτέραν μὲν τὸ τῆς ἀνδρείας διεφαίνετο, καθ' ἑτέραν

5 Mt. 26,39 5–6 Lc. 22,42 6 Mt. 26,41 14–15 Mt. 26,41

3–362,2 Ephraem Ant., apologia concilii Chalc. cap. 64 5–9 cf. Ps.-Athanasius, de incarn. et c. Arianos, p. 298,9–13 12–13 cf. Themestius diac. Alex., ACO ser. II vol. I p. 328,4

MT

1–2 ἐξηκοστοῦ τετάρτου] ξδ' T 4 μέγαν] μὲν γὰρ T 5 τοῦτο τὸ ποτήριον M 8 διὰ τὴν]
 δι' M 9 ἀπόκρινε] ἀποκρίναι T 17 τολμήσοι] τολήμησι T 18 αὐτὴν] ἀγνήν M

- 46 Item relectum est ex eodem codicio testimonium eiusdem ex capitulo sexagissimo quarto, continens ita:

Defert ille grammaticus ex sermone de incarnationis dispensatione siue apparitionis dei uerbi magnum Athanasium ex scripturarum approbationibus dicentem ita: „quando dicit: *pater, si possibile est, transeat a me calix iste. uerumtamen non mea uoluntas fiat, sed tua. spiritus quidem prumptus est, caro autem infirma*, duas uoluntates hic ostendit, hanc quidem humanam quae est carnis, hanc autem diuinam; humana ergo propter infirmitatem carnis recusabat passiones, diuina autem eius *prompta*.“ responde ergo nobis, suscipis hoc dictum et acquiescis tamquam certe habens et, ut dicam, ex ipsa ueritate procedens, an uelut mendacem quandam et uariam auersaris? sed non utique faueris mentitum fuisse magnum Athanasium? et quomodo „duas uoluntates“ hunc sanctum dicentem suscipiens consequentia rursus tibi ipsi dices, asserens „eos qui duas naturas in una subsistentia dicunt diuidere Emmanuel?“ manifeste quippe est, quia ubi duae sunt uoluntates, quarum haec *prompta* et fortis, illa uero infirma, diuersae quoque naturae existunt unius. unam igitur eandemque naturam *promptam* et fortem infirmam quoque dici et esse in uno eodemque tempore nullus utique dicere aut fingere audebit; contraria quippe unam eandemque naturam habere atque possidere impossibile est. colligitur itaque, quod unus idemque non secundum eandem naturam *promptus* et fortis est atque infirmus, sed secundum alteram quidem quod fortitudinis erat apparebat, secundum alteram uero

VPG CBR MNL K

1 codicio] coditio P ¹	codicello CBR	codice G K	testimonium] testimonio VP ¹ NL	ca-
pitulo] capitulo M	sexagissimo quarto] sexagesimo quarto P ²	sexagesimo quarto G N	LXIII	
CBR M ¹ L K	LXIII M ¹	2 continens] continens CB ¹	3 defert] deferr V	defer P MNL K
ille] illa N	grammaticus] gramaticus CBR	grammatici L	ex sermone] exermone P ¹	de
incarnationis] deinde incarnationis V	incarnationis] incarnationes P ¹	dispensatione] dispensationis V		
dispensationes B ¹	dispensatione siue apparitionis om. CR	siue] siu L	apparitionis] apperitionis	
B ¹	apparitione G K (?)	4 uerbi] uerbum NL	ex scripturarum] exscripturarum P	appro-
bationibus] approbationis VPG	adprobationibus CB	apparitionibus K	dicentem] dicente G	
L	dicenta N	quando] quanto V ¹	5 possibile] possibili V B ¹	uoluntas] uoluntas C
5 – 6 sed tua fiat M K	6 prumptus] prumptus P	promptus RG M	promptus NL K	est om.
B L K	uoluntates] uolontates C ²	τὸ = hanc VPG CBR MNL K (cf. 269,25; 299,12)	6 – 7 hanc	
unam quidem VPG	7 humanam] humana N	autem] quidem R	humana] humanam N	
8 recusabat passiones om. K	τὸ πάθος = passiones] passionis CBR	passiones G ¹	diuina]	
diuini V ¹	prompta] prumpta CB	9 acquiescis] acquiescis V	adquiescis CBG MN	quod
quiescis R	καλῶς = certe] certa V	ueritate] uoluntate C ¹ BR	uolontate C ² (!)	10 uelut]
uelud K	τινα = quandam] quadam CBR	et om. M	uariam = ἀλλόκοτον (absurdum –	
ποικίλον)	auersaris] auersans R	aduersariis G	aduersaris MNL	fauers] faberis VP ¹
fatieris N	11 mentitum] mentium B ¹ N	magnum sanctum athanasium N	athanasium]	
anathanarium VP (t-n, r-s)	anathanasium G	uoluntates] uolontates C	12 consequentia]	
consequentiam K	rursus] rusus G	ipsi] ipsis N	dices] dicens CBR	dicis G
adserens CB	eos om. N	13 dicunt] dicut V	emmanuel] emmanuhel CB MN K ²	man-
ifeste] manifestae VP ¹	manifestum M	ubi] tibi L	sunt] fuerunt G ¹	14 uoluntates]
uolontates C	prompta] prumpta CB	uero] non K	diuersae quoque] diuersaeque CBR	
15 existunt] existunt PG R MNL K	etsistunt C	eandemque] eademque V	promptam]	
prumptam CB	infirmam] infirma K	15 – 16 quoque et dici VPG	16 et esse M add.	utique]
itemque P ¹	utiquea G	itaque P ² MNL (u-i)	contraria] contrariam M K	17 naturam]
naturae V	atque] adque VP ¹ C	possidere] posidere V ¹	impossibile] impossibile ML	col-
ligitur] collegitur C ¹	18 eandem] eadem VP ¹ N K	eamdem BR	naturam] naturum VP (a-u)	
promptus] prumptus CB	atque] adque VP	19 alteram] ateram K	apparebat] apperebat P	

δὲ τὸ τῆς ἀσθενείας ἡλέγχετο, ὥστε διὰ πάντων καὶ ἐξ ὧν ὁ ἅγιος ἀπεφήνατο κατάδηλον γίνεται τοῦ δύο φύσεις ἔχειν τὸν δεσπότην Χριστόν, ἐν αἷς ὑπάρχει τε καὶ γνωρίζεται. Αἵτινες χρήσεις <ὡσαύτως> ἀντεβλήθησαν πρὸς βιβλίον χαρτῶν προσενεχθὲν ἐκ μέρους τῶν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἐστοίχησεν.

5

Καὶ ἀναστὰς Θεοφάνης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς μονῆς τῶν Βαίων εἶπεν·

Ἀναφέρω τῇ τε ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ ἀγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ὡς Ἐφραίμιος οὗτος, οὗτινος αἱ χρήσεις ἀρτίως ἀνεγνώσθησαν, πατριάρχης γέγονεν Ἀντιοχείας· ἀνα-
10 φέρεται δὲ οὗτος καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τῆς ἐνταῦθα ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας· Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν·

Ἀληθῶς ἐπιστάμεθα τὸν αὐτὸν ἐν ἀγίοις Ἐφραίμιον ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἀναφέρεσθαι μετὰ τῶν ἀγίων καὶ ἐκκρίτων πατέρων.

15 47 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἐν ἀγίοις Ἀναστασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας, ἐξ ἧς ἐποιήσατο ἀπολογίας ὑπὲρ τοῦ Τόμου τοῦ ἀγίου Λέοντος κεφαλαίου ἑβδόμου, οὗ ἡ ἀρχή· *Εἴ τις μέμνηται τῶν ὀλίγων πρόσθεν ἡμῖν, ἔχουσα οὕτως*·

Εἰ δι' ὧν αὐτὸν γνωρίζεσθαι θεὸν ἔχρην θεϊκῶς ἐνήργει, ἀφ' ὧν δὲ καὶ ἀναγκαῖον ἦν ἀνθρώπων ὄντως ὁρᾶσθαι, ἀνθρωπίνως εἰργάζετο, ἑτέρα μὲν ἐστὶ πάντως τῆς θείας φύσεως,
20 ἑτέρα δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ἢ ἐνέργειας, καὶ εἰ ἐστὶν ἑτέρα καὶ ἑτέρα, ὥσπερ οὖν <καὶ> ἐστὶ, τοῦ χάριν τις ἐγκαλεῖται περὶ ἑτέρας καὶ ἑτέρας ἑκατέραν λέγων μορφῇ; ἀνάγκη γάρ, ὡς φησι Κύριλλος, „ἀποδιδόναι θεῷ τὰ θεῷ χρεωστούμενα καὶ τῇ ἀνθρωπότητι αὐτοῦ τὰ αὐτῇ ὀφείλοντα“. οὐ ταῦτα δὲ τυγχάνει ἀμφότερα, ἐπεὶ προσφόρως οὐκ ἀπονέμεται, τῷ ἐνὶ μέντοι προσάγεται πάντως ἑκάτερα. εἰς γὰρ ἦν καὶ ἐστὶ καὶ διαφόρως ἐνεργῶν διὰ

22 Mt. 22,21

18 – 364,9 Anastasius Ant., apologia Tomi Leonis
23 cf. Cyrillus Alex., thes. c. 23, PG 75,389 A

18 – 24 cf. ACO ser. II vol. I p. 436 (Nr. 81)

22 –

MT

3 similiter = <ὡσαύτως> om. MT 6 τῆς om. M τῶν om. MT 9 ἀρτίως αἱ χρήσεις T
17 ἑβδόμου] ξ' T 20 et = <καὶ> om. MT 23 ταῦτα] ταῦτα T

quod erat infirmitatis pandebatur, ac per hoc undique et ex his quae sanctus asseruit manifestum fit, quod duas naturas habeat dominus Christus, in quibus et est et agnoscitur. Quae testimonia collata sunt similiter cum libro cartatio prolato a parte apostolicae sedis antiquae Romae, et constitit.

Et surgens Theophanes deo amabilis presbiter et abbas monasterii Baiarum dixit:

Suggero pietati uestrae et sanctae atque uniuersali sinodo, quod Eufremius hic, cuius testimonia modo relecta sunt, patriarcha erat Antiochiae, et recitatur in sacris dipticis sanctae quae hic est magnae ecclesiae?

Sancta synodus dixit:

Ueraciter scimus eundem sanctae memoriae Euphremium in sacris dipticis recitari cum sanctis et probabilibus patribus.

- 47 Item relectum est ex eodem codicio testimonium sanctissimi Anastasii archiepiscopi Antiochiae ex satisfactione, quam fecit pro Tomo sancti Leonis capitulo septimo, cuius initium: *Si quis meminit quae paulo ante nobis*, continens ita:

Si per quae nosse eum deum [deus] oportuerat diuinae operari, ex quibus uero <et> necessarium erat hominem cum uere uideri, humane operabatur, altera profecto est diuinae naturae operatio, altera uero humanae. et si est altera et altera, sicuti et est, quam ob causam quisquam accusatur de altera et altera utramque dicens formam? necesse est quippe, sicut ait Cyrillus, „reddere deo quae deo sunt deuita et humanitati quae ei perdebentur“. non autem eadem ipsa exsistunt utraque, quoniam oportune non adtribuitur, attamen uni deferuntur per omnia utraque. unus uero erat et est qui et differenter operatur

VPG CBR MNL K

1 ac] hac P ¹	διὰ πάντων = per hoc undique	asseruit] aseruit V ¹	adseruit CB	deseruit
R 2 fit] sit MN	est L	γνωρίζεται = agnoscitur	3 collata] conlata CB	similiter
collata sunt K	cartatio] chartatio P R	carthatio G	chartacio CB MNL	cartacio K
a parte] apaerte V	aperte C	om. G	4 romae] romanae CR	ἐστολύχησεν = constitit (!)
6 theophanes] theopanes V	theofanes CR	theophanius M	monasterii] monastirii C	monasterie N
baiarum] baitarum N	7 pietati] piaetate V ¹	atque] adque P	atquae B	
sinodo] synodo PG R MNL K	quod eufremius] quae duo euphemius M ¹	quod duo euphremius		
M ² quae duo phremius N	que duo fremius L	eufremius] eophremius CR	eosfremius B ¹	
8 antiochiae] anthiociae V	antiochia P	recitatur] recatatur V	recusatur	
CBR recitatus L	dipticis] diptycis G ¹	diptychis G ²	dypticis MNL	diptichis K
9 sanctae om. G	quae] qui N	ecclesiae] aecclesiae G N	10 synodus] sinodus P CBG	11
ueraciter] ueratiter P ¹	euphremium] eophremium CB	confremium R	eufremium G MNL K	
dipticis] diptichis P K	diptychis G	dypticis M	recitari] recusari CBR	rescitari L
12 probabilibus] probabiliibus P ¹	14 est] ex G	codicio] codicello C ¹ BR	codice G N K	sanc-
tissimi] sancti N	anastasii] anathasii V ¹	anasthasii V ² C	athanasii G	15 antiochiae]
anthiociae VP	anthyochiae R	antiochie NL	satisfactione] satisfactionem N	fecit] faciat
N tomo] thomo C ¹ BG M K	septimo] VII CBR ML K	16 initium] inicum G	nobis]	
nos M	continens] contens CB ¹	17 deum] dominus V	deum [deus] = θεὸν	oportuerat]
optuerat K	diuinae] diuine P ¹ CR NL	diuina M	καὶ = <et> om. VPG CBR MNL K	18
uideri om. N	profecto] profectio CR	20 accusatur] acusat G	utramque] utraque V	
formam] forma L	21 cyrillus] cirillus K	deo ²] dei CBRG	deuita] diuinitati P ²	debeta
G ¹ debita G ² MNL K	humanitati] umanitati P ¹	22 eadem] adem N ¹	exsistunt] existunt	
VG R MNL K	utramque] utramque CR	adtribuitur] tribuitur V	attribuitur R M K	ad-
tribuit NL	23 attamen] adtamen CBR NL	deferuntur] differuntur PG	unus] unum K	
qui et] quia CBR M	differenter] differentur CBR	differunter N		

τῶν διαφόρων αὐτοῦ φύσεων· ὥσπερ δὲ οὐ ταυτὸν ἐστὶ τὸ ἐπιπλήττειν τῇ μητρὶ λεγούσῃ·
 οἶνον οὐκ ἔχουσι καὶ τὸ μεταβάλλειν τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον, οὕτως οὐ ταυτὸν ἐστὶ θεότητι ἢ
 ἀνθρωπότης, οὐδ' αὖ πάλιν ἀνθρωπότητι ἢ θεότης, οὐδὲ τὰ ἐξ αὐτῶν προϊόντα ταυτά.
 ὁ αὐτὸς δὲ ποιεῖ ἀμφοτέρα θεὸς ὦν ἅμα καὶ ἄνθρωπος, οὐκ εἰς σύγχυσιν ἐπιμιγνύς τὰς
 5 οὐσίας οὔτε μὴν τὰς ἐκ τῶν οὐσιῶν προερχομένας ἐνεργείας· ἐκάτερον γὰρ ἀδύνατον καὶ
 τῆς εὐσεβοῦς δόξης ἀλλότριον. ὥσπερ γὰρ τὸ τρέφεσθαι καὶ αὐξεῖν οὐ θεότητος, οὕτω τὸ
 ἐγείρειν νεκρούς οὐκ ἀνθρωπότητος, ἀμφοτέρα δὲ ὁμῶς τοῦ αὐτοῦ θεότητα κεράσαντος
 ἀνθρωπότητι πρεπόντως, οὐ κατὰ ἀνάχυσιν, καθ' ἑνωσιν δὲ ἀσύγχυτον. οὐκοῦν δύο μὲν
 εἰσιν αἱ ἐνεργεῖαι ὥσπερ καὶ αἱ οὐσίαι, εἰς δὲ ὁ ἐνεργῶν, θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὦν ὁ αὐτός.
 10 Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον χαρτῶν ἐκ μέρους προενεχθέν τῶν τοῦ
 ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἐστοίχησεν.

Βασίλειος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος πόλεως Γορτύνης τῆς Κρητῶν νήσου εἶπε·

Δέχεται ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ ὑμῶν σύνοδος τοῦτον τὸν ἅγιον Ἀναστάσιον τὸν
 15 γενόμενον ἀρχιεπίσκοπον Ἀντιοχείας, οὕτινος ἡ χρήσις ἀνεγνώσθη ἐπὶ τοῦ παρόντος
 ἀπολογουμένου ὑπὲρ τοῦ Τόμου τοῦ ἁγίου Λέοντος;

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε·

Δεχόμεθα τὸν ἐν ἀγίοις Ἀναστάσιον ὀρθοδόξως ἀπολογησάμενον ὑπὲρ τοῦ Τόμου τοῦ
 ἁγίου καὶ αἰοιδίμου πάπα Λέοντος.

20 Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Μελιτηνῆς εἶπεν·

Ἄγιον ἀποκαλεῖ πᾶσα ἡ Ἀνατολὴ τοῦτον τὸν τῆς ὁσίας μνήμης Ἀναστάσιον τὸν
 γενόμενον ἀρχιεπίσκοπον Ἀντιοχείας, καὶ τὸν μὴ δεχόμενον αὐτὸν ὁ θεὸς ἀναθεματίσῃ.

Καὶ συμφώνως ἅπαντες εἶπον·

Ἀμήν.

2 Joh. 2,3; Joh. 2,9 6 Lc. 2,40 7 Joh. 5,21

MT

8 πρεπόντως] πρέποντος T 9 θεὸς ὦν καὶ M ὦν om. M 10 ὁμοίως om. M χαρτῶν
 βιβλίου T 15 ἀρχιεπίσκοπον] ἐπίσκοπον M 16 ἀπολογουμένου] ἀπολογούμενον T
 20 μελιτηνῆς] μελιτήνης T 22 ἀρχιεπίσκοπον] ἐπίσκοπον M ἀναθεματίσῃ] ἀναθεματίσει M

per differentes eius naturas; quemadmodum autem non idem est quod increpauit matri
dicenti *uinum non habent* et quod mutauit *aquam in uinum*, ita non idem est deitati
humanitas, neque e diuerso humanitati deitas, neque quae ex eis procedunt eadem ipsa
sunt. idem autem ipse facit utraque, qui deus est simul et homo, non ad confusionem
inmiscens easdem substantias neque ite(ru)m quae ab eisdem substantiis procedunt
operationes; alterutrum enim impossibile est et a secta pietatis extraneum. quemadmodum
enim [igitur] *nutriri* et *crescere* non est deitatis, ita *suscitare mortuos* non est humanitatis,
uerumtamen eiusdem utraque sunt deitatem temperantis humanitati condecenter, non per
transfusionem, uerum per unionem inconfusam. ergo duae quidem operationes quemad-
modum et substantiae, unus autem est qui operatur, deus simul et homo idem ipse.
Quod testimonium similiter collatum est cum libro chartatio prolato a parte apostolicae
sedis antiquae Romae, <et constitit>.

Basilius deo amabilis episcopus ciuitatis Gortinae insulae Cretae dixit:

Suscipit sancta et uniuersalis uestra sinodus hunc sanctum Anastasium, qui fuit archiepi-
scopus Antiochiae, cuius testimonium in praesenti relectum est satisfacientis pro Thomo
sancti Leonis?

Sancta synodus dixit:

Suscipimus sanctum Anastasium orthodoxae satisfacientem pro Thomo sancti et memo-
rabilis papae Leonis.

Theodorus deo amabilis episcopus Meletinensis dixit:

Sanctum uocat tota Oriens hunc sanctae memoriae Anastasium, qui fuit archiepiscopus
Antiochiae, et qui eum non suscipit, deus eum anathemet.

Et consonanter omnes dixerunt:

Amen.

VPG CBR MNL K

1 per] et V idem] id V¹ 1–2 τὸ ἐπιπλήττειν τῇ μητρὶ λεγούσῃ = increpauit matri dicenti 2
aquam] aqua N uinum²] uim V B ita et non C'BG deitati] deitatis L 3 e diuerso]
aediuerso N humanitati] humanitata G deitas c neque V quae om. N eis] ea L 4
qui] quia V est om. CBR 5 inmiscens] immiscens PG MNL K μὴν = ite(ru)m] item VPG
CBR MNL K eisdem] easdem L 6 alterutrum] alteutrum G¹ impossibile] inposibile P
impossibile ML a secta] affecta P extraneum] externum CB extremum R 7 γὰρ = enim
om. CBRG MNL K [igitur] cf. ACO ser. II vol. 1 p. 315,10 suscitare] suscitari NL humanitatis
est L humanitatis] umanitatis P¹ humilitatis G¹ 8 utraque] utrumque P¹ deitatem]
deitat. . P¹ ras. temperantis] temperantes CBG condecenter] condecantis M condecantes L
9 transfusionem] tranfusionem K unionem] unionem V unctionem N inconfusam] inconfusa
MN quidem] quidue N operationes] operationis B¹ 10 est autem M est] qest G
M add. operatur] operantis N idem] id est B N 11 quod] quos VP¹ collatum] conlatum
CB chartatio] chartacio C² NL cartacio M K a parte] aperte V om. N 12 sedis]
saedis G καὶ ἐστὶν ὁμοῦ = <et constitit> om. VPG CBR MNL K 14 basilus] basileos V¹ ba-
sileus V² ciuitatis] ciuitate VP¹G om. R K 15 suscipit] suscepit CBR uestra] uestrae C
sinodus] synodus PG R MNL K 15–16 qui fuit ... antiochiae L post 19 anastasium ponit 16
antiochiae] anthiociae V antiothiae P¹ (c-t) anthyochie R relectum] lectum V¹ satisfa-
cientis] satisfacientes V R satisfaciendi G thomo] tomo P R NL 18 synodus] sinodus CB
19 suscipimus] suscepimus CBR suscipiamus M'NL orthodoxae] orthodoxe B'RG MNL
thomo] tomo P R NL 21 theodorus] teodorus G¹ meletinensis] meletynensis P 22 πᾶσα =
tota (!) sanctae] sanctum V anastasium] anastasius N 23 antiochiae] anthiociae V eum
om. CBR non V² add. suscipit] suscepit V CBR anathemet] anathemet CB'R anathe-
matizet B² anathimet G 24 omnes] omnis V K

48 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐπισκόπου Σκυθοπόλεως ἐκ τῶν κατὰ Σευήρου βλασφημιῶν λόγου ὀγδοῦ, ἔχουσα οὕτως·

Ἴδωμεν δέ, τί πάλιν αἰτίᾳ τὸν ἀγιώτατον πάπαν Λέοντα. ἔφη γάρ· „ἐνεργεῖ ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ὅπερ ἔσχηκεν Ἰδίου, τοῦ μὲν λόγου κατεργαζομένου τοῦτο, ὅπερ ἐστὶ τοῦ λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος.“ ἐπειδὴ ὡς ἄτοπον κατετρ(ίβ)ωσας τὴν ἱερὰν ταύτην φωνήν, ἀκούειν οἶου τοῦ Ἀλικαρνασέως Ἰουλιανοῦ ἀντιφθεγγομένου σοι· „καὶ τοι(ούτ)ως καὶ τὰ σὰ διασύροντος ἐνεργεῖ ὁ λόγος τὴν ἀφθαρσίαν, ἐνήργησεν ἡ σὰρξ κατὰ τὴν σὴν βλασφημίαν τὴν φθοράν.“ εἰπέ δὲ ἡμῖν, ὦ βέλτιστε, πότερον τὸν θεὸν λόγον οὐσιωδῶς ἠνώσθαι πεπίστευκας τῇ σαρκὶ καὶ ψυχῇ, εἴπερ καὶ ἠνωται; „ναί“, φησί. τοῦτον δὲ τὸν ἐπὶ πᾶσι θεὸν τῷ ἑξαιρέτῳ τῆς θεότητος περιδεδραχθαι οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάττης, αἰθέρος τε καὶ ἀέρος, ἀγγέλων <τε> καὶ ἀρχαγγέλων, <ἀρχῶν τε καὶ ἐξουσιῶν> καὶ, συλλήβδην εἰπεῖν, τῶν ἐν τῇ ἀσωμάτῳ μακαριότητι χιλίων χιλιάδων καὶ μυρίων μυριάδων ἁγίων λειτουργικῶν τε καὶ ἀοράτων οὐσιῶν συνέχειν τὴν ὑπαρξιν καὶ προνοεῖν κοινῇ πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων καὶ ἰδίᾳ ἑκάστου; „ναί“, οἶμαι, δώσεις, εἴπερ μὴ πάντῃ ἐξέστηκας. τὴν δὲ τοιαύτην πρόνοιαν οὐκ ἂν ἐνέργειαν καλέσῃς θεοῦ; καὶ πρὸς τοῦτο οὐκ ἀντιλέξεις, εἴπερ μὴ καὶ νῦν βούλει προϋπτον τῇ θεότητι μάχεσθαι. οὕτω μὲν οὖν δώσεις τοῦ θεοῦ καὶ σαρκωθέντος διηνεκῇ τὴν ἐνέργειαν. τὴν ψυχὴν δὲ τὴν νοερὰν τὴν αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν ἠνωμένην εἴποις ἂν διανοεῖσθαι ἢ ἀδιανόητον εἶναι; ἀλλ' εἰ μὲν ἀδιανόητον, περιέπεσας τῇ Ἀπολι-

13 cf. Dan. 7,10; Apoc. 5,11

3 – 368,14 Iohannes Scythopol., c. Severum 3 – 5 cf. Leo papa, epist. 11,4 ad Flavianum ACO II 1,1
p. 14,27 – 29 7 – 8 cf. Iulianus Halic., unde? 8 – 368,14 cf. Doctrina patrum, 13 XIII p. 85,2 – 86,9

MT

1 ἁγίου] ἐν ἁγίοις T 2 σευήρου] σεβήρου T ὀγδοῦ] η' T 3 πάπαν] πάπα M 5 ὅπερ] ὅπερ M 6 κατετρ(ίβ)ωσας] κατέτρωσας M κατέστρωσας T (ιυ-ω) = contriuiisti
7 τοι(ούτ)ως = taliter] τοι ὡς MT 10 εἴπερ] ἤπερ M 12 <τε> = Doctr. patrum principatus
et potestates = <ἀρχῶν τε καὶ ἐξουσιῶν> om. MT 18 αὐτῷ] οὕτω M 19 ἀδιανόητον¹] ἀνόητον M

- 48 Item relectum est ex eodem codicio testimonium sanctissimi Iohannis episcopi Scitopoleos ex libro octauo contra Seueri blasphemias, continens ita:

Uideamus ergo, quid iterum denotat sanctissimum papam Leonem. ait enim: „operatur utraque forma cum alterius communione quod proprium habuit, uerbo operante quod uerbi est et carne exsequente quod carnis est.“ quoniam sicut superuacuam con<triu>isti 5 sacram hanc uocem, audisse te aestima Iulianum Alicarnesseum e contra respondentem tibi: „et taliter tuis detrahentem operabatur uerbum incorruptionem, operata est caro secundum tuam blasphemiam corruptionem.“ dicito ergo nobis, o optime, utrum credideris deum uerbum essentialiter unitum carni et animae, si utique et unitus est? „etiam“, inquit. hunc autem, qui super omnes est deus, eximietate deitatis comprehendisse 10 celum et terram et mare, ethera quoque et aerem, angelos et archangelos, principatus et potestates et, ut compendiose complexiue dicam, illarum existentiam continere, quae incorporea a beatitudine sunt milium milium et decies milies denum milium sanctarum ministrantium et inuisibilium substantiarum, prouidereque communiter uniuersis uisibilibus [omnibus] et inuisibilibus et singillatim unicuique? „utique“, ut opinor, dabis, si 15 quidem non penitus euetuisti. huiusmodi itaque prouidentiam dei operationem non uocabis? et ad hoc quoque non contradices, si quidem et nunc non uis palam deitati repugnare. sic quoque dabis dei etiam incarnati continuam operationem, uerum animam intellectualem, quae ei subsistentialiter unita est, dicturus es utique sentire an insensibilem

VPG CBR MNL K

1 codicio] coditio V codicello CBR codice G MN K iohannis epi V bis scitopoleos] scithopoleos V scitopoleus CBR sytopoleos L scytopleos K 2 ex] et V libro] libra N octauo] VIII CBR NL blasphemias] blasphemias P¹ N blasphemias P² blasphemias B continens] continens CB¹ 3 quid] qui K denotat] denotati VP NL K denotet CBR denatat G¹ denotatis M sanctissimum platonem papam L¹ papam] papa N operatur] operatus G 4 communione] communionem VP¹ CN habuit] habet N 5 exsequente] exequente VP R MNL K superuacuam] superuacuum P¹ con<triu>isti] constrebisti VPG CR MN K constrepisti B L 6 audisse te] audisset ea MN audiuisset et L aestima] aestimemur CBR aestimamur G extima K alicarnesseum] alicarninseum VPG alicarnesseum CR alicarnes eum B alicarnenseum K e] et VPG ae N respondentem] respondente N 7 taliter] aliter L operata est] operabatur N 8 tuam] tuum VPG blasphemiam] blasphemium V blasphemiam P corruptionem] incorruptionem CR 9 om. V BR M 9 unitum] unicum R carni] carne CBR 9–10 est deus et etiam C¹R 10 inquit] inquit P¹G ML K om. R eximietate] eximiaetatae G comprehendisse] comprehendisse G ML 11 celum] caelum CBG MN ethera] etchera V et aethera G aethera PG L K et aerem] ...erem P ras. archangelos] archangelus C¹ arcangelos L 12 potestates] potestatis VP¹ N compendiose] compendiose P BR N συλλήβδην = complexiue] complexiue G ML complexiueri N exsistentiam] exsistentiam G existentiam R MN K existentia L continere] continere CB¹ 13 incorporea] incorporae V incorpore PG MNL incorporia C¹ incorporeae B incorpora R a om. CBR K beatitudine] beatitudinis CBR milium¹] miliam P² milia G miliu K milium²] om. R milia MNL decies] deciens V deces C¹ decem R milies] mili... P¹ ras. miles NL 14 ministrantium] ministrantium G substantiarum] substantiarum G prouidereque] prouiderem CBR prouidere quae MNL communiter] communiar CR 14–15 uniuersis uisibilibus omnibus et inuisibilibus communiter K πάντων = uniuersis ... [omnibus] 15 singillatim] singillatim V sigillatim R si om. L 16 penitus] paenitus BG ἐξέστηκας = euetuisti (euetisti con. Lu) itaque] absque C¹B prouidentiam] procuidentiam V prouidentia CBR operationem] operationem G 17 ad om. MNL (et-ad) πρὸς τοῦτο = ad hoc quoque contradices] contradicis P¹ C¹BG non uocabis uis L¹ deitati] deitatis N 18 quoque] queque K etiam] eciam G continuam] continuas MNL animam] anim V 19 subsistentialiter] substantialiter L insensibilem] inuisibilem V insusibilem P¹

- ναρίου τοῦ σοῦ πατρὸς βλασφημία, ἄνουν εἰρηκότος τὴν ἐνωθεῖσαν τῷ θεῷ λόγῳ ἀνθρω-
 πότητα. εἰ δὲ φῆς τὸν νοῦν διανοεῖσθαι καὶ μὴ δίκην τῶν ἀψύχων ἢ ἀλόγων ἀδιανόητον
 εἶναι, δώσεις πάντως, εἴπερ τοῖς ἀκολουθοῖς <ἔπεσθαι> κἂν νῦν θελήσεις λόγοις, τὴν
 διανόησιν ἐνέργειαν εἶναι τοῦ νοῦ, οἷον οἶδεν, ὅτι ἦνεται τῇ θεότητι, εἰ καὶ τῆς αὐτῆς
 5 ἀνθρώποις *χωρὶς ἁμαρτίας* καθέστηκε φύσεως· ἐπίσταται ὅτιπερ ὑπεραναβέβηκε πᾶσαν
 κτίσιν ὁρατὴν τε καὶ ἀόρατον, καὶ προσκυνεῖται ὑπὸ τῶν ἄνω δυνάμεων ἢ ἀμερίστως
 ἡνωμένη ψυχὴ τῷ δημιουργῷ τῶν ὅλων θεῷ· μένηται τῆς ἐκ παρθένου τῆς θεοτόκου
 κατὰ σάρκα γεννήσεως, τῶν ἐπὶ γῆς διατριβῶν, τοῦ σωτηρίου πάθους, τοῦ σταυροῦ,
 τοῦ τάφου, τῆς ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανούς ἀναλήψεως, γινώσκει πᾶσαν τὴν στρατιάν
 10 τῶν οὐρανῶν περιεχυμένην αὐτῇ καὶ λατρεύουσιν οἶα θεοῦ ψυχῇ. τὴν δὲ τοιαύτην
 διανόησιν ἐνέργειαν εἶποις ἂν καὶ αὐτός, οἶμαι, τῆς διανοουμένης ψυχῆς τῆς καὶ ἀμερίστως
 ἡνωμένης τῇ θεότητι. ὁρᾷς, ὅτι ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύο
 ὁρῶμεν τὰς ἐνεργείας, τῆς <τε> θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀμερίστως <τε>
 καὶ ἀναλλοιώτως;
 15 Ἦτις χρῆσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης τυγχάνον τοῦ
 εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

5 cf. Hebr. 4,15

12 – 14 cf. ACO ser. II vol. I p. 314,4 – 5

MT

3 sequi = <ἔπεσθαι> om. MT 5 ὅτιπερ] ὅτι T 9 στρατιάν] στρατείαν T 11 καὶ αὐτὸς εἶπης
 ἂν M 13 <τε> cf. ACO ser. II vol. 1 p. 314,5 16 πατριαρχείου] πατριαρχίου T

esse? sed si quidem insensibilem, incidisti in Apollinarij patris tui blasphemiam, insensatam
 aientis unitam deo uerbo humanitatem. si autem dicis mentem siue sensum sentire et non
 more inanimatarum aut inrationabilium insensibilem esse, dabis per omnia, si utique
 consequentes uel nunc uolueris sequi sermones, ipsam intelligentiam operationem esse
 mentis, utputa scit, quia unita est deitati, licet eiusdem naturae cum hominibus *citra* 5
peccatum existit; agnoscit quoniam superascendit omnem creaturam uisibilem et inuisi-
 bilem, et adoratur a supernis uirtutibus anima inseparabiliter unita deo omnium conditori;
 memor est natiuitatis ex uirgine dei genetrice secundum carnem, conuersationum terre-
 narum, salutaris passionis, crucis, sepulchri, resurrectionis, in caelos adsumptionis, cogno-
 scit omnem militiam celorum circumfusam ei et deseruientem utpote animae dei. huius- 10
 modi autem intelligentiam operationem utique dicturus es etiam tu, ut opinor, et intel-
 lentis animae, quae inseparabiliter unita est deitati. cernis, quia unius eiusdem<que>
 domini nostri Iesu Christi duas uidemus operationes, deitatis eius et humanitatis, inse-
 parabiliter et incommutabiliter?
 Quod testimonium similiter est collatum cum libro chartatio, qui est de bibliotheca 15
 uenerabilis huius patriarchii, et constitit.

VPG CBR MNL K

1 si *om.* K insensibilem] insensibilem VP¹ incidisti] inciidiisti V incedisti P² M¹NL apol-
 linarii] apollonarii V apolinarii CB apolinari R blasphemiam] blasphemiam N 2 aientis]
 agentis VG aientes N unitam] unitatem G dicis] dicit C¹BR voũv = mentem siue
 sensum 3 more] manere C¹BG monere C¹R inanimatarum] inanimatarum L inratio-
 nabilium] inrationabilium V irrationabilium M si utique] sciuit que K 4 intelligentiam]
 intelligentiam RG ML K 5 scit] scis C¹BRG fit L quia] qui N unita est] unitatem
 MNL eiusdem] eiusdem B¹ hominibus] omnibus CR citra] c&era C c&era B
 cetera R utra L 6 existit] existit P BR MNL K agnoscit] agnoscit V agnoscis C¹BR
 creaturam] creaturam G¹ 7 adoratur] adoratus L a *om.* K 7 + 12 + 13 – 14 inseparabiliter
 14 incommutabiliter 15 similiter C² *ER add. script. unc.* 8 genetrice] genitrice RG ML K co-
 nuerationum] conuersatione CBR conuersacionum G 9 sepulchri] sepulcri K resurrectionis]
 resurrectionis P caelos] celos P K caelo CB celo L adsumptionis] assumptionis PG R
 MNL K 9 – 10 cognoscit] cognoscis CBRG 10 militiam] militiam L militiam in celorum K
 celorum] caelorum CBG M circumfusam] circumfusan N ei *om.* L deseruientem] deseruiente
 C utpote] utpute C K utputae B utputa R 10 – 11 huiusmodi] uisumodi B 11
 intelligentiam] intelligentia C intelligentiam RG ML K utique] que L¹ tu M *add.* 11 – 12
 intelligentis] intelligentes V CBR N intelligentis G ML K 12 quia *om.* N unius] unus V B
 NL καὶ τοῦ αὐτοῦ = eiusdem<que>] eiusdem VPG CBR MNL K 13 uidemus] uidimus CBR
 operationes] operationis C eius C² *add.* 14 incommutabiliter] conmutabiliter V imcommu-
 tabiliter P¹ commotabiliter M 15 collatum] conlatum CB chartatio] cartatio C¹ cartacio
 C¹B K charstacio G membranacio M chartacio NL bibliotheca] bibleotheca V bi-
 bliotaeca G biblioteca M bibliotecha K 16 uenerabilis] uenerabili N huius uenerabilis
 CBR constitit] constituit C¹

ΕΤΙ ΑΝΕΓΝΩΣΘΗ(ΣΑΝ) ΕΚ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΩΔΙΚΙΟΥ ΧΡΗΣΕΙΣ ΒΕΒΗΛΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ
ΕΝ ΘΕΛΗΜΑ ΚΑΙ ΜΙΑΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΝ ΛΕΓΟΝΤΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ

5

- 1 Θεμιστίου αίρετικού ἐκ τοῦ δευτέρου αὐτοῦ Ἀντιρρητικοῦ τοῦ κατὰ τοῦ τόμου Θεοδοσίου
κεφαλαίου τεσσαρακοστοῦ πρώτου·

Ἄλλ' οὐ τοῦ αὐτοῦ δύο γνώσεις, ὡ οὗτος, ἡ δύο ἐνεργείας φαμέν. μία γάρ ὡς ἀληθῶς
ἢ τοῦ σαρκωθέντος λόγου ἐνέργειά τε καὶ γνώσις· καὶ ἐνὸς ἴσμεν τὰ πάντα Χριστοῦ, κἂν
10 τὰ μὲν θεοπρεπῶς γινώσκῃ καὶ ἐνεργῇ διὰ τῆς ἰδίας σαρκός, τὰ δὲ ἀνθρωπίνως. οὐ γάρ,
ἐπεὶ τοι καὶ ὁ ἱερὸς Ἀθανάσιος „δύο θελήματα“ ἔφη „τὸν Χριστὸν δεικνύναι κατὰ τὸν τοῦ
πάθους καιρόν“, ἥδη καὶ δύο θελήσεις αὐτῷ περιθήσομεν καὶ ταύτας μαχομένας ἀλλήλαις
κατὰ τοὺς σοὺς τούτους συλλογισμούς, ἀλλ' εἰσόμεθα εὐσεβῶς τὴν ὡς ἐνὸς μίαν θέλησιν
τοῦ Ἐμμανουὴλ πῇ μὲν ἀνθρωπίνως κινεῖσθαι, πῇ δὲ θεοπρεπῶς.

15 Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον χαρτῶον τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ
εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

- 2 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις Ἀνθίμου αίρετικού ἐκ τοῦ πρὸς Ἰουστινιανὸν
τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα λόγου, οὗ ἡ ἀρχή· Θεοῦ μεμνησθαι ἐν πάσῃ ὑποθέσει καλόν,
20 ἔχουσα οὕτως·

Ἡμεῖς δὲ δοξάζοντες „μίαν τοῦ θεοῦ λόγου φύσιν σεσαρκωμένην“ καὶ προσκυνουμένην
μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σαρκός (μιᾶ προσκυνήσει) ἐν ταύτῃ „τῇ μιᾷ φύσει τοῦ θεοῦ λόγου
σεσαρκωμένη“, οὔτε τῆς θεότητος αὐτοῦ ἄγνοιαν οὔτε τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τῆς λογικῆς καὶ

8–14 Themistius diac. Alex., antirrheticus c. tomum Theodosii, c. 41 10–14 cf. ACO ser. II vol. I
p. 326,31–34 11–12 cf. Ps.-Athanasius, de incarn. et c. Arianos c. 21, cf. p. 298,10–13; cf. Maximus
conf., PG 91,172 B 21–372,5 Anthimus Trap., sermo ad Iustinianum 21–23 cf. Severus Ant.,
p. 386,6

MT

2 ἀνεγνώσθη(σαν) = relecta sunt χρήσεις | χρήσις M 6 ἀντιρρητικοῦ | ἀντιρητικοῦ M
7 τεσσαρακοστοῦ πρώτου | μα' MT 12 ταύτας | ταῦτα M 13 συλλογισμούς | συλλογισμούς M
16 πατριαρχείου | πατριαρχίου T 18 ἀνθίμου | ἀνθιμίου T 19 ἐν πάσῃ ὑποθέσει om. M
22 una adoratione = (μιᾶ προσκυνήσει) om. MT

ITEM RELECTA SUNT EX EODEM CODICIO TESTIMONIA PROFANORUM
HERETICORUM UNAM UOLUNTATEM ET UNAM OPERATIONEM DICENTIUM
IN DOMINO NOSTRO IESU CHRISTO

- 1 Themestii heretici ex secundo eius [Contradictorio] Anteretico contra thomum Theodosii
capitulo quadragesimo primo:

Sed non eiusdem duas scientias, o ille, aut duas operationes asserimus. una quippe est
iuxta ueritatem incarnati uerbi operatio atque scientia; et unius Christi omnia scimus,
quamquam quaedam deo decenter scit et operatur per propriam carnem, quaedam uero
humane. nec enim, idcirco quod et sacer A<than>asius „duas uoluntates“ ait „Christum
monstrare tempore passionis“, iam et duas uoluntates ei reputauimus et has reluctantes
inuicem secundum hos tuos sillogismos, sed cognoscimus pie unam sicut unius uoluntatem
Emmanuel quodam quidem humane moueri, quodam uero deo decenter.
Quod testimonium collatum est similiter cum libro chartatio, qui est de bibliotheca huius
uenerabilis patriarchii, et constitit.

- 2 Item relectum est ex eodem coditio testimonium Anthimi heretici ex libro ad Iustinianum
piissimum imperatorem, cuius initium: *Dei meminisse in omni causa bonum est*, continens
ita:

Nos quippe predicantes „unam naturam dei uerbi incarnatam“ et adorandam cum
propria eius carne una adoratione in hac „una natura dei uerbi incarnata“, neque deitatis
eius ignorantiam neque animae eius rationalis et intellectualis, qua animatur quod ex

VPG CBR MNL K

2 item] ite C relecta sunt] relectum est P¹ codicio] coditio P codicello C¹BR codicillo
C² codice G L K profanorum] prophanorum CR MN K 3 uoluntatem] uoluntate C
7 = et V script. tiron. 6 themestii] themesti CR themestici K ἀντιρρητικοῦ = [contradictorio]
anteretico anteretico] anteretico C aut heretico R contra] contro N thomum] tomum
PG C² NL theodosii] theodori VPG theodosi GB theodoxii L 7 quadragesimo] qua-
dragessimo V quadragesimo P quadragesimo primo] XLI CBR ML quadrag. l. N
XXXXI K 8 scientias] sententias L¹ asserimus] adserimus CB 9 iuxta] iusta L operatio]
operatio G atque] adque P unius] unus N¹ 10 quaedam deo] quae deo C¹B C² DAM
add. script. unc. deo quedam G scit] sit G et operatur] operaturque K per propriam]
per propria V propriam B uero] deo L 11 humane] humanae CB a<than>asius]
anastasius VPG CBR MNL K uoluntates] uoluntates C ait] agit CBR aut L 12 iam]
tamen MN tam L K uoluntates] uoluntates C ei] et MNL reputauimus] reputabimus
K et²] ut C²R reluctantes] reluctanter B 13 hos tuos] hortuos N sillogismos] syllogismos
P CBG N sylogismos L silogismos R K cognoscimus] cognoscemos V cognoscemus P
cognouimus CBR unam] unum BG uoluntatem] uoluntate C 14 emmanuel] hemmanuel P¹
emmanuhel CBG MN emanuel L humane] humamane P¹ 15 collatum] conlatum CB
similiter collatum est K chartatio] cartatio P chartacio CG NL cartacio M K bibliotheca]
biblioteca P M bibliotheca K 15 – 16 uenerabilis huius K 16 uenerabilis] uenerabili N 18
item] it C¹ coditio] codicello C¹BR codicillo C² codice G M K codicio NL an-
thimi] antimi C¹BR iustinianum] iulianum L 19 initium] initium C¹G unum R meminisse]
miminisse C meminisse non in R continens] contenens CB¹ 21 quippe] quidem K in-
carnatam] incarnatum V adorandam] adoranda N 22 una] unam G adoratione] adorationem
VPG B hac] huc VP¹ incarnata] incarnatam VPG C¹BR K 23 ignorantiam] ignorant. am V¹
ras. ignorantes C¹BR ignorantia C² N K animae] anima N rationalis] racionalis V
intellectualis] intelectualis P animatur] amatur L

νοερᾶς, ἣ ἐψύχωνται τὸ ἐξ ἡμῶν ληφθὲν ὁμοούσιον ἡμῖν καὶ ὁμοιοπαθὲς σῶμα, τὸ καθ' ὑπόστασιν ἐνωθὲν τῷ θεῷ λόγῳ, ἀνεχόμεθα εἰπεῖν. μηδὲ γὰρ γένοιτο· εἰ γὰρ μία ἐστὶν ὑπόστασις καὶ „μία φύσις τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένη“, ὥσπερ οὖν καὶ ἐστὶν ἀναμφιβόλως, καὶ ἐν θέλημα καὶ μία ἐνέργεια, δηλονότι καὶ μία σοφία καὶ μία γνῶσις τοῦ συναμφοτέρου ὑπάρχει.

3 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, (ἔχουσα οὕτως)·

Τὰ εἰκότα δὲ τούτοις καὶ ὁ αὐτὸς ἀγιώτατος ἐδίδαξε πατὴρ καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ τόμῳ τῆς διαλέξεως τοῦ εἰς τὸ κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην εὐαγγέλιον ὑπομνήματος οὕτως εἰπὼν· „διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ τοὺς νεκροὺς ἀνιστᾶν (οὐ λόγῳ μόνον) οὔτε τοῖς θεοπρεπέσιν ἐπιτάγμασιν ἐνεργῶν ὁ σωτὴρ εὐρίσκεται, ἀλλὰ συνεργάτην ὥσπερ τινὰ πρὸς τοῦτο δὴ μάλιστα τὴν ἀγίαν αὐτοῦ λαμβάνειν ἠπείγετο σάρκα, ἵνα δεικνύη ζωοποιεῖν δυναμένην, καὶ ὥς ἐν ἡδὴ γενομένην πρὸς αὐτόν. καὶ γοῦν ὅτε (τὸ) τοῦ ἀρχισυναγώγου κόριον διανίστη λέγων· ἡ παῖς ἐγείρου, ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, καθὰ γέγραπται, ζωοποιῶν μὲν ὥς θεὸς τῷ παντουργῷ προστάγματι, ζωοποιῶν δὲ (αὐτὴν πάλιν) καὶ διὰ τῆς ἀφῆς τῆς χειρὸς, μίαν καὶ συγγενῇ δι' ἀμφοῖν ἐπιδεικνύς τὴν ἐνέργειαν“. ὅτε τοίνυν ἴδιον νοερᾶς θεοπρεποῦς ἴσμεν ἐνεργείας τῶν ὄλων τὴν γνῶσιν, μίαν δὲ καὶ τὴν αὐτὴν τοῦ συναμφοτέρου τὴν θεοπρεπῆ ἐνέργειαν ἐδιδάχθημεν ὑπάρχειν, πῶς οὐχ ὁμολογήσομεν ἐντεῦθεν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῶν ὄλων γνῶσιν ὑπάρχειν, (ὥς εἰρήκαμεν, καὶ) τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ (καὶ) κατὰ τὴν αὐτοῦ θεότητα καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀνθρωπότητα; Αἵτινες δύο χρήσεις ὁμοίως ἀντεβλήθησαν πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

4 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις Θεμιστίου αἰρεσιάρχου ἐκ τοῦ πρώτου αὐτοῦ Ἀντιρρητικοῦ τοῦ κατὰ τοῦ τόμου Θεοδοσίου κεφαλαίου πέμπτου, ἔχουσα οὕτως·

15 Mt. 9,25

1 cf. Ps.-Iustinus, ACO ser. II vol. I p. 304,21
cf. Cyrillus Alex., in Ioh. IV, PG 73,577 C 3 – 15

9 – 21 Anthimus Trap., sermo ad Iustinianum

11 – 17

MT

7 – 8 continens ita = (ἔχουσα οὕτως) om. MT 11 non uerbo tantum = (οὐ λόγῳ μόνον) om. MT
12 συνεργάτην] συνεργάτιν? 14 αὐτόν cf. PG 73,577 C: καὶ γὰρ ... τὸ σῶμα (τὸ) om. MT
16 rursus = (πάλιν) om. MT 18 – 20 τοῦ ... αὐτὴν om. M 20 sicut praediximus = (ὥς εἰρήκαμεν)
om. MT et = (καὶ) om. MT 23 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 25 πρώτου om. M
26 πέμπτου] ε' T

nobis assumptum est consubstantiale nobis et compassibile corpus, quod secundum subsistentiam unitum est deo uerbo, adquiescimus dicere. nec enim fiat; si enim una est subsistentia et „una natura dei uerbi incarnata“, sicuti et est procul dubio, et una uoluntas et una operatio, profecto et una sapientia et una scientia utriusque est.

3 Item relectum est ex eodem codicio testimonium eiusdem ex eodem libro, continens ita:

Congruentia autem his etiam idem sanctissimus edocuit pater et in quarto tomo commentarii in euangelio secundum sanctum Iohannem <ita dicens>: „ideo uero et dum mortuos suscitaret non uerbo tantum neque deo decentibus preceptis operatus esse saluator inuenitur, sed tamquam cooperatricem quandam ad hoc maxime sanctam carnem suam sumere properabat, ut ostenderet uiuificare eam posse, et uelut unum factum ad eum. etenim quando archisinagogi uirgunculam suscitabat dicens: *puella surge, tenuit manum eius*, sicut scriptum est, uiuificans quidem ut deus omnium opifici precepto, uiuificans rursus per tactum manus, unam atque cognatam per utraque ostendens operationem. cum igitur proprium intellectualis deo decibilis scimus operationis esse scientiam uniuersorum, unam autem et eandem utriusque deo decibilem operationem esse sumus edocti, quomodo non confiteamur unam ex hoc eandemque uniuersorum scientiam exsistere, sicut prediximus, unius Christi et secundum eius deitatem et secundum eius humanitatem? Quae duo testimonia similiter collata sunt cum libro chartatio, qui est de bibliotheca uenerabilis huius patriarchii, et constiterunt.

4 Item relectum est ex eodem codicio testimonium Themestii heresiarchae ex primo eius Anteretico, id est Contradictorio, contra tomum Theodosii capitulo quinto, continens ita:

VPG CBR MNL K

1 nobis¹] uobis R M assumptum] assumtum P adsumptum CB N consubstantiale] consubstantialem V consubstantialem P NL consubstantialem G compassibile] compassibile MNL corpus] corpus B¹ 1 – 2 subsistentiam] substantiam CBR L 2 unitum] unitu N adquiescimus] acquiescimus P MNL K est una N 3 subsistentia] substantia CBR incarnata] incarnati C'BR K incarnate C² sicuti] sic utique M uoluntas] uoluntas C 4 operatio] operacio G 6 item] it C codicio] coditio P codicello C'BR codice G M K continens] contenens CB¹ 7 congruentia] congruenti MNL his om. C'BR pater edocuit CBR MNL K tomo] thomo C'B M K 8 commentarii] commentari VG commentarii C euangelio] ae euangelio G sanctum om. C'BR οὕτως εἰπὼν = <ita dicens> om. VPG CBR MNL K διὰ τοῦτο = propter hoc? ideo] idem L 9 decentibus] decentibus P¹ saluator] saluator V 10 inuenitur] inuenitus G tamquam] tanquam G L quandam] quadam CBR quamdam K maxime secundum carnem sanctam L¹ 11 eam] eum G uelut] uel M¹ uelud NL 12 archisinagogi] archysinagogi P L archisinagogi K uirgunculam] uirgunculam B surge et tenuit M 14 rursus] rursum N tactum] tractum L utraque] utramque G utrumque M utranque L 15 proprium] proprius P¹ proprias CBR intellectualis] intellectuales CBR decibilis] decibiles B docibiles G operationis] operationes CBRG scientiam] scienciam P 16 eandem] andem V¹ eadem C decibilem] decebilem C docibilem C sumus] scimus G 17 confiteamur] confiteamus B L ex hoc unam K exsistere] existere R MNL K 18 deitatem ... eius om. N 19 duo] dua N collata] conlata CB chartatio] carthacio C chartacio BG NL cartacio M K bibliotheca] biblioteca M bibliotheca K 20 uenerabilis] uenerabili N constiterunt] constitit P¹ 22 item] it C codicio] codicello C'BR codicillo C² codice G K the- mestii] themesti CB temesti R 23 anteretico] anteretico C aut heretico R anterethico G auretteo L tomum] thomum C'BRG M K theodosii] theodosi P¹ CBR theodori P² theodoxii G theodoxii L K quinto] qunto V quarto C¹ .IIII. B continens] contenens B¹

Οἱ γε μὴν ὅσοι πατέρες μίαν ἀπολύτως εἶναι ἔφασαν <τοῦ Χριστοῦ> τὴν ἐνέργειαν καὶ οὐ κατὰ γε τουτονὶ περικλείουσι ταύτην εἰς θεοπρεπτὴ μόνον ἡγουν ἑτέραν ἀνθρωπίνην οὕτως καθυπεμφαίνουσιν, ἀλλ' ὥς παρ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Χριστοῦ πάντων ἐνεργουμένων, ὅσα κατὰ τὴν οἰκονομίαν ἐστὶ θεοπρεπτὴ καὶ ἀνθρώπινα, μίαν ἀπαξᾶπλῶς ὥσπερ ἔφθην
5 εἰπὼν τοῦ Χριστοῦ φασὶ τὴν ἐνέργειαν.

5 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἀντιρρητικοῦ κεφαλαίου τριακοστοῦ τετάρτου, ἔχουσα οὕτως·

Μία γὰρ ἡ γνῶσις ἐπὶ Χριστοῦ καθάπερ καὶ ἡ ἐνέργεια· καὶ γὰρ εἰς τὴν ὃ γινώσκων
10 ὥσπερ ἀμέλει τοι καὶ ὁ ἐνεργῶν.

6 Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ δευτέρου Ἀντιρρητικοῦ κεφαλαίου τεσσαρακοστοῦ δευτέρου·

Ἡμεῖς δὲ ἐν καλῷ φρενὸς ἐστηκότες, σὺν θεῷ δὲ εἰρήσθω, καὶ τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας ἐχόμενοι οὐ δύο φύσεις εἶναι πιστεύομεν τὸν Ἐμμανουήλ, κἂν ἐκ δύο συντέθῃται, οὐδὲ ἐν
15 δύο ταῖς φύσεσι· διαιρετικὸν γὰρ ἑκάτερον, ἀλλὰ „μίαν τοῦ θεοῦ λόγου φύσιν σεσαρκω-
μένην“, μίαν ὑπόστασιν καὶ πρόσωπον ἓν, ἀκολουθῶς τε τοῦ ἐνὸς προσώπου μίαν ἴσμεν
καὶ τὴν ἐνέργειαν, ὡσαύτως δὲ καὶ μίαν τὴν γνῶσιν, καθὰ διαφόρως εἰρήκαμεν.
Αἵτινες χρήσεις τρεῖς ὁμοίως ἀντεβλήθησαν πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης τυγ-
χάνον τοῦ εὐαγοῦς τῶν ἐνταῦθα πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησαν.
20

7 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις Σεβήρου τοῦ δυσσεβοῦς ἐκ τῆς πρὸς Οἰκουμένιον κόμητα δευτέρας ἐπιστολῆς, ἧς ἡ ἀρχὴ· Ἔστι καὶ ἡμῖν ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, ἔχουσα οὕτως·

22 – 23 2. Tim. 3,16

1 – 5 Themistius diac., Alex., anthirrheticus c. tomum Theodosii, c. 5
antirrheticus, c. 34, ACO ser. II vol. I p. 328,11 – 12 (epist. ad Salamitanos)
antirrheticus II 42

9 – 10 Themistius diac. Alex.,
13 – 17 Themistius diac. Alex.,

MT

1 christi = <τοῦ χριστοῦ> om. MT 8 τριακοστοῦ τετάρτου] λδ' T 10 τοι om. M
12 δευτέρου] β' T τεσσαρακοστοῦ δευτέρου] μβ' T 14 ἐκ] ἐν M 18 – 19 τυγχάνον] ὑπάρχον
T 19 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 22 κόμητα δευτέρας] κώμητα β' T

Sancti quippe patres unam absolute dixerunt Christi esse operationem, et non secundum istum hanc concludunt in deo decibili tantummodo siue alteram sic humanam insinuant, sed ut ab uno eodemque Christo omnia acta sunt, quae secundum dispensationem sunt deo decibilia et humana, unam semel et absolute, sicut uisus sum dixisse, Christi asserunt operationem.

- 5 Item relectum est ex eodem coditio testimonium eiusdem ex <eodem> Anteretico, id est Contradictorio, capitulo tricessimo quarto, continens ita:

Una itaque scientia in Christo quemadmodum et operatio; etenim unus erat qui sciebat sicut profecto et qui operabatur.

- 6 Eiusdem ex secundo Anteretico capitulo quadagesimo secundo:

Nos autem in bono sensu perstantes, cum deo dicendum est, et rectam professionem tenentes non duas naturas esse credimus Emmanuel, uel si est ex duabus compositus, nec in duabus naturis; ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΟΝ διuisi(bil)is enim utrumque, sed „unam naturam dei uerbi incarnatam“, unam subsistentiam et personam unam, consequenter autem unius personae unam scimus et operationem, similiter autem et unam scientiam, sicut sepius diximus.

Quae tria testimonia similiter collata sunt cum libro chartacio qui est de bibliotheca uenerabilis huius patriarchii, et constiterunt.

- 7 Item relectum est ex eodem coditio testimonium Seueri impii ex secunda epistula ad Icomenium comitem, cuius initium: *Est etiam nobis ex deo inspirata scriptura*, continens ita:

VPG CBR MNL K

1 quippe] quipe C² 2 istum] istam BR deo] domino K decibili] docibili G alteram] altera CR N humanam] umanam P¹ 3 sed et ut R ut om. K 4 deo C² add. script. unc. humana] umana P¹ humanam MNL unam C² add., om. R ἀπαξὼς = semel et absolute et¹ om. VP¹G C¹BR MNL K (C² add. script. unc.) absolute] absolute N asserunt] adserunt CBR 7 est¹ om. P coditio] codicello C¹BR codicillo C² codice G M K codicio NL ἐκ τοῦ αὐτοῦ = ex <eodem> om. VPG CBR MNL K anteretico] anterico VP anteretico CR antheretico G anteritico MN 8 tricessimo quarto] XXXIII CBR MNL K continens] contenens CB¹ 9 et om. B 12 anteretico] heretico VP¹ (ant-heretico) anteretico] CR anteretico B antheretico G anterico MNL K quadagesimo secundo] XLmo secundo VG .XLmo .II. P XLII CBR ML K quadrag. II. N 13 bono] bo L sensu] sensu. P ras. senso C perstantes] perinstantes P prestantes L deo] dauid N rectam] relectam C¹R recta N διδασκαλίας = professionem 14 tenentes] tenens B¹ emmanuel] emanuel P emmanuel BG MNL K compositus] compositus G MNL 15 ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΟΝ VPG pon. post: sed unam ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΟΝ] αἰαῖρετικόν G ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΟΝ CBR ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΟΝ M ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΟΝ N ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΟΝ L ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΟΝ K diuisi(bil)is] diuisiones V MNL diuisionis P CBRG K (on-bil) enim] eni N utrumque] utrunque L 16 subsistentiam] subsistensiam G substantiam L autem in unius CBR 17 scimus] sciorum N et¹ om. VPG et²] ex M om. K sepius] saepius CB M 19 tria] trea C¹B tua R collata] conlata CB chartacio] chartatio VP C¹B cartacio M K bibliotheca] biblioteca P M bibliotheca K 20 uenerabilis] uenerabili N huius om. G huius N patriarchii] patriarchi VP¹R patriarch M 22 coditio] codicio P ML codicello C¹BR codicillo C² codice G N K testimonium] testimonio G secunda] secundam VP¹G C epistula] epistulam VG 23 οἰκουμένιον = icomenium icomenium] icomium C¹ iconomium C¹B yacono unum R dicomenium G K icomedium MN dicomedium L initium] incium G continens] contenens C

Εἰ τοίνυν μετεστοιχείωσεν ὁ λόγος, ἦν ἦν ὡσεν ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν ἀνθρωπότητα, οὐκ εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν – ἔμεινε γὰρ τοῦτο ὅπερ ἦν –, ἀλλ' εἰς τὴν ἑαυτοῦ δόξαν τε καὶ ἐνέργειαν καὶ τὰ τῆς σαρκὸς ἴδια γέγονεν ἴδια τοῦ λόγου· πῶς „ἐκατέραν μορφήν ἐνεργεῖν τὰ ἴδια“ δώσομεν; ἀναθεματιστέον οὖν τοὺς ἐν δύο φύσεσιν ὀρισμένους τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ „ἐκάστην τῶν φύσεων ἐνεργεῖν τὰ ἴδια“ λέγοντας. τῶν μὲν γὰρ ἐνεργουμένων καὶ πραττομένων παρὰ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ πολὺ τὸ διάφορον· τὰ μὲν γὰρ ἐστὶ θεοπρεπῆ, τὰ δὲ ἀνθρώπινα. οἷον τὸ σωματικῶς βαδίζειν, ἐπὶ γῆς ἵεναι καὶ ὁδοιπορεῖν ὁμολογουμένως ἀνθρώπινον, τὸ δὲ τοῖς τὰ σκέλη πεπηρωμένοις καὶ βαίνειν ἐπὶ γῆς τὸ παράπαν μὴ δυναμένοις τὸ ὑγιῶς βαδίζειν χαρίσασθαι θεοπρεπές. ἀλλ' εἰς ὁ σαρκῶθεις λόγος τοῦτό τε

10 κάκεινο ἐνήργηκε, καὶ οὐ τὸ μὲν τῆσδε, τὸ δὲ τῆσδε τῆς φύσεως. οὐδὲ ἐπειδὴ διάφορα τὰ ἐνεργηθέντα, διὰ τοῦτο δύο τὰς ἐνεργούσας φύσεις ἦτοι μορφὰς δικαίως ὀριούμεθα. Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι τῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησεν.

15 8 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Παῦλον αἰρετικὸν ἐπιστολῆς, ἧς ἡ ἀρχή· *Τὸν μὲν ἀπόστολον Παῦλον, ἔχουσα οὕτως·*

Μιᾶς γὰρ ὑποστάσεως ὁμολογουμένης τοῦ Ἑμμανουήλ, ἀκόλουθον „μίαν φύσιν“ ὁμολογεῖν „τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην“ καὶ αὐτὴν ἐνεργοῦσαν τὰ θεοπρεπῆ καὶ ἀνθρώπινα, καὶ οὐ κατὰ τὸν Λέοντος Τόμον „ἐνεργούσας δύο φύσεις καὶ μορφὰς“ ὑποτίθεσθαι „κοινωνούσας ἀλλήλαις“ κατὰ συνάφειαν σχετικὴν. τοῦτο γὰρ αὐτῷ βούλεται τὸ βλάσφημον ἐκεῖνο· „ἐνεργεῖ ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας (τοῦτο ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε).“

20

Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον ἐν σώμασι προσενεχθὲν ἐκ μέρους τῶν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἐστοίχησεν.

7 cf. Joh. 4,6 8 cf. Joh. 5,1–9

1–13 Severus Ant., epist. II ad Oecumenium 3–5 cf. Leo papa, epist. 11,4 ad Flavianum, ACO II 1,1 p. 14,27–29 17–21 Severus Ant., epist. ad Paulum haer. 17–18 cf. p. 386,6 19–21 cf. Leo papa, ACO II 1,1 p. 14,27–29

MT

2 οὐκ] οὐχ T 7 ὁμολογουμένως] ὁμολογουμένως T 8 πεπηρωμένοις] πεπληρωμένοις M 9 τε om. M 10 τὸ] τοῦτο M οὐδὲ] οὐδ' M 13 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 20 αὐτῷ] αὐτοῦ M 21 ἐνεργεῖ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ἑκατέρα μορφή T quod proprium habuit = <τοῦτο ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε> om. MT 23 τῶν om. M

Si igitur transformauit uerbum eam, quam sibi secundum subsistentiam uniuit humanitatem, non in propria natura – mansit enim hoc quod erat –, sed in sua gloria atque operatione et que carnis erant propria facta sunt uerbi; quomodo „utramque formam operari quae sua sunt“ dabimus? anathemandum enim est eos, qui in duabus definierunt unum Christum et „unamquamque naturarum operari quae sua sunt“ dicentes. ea itaque 5 que agebantur et operabantur ab uno Christo multum differunt; quaedam enim sunt deo decibilia, quaedam humana. ueluti corporaliter uadere, super terram ire <et> *iter agere* profecto humanum est, crura uero uexatis et ambulare super terram penitus non ualentibus sanum gressum donare deo decibile est. sed unus incarnatus uerbum hoc quoque et illud operatus est, et nequaquam hoc quidem huius, hoc uero huius est naturae. neque eo quod 10 diuersa sunt ΘΝΕΡΓΗΘΕΝΤΑ operamenta, ideo duas operatrices naturas atque formas iuste definiemus.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro membranatio, qui est bibliothecae uenerabilis huius patriarchii, et constitit.

- 8 Item relectum est ex eodem coditio testimonium eiusdem ex epistula ad Paulum hereticum, cuius initium: *Apostolum quidem Paulum*, continens ita:

Unam igitur subsistentiam profitentes Emmanuel, consequens est „unam naturam“ profiteri „dei uerbi incarnatam“ et ipsam operantem deo decibilia et humana, et non secundum Leonis Tomum „operantes duas naturas et formas“ subponere „communicantes 20 ad alterutrum“ secundum coniunctionem affectualem. hoc enim sibi uult blasphemia illa: „operatur enim utraque forma cum alterius communione quod proprium habuit.“ Quod testimonium similiter collatum est cum libro membranatio prolato a parte apostolicae sedis antiquae Romae, et constitit.

VPG CBR MNL K

1 subsistentiam] substantiam L¹ 2 in¹] inin L enim om. C¹BR C² add. etenim L 2–3
sed ... operatione] secundum suam gloriam atque operationem L 2 atque] adque P¹ adque P²
4 anathemandum] anathimandum C anathimandum B anathematizandum RG K enim est eos]
est enim G est eos enim K definierunt] differunt C¹BR diffenierunt C² diffinierunt G
M 5 naturarum] naturam BG 6 christo] cristo K 7 humana] umana P¹ ueluti] uel
utique V uelut C¹BR καί = <et> om. VPG CBR MNL K 8 δολογουμένως = profecto (cf.
455,8) (sine dubio – indubitanter) uero C² add. ualentibus] ualentibus V 9 decibile]
decibilem V incarnatus] incarnatum N 10 huius¹] hulus P 11 ΘΝΕΡΓΗΘΕΝΤΑ] ΘΝΕΡΓΗ-
ΘΕΝΤΑ VPG CB M K eneptioenta R ΘΝΕΡΤΙεεΝΤα N ΘΝΕΡΥΙΘΕΗΤα L atque]
adque P formas] naturales operationes C¹BG formas C² add. script. unc., om. R 12 definiemus]
defeniemus VP difiniemus CBG M diffiniemus R 13 collatum] conlatum CB membra-
natio] menbranatio VP membranacio C² MN menbranacio L qui] q¹ P est de biblio-
thecae V K bibliothecae] bibliothecae RG L bibliothecae M bibliotheca N K 14 constitit]
constiterunt MNL 16 coditio] codicio P MNL codicello C¹BR codicillo C² codice G K
ex² om. V epistula] epistola BRG L 17 initium] incium VG apostolum] apostolum C
paulum] paulus K 18 subsistentiam] substantiam L¹ δολογουμένης = profitentes emmanuel]
emmanuhel B MNL K 19 profiteri] profitendi L dei uerbi profiteri K operantem] operante
N 20 tomum] tomo V thomum CBRG M K naturas] natures V¹ script. curs. subponere]
supponere R subponeret N 21 coniunctionem] conuinctionem V affectualem] afectualem CB
blasphemia] blasfemia PG 22 forma om. V cum utraque forma N quod proprium habuit cum
alterius communionem K communione] communionem V R K 23 testimonium similiter conlatum
C¹B similiter om. VPG C²R MNL K membranatio] membranacio PG C² MN menbranacio
L K prolato] prolatio B¹ a parte om. N 23–24 apostolicae] apostolicae C

- 9 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ πρὸς Ἀνθιμον τὸν αἰρετικὸν συνοδικοῦ γράμματος, οὗ ἡ ἀρχή· *Τῶν πρὸς τὴν σὴν θεοφίλειαν*, ἔχουσα οὕτως·
 Καὶ θεϊκῶς τὰς θεοσημίας εἰργάσατο καὶ ἀνθρωπίνως καὶ θείας φωνὰς ἐφθέγγετο καὶ τὰ μὲν θεοπρεπῶς, τὰ δὲ ἀνθρωπίνως ἐνήργησεν. καὶ οὐ διάφορον τῶν ἐνεργημάτων καὶ τῶν
 5 φωνῶν, θαυμάτων τε καὶ παθῶν, <οὐκ> εἰς τὸν μετὰ τὴν ἄφραστον ἔνωσιν δύο φύσεων <εἰς> πεσοῦμεθα μερισμόν, καὶ ταύταις ἐπιμεριοῦμεν φωνὰς καὶ πάθη καὶ ἐνεργήματα, τὸν αὐτὸν εἰδότες καὶ θαυματουργοῦντα τὸν πάσχοντα καὶ θεϊκῶς καὶ οἰκονομικῶς καὶ ἀνθρωπίνως φθεγγόμενον ταῦτα, ὥς ἐν γραφῇ φράσαι τὰ ἐφ' οἷς ἡ *εἰς Χριστὸν πίστις* καὶ ὁμολογία καθέστηκεν.
- 10 Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη ὁμοίως πρὸς βιβλίον χαρτῶν προενεχθὲν ἐκ μέρους τῶν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἐστοίχησεν.
- 10 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ πρὸς Θεοδόσιον, ἔχουσα οὕτως·
 Τούτοις δὲ τοῖς προειρημένοις τῆς ἀνθρωπολατρείας ἀδοκίμοις εἰσηγηταῖς συναρμοστέον
 15 καὶ ἀναθεματιστέον καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι δυσσεβῇ σύνοδον καὶ τὸν βλάσφημον Τόμον Λέοντος τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἡγησαμένου, ὃν ἡ αὐτὴ σύνοδος „στήλην ὀρθοδοξίας“ ἀπεκάλεσε, παρὰ τοὺς κανόνας ὅρον πίστεως ἐκθεμένη καὶ τὴν θεῖαν καὶ ἀμέριστον καὶ ἄτρεπτον σάρκωσιν διελοῦσα τῇ μετὰ τὴν ἔνωσιν δυάδι τῶν φύσεων καὶ τούτων ἐνεργείαις καὶ ιδιότησιν, ὥς ὁ αὐτὸς Τόμος τοῖς ἀναγινώσκουσι παρίστησιν ἐμφανῶς, ὥσπερ ἐφερμη-
 20 νεύων πλατέως, τί ποτε τὸ „ἐν δύο φύσεσι“ λέγειν γνωρίζεσθαι τὸν ἕνα κύριον καὶ θεόν

8 Col. 2,5

3 – 9 Severus Ant., epist. syn. ad Anthimum haer. 380,3 Severus Ant., epist. ad Theodosium Alex., Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,30

4 – 5 cf. Leo papa, ACO II 1,1 p. 14,29 – 15,1 16 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,15

14 – 20 cf.

MT

1 ἐκ τοῦ *om.* T 3 ἀνθρωπίνως | τὰς ἀνθρωπίνους M 4 διάφορον τῶν | διαφερόντων T 5 ne
 = <μή> *om.* MT 6 <εἰς> πεσοῦμεθα = *incidamus* | ἐκπεσοῦμεθα MT 14 ἀδοκίμοις *om.* M
 18 τούτων | τούτων MT

- 9 Item relectum est ex eodem coditio testimonium eiusdem ex sinodicis litteris ad Anthimum hereticum, cuius initium: *Quod ad tuam reuerentiam*, continens ita:

Diuine diuina signa operatus est et humanas et diuinas uoces affatus est et quaedam deo decenter, quaedam humane operatus est. et non est diuersitas operationum et uocum, miraculorum quoque et passionum, ne post inenarrabilem unionem in duarum naturarum incidamus diuisionem et ipsis dispertiamus uoces et passiones et operamenta, eundem scientes et mirifica gerentem qui passus est et diuine et dispensatiue atque humane haec enarrantem, ut in scriptis est explanandum ea, in quibus *Christi fides* est et confessio. Quod testimonium similiter collatum est cum libro chartatio prolato a parte apostolicae sedis antiquae Romae, et constitit.

- 10 Item relectum est ex eodem coditio testimonium eiusdem ad Theodosium, continens ita:

Istis proinde prefatis hominibus reprobis institutoribus coaptandum est et anathemandum et impiam synodum Chalcedonensem et blasphemum Thomum Leonis Romanae ecclesiae antistitis, quem eadem synodus „titulum rectae fidei“ appellauit, contra canones fideique diffinitiones exponens et diuinam et indiuiduam et inconvertibilem incarnationem post unionem separans dualitate naturarum harumque operationibus et proprietatibus, sicut idem Tomus legentibus luculenter ostendit, quasi latius interpretans, quidnam sit „in duabus naturis“ dicere agnoscendum unum dominum et deum Iesum Christum post

VPG CBR MNL K

1 coditio] codicio P MNL	codicello C ^{BR}	codicillo C ²	codice G K	sinodicis] sidonicis
VP B	synodicis R ML K	sydonicis N	ad om. N	anthimum] antimum B
2 initium]				
iniciu G	reuerentiam] reuerentiam P	continens]	contenens CB	3 diuine] diuinae BG
humanas]	umanas P ¹	affatus]	afectus C ¹ (C ² corr. script. unc.)	affectus B
decenter]	decidenter B ¹	humane]	humanae BG	ἐπεργημάτων = operationum (operamentorum? cf. 379,6)
5 quoque]	quoque P	unionem]	unionem G	6 incidamus] incidamus V ¹
indicamus N	diuisionem]	diuisionens N	ipsis]	ipsius R
7 qui passus]	perpassus M	per passus NL (q-p)	diuine]	diuinae P ¹ CBG N
dispensatiue VP ¹	BG K	atque]	adque V ¹ P	humane]
M	ut] et M	scriptis est]	scripturis et NL	explanandum]
G	christi est fides G	fides]	fidis N	9 collatum]
chartatio G	chartatio C ² NL	cartacio M K	parte]	patre K
C	10 sedis]	saedis G	12 coditio]	codicello C ^{BR}
G K	ad] at V ¹	a N	theodosium]	theodoxium K
hominiculis]	homiculis B	hominiculis ML	reprobis]	reprobabilis C ² (?)
reprobatis R	coaptandum]	coaptandum V B	est]	sit L
anathemandum]	anathemandum C	anathemandum B	anathematizandum R	14 et ¹ om. CBR
synodum]	synodum PG R MNL K	chalcedonensem]	chalcedonensem VP	calcedonensem C ^{BR} BG
ML K	blasphemum]	blasphemum G	thomum]	thomum P NL
ecclesiae]	romana ecclesia VP	15 antistitis]	antestis V	antistis P NL K
quem]	quae P ¹	eadem]	aeadem N	synodus]
appellauit]	apellauit G	appellauit et contra CBR (-it -et)	16 fideique]	que L
diffinitiones]	diffinitionis VP ¹	diffinitionibus P ¹	definitiones CB L K	et in diuinam N
inconvertibilem]	inuertibilem M	inuestibilem N	inuestigabilem L (c-u)	17 unionem]
unionem G	separans]	seperans B K	reparans MNL	seperans unionem dualitate K
dualitate VP	dualitatem CBR M	naturarum]	naururum G ¹	harumque]
18 tomus]	thomus CBRG M K	tomum N	interpretans]	interpretaens C
19 agnoscendum]	agnoscendum V	et deum om. L		

Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν ἄφραστον ἔνωσιν. ἀποδεχόμεθα δὲ καὶ ἐν ἑπαίνῳ ποιούμεθα καὶ τὴν ὀρθὴν ὁμολογίαν τοῦ Ἑνωτικοῦ γράμματος, ὅπερ ὁ τῆς γαληνοτάτης λήξεως βασιλεὺς ἐξεφώνησε Ζήνων.

Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον χαρτῶν προενεχθὲν ἐκ μέρους τῶν τοῦ
5 ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἐστοίχησεν.

11 Ἔτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις Θεοδοσίου αἰρεσιάρχου ἐκ τοῦ πρὸς Θεοδώραν τὴν αὐγούσταν λόγου, οὗ ἡ ἀρχή· Ἐμοὶ μὲν ἐδόκει, ἔχουσα οὕτως·

... ὡς λοιπὸν καὶ ἐνέργειαν εἶναι τοῦ συναμφοτέρου θεοπρεπῆ μίαν, ἐπεὶ καὶ ἐνὸς εἶναι
10 καὶ τοῦ αὐτοῦ φαμεν τὰ τε θεοπρεπῆ θαύματα καὶ τὰ φυσικὰ πάντα καὶ ἀδιάβλητα πάθη, ἅπερ πέπονθεν ἐκουσίως ὑπὲρ ἡμῶν τῇ ἰδίᾳ σαρκί.

12 Καὶ μεθ' ἑτέρα·

... ἐπεὶ καὶ ἐνέργειαν μίαν ὁμολογοῦμεν θεοπρεπῇ, ὡς ἤδη προλέλεκται.

15

13 Ἔτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, ἔχουσα οὕτως·

Τῆς γὰρ θεοπρεποῦς ἐνεργείας μιᾶς οὕσης αὐτοῦ ἀνάγκη καὶ ἀμέριστον εἶναι ταύτην καὶ ἀδιαίρετον καὶ οὐ τὴν μὲν ὡς ἐνδεᾶ καὶ ἐπὶ τὸ μείζον ἀναβάσεως δεομένην κατὰ τὸ
20 ἀνθρώπινον λαβεῖν καθ' ὑμᾶς, τὴν δὲ ὡς παντέλειον ὁμολογεῖν καὶ ἀνελλιπῇ κατὰ τὴν θεότητα, ἵνα μὴ εἰς τὴν ψυχοφθόρον καὶ ἀσεβῆ Νεστορίου κακοδοξίαν ἐμπέσωμεν.

14 Ἔτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, ἔχουσα οὕτως·

2–3 cf. E. Schwartz, Cod. Vat. gr. 1431. Abh. BAdW 32,6 (1927) 52,21–54,21 9–10 Theodosius Alex.,
tomus ad Theodoram aug., cf. ACO ser. II vol. I p. 326,19–20; PG 86,285 B 7–10; cf. p. 104,26–27 14
Theodosius Alex., tomus ad Theodoram aug., cf. p. 106,4–5 18–21 Theodosius Alex., tomus ad
Theodoram aug., 18–19 cf. p. 106,8–9

MT

11 πέπονθεν] πεπόνθαμεν T

16 ἐκ τοῦ αὐτοῦ om. M

ineffabilem unionem. suscipimus autem ac collaudamus et rectam confessionem unitatis litteras, quam tranquillissime recordationis Zenon imperator edidit. Quod testimonium similiter collatum est cum libro chartatio prolato a parte apostolicae sedis antiquae Romae, et constitit.

- 11 Item relectum est ex eodem coditio testimonium Theodosii heresiarchae ex libro ad Theodoram augustam, cuius initium: *Mihi quidem uidebatur*, continens ita: 5
... ut iam et operatio utriusque deo decibilis una sit, quia et unius esse eiusdemque asserimus deo decibilia miracula et naturales omnes et inuituperabiles passiones, quas passus est sponte pro nobis propria carne. 10
- 12 Et post aliqua:
... quia et unam operationem confitemur deo decibilem, sicut iam dictum est.
- 13 Item relectum est ex eodem coditio testimonium eiusdem ex eodem sermone, continens 15
ita:
Deo decibile quippe operatione eius una existente necesse est et indiuiduam hanc esse et inseparabilem et non unam quidem ut indiguam et ad meliora conscendere indigentem secundum humanitatem accipiendum est secundum uos, alteram uero ut summe perfectam confiteri et indeminutam secundum deitatem, ne in animi corruptam et impiam Nestorii 20
pessimam sectam incurramus.
- 14 Item relectum est ex eodem codice testimonium eiusdem ex eodem <sermone>, continens ita:

VPG CBR MNL K

1 ineffabilem] inepfabilem P (f-p) inefabilem B unionem] unicionem G suscipimus] suscepimus CBR ac] a VP¹ om. L collaudamus] colladamus V¹ conlaudamus CB N unitatis] untatis V¹ uniunitatis B 2 γράμματος = litteras quam] quas P² M¹ recordationis] recordationis P¹ ras. zenon] zeno K imperator] imperatore VP imperatori G edidit] aedidit N 3 est collatum similiter K collatum] conlatum CB chartatio] cartacio ML K chartacio N a parte] aperte B¹ apostolicae] apostolicae C opostolicae N 4 sedis] saedis G antiquae romae M add. 6 coditio] codicio P MNL codicello C¹BR co- dicillo C² codice G K theodosii] theodos V theodosi P CBG theodosii K 7 theodoram] theoram VP initium] incium G mihi] michi RG N nihil L continens] contenens CB¹ 8 et¹ om. C¹BRG utriusque] utriusque P utriusque et G decibilis] decibiles B 8-9 eiusdemque asserimus] eiusdem quae adserimus CB 9 decibilia] decebilia C inuituperabiles] inuiturabiles G¹ 12 aliqua] antiqua R 13 unam] unum N decibilem] dece- bilem C 15 coditio] codicio P MNL codicello C¹BR codicillo C² codicem G codice K continens] contenens CB¹ 17 decibile ... operatione] decibilem ... operationem L eius] et N existente] existente RG MNL K esse] esset VP N 18 et¹ om. V¹PG ut] et C¹BRG N indiguam] indignam G L conscendere] descendere K 18-19 humanitatem indigentem est accipiendum K¹ 19 summe] sume L 20 indeminutam] indiminutam CBRG M in animi] unanimi L nestorii] nestoro V¹ nestori V²P¹ nectorii R 21 sectam] septam L 23 relectum] relatum L codice] codicello C¹BR codicillo C² codicio MNL eiusdem om. K ex eodem om. L λόγου = <sermone>] codice VP MNL om. CBRG K continens] contenens CB¹

- Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θεοπρεπῆ σοφίαν καὶ μίαν γνῶσιν λέγοντες τοῦ
 θεοῦ λόγου καὶ τῆς νοερᾶς ψυχῆς, ἣ ἐψύχεται τὸ αὐτοῦ πανάγιον σῶμα, μάλιστα μὲν
 ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων κατακολουθοῦμεν διδασκαλίαις, ὡς σαφῶς ἀποδέδεικται, σαφέ-
 5 στερον δὲ καὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἀσυγχύτου ἐνώσεως τὴν ἀπόδειξιν ἐργαζόμεθα, καὶ τὴν
 τῆς δυάδος πανταχόθεν ὑποψίαν προαναστέλλομεν. εἰ γὰρ μὴ προσθήσομεν τὴν αὐτὴν,
 ἔψονται καὶ ἡμῖν ἀκολουθῶς, ὡς Σεβήρος ὁ σοφώτατος ἔφησεν, „αἱ δύο φύσεις καὶ αἱ δύο
 ἐνέργειαι καὶ αἱ δύο σοφαὶ ἐπὶ Χριστοῦ“. ταῦτα δὲ τῆς Θεοδωρίτου βλασφημίας ἐστὶ καὶ
 τῆς ἐκεῖθεν Ἰουδαϊκῆς διαιρέσεως ἔκγονα καὶ οὐχ ἡμῶν τῶν ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν πρεσβευόντων
 10 Χριστὸν καὶ μίαν αὐτοῦ θεοπρεπῆ γνῶσιν τε καὶ ἐνέργειαν ὁμολογούντων.
 Αἵτινες τρεῖς χρήσεις ἀντεβλήθησαν ὡσαύτως πρὸς βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης
 ὑπάρχον τοῦ τῶν ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, καὶ ἐστοίχησαν.
- 15 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις Παύλου ἐκ τῆς πρὸς Ἰάκωβον ἐπιστολῆς,
 ἥς ἡ ἀρχὴ· *Πάντα μοι τὰ τῆς ὑμετέρας ἀγιοσύνης, ἔχουσα οὕτως*
 15 Καὶ τὸ Ἐνωτικὸν γράμμα τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως Ζήνωνος ἐπ' ἀναιρέσει τῆς ἐν
 Χαλκηδόνι συνόδου δεχόμεθα, ἥτις πρόφασιν τὴν Εὐτυχοῦς ποιησαμένη παραφορὰν τὴν
 Νεστορίου ἀνθρωπολατρείαν σπουδαίως ταῖς ἐκκλησίαις εἰσέφηρσεν, „ἐν δύο φύσεσιν“ εἶναί
 τε καὶ γνωρίζεσθαι τὸν Χριστὸν ἐπ' ἀθετήσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως δογματίσασα, καὶ
 τὰς μὲν φύσεις ἀκολουθῶς τῇ Νεστοριανῇ παραφροσύνῃ ἐπὶ τῷ ἀριθμῷ τῆς δυάδος

1 – 11 Theodosius Alex., tomus ad Theodoram aug. 6 – 7 unde? 15 – 384,7 Paulus Ant., epist. ad
 Iacobum 15 cf. p. 380,1 – 2 17 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,30

MT

11 πατριαρχείου] πατριαρχίου T ἐστοίχησαν] ἐστοίχησεν M

Ergo et nos unam eandemque deo decibilem sapientiam et unam scientiam dicentes dei uerbi et rationalis atque intellectualis animae, qua animata est sacrosancta eius caro, maxime quidem sanctorum patrum assequimur doctrinas, sicut manifeste demonstratum est, manifestiorem proinde etiam inconfusae [et] unitionis, quae est secundum subsistentiam, adprobationem efficimus, et dualitatis undique suspicionem preamputamus. si igitur non addamus eandem ipsam, comitabuntur et nos consequenter, sicut Seuerus prudentissimus ait: „duae <naturae> et duae operationes et duae sapientiae in Christo“. haec autem Theodoriti blasphemia est et quae <exinde> est Iudaicae <diuisionis> suboles et nequaquam nostrum, qui unum eundemque Christum praedicamus et unam eius deo decibilem scientiam et operationem confitemur.

Quae tria testimonia collata sunt similiter cum libro chartatio, qui est bibliothecae uenerabilis huius patriarchii, et constiterunt.

- 15 Item relectum est ex eodem coditio testimonium Pauli ex epistula ad Iacobum, cuius initium: *Omnia mihi quae uestrae sanctitatis sunt*, continens ita:

Et Enoticam litteram piae recordationis Zenonis ad peremptionem Chalcedonensis concilii suscipimus, quod occasionem Eutichetis faciens uesaniam Nestorii homini culturam studiose ecclesiis introduxit, „in duabus naturis“ Christum esse atque cognosci ad spernendam fidem orthodoxam praedicans, et naturas quidem consequenter Nestorianae

VPG CBR MNL K

1 eandemque eademque C ¹	eandemque R	decibilem decebilem C	2 rationalis racionalis
V atque adque P ¹	qua que V	qui L	animata enmata B
sanctae VP	3 maxime autem quidem G ¹	assequimur adsequimur CB MNL	sacrosancta sacro-
sententias G	4 manifestiorem manifestiora CB	manifestiori R	doctrinas
MNL K	[et] VPG CBR MNL K	unionis uniconis G	5 adprobationem approbationem M
efficimus effimus C	dualitatis dualitatis B ¹	suspicionem suspicionem P ¹ C ¹ G MNL K	su-
suspicionis B	preamputamus praecaputemus C	6 non om. MNL	eandem eandem C ¹
eundem L	comitabuntur commitabuntur B M	conmutabuntur R	consequenter sequenter G
consequentes N	7 φύσεις = <naturae> scientiae VG CB MNL K	scientiae P	operationes
operationis V	operationis P ¹ B ¹	operationes P ² B ¹	autem om. C ¹ B
P theoderici N	blasphemia blasfemia PG	ἐκείθεν = <exinde> ex eis VPG CBR MNL K	8 theodoriti theodorici
iudaicae iudaiche N	διαιρέσεως = <diuisionis> heresis VPG CBR MNL K	suboles soboles	
CB ¹ RG L K	soles N	9 eundemque eudemque C ¹	eius deo eiusdem G
decebilem C	11 tria trea CB	collata conlata CB	similiter collata sunt K
chartatio P C ¹ R N	carthatio G	cartacio ML K	bibliothecae bibliotece V L
haecae P	bibliothecae M	bibliotheca N	bibliothecae K
14 relectum relatum L	coditio codicio P NL	codicello C ¹ BR	codicillo C ²
K	testimonium om. N	epistula aepistola P	epistola BG L
mihi michi G N	uestrae nostrae G	sanctitatis sanctitatis N	15 initium initium G
16 litteram litteras MNL	recordationis recordationis P	zenonis om. G	peremptionem
peremptionem P	perimptionem C	perimptioni B	perimptionis MNL
calcedonensis CBRG ML K	calchedonensis N	17 suscipimus suscepimus CBR	occasionem
occasionem CB	euticheris eutycetis P	euticetis CB MNL	euticetis R
uesanam G	homi hominis G ¹	17–18 culturam culturarum V	culturarum P BG N K
cultorum L (hominiculturam?)	18 studiose studiosae BG	ecclesiis aeclesiis G	aeclesie
MNL	cognosci cognosci V	19 spernendam spernendam N	consequenter consequendam L

φυλάξασα, τὴν δὲ σχέσιν τῆς υἱότητος λέγω καὶ τῆς ἀξίας ἀπλῶς ἐνώσασα, καὶ οὕτω
λοιπὸν τῇ αὐτῇ κακουργίᾳ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν υἱὸν καὶ κύριον μονογενῆ ἀσυγ-
χύτως, ἀδιαιρέτως, ἀτρέπτως καὶ ἀχωρίστως κηρύξασα, καὶ εἰς ἐρμηνείαν σαφῆ τοῦ
οἰκείου σκοποῦ τὸν Λέοντος προσηκαμένη Τόμον καὶ „στήλην” αὐτὸν „ὀρθοδοξίας” ἀπο-
καλέσασα τὸν προφανῶς τέμνοντα Χριστὸν τῇ μετὰ τὴν ἔνωσιν δυάδι τῶν φύσεων καὶ
ταύταις μορφάς τε καὶ ἐνεργείας φωνάς τε καὶ ἀνελλιπεῖς ἰδιότητας βλασφήμως ἐπιμερί-
ζοντα, διόπερ καὶ ὡς ἀπίθανα λέγειν ἐπιχειροῦντας ἀποπεμπόμεθα.

16 Καὶ μετὰ βραχεία

Ταῦτά φασι, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐπ’ αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν τοιαύτην φωνὴν
ἢ ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ὡς εἶθε μήποτε συναγερμένη σύνοδος τέθεικεν, ἀκολουθῶς ἐαυτῇ
τὴν τῆς σχέσεως συνάφειαν ἐν ἀποκαλέσασα πρόσωπον καὶ τὴν „ἐκ δύο” ὡς πολεμίαν
ἀποπεμψαμένη φωνήν, τὴν „ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως” ἕνα δεικνύουσιν ἡμῖν τὸν Ἐμ-
μανουήλ, τὸν αὐτὸν „ὁμοούσιον ὄντα τῷ πατρὶ” καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι κατὰ τὴν θεότητα
καὶ τὸν αὐτὸν ὁμοούσιον ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τὸν αὐτὸν καὶ
θαυματοουργοῦντα καὶ πάσχοντα καὶ θείως καὶ ἀνθρωπίνως φθεγγόμενον, καὶ μίαν αὐτοῦ
τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν γνῶσιν ὡς ἐνὸς ἐκπαιδεύουσιν· Χριστὸς γάρ θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ
σοφία, ἐν ᾧ ἅπαντές εἰσιν οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι, καὶ
οἰκονομικῶς λέγει τὴν τῆς συντελείας ἡμέραν ἀγνοεῖν.
Ἦτις χρήσις ἀντεβλήθη <ὁμοίως> πρὸς βιβλίον χαρτῶν προενεχθὲν ἐκ μέρους τῶν τοῦ
ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἐστοίχησεν.

17 – 18 1. Cor. 1,24 18 Col. 2,3 19 Mt. 24,36

2 – 3 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,31 4 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,15 10 – 19 Paulus
Ant., epist. ad Iacobum 12 cf. Gesta Chalc., ACO II 1,1 p. 114,9 13 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2
p. 129,31 14 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,26

MT

2 αὐτῇ] αὐτοῦ M 4 ὀρθοδοξίας αὐτόν M 7 καὶ om. M ἀπίθανα] ἀπιθάνως T 14 τῷ
πατρὶ ὄντα M 15 τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν MT 18 καὶ] καὶ M 19 λέγει] λέγει M
20 similiter = <ὁμοίως> om. MT

desipientiae in numero dualitatis conseruat, affectum adoptionis ac dignitatis simpliciter copulat, et ita deinceps per eandem malignitatem unum eundemque Christum filium et dominum unigenitum inconfuse, indiuisse, inconuertibiliter atque inseparabiliter praedicat, et ad interpretationem manifestam propriae intentionis Leonis amplexum est Tomum „titulumque“ hunc „orthodoxae fidei“ uoca[n]t, qui manifeste diuidit Christum per dualitatem post unionem naturarum et istis formas et operationes uocesque et indemnitas proprietates blasphemiosae condispertit, quamobrem et tamquam inuerisimilia dicere aggredientem repellimus.

16 Et post pauca:

Haec dicunt, <et> non ignorantes, quia in ipsis rebus huiusmodi uocem sinodus, quae in illa ciuitate <utpote> utinam numquam congregaretur, posuit, consequenter sibi affectus copulam unam uocitans personam et „ex duabus“ uocem tanquam infestam repulit uocem, quae „inconfuse et indiuisse“ unum nobis demonstrat Emmanuel, eundem „consubstantiallem esse patri“ et sancto spiritui secundum deitatem et eundem consubstantiallem nobis hominibus secundum humanitatem, eundem et mirificantem et passum diuineque et humane narrantem, et unam eius operationem et scientiam sicut unius instruentem; *Christus enim dei uirtus et dei sapientia, in quo omnes sunt thesauri sapientiae et scientiae <absconditi>*, quamquam si dispensatiue dicat consummationis diem *ignorare*. Quod testimonium similiter collatum est cum libro chartatio prolato a parte apostolicae sedis <antiquae Romae>, et constitit.

VPG CBR MNL K

1 desipientiae] desipiente N	dualitatis] duadualitatis N	conseruat] conseruat B	affectum] effectum CBR
adoptionis] adopsionis V ²	simpliciter] simpliter P ¹	2 copulat] copolat B	conpulit G ¹
eundemque] eudemque C ¹	christum om. K	christum et filium VPG	inconfuse] inconfusae V BG
inconsule R	indiuisse] indiuisae BG	atque inseparabiliter om. L	inseparabiliter] separabiliter M
4 interpretationem] interpretationem C	interpretationem K	manifestam] manifestum VPG	manifesta N
est] et N	tomum] totum V	om. G	thomum CBR M K
5 titulumque] titulum CBR	titulum quae N	titulum quo L	orthodoxae] horthodoxae B
uoca[n]t (cf. 385,3: praedicat)] uocant VPG CBR MNL K	6 unionem] unionem CR	unicionem G	istis] istas CBR
formas et] formasset K	operationes] operationis V	opetiones G	uocesque] uocisque C
uocis B	uoces R	indeminutas] indiminutas CBRG	7 proprietates] proprietatis V
blasphemiosae] blasfemiosae P	om. G	blasphemiose BR MNL K	condispertit] condisperdit C ¹ R
condisperditit C ²	tamquam] tanquam G L	inuerisimilia] inonuenire C ¹	inueris C ²
non ueresimilia B	non ueresimilia R	adtrahentem C ¹ B	attrahentem R
aggetinentem M	aggetientem N K	repellimus] repellimur L	11 καὶ = <et> om. VPG CBR MNL K
rebus] tribus L ¹	sinodus] sindus C ¹	synodus PG R	MNL K
12 in om. B	ὥς = <utpote>]	utinam] in unam N	utitiam L
congregaretur] congregarentur MNL	posuit] posui M ¹	affectus] afectus C	13 copulam] copula CBR K
uocitans] uocetans V ¹	uocem] uocibus CBR	uoce G	infestam] infesta NL
reppulit PG R NL K	14 inconfuse] inconfusae P ¹ BG	unum] unam G	emmanuel] emmanuhel CB MNL
15 esse ... consubstantiallem om. L	eundem] eandem L	16 diuineque] diuinaeque P ¹ BG M	diuineo N
17 humane] humanae G M	narrantem] enarrantem M ¹	eius om. L	scientiam] .ientiam P ² ras.
18 christus] cristus G	dei ¹ om. B ¹	sa-	pientia] sapaentia B ¹
19 ἀπόκρυφοι = <absconditi> om. VPG CBR MNL K	si] sit CBR K	om. NL	dispensatiue] dispensatiuae P K
dispensatione G	consummationis] cumsummationis V	consumationis ML K	comsumationis N
diem] die P ¹	20 collatum] conlatum CB	chartatio] chartacio C ² N	carthatio G
cartacio ML K	a parte] aperte B ¹	om. N	20–21 apostolicae sedis a parte K
20 apostolicae] apostolicae C	21 τῆς πρεσβυτέρως βώτης = <antiquae romae> om. VPG CBR MNL K		

17 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις Θεοδώρου αἰρετικοῦ ἐκ τῆς πρὸς Παῦλον αἰρετικὸν δογματικῆς ἐπιστολῆς, ἧς ἡ ἀρχή· Ὅταν μὲν τὸν καιρὸν, ἔχουσα οὕτως·

Καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν ἀναθεματίζω τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον καὶ τὸν Λέοντος Τόμον καὶ πάντας τοὺς εἰπόντας ἢ λέγοντας ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ δύο φύσεις μετὰ τὴν
5 ἀφραστον ἔνωσιν ἢ „ἐν δύο“ φύσει τοῦτον ὀριζομένους καὶ μὴ δοξάζοντας ἐν αὐτοῦ εἶναι πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν καὶ „μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην“ καὶ μίαν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν κατὰ τὴν τῶν θεοφόρων ἡμῶν πατέρων διδασκαλίαν. ταύτη τοι καὶ τὸ Ἐνωτικὸν γράμμα τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως Ζήνωνος δέχομαι ἐπὶ ἀναθεματισμῷ τῆς εἰρημένης ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καὶ τοῦ Τόμου Λέοντος.

10 Ἦτις χρήσις ὁμοίως ἀντεβλήθη πρὸς βιβλίον χαρτῶν προενεχθὲν ἐκ μέρους τῶν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἐστοίχησεν.

18 Ἐτι ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κωδικίου χρήσις Παύλου αἰρετικοῦ ἐκ τῆς πρὸς τὸν εἰρημένον Θεόδωρον ἐπιστολῆς, ἧς ἡ ἀρχή· Οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλ' ἀνωθεν ὁ μισόκαλος, ἔχουσα οὕτως·

15 Ὅταν τοίνυν τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως πολυπραγμονῶμεν τρόπον, δύο τὰ ἀλλήλοις οὐχ ὁμοούσια ὄρᾳ δὴ πάντως ὁ ἡμέτερος νοῦς· συνειστρέχουσα δὲ ἡ τῆς ἀληθοῦς ἐνώσεως ἔννοια οὐκ ἔτι μὲν δύο, ἀλλ' ἓνα σύνθετον ἀποφαίνει τὸν σωτῆρα Χριστόν, τὸν αὐτὸν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμοούσιον τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν
20 κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τὸν αὐτὸν θαυματουργοῦντα καὶ πάσχοντα θεϊκῶς καὶ ἀνθρωπίνως φθεγγόμενον, καὶ μίαν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν ὡς ἐνός.

3 – 9 Theodorus Bostr., epist. dogm. ad Paulum Ant.

21 Theodorus Bostr., epist. ad Theodorum Alex.

5 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,30

18 – 20 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,26 – 27

MT

7 πατέρων ἡμῶν M

16 πολυπραγμονῶμεν] πολυπραγμονοῦμεν T

17 ὄρᾳ] ὄρα T

- 17 Itemque relectum est ex eodem coditio testimonium Theodori heretici ex dogmatica epistula ad Paulum hereticum, cuius initium: *Cum quidem tempus*, continens ita.

Et ad haec omnia anathemamus sinodum Chalcedonensem et Tomum Leonis et omnes qui dixerunt uel dicunt in uno Christo duas naturas post ineffabilem unionem aut „in duabus“ eum naturis definientes et non praedicantes unam eius esse personam et unam subsistentiam et „unam naturam dei uerbi incarnatam“ et unam eius operationem secundum deum ferentium patrum nostrorum doctrinam. insuper et Enoticam litteram piaie recordationis Zenonis suspicio ad anathematizandam praedictam in Calchedone sinodum et Tomum Leonis.

Quod testimonium similiter collatum est cum libro chartacio prolato a parte apostolicae sedis (antiquae Romae), et constitit.

- 18 Item relectum est ex eodem coditio testimonium Pauli heretici ex epistula ad praedictum Theodorum, cuius initium: *Non nunc primum, sed olim bonorum inuidus*, continens ita:

Quando igitur incarnationis modum indagamus, duo, quae ad inuicem non sunt consubstantialia, cernit per omnia sensus noster; subcoingressus uero uerae unionis sensus non iam quidem duo, sed unum compositum decernit saluatorem Christum, eundem consubstantialem esse patri secundum deitatem et eundem consubstantialem hominibus nobis secundum humanitatem, eundem mirificantem et passum deifice et humane narrantem, et unam eius operationem sicut unius.

VPG CBR MNL K

1 itemque] item MN K	coditio] codicello C'BR	codicio C ² MNL	codice G K	theodori]
thodori P ¹	dogmatica] domatica G ¹	2 epistula] epistola BG L	cuius initium] ċsmicium G	
continens] conteners CB ¹	3 anathemamus] anathimamus C'B ¹	anathematizamus R	anathemamus K	sinodum] synodum PG R MNL
sum P K	calcedonensem CBRG MNL	tomum] thomum CBRG M K	4 dicunt uel dixerunt G	5 eum P ² add. defi-
uno] unu G ¹	ineffabilem] inefabilem C	unionem] unicionem G	nientes] diffinientes R M	eius om. G
doctrinam] doctrina NL	pie] pi V	6 subsistentiam] substantiam ML	personam N	7
anathematizandum VPG	anathimandam C'B ¹	anathemandam C'B ²	adanathematizandum N	
praedictam] praedictum VPG	in calchedone] calcedonensem C	calcedonensem BR	in calcedonae G	in calcedonense M
in calcedone NL K	sinodum] synodum PG R MNL	concilium K	9 tomum] thomum CBRG M K	10 collatum] conlatum CB
N	chartatio] chartacio CR L	carthatio G	cartacio M K	prolato] prolata R
parte] a patre K	apostolicae] apostolicae C	11 τῆς πρεσβυτερίας ῥώμης = <antiquae romae> om.	VPG CBR MNL K	13 coditio] codicello C'BR
codicillo C ²	codicio MNL	codice G K	pauli] pali B'R	epistula] epistola BG
14 initium] inicium G	nunc] n̄ V	ñē RG	inuidus] in.idus B ras.	inuidens G
continens] conteners CB ¹	15 quando] quanto MNL	duo quae] duoque V	duoque	
16 consubstantialia] consubstantia alia B	subcoingressus] sub quo ingressus C MNL K	sub quo gressus BR	sub quo G	16–17 ingressus ... quidem om. G
NL K	17 non iam] nomina B ²	iam om. K	duo] duos MNL	compositum] compositum
G MNL K	18 esse ... consubstantialem om. L	patri] patris B M	et om. CBR	eundem
om. N	19 humanitatem] umanitatem P ¹	deifice] deificem NL	humane] humanem B ²	
humanae G	20 unam] unum G			

19 Καὶ μετὰ βραχεία·

Τὸν γοῦν Λέοντος Τόμον „στήλην τε ὀρθοδοξίας“ ἀποκαλεῖ καὶ πρὸς πίστιν καὶ σαφήνειαν τῶν αὐτῇ δοκούντων ἀξιοῖ παραλαμβάνειν, ὃς ἐναργέστατα τέμνει τὸν ἕνα Χριστὸν μετὰ τὴν ἑνωσιν δυάδι τῶν φύσεων, μορφάς τε (αὐτῶ) καὶ φωνάς, ἐνεργείας τε καὶ παντελῶς ἰδιότητος ἰσαριθμούς ἐπιμερίζει. οὐ τοίνυν οὐδὲ ἐκείνων ἀνεξόμεθα τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἀσυστάτους αὐτῇ καὶ λίαν ἀμαθεῖς πορίζουσιν ἀπολογίας καὶ τοσοῦτο τῶν παρ' αὐτῇ κειμένων ἀποδεύσας, ὅσον αὐτά γε ταῦτα ἐξ ἀρχῆς ἀναιρεῖν. Αἵτινες δύο χρήσεις ἀντεβλήθησαν ὡσαύτως πρὸς βιβλίον χαρτῶν προενεχθὲν ἐκ μέρους τῶν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἐστοίχησαν.

Θεόδωρος καὶ Γεώργιος οἱ θεοσεβέστατοι πρεσβύτεροι καὶ Ἰωάννης ὁ θεοσεβέστατος διάκονος οἱ τὸν τόπον ἐπέχοντες τοῦ ἀγιωτάτου (καὶ μακαριωτάτου) πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀγάθωνος εἶπον·

Αἰτοῦμεν τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον ἀναγνωσθῆναι καὶ τοῖς πραττομένοις ἐνταγῆναι καὶ Ἀπολιναρίου τοῦ αἰρετικοῦ χρῆσιν ἐκ τῆς βιβλίου τῶν „Ἀποριῶν“ αὐτοῦ ἀπὸ βιβλίου τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου, μὴ ἐντεθεῖσαν παρ' ἡμῶν ἐν τῷ νῦν ἀναγνωσθέντι κωδικίῳ, ἀρμόδιον οὔσαν (ταῖς ἀναγνωσθεῖσι τῶν αἰρετικῶν χρήσεσι) καὶ συνάδουσαν τῷ περὶ ἐνὸς θελήματος καὶ μιᾶς ἐνεργείας φρονήματι Μακαρίου καὶ Στεφάνου.

Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς καὶ ἡ ἀγία σύνοδος εἶπον·

Τὸ αἰτηθὲν παρὰ τῶν αὐτῶν θεοσεβεστάτων ἀνδρῶν γενέσθω. Καὶ προεκομίσθη τὸ τοιοῦτον βιβλίον χαρτῶν τῆς βιβλιοθήκης τυγχάνον τοῦ ἐνταῦθα εὐαγοῦς πατριαρχείου ἐπιγραφὴν „Ἐκ τῶν Ἀποριῶν Ἀπολιναρίου“, οὗ ἡ ἀρχή· Ἡ ζωὴ τῶν ζώντων αἰτία. ἔχει δὲ ἡ χρῆσις οὕτως·

2 – 7 Theodorus Bostr., epist. ad Theodorum Alex.

2 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,15

MT

4 δυάδι τῶν] διὰ διττῶν M (αὐτῶ) = ei] τῶν αὐτῶν M αὐτῶν T 12 ac beatissimi = (καὶ μακαριωτάτου) om. MT 14 τὴν τε ὑμετέραν T 16 πατριαρχείου] πατριαρχίου T 17 – 18 testimoniis hereticorum, quae relecta sunt = (ταῖς ἀναγνωσθεῖσι ... χρήσεσι) om. MT 21 αὐτῶν om. T γενέσθω] γινέσθω M 23 πατριαρχείου] πατριαρχίου T

19 Et post pauca:

Illum itaque Leonis Tomum et „titulum rectae fidei“ uocat ad fidemque ac interpretationem de his quae ei uidebantur eum dignatur accipere, qui <manifestissime> diuidit unum Christum post unitionem dualitate naturarum, et formas ei et uoces, operationes quoque et omnes proprietates pari numero condiuidit. non itaque nec illos uiros accipimus, 5 qui instabiles ei et ualde indoctas conquirunt satisfactiones et tantum his quae in ea posita sunt indigent, quanto haec ipsa a principio perimunt. Quae dua testimonia similiter collata sunt cum libro chartatio prolato a parte apostolicae sedis antiquae Romae, et constitit.

10

Theodorus et Georgius deo amabiles presbiteri et Iohannes deo amabilis diaconus locum agentes Agathonis sanctissimi ac beatissimi papae antiquae Romae dixerunt:

Petimus pietatem uestram et sanctum ac uniuersale concilium, ut relegatur et gestis inseratur et Apollinarii heretici testimonium ex libro „De obscuris“ eius ex codice huius uenerabilis patriarchii, quod non est a nobis positum in relecto nunc coditio, conuenientem 15 testimoniis hereticorum, quae relecta sunt, et consonantem <de una uoluntate et una operatione> ad sensum Macarii et Stephani.

Constantinus piissimus imperator et sanctum concilium dixerunt:

Quod postulatum est ab eisdem amabilibus uiris efficiatur.

Et prolatus est huiusmodi liber chartatius, qui est ex bibliotheca uenerabilis huius patriarchii, superscriptus „De obscuris Apollinarii“, cuius initium: *Uita uiuentium causa*. continet autem testimonium ita: 20

VPG CBR MNL K

2 tomum] thomum CBRG M K et] quem CBR fidemque] fidem quae CBG M ac] at P¹
 atque P² K hac CBRG MNL 2 – 3 interpretationem] interpretaatione CBR M interpretationem
 K 3 dignatur] dignatus B indignatur N ἐνεργίστατα = <manifestissime>] operiosissime (= ἐνεργίστατα) VPG CBR MNL K 4 unitionem] unicionem G dualitate] dualitatem R M for-
 mas] for K¹ foras K² et ei K ei om. C¹BR operationes] operationis V B¹ N¹ 5
 quoque] queque K condiuidit] conduiuit K non om. C¹BR accipimus] accepimus CBR
 6 instabiles] instabilis V ualde] uadde C satisfactiones] satisfactionis VP¹ B¹ satisfactiones K
 quae] qui CB MNL K 7 quanto] quanta NL haec] ec B¹ hec B²R NL K principio]
 primo CB om. R 8 dua] duo RG ML K collata] conlata CB chartatio] chartacio P C NL
 carthatio G cartacio M K prolato] prolate R apostolicae] apostolicae C 9 constitit]
 constituerunt M 11 amabiles] amabilis V B ML presbiteri] praesbiteri C M iohannes] iohannis
 VG N diaconus deo amabilis NL amabilis] amabiles P BG¹ diaconus om. M diacono
 N 12 agathonis] agatonis L aghatonis K papae] papa V 13 pietatem] uirtutem L
 sanctum] sanctam VPG B MNL ac] atque NL uniuersale] uniuersalem VG NL relegatur]
 relagatur B 14 apollinarii] apollonari VPG apollinarii CBR codice] codicae P¹ 15
 uenerabilis] uenerabili N patriarchii] patriarchii G relecto] relectum B¹ nunc] nonc P
 coditio] conditio V codicio P MNL codicello C¹BR codicillo C² codice G K co-
 nuenientem] conueniente CBR MNL K 16 relecta] relicta G consonantem] consonanter K
 16 – 17 τὸ περὶ ἐνὸς θελήματος καὶ μιᾶς ἐνεργείας = <de una uoluntate et una operatione> om. VPG CBR MNL
 K 17 macarii] macari VP macharii CR MN K 18 constantinus] costantinus P¹ dixerunt]
 dēd P dauid G 19 quod] quid N postulatum] postolatum CB amabilibus] amabilis V
 amabiles P NL K uiris] uiri K 20 chartatius] chartacius PG C N cartacius ML K bi-
 bliotheca] biblioteca M bibliotheca K uenerabilis] uenerabili N 20 – 21 patriarchii] patriarchii
 V 21 apollinarii] appollonarii V appollinarii PG apollinanarii C apollinarii BR ini-
 tium] initium G uita] ita L uiuentium] unientium G causa] caus N continet] contenet
 CB continens K 22 testimonium] testimonia B¹

- 20 Θεὸς ἀναλαβὼν ὄργανον καὶ θεὸς ἐστὶ καθὼ ἐνεργεῖ καὶ ἄνθρωπος κατὰ τὸ ὄργανον, μένων δὲ θεὸς οὐ μεταβέβληται· ὄργανον καὶ τὸ κινεῖν μίαν πέφυκεν ἀποτελεῖν τὴν ἐνέργειαν· εἰ δὲ μία ἡ ἐνέργεια, μία καὶ ἡ οὐσία· μία ἄρα οὐσία γέγονε τοῦ λόγου καὶ τοῦ ὄργανου.

5

Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς καὶ ἡ ἁγία σύνοδος εἶπον·

- Οἱ ἀνωτέρω ἐπιμνησθέντες Πέτρος καὶ Θεόδωρος καὶ Σολομών καὶ Ἀντώνιος οἱ θεοφιλεῖς ἐπίσκοποι, Γεώργιός τε καὶ Διονύσιος, Ἀναστάσιός τε καὶ Στέφανος οἱ θεοσεβέστατοι διάκονοι, καὶ Ἀναστάσιος καὶ Γεώργιος οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ τοὺς ὑποσχεθέντας παρ' αὐτῶν τῆς οἰκείας πίστεως λιβέλλους ὁμνύντες ἐπιδιδότωσαν καὶ τὸν σωματικὸν ἐπὶ τῶν προκειμένων ἀχράντων τοῦ θεοῦ εὐαγγελίων καταβαλλόμενοι ὅρκον. οἱ αὐτοὶ θεοφιλεῖς ἐπίσκοποι καὶ εὐλαβέστατοι κληρικοὶ τέ καὶ μοναχοὶ ἐπιδεδώκασιν ἱσotύπους λιβέλλους, καὶ ἀνεγνώσθησαν ἔχοντες ἐπὶ λέξεως οὕτως·

- 15 Τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ τῇ κατὰ κέλευσιν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ θεοψηφίστου ἡμῶν δεσπότη καὶ μεγάλου νικητοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου συνελθούσῃ ἀρτίως ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει ἐν τῷ βασιλικῷ σεκρέτῳ τῷ ἐπιλεγομένῳ Τρούλλῳ Λίβελλος πληροφορίας συνταγείς καὶ ἐπιδοθεῖς παρ' ἐμοῦ Πέτρου ἀναξίου ἐπισκόπου τῆς Νικομηδέων μητροπόλεως τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας.

- 20 Ἐπεὶπερ ἐπεζήτησεν ἡ ὑμετέρα θεόπνευστος καὶ τιμία σύνοδος τὸ ὅπως κατέχω περὶ τῆς ὀρθοδόξου καὶ ἀμωμήτου ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως καὶ περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐνὸς τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ τριάδος, τούτου χάριν τὴν παροῦσαν ἔγγραφον πληροφορίαν συντάξας ἐπιδίδωμι τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ ὑμῶν συνόδῳ, ἔχουσαν ὡς ὑποτέτακται οὕτως·

- 25 Πιστεύω εἰς ἓνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων· καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, τὸ φῶς ἐκ τοῦ φωτός, τὸν θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο· καὶ εἰς τὸ

22 Tit. 2,13

1 – 4 Apollinaris Laod., c. Diod. ad Heraclium, ed. H. Lietzmann, p. 235 – 236, Nr. 117
II vol. I p. 320,8 – 9 26 – 392,2 cf. Symb. Const., ACO II 1,2 p. 128,1 – 12

2 – 4 cf. ACO ser.

MT K(20)

3 οὐσία² om. M 8 τε² om. M 10 τὸν σωματικὸν] τῶν σωματικῶν T 19 βιθυνῶν] βυθίνων
T 20 inc. K θεόπνευστος] θεσπέσιος K σύνοδος] ἀγιωσύνη K 27 μονογενῆ] μονογεννῆ
M 28 – 392,8 τὸ φῶς ... αἰώνων om. MT

- 20 Deus assumens instrumentum et deus est secundum quod operatur et homo secundum quod instrumentum, manens autem deus non inmutatur; instrumentum et quod id mouet unam solet perficere operationem; si autem una operatio, una et essentia. una ergo essentia facta est uerbi et instrumenti.

5

Constantinus piissimus imperator et sanctum concilium dixerunt:

Superius memorati Petrus et Theodorus et Solomon et Antonius deo amabiles episcopi, Georgius quoque et Dionisius, Anastasius et Stephanus [deo cultores] diaconi, atque Anastasius et Georgius relegiosi monachi libellos quos polliciti sunt propriae fidei iurantes offerunt, et corporale coram positis sacrosanctis dei euangelis sacramentum persoluentes. 10 idem deo amabiles episcopi et relegiosi clerici atque monachi optulerunt uniformes libellos, et relecti sunt ita continentes in uerbis:

Sanctae et uniuersali sinodo, quae per iussionem piissimi et a deo decreti domini nostri et magni uictoris imperatoris Constantini nunc conuenit in hac a deo conseruanda regia 15 urbe in imperiali secretario, quae cognominatur Trullus Libellus satisfactionis compositus et porrectus a me Petro indigno episcopo Nicomediensium mitropoleos prouinciae Bithiniae.

Quoniam quidem exquisiuit uestrum deo inspiratum et honorabile concilium, qualiter sentiam super rectam et immaculata nostra Christianorum fidem et de incarnationis 20 dispensatione *magni dei et saluatoris nostri Iesu Christi*, qui unus est de sancta et consubstantiali et uiuifica trinitate, huius rei gratia praesentem satisfactionem in scripto componens offero sancto et uniuersali uestro concilio, continentem sicut inferius habetur:

Credo in unum deum patrem omnipotentem, factorem caeli et terrae uisibilium omnium et inuisibilium; et in unum dominum Iesum Christum filium dei unigenitum, qui ex patre 25 natus est ante omnia secula, lumen de lumine, deum uerum de deo uero, natum non

VPG CBR MNL K

1 assumens] adsumens CB	est om. G	2 inmutatur] immutatur ML K (μεταβιβηται?)	instru-
mentum] instrumentum N	quod id et N	3 una ¹] unam L	6 imperator] imperatur V
7 memorati] memoratus CBR M	memorat NL	theodorus] teodorus G ¹	solomon] salomon
CBRG MN	salmon K	antonius] anthonius V R	amabiles] amabilis V B
8 quoque]	dionisius] diunisius CB ¹	dyonisius R N	dionixius L
quoque P	diaconi] dyaconi R	diacono N	diaconus L
B ¹ deo] dei B ¹ M	atque] atque P ¹		
9 relegiosi] religiosi RG ML K	relegiosi monachi] religioso monacho N	fidei] fidaei B	10
offerunt] offerant M	coram ubi iurauerunt in euangelii positus G	euangelis] euuangelis G	
euangelii K	11 idem] item C ¹ R	id est NL	amabiles] amabilis V NL
RG MNL K	atque] adque P	monachi] monacho N	monaci K
CBG ML	12 relecti] relecti G L	continentes] conteneentes B ¹	14 sanctae] sancta VPG B
uniuersali] uniuersalia V ¹ P ¹	sinodo] synodo PG R MNL K	et ² om. VPG CB MNL	a om. V ²
15 nunc autem conuenit L	16 urbe] urbae G	in om. MNL	imperiali] imperiale CB
qui V M	qua P	quod K (!)	17 compositus] conpositus CB N
nicomediensium] nicodemensium L	mitropoleos] metropoleus CBR	metropoleos ML	17–
18 prouinciae] prouintiae C N	18 bithiniae] bitiniae B	uitiniae N	bithie L
horabile V	20 sentiam] sentiem B ¹	sentium G	sententiam K
immaculata] immaculatam PG	immaculata ML	nostra] nostram M ² add. K	fidem] fide CBR
N	21 est om. G	22 uiuifica] uiuica C	gratia] gracia P
componens] conponens CB K	continentem] conteneentem CB ¹	24 terrae] terra V	25 patre]
patrae P	26 secula] saecula CB M		

πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιούν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συνπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τριάδα ὁμοούσιον, μίαν <θεότητα καὶ> οὐσίαν καὶ δύναμιν <καὶ> μίαν ἐξουσίαν καὶ κυριότητα, θεὸν ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον, τοῦ νοῦ χωρίζοντος τὰ ἀχώριστα, μονάδα ἐν τριάδι καὶ τριάδα ἐν μονάδι
 5 προσκυνουμένην· μονάδα μὲν κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον ἦτουν θεότητος, τριάδα δὲ κατὰ τὰς ὑποστάσεις ἦγουν πρόσωπα. ὁμολογῶ δὲ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν <τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ> τὸν ἕνα τῆς αὐτῆς ἁγίας ὁμοουσίου <καὶ ζωοποιοῦ> τριάδος, ὃν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, τὸν αὐτὸν ἐπ' ἐσχάτων τῶν
 10 ἡμερῶν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθεῖν ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθῆναι ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἁγίας ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἦντινα θεοτόκον κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν ὁμολογῶ, ὡς αὐτὸν τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν τε καὶ λόγον ἐν ὑστέροις καιροῖς κατὰ σάρκα γεννήσασαν, ὁμοούσιον τῷ θεῷ καὶ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατὰ πάντα ὁμοιον ἡμῖν *χωρὶς ἁμαρτίας*, παθητὸν σαρκί, ἀπαθῆ θεότητι, τέλειον ἐν θεότητι καὶ τέλειον
 15 τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, θεὸν ἀληθῶς καὶ ἀνθρωπον ἀληθῶς ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ἐκ δύο φύσεων, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ἐν δύο φύσεσι τελείαις, καὶ μετὰ τὴν ἀφραστον καὶ ἀχώριστον ἔνωσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως γνωριζόμενον, οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν, σφωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ιδιότητος ἑκατέρας φύσεως καὶ εἰς ἓν πρόσωπον
 20 καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης, οὐκ εἰς δύο πρόσωπα μεριζόμενον ἢ διαιρούμενον, ἀλλ'

8–9 Hebr. 1,2 14 cf. Hebr. 4,15

4 cf. Gregorius Naz., or. 23,11, PG 35,1164 A 4–6 cf. Iustinianus imp., confessio fidei, Abh. BAdW NF 18 (1939) 72,16–18; 72,29–33 12–14 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,26–27 14–16 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,24–26 16–394,1 cf. Symb. Chalc., ACO II 1,2 p. 129,30–130,2

MT K

1 ζωοποιούν] ζωοποιόν (?) = uiuificatorem 2–3 deitatem et = <θεότητα καὶ> om. K 3 et = <καὶ> om. K 6–7 filium dei unigenitum = <τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ> om. K 7 et uiuificae = <καὶ ζωοποιοῦ> om. K 9 διὰ om. K 10 δεσποίνης ἡμῶν om. MT 11 αὐτὸν om. K 13 κατὰ¹] καὶ τὰ K 14 σαρκί καὶ ἀπαθῆ K 14–15 τέλειον ... ἀνθρωπότητι om. M 15 ἀληθῶς² τὸν αὐτὸν ἐκ MT καὶ² om. K 17 καὶ² om. MT 20 οὐκ εἰς] οὐδεὶς K

factum, per quem omnia facta sunt; et in spiritum sanctum dominum et uiuificantem, ex patre procedentem, cum patre et filio coadorandum et conglorificandum, trinitatem consubstantiali, unam deitatem et essentiam uirtutemque et potestatem et dominationem, deum unumquemque cum singulariter contemplatur, sensu diuidente quae indiuisa sunt, unitatem in trinitate et trinitatem in unitate adorandam, unitatem quidem secundum 5 essentiae siue deitatis rationem, trinitatem uero secundum subsistentias siue personas. confiteor quoque unum eiusdem sanctae et consubstantialis et uiuificae trinitatis dominum nostrum Iesum Christum filium dei unigenitum, qui ex patre natus ante omnia secula, eundem in *ultimis diebus* propter nos et propter nostram salutem descendisse de celo et incarnatum esse ex spiritu sancto et sancta gloriosa domina nostra dei genetrice semperque 10 uirgine Maria, quam ΘΕΟΤΟΚΟΝ, id est dei genetricem, propriae et ueraciter confiteor, utpote quae ipsum dei filium et uerbum in nouissimis temporibus secundum carnem generantem, consubstantiali deo et patri secundum deitatem et consubstantiali nobis eundem secundum humanitatem, per omnia similem nobis *absque peccato*, passibilem carne, impassibilem deitate, perfectum in deitate et perfectum eundem in humanitate, 15 deum uere et hominem uere, ex anima rationale et corpore, ex duabus naturis, deitate et humanitate, et in duabus naturis perfectis, et post ineffabilem et inseparabilem unionem inconfuse, inconuertibiliter, inseparabiliter atque indiuisse cognoscendum, nusquam naturarum <differentia> perempta propter subsistentialem unionem, magis autem saluata proprietate utriusque naturae et in unam personam unamque subsistentiam concurrente, 20

VPG CBR MNL K

1 in om. VPG dominum] deum B uiuificantem] uiuificantem R L uiuificante N 2
conglorificandum] glorificandum RG cumglorificandum N trinitatem] dei unitatem R in
trinitatem N 3 consubstantiali] consubstantiali P¹ ras. consubstantiali P¹ et¹ om. B
potestatem] potestatem P¹ potestatem N et¹ om. CBR MNL K 3–4 et potestatem dominatio-
nem C 4 unumquemque] unumquaque P unumquem C¹BR καθ' ἑαυτὸ = singulariter
contemplatur] contemplat P¹ diuidente] diuiden. te P² ras. 5 unitatem] unitate VPG CB et
om. CBR MNL K trinitatem] trinitate N unitate] uni. tate P² ras. adorandam] adorandum
CB 6 essentiae] essentiae C rationem] ratione N K trinitatem] trinitate VG subsistentias]
substantias CR L¹ 7 quoque] queque VP K eiusdem] eiusdemque M eiusdem quoque L
et² om. M 8 natus est ante K secula] saecula CB 9 descendisse] descendisse VP celo]
caelo CBG MN 10 incarnatum] carnatum G genetrice] genitricae G genetrice R ML K
genetricem N 11 maria] .MARIA. K ΘΕΟΤΟΚΟΝ] ΘΕΟΤΟΝΚΟΝ V eeOTORON N
ΘεΟΤΟΚΟΝ L genetricem] genitricem G ML K propriae] proprie CRG MNL K 12 utpote]
utpute CB utputa R nouissimis] nouissimis P carnem om. MNL 13 et¹ om. N
consubstantiali] consubstantiali P 14 eundem ... nobis P¹ add. marg. eundem om. R MN
secundum eundem humanitatem N 15 carne] carnem CR N K impassibilem] impassibile P im-
passibilem ML deitate¹] deitatem K et] atque L 16 uere¹] uero CR hominem] homine
VP² anima] αἰῶ L rationale] rationale P rationali G K ratione L corpore] corporae
V 16–17 deitate ... naturis om. L deitate et humanitate] deitati et humanitati CBR MN K 17
et² om. N ineffabilem] ineffabilem P unionem] unionem P uncionem G 18 insepa-
rabiliter] inseparabiliter N atque] adque P indiuisse] indiuisae BG cognoscendum] cognu-
scendum V nusquam] nosquam CBR 18–19 nusquam.naturarum M ras. 19 διαφορᾶς =
<differentia>] proprietatem V proprietate PG CBR MNL K perempta] peremta CB¹ perimpta
B² peremptam N subsistentialem] substantialem V¹ ras. subsistentialem P substantialem
CR unionem] uncionem G 20 proprietate] proprietate B subsistentiam] substantiam C¹R
MNL su. ...ntiam P² ras. 20–395,1 concurrente non] concurrentem non G

ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν υἱὸν μονογενῆ θεὸν λόγον κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμολογῶ. οὐδὲ γὰρ
 τετάρτου προσώπου ἡ ἁγία τριάς προσθήκη ἐδέξατο κἂν σαρκωθέντος τοῦ ἐνὸς τῆς
 αὐτῆς θεοῦ λόγου, ἀλλ' ἐν τῇ παρθενικῇ νηδίῃ τῆς ἀχράντου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου
 Μαρίας ἐνοικήσας ἀπορρήτως ἐξ αὐτῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑπόστασει σάρκα ἐαυτῷ ἐδημιούργησεν
 5 ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ. διόπερ καὶ τοῦ αὐτοῦ τὰς δύο γεννήσεις ὁμολογῶ,
 τὴν τε πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός κατὰ τὴν θεότητα καὶ τὴν ἐκ τῆς αὐτῆς ἁγίας
 παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας κατὰ σάρκα καὶ πρόσφατον. μείνας γὰρ ὅπερ ἦν γέγονεν
 ἀναλλοιώτως ὅπερ οὐκ ἦν, καὶ οὕτως μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν σύνθετον καταγγέλλω,
 10 μὴδ' ἐτέρας τραπείσης ἢ συγχυθείσης φύσεως διὰ τὴν ἑνωσιν μὴδ' αὖ τομὴν ἐπιδεχομένης
 τῆς ἀπορρήτου ταύτης ἐνώσεως. ἡ γὰρ κατὰ σύνθεσιν ἦτοι καθ' ὑπόστασιν ἑνώσις καὶ
 τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν διαίρεσιν ἀποβάλλεται καὶ φυλάττει μὲν τὴν ἑκατέρας φύσεως
 ἰδιότητα, ἐν δὲ πρόσωπον τοῦ θεοῦ λόγου καὶ μετὰ τῆς σαρκὸς ἀποδείκνυσιν. ὁθεν καὶ
 δύο τοῦ αὐτοῦ ἐνὸς κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ φυσικὰ θελήματα καὶ δύο φυσικὰς
 ἐνεργείας ὁμολογῶ κατὰ τὴν δύναμιν τῶν ἐντεθεισῶν χρήσεων ἁγίων καὶ ἐκκρίτων πα-
 15 τέρων ἐν τῇ σταλείσῃ ἀναφορᾷ πρὸς τὸν εὐσεβέστατον καὶ θεοστήρικτον ἡμῶν δεσπότην
 καὶ μέγαν νικητὴν βασιλέα παρὰ Ἀγάθωνος τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πάπα
 τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἐν πᾶσι στοιχῶ καὶ ἐμμένω πᾶσι τοῖς ἐμφερο-
 μένοις κεφαλαίοις ἐν τε τῇ εἰρημένῃ ἀναφορᾷ τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου ἀνδρὸς καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ
 ἀναφορᾷ τῆς κατ' αὐτὸν συνόδου. ἔτι γε μὴν ὁμολογῶ τὸν αὐτὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
 20 Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν θεόν, τὸν ἓνα τῆς ἁγίας ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ τριάδος, σταυρω-

5–7 cf. Iustinianus imp., confessio fidei, Abh. BADW NF 18 (1939) 76,3–6
 ACO II 1,2 p. 128,7–14

20–396,4 cf. Symb. Const.,

MT K

1 μονογενῇ] μονογενῆ M κύριον] καὶ K 2 προσθήκη ἡ ἁγία τριάς MT κἂν] καὶ MT
 τῆς om. MT 5 ἐμψυχωμένην] ἐμψυχωμένην MT 6 ἐκ τῆς om. K αὐτῆς καὶ ἁγίας K corr.
 7 παρθένου καὶ om. K 8 ἀναλλοιώτως] ἀναλλοιώτος K αὐτοῦ καὶ τὴν K 9 τραπείσης διὰ
 τὴν ἑνωσιν φύσεως MT 13 κυρίου δὲ ἡμῶν K 20 ἁγίας καὶ ὁμοουσίου M

non in duabus personis partitum aut diuisum, sed unum eundemque filium unigenitum deum uerbum dominum Iesum Christum confiteor. nec enim quartae personae sancta trinitas augmentum suscepit etiam incarnato uno ex ipsa dei uerbo, sed in uirginali utero inuiolabilis dei genetricis semperque uirginis Mariae inhabitans incognoscibiliter ex ea in propria subsistentia carnem sibi formauit animatam anima rationali et intellectuali. 5 quapropter et eiusdem duas natiuitates confiteor, tam quae ante saecula ex deo et patre secundum deitatem, quamque illam, quae ex eadem sancta uirgine et dei genetrice Maria secundum carnem et recentem. manens quippe quod erat factus est <incommutabiliter> quod non erat, et ita unam eius subsistentiam conpositam annuntio, neutra conuersa uel confusa propter unionem naturae neque rursus sectionem ammittente hac incognoscibili 10 unionione. etenim unitio, quae secundum compositionem atque secundum subsistentiam est, et confusionem et diuisionem excludit et seruat quidem utriusque naturae proprietatem, unam uero personam dei uerbi etiam cum carne demonstrat. unde et duas eiusdem domini nostri Iesu Christi naturales uoluntates et naturales operationes confiteor secundum uigorem testimoniorum sanctorum ac probabiliū patrum, quae posita sunt in suggestione 15 missa ad piissimum et a deo confirmandum nostrum dominum et magnum uictorem imperatorem ab Agathone sanctissimo ac beatissimo papa antiquae Romae, et simpliciter <dicere> in omnibus consentio et permaneo in cunctis capitulis, quae continentur tam in praedicta suggestione eiusdem sanctissimi uiri quamque in altera suggestione concilii, quae circa eum est. insuper confiteor eundem dominum nostrum Iesum Christum uerum 20 deum, qui unus <de> sancta <et> consubstantiali et uiuific<a> trinitate, crucifixum sponte

VPG CBR MNL K

1 personis] personas G¹ 2 enim] # G enim in quartae V 3 augmentum] augmentum L
uno] una VPG uirginali] uirginali V 4 genetricis] genitricis RG MNL K ἀπορρήτως =
incognoscibiliter (cf. 395,10) 4-5 in propria] impropria L 5 subsistentia] subsistencia P sub-
stantia CR formauit] foruit K¹ forauit K² rationali] rationali VPG rationabili N
et om. M 6 quapropter] quia propter N ante om. N ex om. N et¹ om. M ex N
7 quae om. K eadem] edem N genetrice] genitrice CRG MNL K 8 secundum] sanctam L
carnem] carne VP ἀνολλοιῶτως = <incommutabiliter>] inuisibiliter V insolubiliter PG CBR MNL
K (ἀδιόλυτως) 9 et ita unam eius] etiam unum et N unam] unum MNL eius subsistentiam]
consubsistentiam G et substantiam L subsistentiam] subsistentia V NL substantiam C¹R
conpositam] compositam G ML annuntio] adnuntio CB annuncio G annuntio neutra]
annuntiationem utra MNL 10 unionem] unionem G naturae] natura VP NL K sectionem]
sectione N septione L ammittente] amittente V ammittente P admittente CB ad-
mittenti R hac] ac CBR MNL K incognoscibili] incognoscibili V 11 unionione] unionem CB
MN unionione etenim] unione et # G unitio] unicio G compositionem] compositionem P
compositionem G ML K compositione N substantiam] substantiam C¹R 12 naturae] natura
B 13 personam om. G etiam om. K 14 uoluntates] uoluntates C 15 uigorem] uicorem
CB testimoniorum uigorem K 16 missa] misa P om. G piissimum] piissimum V et a
deo confirmandum om. G confirmandum] conseruandum R dominum] dominum V L 17
ab] ad B¹ agathone] agatone L 18 εἰπεῖν = <dicere> om. VPG CBR MNL K consentio]
consensio N quae] qui G continentur] continentur CB¹ in¹ om. K 19 praedicta]
praedictas V eiusdem C add. sup. ras. eiusdem ... suggestione om. L quamque] quamquae
C 20 quae (= συνόδου!) 21 deum] dominum L qui est unus G unus] unius MN
<de> sancta <et>] sanctae VPG CBR MNL K consubstantialis sanctae G uiuific<a>] uiuifice VP
CBR NL indiuiduae G uiuificae M K trinitate] trinitati P CBRG MNL K

θέντα ἐκουσίως ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, παθόντά τε καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφὰς καὶ εἰς οὐρανούς ἀνελθόντα καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, πάλιν ἐλεύσεσθαι μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ἀμήν.

- 5 Δέχομαι δὲ καὶ ἀσπάζομαι τὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς πέντε συνόδους, τουτέστιν τὴν ἐν Νικαίᾳ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτῶ ἁγίων (καὶ μακαρίων) πατέρων, καὶ τὴν ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων, καὶ τὴν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον τῶν διακοσίων ἁγίων πατέρων, καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα ἁγίων πατέρων, καὶ τὴν ἐν χρόνοις Ἰουστινιανοῦ
10 τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως συνελθοῦσαν αὖθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει ἁγίαν πέμπτην σύνοδον. ἐν πᾶσι δὲ παραφυλάττω καὶ ἀσπάζομαι τὰ παρὰ τῶν αὐτῶν ἁγίων πέντε συνόδων ὀρισθέντα καὶ τυπωθέντα, καὶ οὓς ἐδέξαντο δέχομαι καὶ οὓς κατέκριναν καὶ ἀναθεμάτισαν ἀποβάλλομαι καὶ ἀναθεματίζω· πρὸς τούτοις δὲ ἀποβάλλομαι καὶ ἀναθεματίζω καὶ πάντας τοὺς μίαν ἐνέργειαν καὶ ἓν θέλημα κηρύξαντας ἢ κηρύσσοντας
15 ἢ μέλλοντας κηρύσσειν ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ ἐνὸς τῆς ἁγίας τριάδος κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν. ταύτην τοίνυν τὴν τῆς εὐσεβοῦς καὶ ὀρθοδόξου ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως πληροφορίαν συνέταξα, γραφεῖσαν δι' ἐτέρου μηνὶ Μαρτίῳ, ἰνδικτιῶνος ἐνάτης.

MT K(4)

3 πατὴρ καὶ πάλιν M 4 ἀμήν K *desin.* 5 δέχομαι δὲ καὶ ἀσπάζομαι] δεχόμεθα καὶ ἀσπαζόμεθα M
6 τῶν *om.* M ac beatorum = (καὶ μακαρίων) *om.* MT 8 τῶν *om.* M 13 – 14 πρὸς ...
ἀναθεματίζω *om.* M 18 ἐνάτης] θ' T

pro nobis sub Pontio Pilato, passum et sepultum et resurrexisse tertia die secundum scripturas et in caelos ascendisse et sedere ad dexteram patris, iterum uenturum cum gloria iudicare uiuos et mortuos, cuius regni non est finis. spero resurrectionem mortuorum et uitam futuri seculi. amen.

Suscipio autem et amplector sancta et uniuersalia quinque concilia, id est quod in Nicea 5 trecentorum decem et octo sanctorum ac beatorum patrum, et quod in hac a deo conseruanda regia urbe centum quinquaginta sanctorum et deoferentium patrum, et quod in Epheso prius ducentorum sanctorum patrum, et quod in Chalcedon(e) sexcentorum triginta sanctorum patrum, et quod in temporibus Iustiniani piaie recordationis iterum conuenit in hanc a deo conseruandam regiam urbem sanctum quintum concilium. 10 in omnibus autem conseruo et amplector quae ab eisdem sanctis quinque conciliis definita atque instituta sunt, et quos susceperunt suscipio quosque damnauerunt atque anathemauerunt abicio et anathemo; cum his abicio et anathemo etiam omnes, qui unam uoluntatem et unam operationem predicauerunt aut predicant uel predicaturi sunt in incarnationis dispensatione unius sanctae trinitatis domini nostri Iesu Christi ueri dei 15 nostri. hanc igitur piaie et rectae nostrae Christianorum fidei satisfactionem composui, scriptam per alium, mense Martio, indictione nona.

VPG CBR MNL K

1 pilato } pylato R N K tertia } tertia PG 2 scripturas } scribaturas C caelos } caelo C'BR
et² om. CBR MNL K ad om. K uenturum } uenturus N 3 est } erit R N K resurrectionem }
resurreccionem P resurreptionem L 4 futuri } uenturi L 5 quinque } quinquae P concilia }
consilia VP C in nicea } in nica CB² inicia B¹ nicea } nicaena V¹ nicea V² M nica
CBR 6 trecentorum } tricentorum M trecentorum decem et octo } CCCXVIII CBR beatorum }
beatorum V beatorum N 7 conseruanda } seruanda VP centum } cetum G centum
quinquaginta } C.L. CBR μακαρίων = deo ferentium (θεοφόρων) deo ferentium } deo deferentium
V² deo referentium MNL 8 epheso } efeso CBR ephoso L ducentorum } CCtorum CB
ceterorum R 8–9 in ... quod om. L 8 chalcedon(e) } chalcedona VP² calcidona CR cal-
cedona P¹ B MN K calcedonia G 8–9 sexcentorum triginta } sexcentorum XXX VP C sexen-
torum triginta M 10 conseruandam regiam } conseruanda regia V sanctum } sanctam VP quin-
tum } quntum V (qu-qui) 11 in om. M definita } finita R diffinita M 12 atque¹ } adque
P instituta } instituta P instituti B constituta M statuta R K quos } quae G
susceperunt } susceperunt VP quosque } quosque CB quaeque G damnauerunt } dampnauerunt
RG L dapnauerunt K atque² } adque P et R K 12–13 anathemauerunt } anathamauerunt
V anathimauerunt C anathematizauerunt RG 13 abicio¹ } abicio P R ab initio G et¹
om. G cum ... anathemo om. MNL abicio² } abicio P R ab initio B et anathemo² om.
K anathemo } anathimo B¹ anathematizo R omnes } homines G unam } nam G¹ 14
operationem } operatio B¹ aut } uel R atque M predicaturi sunt } predicaturis NL 15
incarnationis } incarnationi N dispensatione } dispensationis B 16 piaie et rectae } pietate R chri-
stianorum } cristianorum K 16–17 composui } composui G MNL 17 scriptam } scripta VPG
mense } mensem CBR M martio } marcio V L martium CBR M nona } VIII CB N

Ἡ ὑπογραφή

Πέτρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Νικομηδεῶν μητροπόλεως τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας στοιχῶν
καὶ ἐμμένων πᾶσι τοῖς ἐμφερομένοις ἐν τῷ παρόντι τῆς πληροφορίας λιβέλλῳ καὶ ὁμο-
5 λογήσας ὡς <ἀνωτέρω> πρόκειται, ὥσπερ δύο φύσεις οὕτω καὶ δύο φυσικά θελήματα καὶ
δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ ἐνὸς τῆς ἁγίας τριάδος κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, ἀναθεματίσας τε πάντας τοὺς λέγοντας ἐν θέλημα
καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος <ἰδιοχείρως> ὑπέγραψα
μηνὶ Μαρτίῳ, Ἰνδικτιῶνος ἐνάτης.

10

Γεώργιος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος μοναχὸς καὶ ἀποκρισιάριος Θεοδώρου τοῦ ὀσιω-
τάτου τοποτηρητοῦ τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων <προσελθὼν> εἶπεν·

Αἰτῶ τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον <ἵνα ἀναγινωσκέ-
σθωσαν> τὰ συνοδικὰ Σωφρονίου τοῦ ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ γενομένου ἀρχιεπισκόπου Ἱερο-
15 σολύμων, τὰ παρ' αὐτοῦ μὲν πρὸς Σέργιον τὸν τηνικαῦτα πατριάρχην τυγχάνοντα τῆς
βασιλίδος ταύτης καὶ θεοφυλάκτου πόλεως <πεμφθέντα>, μὴ προσδεχθέντα δὲ παρὰ τοῦ
αὐτοῦ Σεργίου, ἐν χερσὶ μοι τυγχάνοντα ἀναγνώσθηναι, ἐφ' ᾧ διαγνώσθηναι εἴ τε
ὀρθοδόξως ἔχουσιν εἴ τε καὶ οὐ.

20 Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς καὶ ἡ ἁγία σύνοδος εἶπον·

Καθ' ἑτέραν ἢ τούτων προκομιδὴ καὶ ἀνάγνωσις γινέσθω.

MT

3 βιθυνῶν] βιθυνων T 5 superius = <ἀνωτέρω> om. MT 8 manu propria = <ἰδιοχείρως> om.
MT 9 ἐνάτης] θ' T + καὶ οἱ λοιποὶ σὺν αὐτοῖς προσεδεδώκασιν ὁμοίως MT 11 θεοσεβέστατος]
θεοφιλέστατος M 12 accedens = <προσελθὼν> om. MT 13 τὴν τε ὑμέτεραν T 13–14 ut
legantur = <ἵνα ἀναγινωσκέσθωσαν> om. MT 15 τυγχάνοντα om. M 16 missae sunt = <πεμ-
φθέντα> om. MT 16–17 παρὰ τοῦ αὐτοῦ] παρ' αὐτοῦ T

Et subscriptio

Petrus indignus episcopus Nicomediensium metropoleos prouintiae Bithyniae consensiens et permanens in omnibus quae continentur in presenti satisfactionis libello et confessus ut superius continetur, quemadmodum duas naturas ita et duas naturales uoluntates et duas naturales operationes in incarnationis dispensatione unius de sancta trinitate domini nostri Iesu Christi ueri dei, et anathemans omnes, qui dicunt unam uoluntatem et unam operationem in deitate eius et humanitate, manu propria subscripsi mense Martio indictionis nona.

Georgius deo amabilis presbiter monachus et apochrisarius Theodori uenerabilis loci seruatoris sedis Hierusolimorum accedens dixit:

Quaeso pietatem uestram sanctumque et uniuersale concilium, ut legantur sinodica Sophronii uenerabilis memoriae archiepiscopi Hierusolimorum, quae ab ipso quidem ad Sergium tunc temporis patriarcham existentem huius regiae et a deo conseruandae urbis missae sunt, nequaquam autem ab eodem suscepta sunt Sergio, quae prae manibus mihi sunt, quo cognoscatur utrum orthodoxa sint an non.

Constantinus piissimus imperator et sanctum concilium dixerunt.

In sequentibus horum prolatio atque lectio proueniat.

VPG C(4)BR MNL K

1 et subscriptio *om.* M 3 nicomediensium] necomediensium V nicomediae CBR metropoleos]
metropoleos V¹ metropoleus CBR mitropoleos NL K prouintiae] prouinciae G M K
prouinciae R NL bithyniae] bithinie V K bythiniae P M bithiae C¹ bitiniae B bicie R
bithyniae C²G bithinie N bithimie L 4 permanens C *desin.* (329,10) continentur]
continentur B¹ presenti] presentis L satisfactionis] satisfactiones B¹R satisfactionibus N
5 quemadmodum] quaemadmodum P 6 uoluntates] operationes K operationes] operationis V K
uoluntates K unius de] uniusdem N 7 dei nostri et R M² anathemans] anathemans B¹
anathematizans M 9 martio] marcio VP martii L indictionis] indiē M indictio N
indictione R L K nona] .VIII. R NL 11 georgius] gregorius MNL presbiter] praesbiter B
presbiter et monachus MN monachus] monacho N apochrisarius] apochrisarius V apocri-
sarius B MNL apocristarius R apocrisarius G K uenerabilis] uenerabili N 12 hieruso-
limorum] hyerusolimorum P K hierosolimorum G NL 13 sanctumque] sc̄m quoque V uniuers-
sale] uniuersalem B¹ N legantur] relegantur K sinodica] synodica PG R ML K sinotica B
sinodica N 14 sophronii] sophroni VP soproni G sofronii BR sophornii L me-
moriae] memeriae G hierusolimorum] hyerusolimorum P K iherosolimorum G hierosoli-
morum NL quidem] quidaem N 15 patriarcham] patriarchi VP patriarchii G L patriar-
che N existenter] existentem PG R MN K existem B¹ 16 missae sunt] misse sunt V B¹ NL
K miserunt G mihi] michi G N 17 cognoscatur] cognuscatur V cognoscantur P¹
19 dixit et sanctum concilium G dixerunt] diē V ML dixit P BG N 20 prolatio] prolato L¹
proueniat + deo gracias, lege felix VP P² (f. 94^v): SCI PETRI BELUACENSIS